

STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY

NO. 08984

DI VILDE TSILKE

Zusman Segalowitch

THE MAX PALEVSKY
YIDDISH LITERATURE COLLECTION

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS
413 256-4900 | YIDDISH@BIKHER.ORG
WWW.YIDDISHBOOKCENTER.ORG

MAJOR FUNDING FOR THE
STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY
WAS PROVIDED BY:

Lloyd E. Cotsen Trust
Arie & Ida Crown Memorial
The Seymour Grubman Family
David and Barbara B. Hirschhorn Foundation
Max Palevsky
Robert Price
Righteous Persons Foundation
Leif D. Rosenblatt
Sarah and Ben Torchinsky
Harry and Jeanette Weinberg Foundation
AND MEMBERS AND FRIENDS OF THE
National Yiddish Book Center

The *goldene pave*, or golden peacock, is a traditional symbol of Yiddish creativity. The inspiration for our colophon comes from a design by the noted artist Yechiel Hadani of Jerusalem, Israel.

The National Yiddish Book Center respects the copyright and intellectual property rights in our books. To the best of our knowledge, this title is either in the public domain or it is an orphan work for which no current copyright holder can be identified.

If you hold an active copyright to this work – or if you know who does – please contact us by phone at 413-256-4900 x153, or by email at digitallibrary@bikher.org

ז. סעגאל אױטש

אלע ווערק

פערצענטער פאנד

די ווילדע צילקע

פארלאג ח. בזשאנא ווארשע

DI WILDE CYLKE

Z. Segalowicza

Wyd. Ch. BRZOZA

Warszawa, Leszno 27

Druk. „Record” Warszawa, Dzika 18.

ז. סענאָלאָוויטש

די ווירדע צירקע

דאָס בוך

1928

פארלאג ת. בושאָואַ

צילקע און די מומע ניכע.

§ גרויסער וואלד...

און ארום דעם וואלד ווייבן זיך נאך וועלדער, מייסע, גע-
צילטע, ווייטע, רואיקע, אין זיך פארטראכטע.
ווי-נישט-ווי רייסט זיך איבער דער שווארצער וואלד-
שאטן און הימל גיסט זיך צונויף מיט ערד, ערד מיט הימל.
שאסייען שלענגלען זיך צווישן די וועלדער, טייכן און טייללעך.
דא און דאָרט אַרבעטן מענטשן. מען לייגט אַוועק די גרוי-
סע ביימער און אונטן בלייבט אַ בית-עולם פון אונטערגעזעטע
וואַרצלען.

נאָר זאָלן זיי זיך רוישן די ווייטע און נאַנטע וועלדער.
אונזער בליק האָט זיך פאַרפלאַנטערט אין די גרינע שאַטנס, אונ-
זער אויער האָרט קלאַנגען...

דאָ שווימט צווישן זיי סאַסנעס אַ שמאַל טייכל און דאָס
האַטער פון אים זעט אים געשליפן און גרין, ווייל די ביימער
שפיגלען זיך אין אים.

פילטע צווייגן, שטיינער, קלענע צווייגן זען פון דאָרט

דאָס טייכל. לויפט דאָס וואָסער און פאַרהאַלט זיך, לויפט און שרייט און מורמלט אויף זיין וואָסער-לשון. אַ טרעל פון אַ פויגל, אַ קוויטש פון אַ וועזוריק, געציילטע טענער פון דער באַטור. טאָג און נאַכט גייט דאָ אַוועק אין שטילקייט. מוראַשקעס מיליאָנען קריכן דאָ אויף דער ערד. פינטעלעך, פונקטעלעך באַ-וועגן זיך—אויך מהותנים אויף דער ערד, שותפים פון לעבן.

וועמען גייען זיי אָן די מוראַשקעס? פעלקער זענען פאַר-שוונדן געוואָרן, ריזיקע חיות, מאַמאַנטן! אַש און שטויב איז פון זיי געוואָרן, שטאַרקע גרויסע שטעט זענען חרוב געוואָרן, די פיראַמידן פון מצרים פאַלן איין...

און דאָ קריכן מוראַשקעס, פינטעלעך, לעבעדיקע זאַמדעלעך... וועמען גייען זיי אָן?

אַ בוים אָן אַלטער וועט אומפאַלן און פון מיליאָנען אַוועל-לעבעדיקע זאַמדעלעך וועט קיין זכר נישט בלייבן.

אַבער דערווייל לעבט דאָ יעדער אָטעם פון וואַלד פאַר זיך און אין זיך... שוויגנדיק און איינגעהאַלטן. שאַטן שווייגט. אַ באַלויכטן ווינקל לייכט און שמירט צו צו זיך די עטלעכע פאַרגעבעטע שטראַלן. ווען? ווען האָט זיך אָנגעהויבן דאָס שווייגן פון דער אייביקייט און ווען וועט זיך עס ענדיקן.

בלויז אין איין ווינקל פון וואַלד גייט דאָס לעבן אַפיסל אַנדערש.

דאָ שטייען דריי הייזער מיט עטלעכע שטאַלן, שטריק זע-נען דאָ צוגעבונדן צו עטלעכע ביימער און אויף די שטריק הענגט וועש און טרוקנט זיך...

ווייסע העמדער, קאָלירטע, בלאַע, רויטע ציכלעך און קלייד-לעך. די אַלע פאַרבן רייסן מיטאַמאַל איבער די אַרומיקע וויי-טע און נאָנטע גרינקייט...

אַ וואָגן שטייט דאָ אָן אַ פערד, עטלעכע בענקלעך צו-בראַכענע וואַלערען זיך לעם איינעם פון די שוועלן און נאָך פאַר-שידענע שטוב-מכשירים.

שטיל אַרום.

אַין איין שטוב זענען די פענסטער אינגאַנצן געעפנט, נאָר

קין טימן פון לעבן ארום. די צוויי אנדערע הייזער זענען צו
געמאכט פון אלע זייטן, זענען אויס פארלאזן.

א פארבייגער וואלט געטראכט, אז דאס איז א פארלאזן-
גער וואלד-ישוב, נאך הערט זיך איין—עס קלאפט עפעס.

דאס קלאפט מען ביים טייכל, דאָרט האַשט מען וועט.

דאָס טייכל איז אויף דעם אָרט זייער שמאַל און דאָס האַשט

כער לויפט האַסטיקער.

אָן עלטערע פרוי פון אַ יאָר מואַזיק זיצט אינגעבויען און

האַרפט דורך איין שטיקל וועט נאָך דעם צווייטן.

זי איז אינגאָנצן פאַרשפּריצט און פאַרגאַסן פון וואַסער.

פון אונטער דעם טיכל אויפן קאַפּ קריכן אַרויס עטלעכע גראָע

האַר. זי קוקט אין וואַסער און ווען זי דערזעט, ווי דאָרט שטייגט

זיך אָפּ איר גאַנצער פנים מיט די עטלעכע גראָע האַר, באַהאַלט

זי די האַר צוריק אונטערן טיכל...

אויף אַ רגע הערט זי אויף צו אַרבעטן, הערט זיך עפּאָס

צו קוקט צווישן די ביימער און געמט רופן:

—צילקע, צילקע!

צוויי מאָל שרייט זי עס אויס און צוויי מאָל טוט זי

דער וואַלד נאָך און ווידערהאַלט:

—ציל—קע, ציל—קע!

נאָך די אמתע צילקע רופט זיך נישט אָפּ. די אַלטע געמט

ווידער אַרבעטן און שטויסט די שטיקלעך גרעט און שטויסט דאָס

וואַסער... „טייך-טייך“, „טייך-טאַק“.

פון אַ בוים פאַלט אַרָפּ אַ שישקע און דערלאַנגט אַ פּלוכטש

אין טייכל, געמט שווימען און פאַרשווינדט מיט די פלינקע שמאַץ-

לע שטראָמען...

די אַלטע אַרבעט און רוט זיך אָפּ. דאָס וואַסער פון טייכל

איילט זיך און היט זיך אויף קיין רגע נישט אַפּשטעלן. אויף

קיין איין רגע נישט. גוואַלדיק פאַרנומען. פונקט, ווי עס וואַלט

וועלן פאַרשעמען דעם גרויסן גרינעם וואַלד, וואָס שטייט שטענ-

דיק צוגעשמירט צו דעם זעלבן אָרט און זינגט און קוויטשעט

זיט די וועווירקעט.

שעם זיך, אלטער גרויסער וואלד!
אזא שמאל טייכל איז שוין אריסגעווען די גאנצע העלט
און דו ביזט דאָ געבוירן געוואָרן און דאָ וועסטו שטארבן. שעם
זיך, וואלד!

עס דויערט לאנג.
עס גייט אזוי פסדר די מאָנאָטאָניע שטילקייט און די מן-
מאָטאָניע אַרבעט...

פלוצלונג דערהערט זיך אַ ליד פון יענער זייט וועלד
ריזקע ויצט אין פענסטער
און אסתר גייט פארביי,
אסתרקע, וואָס מאַכסטו?
— מיינער איז נישט טריי,
דאָס דינגט אַ יונג פרויען-קול. די לעצטע פאָר ווערטער
מאָסט אונטער דער עכאָ און טראָגט זיי אַוועק איבער די ביימער.
מיינער איז נישט טריי.

די אלטע וועש-וואַשערין הייבט אויף דעם קאָפּ און נעמט
זיך.

— צילקע, צילקע, קום שוין אַמאָל גענטער.
— האָ, איך גיי!

פון אונטער די ביימער באַווייזט זיך אילקע אַ פאַרוועקע
מיט אַ רויט לייכט קליידל אויף די אַקסלען, זי שפּרינגט אַרי-
בער דאָס טייכל און קומט צו צו דער אלטער.

— נעם און הענג אויף די עטלעכע שטיקלעך, — זאָגט זי
אלטע מיט בייזקייט.

— די מומע ניכע איז בייז— פּרעגט צילקע, נאָר זי וואָרט
נישט אויף קיין ענטפער. זי לייגט אַרויף אויף די הענט די איינ-
פּרעסטע שטיקלעך וועש און גייט צו די ביימער מיט די שטריק.
דערביי רעדט זי צו זיך אַליין.

— די מומע ניכע איז בייז, דער טאָטע איז בייז, שלמה
יער שרייבער איז בייז, אלע זענען בייז, אלע זענען פאַרנומען
מאָן זיין פעס...

דערביי דערלאנגט זי זיך אַ זיפּן און נעמט ווירער זינגען...

דייטשע נעמט זי טרייסטן
און אסתר וויינט זיך אויס...
—וואָרט אויף מיר ביים טויער
איך גיי צו דיר אַרויס...

דערנאָך ווען זי הענגט שוין אַלצדינק אויף, גייט זי גי
צום טייל און נעמט שוועניקען די פיס.
מיט אַזאָ ברוגז, מיט אַ קאָפּריזונער מינע פאַטשט זי אין
וואַסער מיט די פיס, פונקט ווי דאָס וואַסער וואָלט אין עפעט
שולדיק געווען.

זי האָט אַ רונד געזיכט מיט בלאַנדע האָר, זי האָט גרוי-
לעכע אויגן מיט ברוינע ברעמען איבער זיי, און בעת אויף איין
זייט פון די ליפן ליגט ביינאָייט און קאָפּריז, שפילט זיך אויף
דער צווייטער זייט פון די ליפן אַן איינגעהאַלטענער שמייכל.
צילקע באַדאַרף זיין אַלט אַ יאָר ניינצן, נאָר זי האָט
נאָך אין זיך טייל פון אַ זעכצן-יעריק מיידל, זי וואָלט נאָך
וועלן גוט אַ שטיף טון.

איצט האָט שוין די מומע ניכע געענדיקט איר אַרבעט
פון זי פּרעגט:

—ווי ביזטו געווען, צילקע?
—אין גוראַליע, איך האָב געזוכט שלמהן, ער פּאַרט אין
שטאָט, איך האָב געוואָלט אַ בריף שיקן.
—צו וועמען?—שטייט צו די אַלטע,—צו אים? האָ
—צו אים! צו אים!—רייצט זיך מיט איר צילקע און פאַטשט
מיט די פיס אין וואַסער. אַ גאַנצע קאָסקאָדע מיט שוים-טראָפּנס
שפּריצן.

—ער האָט דיר שטאַרק אין זינען סאַשע, עס פּעלן אים
אין שטאַט מיידלעך, האָ!
—ער זאָגט, אַז ער וועט די גאַנצע שטאַט אַוועקגעבן פאַר
איין שמייכל פון מיר, מומע! זאָג מיר, איך פאַרשטיי נישט פאַר-
וואָס האָט ער אַזוי ליב מיין שמייכל...
—ביזט אַ קעלבל נאָך, ביזט נאָך נאָך אַ קעלבל. דו גע-
פּעלט אים, און אַז מען געפּעלט—איז שוין צילן גוט...

—מומע ניכע, ער האָט מיר דעמלט, ווען ער איז געווען
דעם לעצטן מאָל, געזאָגט, אָז ווען איך זאָל וועלן—נעמט ער
מיר צו אין שטאָט און ער וועט מיר שוין קיינמאָל נישט פאַר-
לאָזן...

—נאַרעלע...

—ניין, מומע, צוליב וואָס קומט ער דאָז זיין טאָטנס גע-
שעפטן אינטערעסירן אים? וואָס? מען מעג אויסהאַקן אַלע וועל-
דער, מען מעג זיי לאָזן—אים איז אַלץ איינס, ער קומט צוליב
מיר...

—נאַרעלע, און וואָס וועט טאַקע זאָגן זיין טאַטע, צוזאָ-
גביר! וואָס וועט זאָגן די גאַנצע משפּחה זיינע? מען וועט אים
לאָזן חתונה האָבן מיט אַ משרת אַ טאַכטער... לאָז, נאַרעלע, קום
אַריין אין שטוב, מען מוז שוין צוגרייטן עפעס עסן, דיין טאַטע
מיט שלמה'ן וועלן שוין באַלד קומען פון גוראַליגע...
ביידע פרויען גייען אַזעק פון טייכל, דער וואָרד שוויגט
אין זינגט, זינגט און שוויגט און דאָס טייכל מורמלט.
צילקע איז עפעס פאַרטראַכט, נאָר מיטצוגאָל נעמט זי
מידער זינגען...

וויש אָפּ דיינע טרערן

און קעם צו דיינע האַר,

זאָל דיין חתן מיינען,

אַז דו מיינסט אים גאָר...

מיט די לעצטע ווערטער לויפט זי שוין אַריין אין שאַוב.

די רויטקייט פון איר קליידל פאַרשווינדט פון גרינעס וואַלד-פאַן.
שטיל-שטום.

צרות איז נישטאָ קיין לעבעדיקער נפש. אַלע ביימער ציען

זיך נאָך שטאַרקער אויס, דער וואַלד איז געבליבן פאַר זיך און
עין זיך...

אַט באלד וועט זיך דאָס וואַסער פון טייכל אָפּשטעלן, די

ביימער וועלן זיך אויסציען אויף דר'ערד, ווי אַ מידע וואַסע
סטאָדע...

מיטצוגאָל שניידט דורך די שטיקקייט אַ געשריי פון אַ

יועזריק, אזא ווילדער קעזישער געשריי שניידט דורך די לופט...

און אביסלע שפעטער הערט מען שוין שרייען דעם קוקוק.
דעם ליכט דער וואלד, לעבט אן מענטשן, אן טומל...
קיין ווינטל רירט נישט די ביימער, בלויז אין עט-
לעלע ערטער האָט זיך איינגעגבערט די זון און זי סמאלעט די
ביימער...

דאָ און דאָרט נעמען רינען גאלדענע פעך-טרופנס, דורכ-
זיכטיקער בורשטין...

פון דעם און יענעם בוים פאלט אראָפּ אַ שישקע. פריש און
זייטיק לייגט זי זיך אויס אויף דר'ערד...

עס דויערט לאנג דאָס זינגנדיקע שווייגן, ביז צילקע נעמט
ווידער זינגען. פון דעם אָכענעם פענטער גיסן זיך טענער:

רייזקע גייט שפאצירן—

אסתר גייט מיט איר,

ציוטו אַ שיין מיידל—

אזא יאָר אויף מיר...

די מומע ניכע גייט אַרום צווישן די ביימער און פארריכט
די שטריק, אויף וועלכע די וועש טרוקנט זיך.

זינגט צילקע, קוקט דאָן די מומע ניכע צו דער שטוב צו און
שאַקלט צו מיטן קאָפּ.

צי זי איז בייז—די מומע ניכע, צי זי האָט אַ שווער פאָר-
זאָגעניש, זי זיפצט.

איינגארטיק איז זי דאָ אויסגעוואַקסן, די צילקע, אין וואַלד.
צווישן שווינגנדיקע און איינזאַמע מענטשן. די מומע ניכע הייסט
בלויז אַזוי. זי איז איר נישט קיין מומע. נאָר אַ ווייטע קרובה,
וועלכע צילקעס טאַטע האָט צוגענומען צו זיך אין שטוב, זי זאָל
זיך פאַרנעמען מיט דער יתומה. צילקעס מאַמע איז געשטאָרבן,
ווען צילקע איז נאָך געווען אַ קליין מיידעלע. די מומע איז גע-
ווען אַ דיכט, אַ בעל-הביתע ביי זיי.

ניכע איז געווען אַן אלמנה, אָן קינדער, אָן אַ היים. איין
טרייסט האָט זי געהאַט. צילקע איז געוואָרן איר גאַנץ לעבן און

זי האָט פֿיל געליטן, ווען צילקען האָט מען אַוועקגעפֿירט קיין
בראָדנע לערנען. דעמלט איז איר פֿאַרבליבן איין זאָך: דער
טייטש-חומש. שבת, ווען אין וואָלד איז שטיל געווען, פֿלעגט זי
זיך אָנטאָן איר שאל אויף די אַקסלען, עס האָט געמעגט זיין ווי
הייס. דעם טערקישן שאל האָט זי געמוזט אָנטאָן און דעם טייטש-
חומש פֿלעגט זי אויפֿעפענען און לייענען ביז פינסטער. זיצן אַזוי
ביים פֿענסטער און לייענען. און אַז זי פֿלעגט אָנטרעפֿן אויף אַזאַ
מעשה פֿון רחל-לאה, פֿלעגט זי גיסן טרערן און דער וואָלד האָט
צוגעזינגען...

איסר, דער וואָלד משרת, איז געווען אַ שווייגנדיקער ייד,
ער האָט זייער ליב געהאַט זיין פֿאַרשטאַרבן ווייב און עס האָט
אויסגעזוכט, אַז ער גייט צום מיט אַ שטילן כּעס אויף גאַט:
פֿאַרוואָס האָט ער זי צוגענומען. אַזאַ שטילער ייד איז איסר. קאָן
אַביסל תּורה און אָרנטלעך איז ער: מיליאָנען קאָנט איר אים
אָנפֿאַרטרויען...

דוכט זיך, אַז ער האָט געטראַכט ביי זיך, אַז גאַט איז
נישט אַלעמאַל גערעכט.

איבער די וועלדער איז איסר אַרומגעפֿאַרן, אַ ברודנעם ביכל
האַט ער געהאַלטן אין דער קעשענע און אין דעם דאָזיקן ביכל
פֿלעגט ער פֿאַרנאָטירן גרויסע חשבונות פֿון די לוריעס, די וואָלד-
סוחרים. אין גראָדנע האָבן זיי דאָרט געהאַט, די לוריעס, אַ גרויס
קאָנטאַר מיט אַ סך משרתים, מיט בוכהאַלטאַרן... אָבער ער, איסר,
פֿלעגט עס מאַכן גאַנץ פשוט—אין זיין קעשענע-ביכל איז געלעגן
זיין גאַנצע קאַנצעלאַריע...

און געשעפטן זענען געווען גרויסע, ריזיקע. מען האָט גע-
פֿירט קיין אויסלאַנד. דייטשן פֿלעגן אַראָפֿפֿאַרן אין די דאָזיקע
וועלדער און דער שווייגנדיקער ייד פֿלעגט זיי אַלץ דערקלערן
מיט אַ צובראָכענעם דייטש.

נאָר עס האָט אַלעמען אויסגעזוכט, אַז איסר האָט זיך זיין
מחשבה און די אַלע געשעפטן—די לוריעס מיט די דייטשן—דאָס
איז אַלץ אַ נעבן-זאָך.
שבת פֿלעגט ער אַריינקוקן אין אַ ספר אָדער אַרומשפּאַצירן

אין וואלד.—ווען צילקע איז געווען אינדערהיים פלעגט ער דעם וואלד נישט אזוי אָפט פאַרלאָזן, נאָר בעת צילקע איז איינמאָל אַוועקגעפאַרן קיין גראָדנע, איז יענע טעג פלעגט ער אַוועק קיין מסטיבאָווע אָדער קיין פרודנע צום אַרענדאַר שמואל און דאָרטן האַלטן שבת. ניכע פלעגט בלייבן אַליין אין וואַלד, אַליין מיטן טייטש-חומש. זי פלעגט זיך פילן זייער איינזאַם, נאָר אָמט פלעגט טרעפן, זי פלעגט אויפהייבן די אויגן פון טייטש-חומש און אַריינקוקן אין וואַלד, אין דער גרינקייט אַריין און איהר נשמה, האָט אויסגעדוכט, זינגט אויך, ווייל גאָט האָט שבת גע- האַלטן אין וואַלד... יעדער בייג פון אַ צווייגל, יעדער שאַך פון אַ גרעזל איז הייליק געווען. אין שטראַלן איז געווען איינגע- פלאַכטן דער וואַלד, אין הייליקע קלאַנגען פאַרוויגט.

עס איז געווען נאָך אַ מענטש, אַ נאָנטער, מיט וועלכֿן ציל- קע פלעגט זיך יעדן טאָג באַגעגענען.—שלמה פון גוראַלניע, ער האָט אין מסטיבאָווע געהאַט אַ גרויסע פאַמיליע מיט אַ קראַנק ווייב, שטענדיק איז זי גרין געווען און שטענדיק געהאַלטן אין שטאַרבן, נאָר געשטאַרבן איז זי נישט און יעדעס יאָר געבוירן אַ קינד. שלמה האָט געהאַט אינדערהיים אַ סך צרות. אין האַלד האָט ער געאַרבעט און געשוויגן.

צילקע פלעגט דורך אים שטענדיק עפעס באַזאָרגן אין שטאָט. נאָר פאַרברענגען, רעדן מיט וועמען האָט זי נישט געהאַט בלויז מיט דער מומע ניכען פלעגט זי רעדן און פאַרטרויען אַמאָל אי- רע געדאַנקען. די מומע ניכע פלעגט אויסהאַלטן אַלע אירע קאַפּריען.

און גאָט האָט זי געבעטן, אַז ער זאָל אָפהיטן די יהומה. אין וואַלד, אַביסל ווייטער, האָבן אויך געלעבט עטלעכע קריסטלעכע פאַמיליעס: אַ שאַסיי-שומר און אַ וואַלד-שומר. פלעגן אַוועקגיין חדשים און קיין אַנדערע מענטשן האָט מען דאָ נישט געזען און נישט געהערט.

דאָס טייל האָט בלויז גערוישט און דער וואַלד האָט פאַר- באַגינען ביז פיינאַכט געוינגען און געשריגן:

„קוקו“ „קוקו“ „דושו“ „דושו“ „קראַץ“.

צילקע האָט אַלע טענער פון וואָלד געוואָסט. אין דעם ציי-
טער פון די ביימער פלעגט זי שוין דערקאָנען, ווען עס באַדאַרף
אַנקומען אַ שטורם... און ליב האָט זי געהאַט אין אַזאַ מאָמענט,
בעת איבערן וואָלד האָט געדונערט... ליב האָט זי געהאַט זיך
אַוועקצושטעלן אונטער די ביימער און אויסהערן אַלע קלעפּ פון
הימל, — ציטערן, מורא האָבן און נישט אַוועקגיין... די מומע ניכע
פלעגט פון חדר רוסן צילקען און יענע פלעגט ענטפערן מיט אַ
געלעכטער.

און אויסדוכטן פלעגט דאָן, אַז זי לאַכט מיט דעם וואָלד
אינאיינעם: זאָל זיך דונערן—דער וואָלד וועט בלייבן, די וועלט
וועט בלייבן.

איסר האָט ליב געהאַט זיין טאָכטער, נאָר זי אַליין האָט
עס ערשט שפּעטער פאַרשטאַנען. בעת זי איז נאָך יונגער געווען
האַט זי נישט געקאַנט פאַרשטיין—אַ טאַטע זאָל אַזוי שווייגן צו
זיין קינד, אַנאיינאיינציק קינד האָט ער, אַ בת-יחידה, און טעג
פלעגן אַוועקגיין, — ער האָט אַ וואָרט צו איר נישט אַרויסגערעדט,
נאָר שפּעטער האָט זי דערזען, אַז דער טאַטע שווייגט צו אַלע-
מען, אַפילו מיט דעם אַלטן לוריע, מיט זיין בעל-הבית רעדט ער אויך
ווייניק; בלויז וועגן די געשעפטן...

און זי האָט זיך אויף דעם באַרואיקט, שווייגט ער, דער
טאַטע—זאָל ער שווייגן. דער וואָלד שווייגט דאָך אויך, די ביי-
מער, די באַכט, די ווינטער-טעג, זי האָט געהאַט אַ סך שווייגעניש
אַרום זיך.

עפעס ווי אַ ווייטער אומפאַרשטענדלעכער עכאָ פלעגט פאַר
איר אָפהילכן די איבעריקע גרויסע וועלט: גראַדנע מיט די לור-
יעס, אַנדערע שטעט און אַנדערע מענטשן.

און בלויז אין געציילטע רגעס האָט זי געטראַכט פון דעם,
פון יענעם לעבן, וואָס גייט דאָרטן... דאָרטן נאָך די וועלדער.
זי פלעגט עס לאָזן פאַר דעם טייכל, עס זאָל לויפן און גריסן
די גאַנצע וועלט. זי פלעגט אַרומשפּרינגען אין וואָלד און מיט
אירע ליכטיקע אויגן האָט זי געשעפט אין זיך זיין אייביקע גרינ-
קייט, זיין אייביקע יוגנט.

די לוריעס האָבן אין גראָדנע געשפּילט די גרעסטע ראָל.
 זענען זייער רייכקייט האָט מען דערציילט נסים, די קינדער זייק-
 די האָבן זיך געלערנט אין אויסלאַנד און בלויז אויף זומער
 פלעגן זיי אַראָפּקומען אויף אַ קורצער צייט קיין ליטע. אמאָל
 פלעגט טרעפן, אז די גאַנצע פאַמיליע פלעגט קומען פון גראָדנע
 און וואָלד מיט דינסטן, מיט קרובים און דאָן האָט עס געטומלט
 אין דעם שטענדיק רואיקן וואָלד. די צוגעמאַכטע צוויי הייזער
 פלעגט מען עפענען און דאָרט פלעגן עס לעבן די רייכע בעל-
 הבתים. צוויי מאָל אַ טאָג פלעגט די לינייקע לויפן אין שטאָט
 אַריין און ברענגען פון דאָרט די בעסטע שפייזן, וויינען, זיס-
 קייטן.

יחתנים זענען זיי געווען, נאָר גוטמוטיקע מענטשן, נישט
 קיין שטאַלצע גברים, זיי האָבן געטיילט נדבות און אויסגעהאַלטן
 זדקה-הייזער.

און אז זיי פלעגן אַראָפּקומען אין וואָלד אַריין, פלעגט
 די מומע ניכע זיי נאָכגיין מיט טריישאַפט און איבערגעגעבנקייט.
 אַזעלכע יחסנים, אזאָ רייכקייט.
 אין מסטיבאַווע פלעגט זי איינקויכן שפייז און אַלעמען דאָרט
 דערציילן:

— די לוריעס, די לוריעס זענען דאָ אין וואָלד.
 און פון מסטיבאַווע פלעגן זיך שוין אַריינגעבענען יונגע-
 לייטלעך, און אפילו בעל-הבתים פלעגן קומען אין וואָלד אַריין:
 „אַ קוק טאָן אויף די לוריעס“.

די גאַנצע געגנט האָט געקלונגען מיט די גראָדנער גברים.
 פּוּרד האָט מען זיי אָפּגעגעבן, אַזוי ווי עס קומט זיי.
 אין וואָלד פלעגן זיי קומען רוען און פאַרברענגען.
 מיט דער קליינער צילקע פלעגן זיך אַלע שפּילן. זי האָט
 טאַקע דעמלט אויסגעזען ווי אַ וואָלד-פייע. די האָר אירע האָבן
 זיך געקרויזט, אירע איצטיקע גרוילעכע אויגן זענען דעמלט בלאָ
 געווען. אזאָ בלויקייט פאַרבלייבט נישט ביי דערהאַקסענע, בלויז
 קינדער און מלאכים האָבן אזאָ פאַרב אין די אויגן...
 צילקע האָט געוואָס אַלע ווינקעלעך פון וואָלד און אַ

פלעגט עס אַרומפירן לוריעס קינדער: צום טייל, צו דער גו-
ד'לניע, צום שאַסי... :

זי פלעגט גיין די ערשטע, די קינדער נאָך איר. די שטאָ-
טישע קינדער האָבן זיך מורא געהאַט פאַרן וואַלד, מורא געהאַט
צו בלייבן אַליין און צילקע איז דאָ געווען ביי זיך אינדער-
היים.

אַ באַרוועסע, מיט לאַכנדיקע אויגן פלעגט זי אַרומשפּרינגען
אין די זומער-טעג און זיך שפּילן מיט לוריעס קינדער. די טעג
זענען פאַר איר געווען אַ יום-טוב. אפילו דער טאַטע פלעגט אויפ-
לעבן בעת לוריעס פאַמיליע האָט אין וואַלד געלעבט. ער האָט
גענומען מער רעדן און מער זיצן אינדערהיים.

די מומע ניכע פלעגט אָפּט זיין אומצופרידן: ערשטענס-
פלעגט מען ביי איר צונעמען די יתומה, צווייטנס—פלעגן די
לוריעס אויף איר קוקן, ווי אויף אַן אמתער דינסט. און זי האָט
פון דעם געליטן.

נאָך לוריעס קינדער זענען עלטער געוואָרן, זיי זענען גע-
פאַרן ערגעץ אין אויסלאַנד און אין וואַלד פלעגט בלוין זעלטן
אַרויסקומען דער אַלטער לוריע: אַ רונדער מיט אַ קורץ בערדל,
מיט אַ גאָלדענער קייט און זייגער. ער פלעגט צונעמען איסרן אויף
עטלעכע טעג: ערגעץ אַרומפאַרן מיט אים אין די שכנישע וועל-
דער, מעסטן און רעכענען און פאַרשרייבן אַלץ אין ביכעלע.

ערגעץ נאָנט-ווייט האָט מען אויסגעהאַקט אַ גרויסן וואַלד.
אין אַ שטילן טאָג, ווען דער ווינט פלעגט נישט שטערן, האָט מען
גאַנץ גענוי געהערט, ווי די העק האָבן געאַרבעט, ווי די ביימער
האַבן געקרקצט ביי זייער גטיסה...

דערנאָך, צו הערבסט-צייט נאָך, אין די טרוקענע טעג, פלעגן
אַ סך פויערישע פורלעך לויפן ערגעץ אין דער פאַרטיפעניש פון
וואַלד, און צוריק פלעגן זיי פאַרן לאַנגזאַם מיט לאַנגע, לאַנגע
מתים, מיט ביימער...

און ניכע איז געזעסן ביים טייל און געוואָשן. שטענדיק
פלעגט זי וואָשן גרעט—די פרומע ניכע. צילקע פלעגט אין אַזעל-
כע טעג לויפן קיין מסטיבאַווע.

און געדענקט האָט צילקע פֿון די יונגע יאָרן, פֿון די קינדערהייטס-טעג אַ קליין יינגעלע, וואָס פלעגט קומען צו זיי אין וואַלד מיט דער גאַנצער פאַמיליע לוריע, ער איז געווען דער געליבטסטער, דער געקעלטער...

סאַשע—האַט ער געהייסן, נאָר טאַטע-מאַמע און אַלע קרובים פלעגן אים פאַרקלענערן דעם נאָמען זיינעם: סאַשקע, סאַש, סאַ-שענקע, אַזוי פלעגן זיי אים רופן. און געהאַט האָט דער סאַשע אַ סך שפּילצייגן: וואַגאַנטשיקעס, לאַקאַמאַטיוון, פּילקעס און אָנגע-שטאַפטע פּערדלעך, בערעלעך—אַ גאַנצן חיה-גאַרטן.

אַליין האָט ער אויך אויסגעזען ווי אַ בערעלע: אַ דיקקער, אַ פּולנקער, פלעגט ער זיך שאַקלען אויף זיינע צוויי פּיסלעך; אַ קאַפּריזונער, נאָר גישט קיין שלעכטער. מיט צילקען האָט ער געלעבט זייער גוט, נאָר איינמאַל בעת זי האָט נישט געוואָלט זיין קיין פּערדל, האָט ער זי אָנגעכאַפט פאַר די האָר און גע-גומען רייסן... דאָס איז געווען אַ ווילדער איינפאַל, ער האָט זיך אַליין דערשראָקן פאַר דעם, וואָס ער האָט אָפּגעטאַן און עס איז שוין געווען צו שפּעט,—צילקע האָט גענומען שרייען אויפן גאַנצן וואַלד אַזוי, אַז אַלע זענען זיך צונויפגעלאָפּן פֿון אַלע זייטן און סאַשען האָט מען גוט באַשטראַפט דערפאַר.

דערנאָך האָבן זיי ווידער גוט געלעבט ביזן שפּעטן זומער, ביז די פּייגעלעך זענען אַוועק אין אַנדערע לענדער און דער וואַלד איז עפּעס שטילער געוואָרן, ערנסטער.

דערנאָך איז אַוועק אַ יאָר—און אַ זומער איז אַוועק, די לוריעס זענען אין דעם יאָר נישט געקומען אין וואַלד. זיי זענען געווען אין אויסלאַנד. דערפאַר אויפן צווייטן זומער איז געווען זייער פּריילעך אין וואַלד, סאַשע איז שוין געווען אַ שילער, ער האָט געטראַגן אַ היטל מיט ווייסע זייטלעך און מיט אַ קאַקאַרדע. אויף דער קאַקאַרדע זענען געווען „געען“, און סאַשע האָט פאַר צילקען דערקלערט וואָס די צוויי „געען“ באַדייטן:

„גראַדניענסקאַיאַ גימנאַזיאַ“.

זי האָט אַזעלכע זאַכן נישט פאַרשטאַנען. ווי אַן עכץ פֿון אַ טיפּן תּהום קלינגט אָפּ פאַר איר יעדעס וואָרט וועגן יענעם

ווייטן לעבן אין דיל שמעט.
ער איז שוין געווען א שילער-סאשע, א גימנאזיסט, לאנגע
הייזערך האָט ער געטרעגן מיט אַ קליין מאַרינאַרקעלע, מיט גלאַז-
ציקע קנעפּ... ער איז דאָן געווען אַזאַ שיין רובר יינגעלע, ער
האַט אויסגעזען, ווי אַ „גענעראַלסקי סינאַק“.
אַזוי פּלעגט אים דער טאַטע זיינער, דער בעל-הבית לוריע,
רופּן. דער אַלטער לוריע פּלעגט פּון יאָר צו יאָר דיקער ווערן
און ער פּלעגט אָנטאָן אַלץ אַ גרעסערע און אַ ברייטערע גאַלדע-
גע קייט.
שפּעטער זענען צוועק עטלעכע יאָר און צילקע פּלעגט פּון
טאַשען בלוז הערן פּון דערווייטנס. ביי זיי אין שטוב איז גע-
ווען אַ לערער, זי האָט זיך געלערנט לעזן און שרייבן און פּוש-
קינס מעשה מיטן גאַלדענעם פּישעלע, האָט זי שוין געקאָנט אינ-
גאַנצן אויסנווייניק...
דער לערער איז געווען אַ בחור פּון אַ יאָר פּינף און צוואַנ-
ציק, ער האָט נאָך אַליין געלערנט: גאַנצע טעג פּלעגט ער אָפּ-
זיצן איבער ביכער און לערנען און איינמאַל אין יאָר פּלעגט ער
לויפּן אין שטאָט אָפּגעפּן „עקאָמענס“. גערעדט האָט ער שטענ-
דיק, אַז ער פּאַרט קיין פּעטערבורג און דאָרט וועט ער ווערן
אַ סטודענט...
נאָך דער דאָזיקער לערער איז פּון זיי אינגיכטן אַוועק נישט
קיין פּעטערבורג. ער האָט זיך פּאַרליבט אין אַ מסטיבאָווער
„מויד“, וואָס האָט געהאַט אַביסל נדן און דערצו האָט אים נאָך
דער שווער געגעבן „קעסט“. אַזוי איז צילקע געבליבן אָן אַ לע-
רער און געווען איז דאָס אינמיטן זומער, אַליין אין גרויסן וואַלד
מיט דער מומע ניכע, אַליין מיטן רויש פּון די ביימער, מיט
דעם סודות-לשון פּון טיכל.
דער טאַטע איז אַלץ שווייגנדיקער געוואָרן.
אַמאָל פּלעגט צילקען באַפּאַלן אַ פּחד, אַ גוואַלדיקע איינ-
זאַמקייט, און זי פּלעגט אַנטלויפּן קיין מסטיבאָווע צו באַקאָמענע.
אינגאַנצן דריטהאַלבן וויאָרסט פּון וואַלד. זי פּלעגט גיין
צו פּוס, זי האָט דאָרטן געהאַט ווייטע קרובים. נאָך געווען איז

זי אַ שרעקנדיקע און אַ שעמעוודיקע. דער איבערגאַנג פון וואַלד אין אַזאַ טומלדיק שטעטעלע מסטיבאַווע, וועלכעס האָט געהאַט הונדערט און פופציק איינזויגער פלעגט צילקען איבערראַשן, צוטומלען.

יעדער מענטש האָט אַן אַנדער פנים. יעדער מענטש רעדט אַנדערש און קוקט אַנדערש און זי איז איינגעוויינט בלויז צום טאַטן, צו ניכען, צום לערער און צו נאָך עטלעכע מענטשן... און צו די גאַלד-מעשענע סאַסנעס איז זי צוגעבונדן.

ווען זי פלעגט דערווען אַ נייעם מענטש, פלעגט זי מאַדנע אַ ציטער טאָן, ווי אַ וועווריק; ווען זי פלעגט הערן אַ ניי קול פלעגט זי אַנשטעלן אויגן און אויערן; אַ ניי בגד, אַ נייער הייז-הפץ, וואָס זי האָט ביי זיך אין וואַלד נישט געזען—אַלץ פלעגט צילקען איבערראַשן.

אַפּטמאָל, אין מער גוטמוטיקע רגע'ס פלעגט זי יעדע זאַך אויפן קול באַוונדערן. פלעגט מען פון איר לאַכן?
—קאָקע!

—וואַלד-באַשעפעניש!

אַזוי פלעגט מען זי רופן. זי פלעגט זיך פאַרשעמען און לויפן צוריק אין וואַלד, צו דער מומע ניכע. און געווען איז זי שוין דאַן אַ מיידל פון פערצן יאָר, אַ הויכע, מיט לייכטע טרייט...

איינמאָל, בעת זי איז אין אַזאַ פאַרנאַכט געקומען צוריק פון מסטיבאַווע, איז דער טאַטע איר אַנטקייגן אַרויס. זיינע אויגן האָבן עפעס ליכטיק אַ שטראַל געטאָן און באַלד האָט ער זיך פאַנאַנדערגעוויינט.

וואָס איז געשען? צילקע האָט זיך דערשראָקן. דער טאַטע... אַ גרויסער ייד מיט אַ טונקעלער באַרד... דער טאַטע, אַזאַ שוויי-גנדיקער שטענדיק, האָט פלוצלונג גענומען, וויינען, ווי ניכע די מומע. וואָס איז געשען?

אין וואָרט האָט צילקע פון אים געהערט:—פונקט ווי די מאַמע דיינע האָסטו איצטער אויסגעזען. און ער האָט זי אַזוי לאַנג אַזוי וואָרעט געגלעט איבערן קאָפּ.

אין דערדאזיקער נאכט איז צילקע נישט געשלאפן, זי האָט געטראַכט פון דער געשטאַרבענער מאַמען און פון אַלע געשטאַר- בענע מענטשן.

פאַרוואָס שטאַרבט מען? און וואָס איז מיט די טויטע?
אין מסטיבאָווע איז פאַראַן אַ בית-עולם מיט אַ סך מצבות—
זי האָט עס געזען פון ווייטן... וואָס טוען זיי די טויטע? פאַר-
וואָס האָט מען זיי אַרויפגעלייגט אַזעלכע שווערע שטיינער אויף
די קברים?

און אויף יענעם בית-עולם אין מסטיבאָווע ליגט אויך באַ-
גראָבן איר מאַמע, וועלכע זי האָט קיינמאָל נישט געזען.
געשטאַרבן... און נישטאָ מער אויף דער וועלט.
נישטאָ מער אין וואַלד! ציילקע האָט אַ שטאַרקן רחמנות
געהאַט אויף דער מאַמען און אויף אַלע געשטאַרבענע.
די מומע ניכע דערציילט, אַז אַלע געשטאַרבענע וועלן
אַמאָל לעבעדיק ווערן. זי האָט באַשלאַסן ביי דער מומען אַ סך
זאַכן צו פרעגן.

זי באַדאַרף נאָך צו דער מומען איין שמייכל טאָן און יע-
נע דערציילט אַלץ. נאָר אינערפרי איז די מומע ניכע אַזעקגעמאָרן
קיין גראָדנע.

געפאַרן איז זי פאַרריכטן איר שייטל, יעדע פאַר יאָר
פלעגט זי פאַרן אין שטאַט אַריין פאַרריכטן דאָס שייטל. דאָס איז
געווען פאַר דער מומען עפעס אַ גוואַלדיק געשעעניש, פון וועלכן
זי פלעגט אַ לאַנגע צייט דערנאָך רעדן.

און ציילקע האָט דערווייל אין וואַלד פאַרגעסן אַלע פראַגן,
וואָס זי האָט געהאַט צו דער מומע ניכע.
נישט אַלע מאָל איז זי, אָבער, אַזוי אומעטיק געווען. עס
פלעגן אַזעקגיין וואַכן, חדשים און גאַנצע זומערן, זי פלעגט
לעבן מיטן וואַלד און נאָר אין וואַלד.

דאָרטן זענען דאָך געווען דעם שאַסיי-וועכטערס קינדער.
יענער האָט געהאָדעוועט גענדז און די גענדז פלעגן זיך אַ גאַנצן
טאָג פאַשען אויף אַ שטיקל פרייען וואַלד ביים טייכל.
די קינדער פלעגן שטיפן און קוויטשען. ציילקע מיט זיי,

כאַטש זי איז שוין געווען אַזאַ גרויסע, זי פלעגט ליינען ביכ-
לעך און דערציילן דאָס פאַר די קינדער.
די מומע ניכע האָט פון דעם געליטן: „דאָס קינד“ וואָסט
צווישן פרעמדע, אין איינזאַמקייט.

פלעגט איסר שטענדיק ענטפערן:
—מען דאַרף זי אַרויסשיקן קיין גראָדנע. זאָל זי דאָרטן
לערנען, די לוריעס וועלן אויף איר אַכטונג געבן.
פון דיראָזיקע ווערטער פלעגט ניכע נאָכמער לידן. זי
האָט זיך נישט געוואָלט שיידן מיט צילקען.
סוף כל סוף איז דאָך באַשלאָסן געוואָרן צילקען אַוועקצו-
שיקן אין שטאָט אַריין. איסר האָט געוואַרט ביז צום סוף זומער.
צילקע האָט עס שוין געוואַרט, זי האָט זיך געגרייט אין
וועג אַריין און האָט זיך אַביסל געשראָקן...
—וועסט פאָרן אין שטאָט אַריין...—פלעגט דער טאַטע אָפט
איבעררייסן זיין שווייגן.

—וועסט ווערן אַ פריילין. אַ געבילדעטע פריילין.—פלעגט
צוגעבן מיט טרייסט און מיט קלעמעניש די מומע ניכע.
צילקע פלעגט פון די אַלע ווערטער זיך איינציען, דער
קאָפּ אירער פלעגט זיך אַראָפּלאָזן און זי פלעגט דאָן אויסזען,
ווי אַ בלימל, וואָס איז צו שטאַרק דורכגעברענט געוואָרן פון
דער זון און עס פאַרבייגט שוין דאָס קעפל.
דערנאָך האָט מען צילקען אַוועקגעפירט קיין גראָדנע. די
לוריעס האָבן זי גוגענומען צו זיך.

—זי וועט דאָ ווערן אַ מענטש!—אזוי האָבן זיי געטרייסט
דעם שווייגנדיקן איסר, בעת ער האָט זיך שטיל געקלאָגט, אַז
אין וואַלד וועט אָן איר זיין אומעטיק.

און צילקע האָט גענומען בענקען. יעדע רגע פלעגט איר
פאַר די אויגן קומען די מומע ניכע מיט פאַרוויינטע אויגן.
—מיין טייבעלע, אויף וועמען לאָזטו מיך דאָ, אויף דער
פּינסטערניש?—דאָס זענען געווען די ווערטער, מיט וועלכע די מו-
מע ניכע האָט זיך מיט צילקען געזעגנט פאַר איר אַוועקפאַרן.
צילקע האָט געזען, ווי די מומע איז נאָכגעאָנגען נאָך דער

פור און כסדר געווישט די אויגן, דעם לעצטן קוק האָט זי זען געטון אויף דער מומען, בעת יענע האָט זיך אָנגעשפּאַרט לעם אַ בוים און געליפעט און אַרום זענען געשטאַנען אַ סך, אַ סך ביימער, אַלע שווייגנדיקע; אומעטיק און יום-טובדיק האָבן אויס-געזען די ביימער. אויף עטלעכע פון זיי האָבן זיך זילבערנע פּאַסן זון אַרומגעוויקלט, אַזעלכע ליכטיקע און דאָך טרויעריקע שטראַלן.

זיי האָבן געפלעקט די גרינע צווייגן, די עלנדע שאַטנעס פון וואַלד.
מיט איר איז געזעסן דער טאַטע און האָט, ווי אַלעמאָל, געשוויגן.

צילקע האָט דאָן נאָכאַמאָל אויסגעדרייט דעם קאָפּ, האָט זי שוין דער מומען נישט געזען, נאָר אַ שטיק דאָך זייער הויז האָט אַרויסגעקוקט דורך די ביימער און דאָס איז אויך באַלד פאַרשווונדן געוואָרן.

עס האָבן גענומען שוועבן נייע אומבאַקאַנטע לאַנדשאַפטן. דער שאַסיי מיט ווייסע שטיינער, מיט ציפּער... און דאָ און דאָרט האָבן זיך געזען איינזאַמע ביימער אויף די שטיקער פעלדער און צילקען האָט יעדער איינזאַמער בוים דערמאָנט איר טאַטן דעם שווייגנדיקן.

די פור איז געפאָרן לאַנגזאַם, נאָר באַרג אַראָפּ פון שאַסיי, פלעגט זיך דאָס פּערדל פּונאַנדעריאָגן און אין אַזעלכע רגעס האָט זיך צילקע געוואַלט אָנכאַפּן דעם טאַטן פּאַרן אַרעם און אים בעטן, ער זאָל פּאַרן צוריק אין וואַלד, צו דער מומען... זי האָט שטאַרק רחמנות געהאַט אויף דער מומען. ווי וועט זי טאַקע אויסקומען אָן צילקען? איינע אַליין איז זי דאָרט פאַר-בליבן.

זיי זענען אַ סך דערפלעך פאַרבייגעפּאַרן. אַ סך הייזלעך האָט צילקע געזען אין וועג, נאָר אַט זעט זי, אַז פון ווייטן קוקן אַרויס שפּיצן פון גרויסע קוימענס, שפּיצן פון קלויסטערס און וואָס ענטער זי פאַרט צו, אַלץ מער דעכער זעט זי.
— דאָס איז די שטאָט? — פּרעגט זי ביים טאַטן.

— יאָ! — ענטשערס דער וואָלד-משרת איסר, פונקט ווי ער וואָלט זיך איצטער דערמאָנט מיט וועמען און צו וואָס ער פאָרט דאָ. ער הייבט שווייגנדיק אויף די האַנט און גלעט צילקען. פלוצלונג דערשפירט ער, אַז די פינגער, אַז זיינע פינגער באַנעצן זיך... צילקע האָט געוויינט, פאָרוואָס ער האָט יאָ פאַרשטאַנען און נישט פאַרשטאַנען, נאָר אונטער זיין מאַנטל האָט עפעס אַזוי שטאַרק גענומען דריקן. עס האָט זיך אים אויך געוואָלט וויינען. נאָר צילקע איז באַלד שטיל געוואָרן, די טרערן זענען גלייך פאַרשוואַנדן געוואָרן. זי האָט זיך דערפילט, ווי אַ געפאַנגענער וועווריק, און דאָס היהלע, בעת מען כאַפט עס אין שטייגל אַריין, וויינט עס נישט, נאָר ס'איז ביזו און אומעטיק. צילקע איז אויך אַזוי געפאַנגען.

שפעטער, אין שטאָט, האָט צילקע גענומען מורא האָבן, צי-טערן פאַר יעדער זאַך. פונקט, ווי מען וואָלט געבראַכט אַ סער-נע פון וואָלד און זי שפּרינגט אויף ביי יעדן צו הויכן קלאַפּ, אָדער פייף.

זי האָט מורא געהאַט צו שפּרינגען אויף דער גלאַטער פּראַטירטער פּאָדלאָגע ביי די לוריעס. זי האָט מורא צו עסן פון די פליים. אַליק האָט דאָ אַזוי געלויבטן און געשיינט. אויף יעדן טריט — ליכט און גלאַנץ, בילדער און טעפּיכער, מען איז צו איר געווען זייער גוט. די לוריעס זענען געווען גוטטהערציק און דער-צו איז נאָך צילקע אַ יתומה.

און פאַר פרעמדע פלעגט מען איר טאַקע אַזוי אָנרופּן:

— אַ יתומה פון וואָלד...

— אַ שיין מיידל, — פלעגט עמיצער זאָגן.

— נאָך נאָך אַ קאָזקעלע, — פלעגט דער אַלטער לוריע צוגעבן.

ער האָט ליב געהאַט צו שפּאַסן.

און די יתומה פון וואָלד, דאָס קאָזקעלע, האָט לאַנג פאַר אַלין מורא געהאַט, זי האָט שטענדיק זיך באַהאַלטן, האָט געוואָלט זיין אין שאַטן און די לוריעס האָבן געוואָלט פאַרקערט: מענטשן זאָלן זען פאַר אַ גוטע זיי זענען, זיי פלעגן איר מיטנעמען אין געסט, פלעגן זי פירן אומעטום.

איינמאל האָט זי דערהערט אַ געוואלדיקן פּיף. זי האָט זיך צוויי דערשראָקן דעמלט, זי האָט געוואָלט נעמען לויפן.

—קאָזקעלע, דאָס פּייפט דאָך די באַן, דער לאַקאָמאָטיוו, פון באַן האָט שוין צילקע אַ סך מאָל געהערט, נאָר זי האָט עס נאָך קיינמאל נישט געזען. דאָן ווען זי האָט דערהערט דעם פּיף, איז זי געווען מיט די לוריעס ביי זייערע קרובים, אויך אַזעלכע רייכע און חשובע. געלעבט האָבן די קרובים נישט ווייט פון וואָקזאַל און די ציגן האָבן פּסדר גערוישט און געפּייפט. מען האָט צילקען צוגעפּירט צום פענסטער און געוויזן אַ סך רויטע און טונקעלע וואַגאַנעס.

—און יענע, די שוואַרצע, וואָס שטייען און בלאָזן פון זיך מיט פּאַרע, דאָס זענען די לאַקאָמאָטיוו. —האָט מען איר דערקלערט. זי האָט געגלאַצט אויף אַלץ מיט מורא אין די אויגן און געוואָלט האָט זי זיך באַהאַלטן, נאָר זי האָט דאָך געזען, ווי די איבעריקע קינדער מיט סאַשען זענען רואיק, פלעגט זי זיך אויך באַרואיקן.

נאָר אומעטיק איז זי געווען. שוין צוויי מאָל איז געקומען פון וואַלד דער טאַטע, געבראַכט אירע קליידלעך, וואָס ניכע האָט פאַרריכט און אויסגעוואָשן—און יעדעס מאָל האָט דער טאַטע איבערגעלאָזט די זעלבע פּראַגע, דעם זעלבן אָנזאָג:

—ווען דו וואָלסט וויסען, ווי די מומע ניכע בענקט נאָך דיר...—צילקען פלעגט דאָן נעמען שוועבן דער וואַלד פאַר די אויגן מיטן טייכל, מיט דעם שאַסיי-וועכטערס קינדער. זי האָט שוין עטלעכע מאָל געטראַכט צו אַנטלויפן פון דאַנעט, אַרויס-לויפן בגנבה און לויפן, לויפן ביז זי וועט קומען צוריק אַהין. נאָר זי האָט מורא געהאַט אַליין אַ טריט צו שטעלן. דאָרטן אין וואַלד איז זי אַזא דרייסטע געווען, —אינמיטן נאַכט פלעגט זי קיין מַסְבִּיבִּאוּוּע גיין—און דאָ פאַלט אָן אויף איר אַזא פּחד.

שווייגנדיק איז זי געוואָרן דאָ ביי די לוריעס. יענע וואָגן אויף איר, אַז זי איז געראַטן אינגאַנצן אין שווייגנדיקן טאַטן. אַפילו מיט סאַשען, מיט וועלכן זי פלעגט זיך פריער אין וואַלד אַזוי פּריילעך שפּילן, מיט סאַשען האָט זי אויך געשוויגן.

יענער איז איצט געווען שוין אַ גאַנצער מענטש, האָט געהאַט זיינע אייגענע וויכטיקע ענינים. ער האָט אָנגעקליבן אַ גרויסע קאָלעקציע מאַרקעס און גאַנצע טעג זיי געקלעפט און איבערגע-קלעפט אין מאַרקע-אַלבאַם. אויסער דעם פלעגן צו אים קומען זיינע חברים, אויך אַזעלכע גימנאַזיסטן, מיט וועלכע ער פלעגט שטיפן און נאָכמאַכן די לערער.

צילקען האָט ער נישט פאַרגעסן, נאָר ער האָט זי איצט נישט געקאָנט צופינדן צו זיך. אַמאָל, אַז דער שטיפער פלעגט זיין גוט געשטימט, פלעגט ער זיך נעמען רייצן מיט איר. ער האָט און-טערגעכאַפט דאָס וואָרט „קאָזקע“ פון טאַטן און פלעגט עס פון מויל נישט אַרויסלאָזן:

—נו, קאָזקע, גיב אַ לאַך!

—גיב אַ שפרונג, קאָזקע!

און אַט-אַט, ביי דער יתומה פון וואָלד נעמט עפעס שמיכל-לען צווישן די ליפן, באַלד וועט זי עפענען איר מיילעכל און ענטפערן פריילעך, נאָר פון די אייגלעך קוקט אַראָפּ אַ לייכטע בייזקייט און פאַרשליסט די ליפן און פאַרטרייבט דעם האַלבן שמיכל.

ביי אַלעמען איז געבליבן, אַז זי וועט זיך אויסלייטערן. זי איז דאָך אַ „דושיקע“, זי קומט פון וואָלד. עס וועט גערויערן און זי וועט ווערן אַ מענטש מיט אַלע מענטשן גלייך. מען האָט זי אָנגעטאָן אין אַנדערע קליידלעך.

דער לערער, וואָס האָט געלערנט מיט לוריעס קינדער, האָט אויך מיט איר געלערנט.

דאָך, וואָס מער מען האָט זי געליבט ביי די לוריעס, אַלץ מער שווייגנדיק איז זי געוואָרן און מער שרעקעדיק. אין די פאַרנאַכטן פלעגט זי זיך פאַרבלייבן אין אַ ווינקל, פון אַלעמען זיך אויסבאַהאַלטן און וויפל דו זאָלסט זי נישט רופן—זי פלעגט נישט ענטפערן.

און ביי די לוריעס איז אומעטיק נישט געווען. עס פלעגן קומען אַ סך געסט, כמעט יעדן טאָג, יונגע און דערוואַסענע. דער קלאַוויר פלעגט שפילן און געזאַנג פלעגט הילכן.

אין אָזעלכע שעה אין זיך צילקע געזעסן אין איר, ווינקל
מיט איינגעפרעסטע ליפעלעך און געטרעכט אירס אַ לאַנגן אומ-
רואיִקן געדאַנק.

זי האָט געטרעכט, אַז דאָרטן אין וואַלד קייקלען זיך די
פאַליעס פון טייכל איבער די שטיינער און דער וואַלד שפרייט
אויס זיינע אָרעמס איבערן וואַסערל און בענטשט אים; אַז ניכע
בענקט, דער טאַטע בענקט, דער גאַנצער וואַלד מיט יעדן ווען-
ריק בענקען נאָך איר, נאָך צילקען.
און זי האָט עפעס אויסגעטרעכט.

איינמאָל האָבן זיך די לוריעס געכאַפט, אַז צילקע איז
נישטאָ: וווּ איז זי? האָט איבער די צימערן געקלונגען איר נאָ-
מען: „צילקען“ אויף די טרעפּ, אויפן הויף, אויף דער גאַס — זי
איז אין ערגעץ נישט געווען. האָט מען זי געזוכט אויפן בוידעם, אין
קעלער און אפילו אין ברונעם—אין ערגעץ נישט געווען.
מען האָט פּאָליציע געמאַלדן.

צום משרת איסר אין וואַלד אַריין האָט מען אַוועקגעשיקט
אַ שדיח: צילקע איז נעלם געוואָרן! גאַט זאָל אויסהיטן—אפשר
האָט אַן אומגליק געטראָפּן.

דער שווייגנדיקער איסר איז געקומען קיין גראַדנע צו
די לוריעס און די גאַנצע שטאַט האָט זיך געלאָזט ווכן, פּאַרשן.
וווּ איז צילקע?

און צילקע איז געווען אין אַ דאָרף ביי די פּויעריס.
פּאַרנאַכט, זיצנדיק ביי די לוריעס, ווען אין די איבעריקע
חדרים האָט מען געזונגען און געשפּילט, איז צילקען זייער או-
מעטיק געווען. וואָס העכער מען האָט דאָרט געזונגען, אַלץ גרע-
סער איז געווען איר בענקשאַפט.

און אַליין נישט וויסנדיק, וואָס זי טוט, האָט זי פּאַרלאָזן
דאָס הויז און איז אַראָפּ אויף דער גאַס. פון איין גאַס אויף
דער צווייטער — ביז זי איז געקומען צום פעלד. זי איז געגאַנגען
אַלץ ווייטער. ארום האָבן זיך פעלדער געצויגן, גרילן האָבן גע-
זעגט די לופט, אַ שטיק הימל איז נאָך רויט געווען, נאָר וואָס
אַרגע איז אַלץ טונקעלער געוואָרן.

און צילקע איז געגאנגען פארויס.
זאט לויפט זאן א ווינטל, דערלאנגט א גלעט דעם איינוואמען
מידל און גייט זיך ווייטער זיין וועג.
דעם ווינטל איז בעסער פאר צילקען, עס באדארף קיין
היים נישט, עס שרעקט זיך נישט פאר קיינעם.
און זי...

זי איז געגאנגען אין איר געליבטן וואלד, צו דער מומע
זיכען, צום טאטן צום שוויגנדיקן. זי איז גיך מיד געוואָרן, און
ווען נישט די שרעק, וואָס איז איר איצט באַפאַלען, וואָלט זי
פון מידקייט אומגעפאַלן. זי איז געגאנגען זאָלן ווייטער, פון די
עקן וועלט האָבען זיך נאָך געזען טונקעלע וועלדער, וווּ איז
זאָבער איר וואָלד? עס איז שוין נאַכט, אַרום און אַרום ליגט שוין
די פינטטערניש, ווייט-ווייט אין דער פינטטערניש פייפט דער צוג,
זיי אַ ווילדעז חיה — צילקע ציטערט אויף און נעמט לויפן אַ דער-
שרעקענע אָן עלנדע, זי וואָלט שוין וועלן גיין צוריק, נאָר או-
מעטום איז פינטטער.

זי זעט קיינעם נישט, נאָר זי הערט אַ ווייטן רויש. דאָס
איז דער צוג ערגעץ אין דער פינטטערניש אַנטלאָפן מיט אַ ברייטן-
שרעקעדיקן, הו-הו."

דערנאָך רייסט זיך דער רויש זאָפ און עס בלייבט אַ גרוי-
סע שטילקייט, אָן איינוואַמקייט פאַר דער גאַנצער וועלט.
אונטער די פיס שאַרט זיך אַ טרוקן בלאַט און דאָס
שרעקט.

עטלעכע האָר פון צילקעס קאָפּ פאַלן אַרזאָפּ אויף איר פנים...
און דאָס דערשרעקט אויך. זי ציטערט פון זאָלן אויף.
דערנאָך... דערנאָך — געדענקט זי ביז היינטיקן טאָג נישט,
וואָס עס איז פאַרגעקומען. זי האָט זיך אויפגעכאַפט אין אַ דאָרף.
אַ פּויערטע איז געזעסן בעפן איר און דערנאָך זענען אַ סך פּויע-
רים געקומען און יעדערער האָט עפעס געפרעגט, נאָר צילקע האָט
נישט געענטפערט. אויף אַ לאַנגע צייט איז ביי איר דאָס לשון
זאָפגענומען געוואָרן.

ווער ווייס וואָס מיט איר וואָלט געווען, נאָר אינעם דאָזיקן

דערף האָט פאַרבלאַנדזשעט אַ גראַדנער ייד און ווען ער האָט דערזען דאָס יידישע מיידל, האָט ער זיך דערמאָנט די געשיכטע. צו פון די לוריעס איז אַרויסגעגאַנגען אַ יתומה, אַ וואַלד-מיידל און איז פאַרשוונדן געוואָרן. ער האָט עס געגעבן צו וויסן אין שטאָט.

מען האָט צילקען פון דאָרטן צוגענומען און געבראַכט אין וואַלד. קומענדיק אין וואַלד איז זי אַרויפגעפאַלן דער מומע ני-כען אויפן האַלד, האָט זיך פונאַנדערגעוויינט און האָט צוריק רעדן גענומען.

די פויערים, וואָס האָבן געאַרבעט אין וואַלד האָבען דאָן געזאָגט צו איסרן, ער זאָל זי מער אין שטאָט נישט שיקן, ווייל דאָס קאָן זיך ענדיקן זייער שלעכט: דאָס קינד איז צופיל צו-נויפגעבונדן מיטן וואַלד, צוזאָ בימעלע קאָן מען נישט איבער-פלאַנצן.

ביסלעכווייז איז צילקע געקומען צו זיך און גענומען זיך שפילן, לויפן און בלאַנדזשען איבערן וואַלד. אין שטאָט האָט מען זי געלערנט אַביסל ליינען און חשבונען, האָט זי איצט געהאַט אַן אַרבעט: איבערציילן די ביימער פון וואַלד.

פלעגט זי אַזוי אָנהייבן ציילן: איינס, צוויי, דריי, פיר און שוין ביי צוואַנציקער פלעגט זי זיך פאַרפלאַנטערן און מוזן אויפ-הערן. אַלע סאָסנעס פלעגן זיך צונויפגיסן, ווי אַ גרויסע גאַלדענע וואַנד און פון צילקעס קאַפּריז איז גאָרנישט געוואָרן. זי האָט גיך אויפגעלעבט, נאָר דער זומער איז שוין גע-גאַנגען צום סוף.

עס איז גאָך געווען אַ לאַנגער וואַרעמער הערבסט, דערנאָך איז קאַלט געוואָרן. די מומע ניכע האָט צוגעמאַכט די טיר און געהייצט אין אויוון. ביינאַכט האָט דער וואַלד געיאָ-מערט מיט טויזנטער קולות. צילקע האָט ליב געהאַט דידאָזיקע נעכט פון לאַנגן שווייגן און פינסטערניש. זי האָט עס ליב געהאַט און דערביי האָט זי זיך געשראַקן. די מומע ניכע פלעגט איר דערציילן אַן אַזעלכע נעכט מעשיג פון חומש...

II

דױנטער אין וואַלד...

פון דעמלט אָן איז שוין צילקע געבליבן אין וואַלד. דער
אַלטער איסר האָט צוגענומען פאַר איר אַ לערער און שטאַרק
אַכטונג געגעבן, אַז זי זאָל צופיל נישט אַרומלויפן מיט די קי-
דער פון שאַסיי-וועלטער.

און דער שאַסיי-וועלטער, איוואָן, מיט אַ גרויסער בלאַנדער
באַרד, פלעגט אָפט צוקומען צום גרויסן הויז, וואָס איז געשטאַנען
ביים שמאַלן טייכל אין וואַלד. ער פלעגט רעדן מיט דער אַלטער
ניכען און מיט איסרן בעת צילקע איז צוריקגעקומען פון גראַדנע,
און קיינער האָט נישט פאַרשטאַנען פאַרוואָס זי איז פון דאָרטן
אַנטלאָפן, האָט ער, איוואָן, אויך אַרויסגעוואָגט זיין מיינונג:

— דער וואַלד האָט זי גערופן. אַזאָ וועווריק, ווי אייער
טאַכטער, וועט זיך אין שטאַט נישט אויפהאַלטן. זי האָט געבענקט,
זי וואַלט דאָרט פון בענקשאַפט געשטאַרבן... יאָ, יאָ... די סאַס-
געס און דאָס טייכל איז ביי איר אין דער גשמה אַריין.

דערביי איז צילקע פאַרבייגעגאַנגען, האָט ער ביי איר אַ
פּרעג געטון :

— צילקע, דו ווייסט אין שטאָט? דאָרט איז אזוי ליכטיק.

רוישיק...

צילקע איז בלייך געוואָרן און אַנטלאָפֿן אַן אויפגערעגטע אונטער די ביימער ערגעץ.

און דער אַלטער איסר האָט זיך געבייזערט אויף איהוואָנען, פאַרוואָס ער האָט די שטאָט דערמאָנט.

צילקע איז געוואַקסן, ווי אַ יונגע סאַסנע. זי האָט געלערנט און כמעט אַלץ פאַרגעסן, וואָס זי האָט געלערנט...

דאָך פון די אַלע ביכלעך-מעשיות און פון אַלץ, וואָס דער לערער פלעגט איר דערציילן, איז עפעס געבליבן אין איר נשמה און נישט איינמאָל פלעגט טרעפן, אַז בלאַנדזשענדיק אין וואַלד פלעגט זי בלייבן שטיין, אויפגעפּען אַ פאַר אויגן און זיך פאַרטראַכטן...

פון דער גרויסער וועלט.

פון אַלע מענטשן.

פון טויט...

און קיינער פלעגט קיין ענטפער אויף די געדאַנקען נישט געבן. דער וואַלד איז געשטאַנען אַנטקייגן די אויגן מיט טויזנט-טער שווייגנדיקע ביימער און בלינד געקוקט אויף דעם באַרווע-סן מיידעלע, אויף צילקען, ביי וועמען די אַקסלען זענען רונדער געוואָרן איבערן זומער.

פלעגט צילקען אין אַזאַ רגע דערעסן איר אייגן שווייגן און דעם וואַלדס שווייגן. עפנט זי אויף איר מויל און נעמט שרייען, זינגען אין וואַלד. זי הערט דעם עכאָ פון איר קול, וויק זי נישט, אַז עפעס זאָל זי איבערשרייען. שרייט זי נאָך הער-לער און פלינקער. גייט עס אַוועק אַ לאַנג, אַ פריילעך שפיל אין וואַלד.

אַ מיידל, וואָס וואַקסט דאָ איינאַם צווישן די ביימער שפילט זיך מיטן ווידערקול.

און דאָס ווידערקול, וואָס לעבט דאָ איינאַם אויף די שפיצן פון די ביימער און צווישן די ליידיקע שאַטנס אונטער די ביימער, דאָס ווידערקול שפילט זיך מיט צילקען, אין דעם-

דאָזיקן שפיל רייסט זיך אויך אַריין אַ קוויטש פון אַ צושראָקע-
נעם ווערדיק, פון אַן אומבאַקאַנטן פויגל...
וואָלד לעבט און שוויגט. צילקע לעבט און זינגט און אַמאָל
ווערט זי אומעטיק, ווי אַלק, וואָס לעבט אונטער דער זון.
ווערט דאָך אַמאָל דער הימל אַזוי גראָ-פאַרטרויערט. זיצט
דאָך אויפן שאַסיי, אויף די טעלעגראַף-דראָטן אַ קראָ און טרויערט,
און די אַלע ביימער פון וואָלד ציען זיך אָפּט אויס לענגער, ווי
זיי זענען און טרויערן, טרויערן.
פאַרוואָס זאָל זיך נישט פאַרטרויערן אַזאַ צילקע, וועלכע
האַט קיינמאָל נישט געזען איר יונג-פאַרשטאַרבענע מאַמע און ביי
וועלכער דער טאָטע איז אַזאַ שווייגנדיקער.
אין אַזעלכע טעג לויפט זי קיין מסטיבאַווע, אָדער אין
דעם פאַלוואַרק פּרודנע, טומלט זיך אַביסל צווישן די מענטשן
און קומט צוריק מיט נייע געזאַנגען, וועלכע וועבן דאָ זיך אויס
אז די גרינע שאַטנס.
אין די שווייגנדיקע נעכט.
פּרילינג און זומער פלעגט זייער גיך אַריבערלויפן, ביי-
שפּעטער אין הערבסט, ווען די טיר פלעגט מען צומאַכן און אין
גרויסן שטומען וואָלד בלייבן בלויז די דריי מענטשן: איסר, ניכע
און צילקע...
און אַרום כאַפּט זיך אַריין אַ ווינט. ווי אַ בייזער וואָלף צו-
יאַמערט ער זיך און שרעקט. אַלע דריי פלעגן מיטאַמאָל שוויי-
גנדיקער ווערן. די צוויי אַלטע האָבן אודאי אין אַזעלכע רגע'ס
געטראַכט פון זייער פאַרגאַנגענהייט, פון אומעטיקע און געמיטלעכע
טעג. אָבער די קליינע צילקע—פון וואָס האָט זי געטראַכט? וואָס
האַט זי גענומען פון דעם הערבסט-ווינטל? דערמאַנען זיך, האָט
זי נישט געהאַט וואָס און טראַכטן פון דער צוקונפּט, גלויבן אין
עפעס, וואָרטן אויף וועמען...
אפּשר אויף דעם נייעם זומער, מען זאָל ווידער קאַנען
אַרומלויפן באַרוועס און האַלב נאַקעט. שפּרינגען אין פלאַכן טייכל
און שפּריצן מיט די פיס די זידענע קאַלטקייט, וואָס טראַגט
זיך צווישן די שאַטנס פון די טאַטנעס.

— מומע, פארוואָס איז נישט אייביק זומער. ווו זענען אַהינ-
געקומען די אַלע זינגערס פון וואַלד? פארוואָס איז דאָס טייכל
אַזוי עלנד געוואָרן?
אַט אַזעלכע פראַגן פלעגט פון איר הערן די מומע ניכט
אין די הערבסט-טעג.

און אַז אין דעם וואַרעמען וואַלד-הויז פלעגט זיך אָנקלייבן
צופיל אומעט און לאַנגווייליקייט, דאַן פאַרט איסר אַוועק אין
שטאַט אַרײַן „מאַכן חשבונות“ מיט די לוריעס און די מומע ניכט
פלעגט צירעווען זאָקן.

שפעטער איז אויך צוגעקומען דער לערער.
ער האָט געהאַט לאַנגע האָר און האָט נאָר גערעדט פון
פעטערבורג, פון אוניווערסיטעט. צילקע האָט אים נישט פאַר-
שטאַנען. נאָר יענער האָט נישט געהאַט פאַר וועמען צו רעדן,
פלעגט ער פאַר איר אַלץ אויסדערציילן.
— ווען איך וועל זיין אַ סטודענט, — האָט ער אַמאָל צו איר
געזאָגט.

— וועט וואָס זיין ?

— וועל איך זיך צונעמען אין פעטערבורג און איך וועל
דיך מאַכן פאַר אַ מענטש.

— און וואָס בין איך איצט? — האָט צילקע געפרעגט.

— אַ קאָזקע! — האָט דער לערער געענטפערט.

צילקען איז פון דעם ענטפער געוואָרן פריידעך און זי
האַט גענומען מעקען, ווי אַ קאָזע און שפרינגען און לאַכן.
די מומע האָט זיך אָפגעריסן פון איר אַרט מיט דער זאָק
אין האַנט און גענומען שטרעפן צילקען:

— צילקע, דו שעמסט זיך נישט פאַרן לערער?

און צילקע האָט פיינט געהאַט שטראַף-רייד, איר פלעגט
זיך אויסדוכטן אין אַזעלכע מינוטן, אַז זי האָט שטאַרק געזינדיקט,
פלעגט זי זיך פאַררוקן אין אַ ווינקל און שווייגן. די פאַר העלע
אייגעלעך פלעגן אַרומשוועבן איבערן גרויסן וואַרעמען חדר. אָן-
געשראָקענע און פייזע, ווי ביי אַ געפאַנגענער חיה.
און אַז אַלץ פלעגט איר דערעסן, פלעגט זי זיך אַרויס-

גנבענען פון שטוב איינבוויקלען זיך אין ניכעס פאטשיילע און אוועק צום שאָסיי-וועכטער. דאָרט זענען דריי קינדער: צוויי שקצימלעך און איין שיקטעלע. אַלע דריי מיט ווייסע האָר אויף די קעפּ-לעך. אויף די ווענט זענען געהאַנגען איקאָנעס און הייליקע ביל-דער און אין שטוב האָט שטענדיק זיך געשפּירט אַ ריח פון קרויט און נאָך עפעס זויערקיטן.

מיט די דאָזיקע דריי קינדער פלעגט זיך צילקע שפּילן שעה'ן. ביי דעם וועכטער אין שטוב האָט מען זי זייער ליב געהאַט.

די וועכטערקע פלעגט אָפּקאָכן אַ גרויסן טאָפּ קאַרטאָפּל און די קינדער מיט צילקען פלעגן זיך אַרומזעצן מיט גרויסע היל-צערנע לעפּל און עסן מיט אַ געזונטן אַפעטיט. מיטאַמאָל עפנט זיך די טיר און איסר רוקט אַריין זיין קאָפּ.

צילקע בלייבט זיצן מיט דערשראָקענע אויגן, דער לעפּל מיט די קאַרטאָפּל בלייבט ביי איר אין האַנט, ווי פאַרגליווערט. דער טאָטע נעמט זי שווייגנדיק פאַר דער האַנט און פירט אַוועק אַהיים. קיין איין וואָרט רעדט ער נישט, נאָר צילקע פילט זיין פעס און ווידער זיצט זי אין אַ ווינקל און הערט זיך איין, ווי דער ווינט רוישט. אירע אייגעלעך בליצן, ווי צוויי ביינע פייערלעך.

דער טאָטע שווייגט.

די מומע ניכע שווייגט און צירעוועט אַ זאָק. אירע ליפּן מורמלען עפעס. זי רעדט צו גאָט, מיט גאָט. און דער לערער זיצט און גריבלט זיך אין ביכער, ער האָט מיט זיך מער געלערנט, ווי מיט צילקען. דערנאָך קומט דאָס ערשטע פרעסטל, דער ערשטער שניי פאַלט אַרויס. אין וואַלד דערהערט זיך אַ שאָס: די אַרומיקע פרי-צים גייען אויף יאָגד.

אַמאָל פלעגן אַזעלכע יעגערס פאַרבלאַנדזשען צו זיי אין שטוב זיך אָנוואַרעמען און אויסטרונקען אַ גלעזל טיי. דאָס זענען געווען הויכע געזונטע מענער מיט פעלצלעך.

מיט הינט און מיט ביקסן.

א סך מאָל פלעגן זיי קומען מיט אַ פאַרבלוטיקטן טויטן האָז אַריבערגעוואָרפן איבער דער פלייצע, אירע גאָלעכער פלעגן נע- מען ציטערן, פונקט ווי זי וואָלט עפעס אַ פריינטשאַפט, אַ קרובה- שאַפט דערפילט אין די יעגערס.

און מיט די קינדער פון שאַסיי-וועכטער פלעגט זי דערנאָך דאָס געשעעניש אַרומרעדן.

—דער האָז איז געווען אַזא פרישער, מיט אַזא רויט בלוט און די הינט האָבן אים כסדר באַשמעקט, אַ שאַד דעם האָז. פלעגט זי אַרויסקוקן לאַנג פון פענטטער און טראַכטן צי דער האָז האָט נישט געהאַט אַ שוועסטער, צי אַ ברודער, וועל- כע בענקען איצט נאָך אים.

און זי אליין האָט געבענקט און שטייף צונויפגעדריקט אי- רע יונגע פויסטעלעך.

דערנאָך פלעגן זיך אָנהייבן די ווייסע ווינטער-טעג און יעדן טאָג פלעגן די ביימער אַנדערע משונהדיקע געשטאַלטן פון פראַסט-שטויב באַקומען. מאַדנע ווייסע געשטאַלטן.

איבער נאַכט פלעגט צילקע דעם וואַלד נישט דערקענען. די ביימער האָבן זיך אַלע אין ווייסן אָנגעפעלצט, ווי אַ ווייסע מחנה וואַנדערער: ווו קלייבן זיי זיך אַוועקצוגיין? דאָ איז די וועלט פאַרפרוירן און ווייס, אָבער ווייט-ווייט ביז פרוזנע, ביז מסטיבאָווע, ביז גראַדנע—אומעטום איז דאָך די וועלט איצט פאַר- פרוירן און ווייס.

שטייט זי אַזוי און טראַכט, פלוצלונג פאַלט פון אַ בוים צראַפ אַ הויפן ווייסקייט און צילקע כאַפט זיך אויף פון אירע חלומות.

און זי נעמט לויפן צום שאַסיי-וועכטערס הייזל.

דאָרט איז אינעווייניק וואַרעם, זי פעלצט אויף זיך אָן די ווייס-האַרקע יאַטלעך און שלעפט זיי אַרויס אין וואַלד אַריין. קריכן זיי אַרום אויף די אַלטע סכך-גאָדלען און אויף די ווייסע אינוועלעך שניי.

ווייניק ווערטער האָבן זיי—די וואַלד-קינדער, שפילן זיי

זיך מער מיט די הענטלעך, מיט די פיסלעך, נעמען זיך אויף צו פלייסן שלאָגן, ווי יונגע וועלפעלעך. מיטאַמאָל לויפן אָן עטלעכע גרויסע יאַגד-הינט. זיי לויפן גלייך אויף די קינדער. די צושראָקענע נעמען אַנטלויפן און יאַמערן.

אַבער די הינט זענען גאַרנישט אויסן, זיי באַשמעקן די קינדער און לויפן פאַרשוונדן ווייטער. נאָר פון שאַסיי-וועכטערס הויז איז מען שוין אַרויסגעלאָפן. דער וועכטער אינוואַן, זיין ווייב מיט נאָך פּרעמדע פּויעריס, זיי לויפן צו צו די קינדער, באַרו-יקן זיי און אויף ציילקען פּאַלן זיי אָן. וואָס זי, אַזא גרויסע און צולאָזענע, האָט אַרויסגעשלעפט די קינדער אין אַזא קעלט. זיי זידלען ציילקען און בייזערן זיך אויף איר. טראָגט זי זיך שוין אָפּ פון דאַנעט.

אַליין, אַ פאַרלאָזענע, איינגעוויקלט אין דער מומעס נייעס טאַל. עס ווילט זיך איר צוריק אין שטוב נישט אַריין, עס ווילט זיך נישט צום לערער, צו ניכען מיט די זאָקן. קריכט זי אַזוי אַרום אין וואַלד, מאַכט שנייעלעך און שרייט פון צייט צו צייט.

אַ פאַרפּרוירען עכאָ ענטפּערט אָפּ, „נישט אַזוי, ווי זומער“— טראַכט צילקע. און פאַר פּעס רייסט זי אָפּ אַ צווייגל פון אַ בויס. ווען די ביימער וואַלטן זיך לאָזן, וואַלט זי זיי גוט אָנגעשלאָגן; פאַרוואָס שווייגן זיי אַלע.

זי בלאָנדזשעט אַזוי לאַנג, ווייט.

פּלוצלונג פאַרט אָן אַ פּור און זי דערזעט דעם טאַטן; שוין געקומען פון גראַדנע. דער טאַטע דערזעט זי און פּרעגט:— וואָס בלאָנדזשעסטו דאָ?— און נעמט זי אַרויף צו זיך.

— גאַרנישט, ענטפּערט צילקע.

— וואָס גאַרנישט?— בייזערט זיך איסר.

מיטאַמאָל באַטראַכט ער זיך, אַז דאָס „קינד“ לעבט דאָ אַזוי איינזאַם.

— וואָדסט אפשר איצטער וועלן פאַרן קיין גראַדנע! דאָרט

איז פּריילעך, דאָרט זענען דאָ אַ סך מענטשן.

צילקע שאַקלט מיטן קאַפּ: „ניין“.
 דערהערט זי „שטאַט“—דערשרעקט זי זיך און זי באַקומט
 אַזאַ רחמנות אויף דער מומע ניכען און אויף דעם גאַנצן וואַלד.
 ווי וועט דאָ אַלץ אָן איר זיין? זי וועט אַוועקפאַרן און
 עפעס אַ גרויס שטיק עלנד וועט דאָ בלייבן אַרום יעדן בוים,
 אַרום יעדן בוים וועט שוועבן דער ווינט און וויינען.
 אַזוי טראַכט זי, צילקע, ביז די פּור קומט צופאַרן און
 בלייבט שטיין ביים שוועל.
 די טיר עפנט זיך. די מומע ניכע רוקט אַרויס דעם קאַפּ
 און אַ שטראַם וואַרעמע פאַרע כאַפט זיך אַרויס.
 די טיר פאַרמאַכט זיך.
 אַ שווייגנדיק מאַגאַטאָן לעבן גייט אינעווייניק.
 פון קוימען ציט אַ רויך און בלויט זיך צווישן די גריין-
 ווייסע צווייגן פון די סאָסנעס. די איבעריקע צוויי הייזער שטייען
 אין וואַלד פאַרלאָזן און פאַרפּרוירן.
 דער ווינטער לעבט זיך איין אין וואַלד, באַרויקט זיך. דער
 פּראָסט פּילט זיך זיכער, ווי ער וואַלט דאָ אויף אייביק אַראָפּ-
 געקומען.
 אפשר דאָרט, אונטער די וועלדער, אויף די פרייע פעלדער,
 אַטעמט נאָך דער ווינט און הייבט אויף דינע שניי-שאַלן און
 זיימט מיט זיי אַרום די גראַבנס, די נישט צואַקערטע בייטן.
 לאָזט ער נישט, דער ווינט, איינליגן דעם אומשולדיקן שניי און
 שפּילט זיך מיט אים, בעת דאָ אין וואַלד שלאַפּט אַלץ מיטן
 אמתן ווינטער-שלאָף.
 אַלץ שלאַפּט מיט אַזאַ ווייסע רויקייט. די אָנגעזיפּטע
 שפיצן פון די סאָסנעס, די קופּערנע שמאַלע בייכער פון די ביי-
 מער שווייגן ווי אָנגעלאָדענע האַרמאַטן.
 עטלעכע קאָלירטע ווינטער-פייגעלעך יאָגן זיך נאָך און זיי
 זינגען זיך צו יעדן פלי זייערן. אויך אין פּראָסט ליבט מען זיך
 אויף גאַטס וועלט.
 נאָר אַט שפּרינגט אַרויס פון ערגעץ אַ צושראַקענער האָז,
 שטעלט ער אָן די לאַנגע אויערן, האַרכט די קלאַנגען און נישט-

קלאנגען פון וואַלד הייבט אויף איין באַשנייט פּיסל און באַלעקט זיך מיט דעם פאַרגליווערטן שניי-פּראָסט פון וואַלד...
ווער וועט אים דאָ באַליידיקן אין אַזאַ שטילער וועלט פון שניי און גרינעם סכך?
כאָטש ווייט-ווייט הערט זיך אַ פאַרלירענער עכאָ פון אַ שאָט.

דער האָז פאַרשווינדט.

דער וואַלד פּלאַנטערט פאַרכשופט אויס די צווייגן, אַנדע-רע ציען זיך גלייך צום הימל, ווי זילבערנע פּאַקעלן. די אַנדע-רע זעען אויס, ווי צובראָכענע קאַנדעליאַברעס און נאָך אַביסל ווייטער... גיב אַ קוק! צונויפגעקורטשעטע הענט פון גבורים, — דער פּראָסט האָט זיי באַזיגט.

נאָר אונטער די אַלע בילדער, אונטערן פּראָסט און גליווער רוט און קוקט אַרויס גאָטס אויג— די גרינקייט און זאָגט אָן דעם גלויביקן מענטשן, אַז עס וועט ווידער זיין פּרילינג, אַז דער פּרי-לינג, וואָס וועט קומען וועט זיין דער שענסטער און דער בעס-טער, אַלע מענטשן וועלן זיך פאַרליבן אין אַזאַ פּרילינג. די סכך-גאָדלען ווינקען און שמייכלען...

עס וועט זיין פּרילינג, עס וועט זיין.

אפילו אין דער פאַרפּרירענער לופט שוועבט פּלוצלונג אַ שטראָם, אַ ריח, וואָס דערמאַנט זומער און שמעקנדיקן פאַרנאַכט. איצטער שווייגט נאָך דערוויל דער וואַלד. פון ערגעץ איז אַ הייפּנדל שניי אַראָפּגעפאַלן און אַזאַ שאַרף האָט אויך אָן ענאָ אין וואַלד.

דריי פאַרשנייטע הייזער שטייען דאָ און אַביסל ווייטער— אַ שטאַל. פון איין הייז גייט אַרויך און אונטער אים זענען אָנגע-פּלויגן אַ גאַנצע מחנה קראָען. זייער שוואַרצקייט גלאַנצט אין דער אַרומיקער ווייסקייט. זיי שרייען נישט, זיי זוכן עפעס אַז עסן.

לאַנג געדויערט און קיין טיר עפנט זיך נישט. שפעטער, נאָך אַ האַלבן טאָג, ווען שטיקער קאַלטע זון נעמען אַרום מיט פאַרגליווערטע אַרעמס אַ גאַנצע ריי ביימער, שפעטער עפנט זיך

פדוצלונג אַ טיר און עס גייט אַרויס פון דאָרטן אַן אָנגעפּעלצטע
פּרוי אין שטיחול, מיט אַ טוך אַרומגעוויקלט דעם קאָפּ.
וואָס איז צילקע.

י שפּרייזט קיין מסטיבאָווע...

און אין מסטיבאָווע פליקט מען אַ גאַנצן ווינטער פּעדערן.
צילקע האָט דאָרט עטלעכע באַקאַנטע הייזער, וווּ זי קומט אַריין.
און אומעטום זינגט מען און מען פליקט פּעדערן. גלייך
נאָך סוכות הייבט זיך דאָס אָן, ביז פּסח.

אַלע ווייבער, אַלע קינדער זענען טאָג און נאַכט איינגע-
פּעדערט. צילקען דאַכט זיך, אַז זיי מאַכן דאָס דעם גאַנצן שניי
מיט זייערע פּעדערן, דעם שניי, וואָס פאַרדעקט זייער גאַנצן
וואַלד מיטן טיילל, מיטן שאַסיי.

מען פּרעגלט גענדו אין מסטיבאָווע און מען עסט גריבענעס.
אויפן גאַס שטייט לאַנג דער פּראָסט און אין די הייזער איז אַזוי
וואַרעם, ווייל קיין האַלץ פּעלט נישט אין דער באַוואַלדיקטער
געגנט.

פּעדערט מען... מיידלעך און ווייבער, מען גייט אַרויס
אַזוי אין גאַס איינקויפן, מען גייט צו גאַסט איינגעפּעדערטע.
אין דער לופטן טראָגן זיך אינאיינעם מיטן שניי ווייסע
אומשולדיקע פּופּעלעך, ווייסער און לייכטער, ווי דער שניי אַליין.
פון די הייזלעך שלאָגט אַרויס אַ וואַרעמע פאַרע און די
קוימענס שיקן בלאָע זיגזאַגן צום הימל.

רויך און וואַרעם גייט דאָס לעבן אין מסטיבאָווע.
צילקע קומט אַהין. זי אַנטלויפט פון זייער עלנרן וואַלד.
גאַנצע טעג איז זי אַליין מיט דער מומע ניכע. יענע בייזערט
זיך, ווי אַן אַלטע קראַץ. דערנאָך נעמען זיי ביידע שווייגן. טעג,
לאַנגע טעג נאָכאַנאַנד שווייגן זיי, רעדן קיין וואַרט נישט
אויס.

די יונגע צילקע איז אין כּעס אויף דער אַלטער ניכע,
ווייל זי איז אַלט און בייז.

די אַלטע ניכע איז אין כּעס אויף דער יונגער צילקע,
ווייל יענע איז יונג און ווילד.

און פון דעם שווייגן קומט אַרויס דאָס, וואָס צילקע ציט
אַרויף אויף זיך די גרויסע שטיינער, פעלצט זיך איין און וויקלט
זיך אַרום מיט אַ טוך.

זי אַנטלויפט קיין מסטיבאָווע.

אַ גאַנצן טאָג זיצט זי דאָרטן ביי באַראַשן דעם סטאַראַס-
טע, וועלכער גיט אַלעמען אַרויס פעסער.

דער באַראַש האָט אַ יונגן זון, פרויקע, טראָגט ער גלאַנצ-
קע שטיינערלעך און שטענדיק זינגט ער און שטענדיק שפּאַסט ער.
דאָרטן זיצט צילקע גאַנצע טעג מיט פרויקעס שוועסטער,
זי פליקט אויך פּעדערן און זינגט דערביי מאַדנע לידלעך:

וואָס זאָגט די וועלט?

וואָס זאָגט די וועלט?

אַ פרויען ליבן געלט!

זי זינגט און פאַרשטייט ניט, וואָס זי זינגט, נאָר דאָ מיט
די מענטשן איז אזוי גוט, אזוי וואַרעם...

מען באַקט אָפּ קאַרטאָפּל און מען דערקוויקט זיך מיט זיי.
די מאַנסבילן גייען אַוועק אין בית-המדרש. עס בלייבן
די ווייבער, פאַרנאַכט-צייט. מען צינדט אָן פייער, מען זינגט
לאַנג, לאַנג, ביז מיד-ווערן און דאָס זעקל מיט די שדעדרן ווערט
נישט קלענער. און עס וועט, דאַכט זיך, קיינמאַל שוין קלענער
נישט ווערן. נאָר קיינעם אַרט עס, קיינער טוט עס נישט באַנג.
פאַראַן אויך ביי די באַראַשעס אַ זיידע, צי אַן עלטער-זיידע.
צילקע האָט עס גענוי געוואָסט. גערופן האָט מען אים „ניקאָ-
לאַיעווסקער“, אַ ברייטע ווייסע באַרד האָט ער געהאַט און גערעדט
האַט ער מיטן „ר“. אָפּגעזאָגט צוויי ווערטער און געלאַכט, גע-
זאָגט אַ וואָרט און געלאַכט.

בעת ער פלעגט לאַכן, פלעגט שטענדיק אויסדוכטן, אַז עס
דונערט.

קיינער האָט נישט פאַרשטאַנען, וואָס דער אַלטער רעדט,
נאָר עס איז געווען אַנגענעם אין זיין געזעלשאַפט. ער האָט
מיט זיין אַלטקייט געטרייסט די מענטשן.
עס האָט זיך געטראַכט דערביי:

ווי לאנג א מענטש קאָן דעבן, האָ, האָ!
ער פלעגט זיצן פון ווייטן אין א ווינקל, נאָר די פעדער-
לעך, די פּוּכיקע פינטעלעך האָבן נישט אויסגעמיטן. ער פלעגט
נאָר ווייסער ווערן.
—דער זידע איז שוין אינגאנצן ווייס, —פלעגן לאַכן די
קינדער.

—עט וועט זיך אים חלומען ווייכע פּערענעס.
—מיט הונדערט יאָר צוריק איז ער געווען יונגער.
—נישט אַלע וועלן צו זיינע יאָרן דערלעבן, —דאָס פלעגט
זאָגן איינע פון די עלטערע פרויען און די שפּאַסן פלעגן גלייך
אויפהערן.

א סך מאָל בלייבט דאָרט צילקע געכטיקן און די מיידלעך,
פרויקעס שוועסטערס, דערציילן מאָדנע מעשיות: פון ליבע, פון
פּאַרליבענישן, פון אייפּערוואַכט.

צילקע פּאַרשטייט זייער ווייניק פון זייערע רייד, נאָר זי
האָט נישט ליב צו פּרעגן. זי מוז אַלץ דערגיין מיט איר אייגע-
נעם שכל אַליין, אַליין דאַרף זי אַלץ דערגיין.

דער באַראַש האָט אַן אייגן פּערד מיט אַ שליטן. שפּאַנט
פרויקע איין אַמאָד דאָס פּערדל און מען לאָזט זיך איבערן שניי
און מען שרייט, אַזוויי די דאָרפישע שקצים מיט די שיקסעס.
עפּעס אַזויפיל מיידלעך פּאַקט ער אַריין, דער פּרויקע,
אין שליטן און ער איינער, אַ יונג לוסטיק בחור'ל האַלט די ליי-
צעס און שמיסט דאָס פּערד.

און צילקע האָט באַמערקט אַ מאָדנע זאַך: אַ סך מאָל לאָזט
ער אָפּ די לייצעס און כאַפּט זיך צו צו אַ שכניטע, וואָס טוליעט
זיך אין שליטן און ער נעמט זי קושן; די איבעריקע מיידלעך
מאַכן זיך נישט זעענדיק. זי, צילקע, פּאַרדרייט אויך דעם קאָפּ
און זי ווערט עפּעס ביז אויף פּרויקען און אויף דעם מיידל,
וואָס ער קושט און אין דערזעלבער צייט נעמט ביי איר דאָס
בלוט זידן פון אַנ'אומפּאַרשטענדלעכער אויפּרעגונג.
זי וויל שוין גיכער אַהיים, בעט זי פּרויקען, ער זאָל אַ
קירעווע טאָן צו זיי איז וואַלד.

פרויקע פאָלגט, ער פירט זי אָפּ אַהיים.
 קריכט זי אַרויס פון שליטן מיט אַזעלכע שווערע פיס, מיט
 אַ בייזקייט אויף וועמען.
 דער שליטן איז שוין אַזעקגעפאָרן צוריק קיין מסטיבאָווע.
 זי הערט נאָך לאַנג דעם עכאָ פון די געשרייען.
 כאַ, כאַ, כאַ! דער וואָלד מיט.
 און זי שטייט און גלאַצט מיט די אויגן אויף די דריי
 פאַרשנייטע הייזער, פון וועלכע איינס איז בלויז באַוואַרנט און
 אַנגעוואַרעמט.
 זי שטייט און הערט זיך צו צום וואָלדס שווינגן.
 לאַנגזאַם קומט זי צו זיך. זי דערמאָנט זיך איצט מסטי-
 באַווע מיט די פעדערן, מיט די מיידלעך, וואָס פרויקע קושט און
 אַלץ זעט אויס אַזוי ווייט, אַזוי ווייט.
 פלוצלונג וואַקסט פאַר איר אויס די מומע ניכע.
 —פאַרוואָס גייסטו נישט אין שטוב אַריין, איך האָב דער-
 הערט, ווי דו ביסט צוגעפאָרן. פאַרוואָס גייסטו נישט אַריין...
 עס געדויערט עטלעכע סעקונדן ביז זי פאַרשטייט די מו-
 מע, ביז זי נעמט שטעלן טריט.
 פונקט, ווי זי וואָלט באמת פרעמד געווען מיט די מענטשן.
 מיט אַלעמען, מיט דער גאַנצער וועלט.
 און אין שטוב, ווען זיי גייען אַריין האָט זי מומע פרע-
 טענויעס צו צילקען.
 —וואָס האָסטו מיטגעבראַכט אַזויפיל פעדערן? צו וואָס ציל-
 קע רירט זיך נישט צו ווערט עס באַלד פאַרפעדערט.
 —מומע, בייזער זיך נישט. —בעט זיך צילקע.
 און די מומע ניכע דערמאָנט זיך, אַז דאָס „קינד“ איז אַן
 עלנדע יתומה, קריגט זי אויף איר אַזויפיל גוטן רחמנות.
 וואָס זי זאָל נישט בעטן די צילקע...
 נאָר יענע בעט גאַרנישט. זי לייגט זיך שווינגנדיק שלאָפן
 און אין שטוב ווערט אַזוי שטיל, אַזוי שטיל און איינזאַם...
 הלומט זיך איר מסטיבאָווע, פרויקע מיט די מיידלעך,
 וועלכע ער קושט; הלומען זיך איר אַ סך קליינע ווייסע גענדזלעך

זיי פליען און וואָס העכער זיי פליען אַלץ מער פון שיט זיך
אויף דרײַער, אויף אַלע ביימער, אויף אַלע הייזלעך.
ווען וועט זיך דאָס ענדיקן די לאַנגע-אייביקע וויסקייט
פון דער וועלט?

ביז זי עפנט באַגינען די אויגן. טונקל אין שטוב, די מור
מע ניכע זאָגט שוין תהלים. פון איר ניגון ווערט אַזוי אומעטיק.
גיט זיך צילקע מיט קאַפּרין ווידער אַ וואָרף אונטער דער
פערענע און שלאָפּט איין אין איין אויגנבליק.
ווען זי כאַפּט זיך אויף צום צווייטן מאָל איז אין צימער
שוין ליכטיק און אין דרויסן דער וואַלד...

ווי אַ פאַרגלייזערטער אָרקעסטער שטייט און וואַרט...
זאָל נאָר דער דיריזשאָר אַ ווינק טאָן מיטן שטעקעלע
דערווייל, אָבער, אַטעמט דער פּראָסט אָן אַן אָטעם און שניי
צו שנייעלע פּרעסט זיך פעסטער צונויף און קוקט מיט זיין מיק-
ראָסקאָפּיש ברייאַנטן אייגעלע אויף די איבעריקע שנייעלעך...
און אויף די אָפּגעדעקטע גרינע סכך-נאָדלען.
דערווייל הערט זיך קיין איין קלאַנג נישט. קיין שאַרף
נישט.

די האַלב-פאַרשנייטע סכך-צווייגן זענען אויס ווי גרויסע
אָדלער-פליגל. אַ סך, אַ סך אָדלער-פליגל אָנגעוואָרטן איינס אויף
דעם צווייטן, און פון אונטער די פליגל רוקן זיך אַרויס לאַפּקעס
מיט זילבער, לאַפּקעס מיט זילבער.
עטלעכע קראָען פליען נידריק פאַרביי און זייערע פליגל
זינגען קיים-קיים, ווי דינע סטרונעס ציטערן דינע דורכוזטיקע
טענער.

און דאָס שווייגן שווייגט פאַר זיך אַליין. די וויסקייט
וויסלט זיך פאַר זיך אַליין...
די דריי הייזער אין וואַלד זענען וויס פאַרשאַטן, בלוז
צו איינעם פירט אַ שמאָל שטעגל און עטלעכע פאַרפרוירענע שויבן
האַבן שוואַצע פלעקן.
אינעווייניק איז וואַרעם.
צורום—אַ שטיק וואַלד פילט, אַז דאָ שטייט אַ וואַרעמע שטוב.

דוכט זיך, אז די פארפרוירענע צווייגן ציען זיך צו דער ווא-
דעמקייט. דער שניי פילט זיך דא נישט זיכער. פאר זיין גלאַנץ
איז יעדער ווארעמער אָטעם געפערלעך.
צילקע ליגט היינט אַ גאַנצן טאָג אין בעט אונטער דער
וויכער פערענע און די מומע טאַנצט אַרום איר, ווי אַ גוטע
מאַמע.

עס קאָכט זיך עסן און אין חדר שפּאַצירן אַרום עטלעכע
הינער מיט אַ האָן, וואָס מען האָט אַריינגענומען, זיי זאָלן נישט
פאַרפּרוירן ווערן.

—אַזאָ פּראָסט היינט, זאָגט די מומע ניכע. אַ רחמנות אויף
דיין טאַטן, ער פּירט דאָרט ערגעץ איז די אַרומיקע וועלדער.
צילקע פאַרטראַכט זיך.
דער טאַטע...

זיגט זי גערענקט אים, האָט ער נאָך קיינמאָל מיט איר
נישט גערעדט אָט צוויי, ווי עס רעדט צו איר מומע ניכע, ווי
עס רעדן אַנדערע צו איר.

שטענדיק קומט ער צו איר מיט אַ שוויגן, גלעט זי שוויי-
גנדיק און רעדט געציילטע קלאַנגלאָזע ווערטער.
און אַזוויי דער פּראָסט שווייגט ער, דער טאַטע.

אין צילקע הערט זיך לאַנג צו צום וואַלד, טאַמער וועט
זיך אַ קלאַנג, אַ שאַרף דערהערן... ניין, בלויז אין אויוון קלאַפּט
דאָס האָלץ און שפּריצט מיט פּונקען.

זי ליגט אַזוי אין בעט און קוקט אויפן פייער פון אויוון.
פלוצלונג דערהעט זיך אַ לייכטער רויש אין וואַלד. שליטנס
פאַרן, מען פירט אַרויס געהילף, און די שליטנס שלייפן דעם
פאַרפרוירענעם שניי, פונקט ווי מעסער מיט מעסער וואַלט זיך
פעכטן.

דערנאָך ווערט ווידער שטיל... די שליטנס שטעלן זיך אָפּ.
עטלעכע פּויערים מיט פאַרפּראָסטעטע וואָנסן קומען אַריין צו
אַיטרן אין שטוב.

זיך אָנוואַרעמען.
פאַררייכערן.

זיי רעדן וועגן פראַסט און קלאַפּן האַנט אָן האַנט, פּוסט אָן פּוסט...

— מען האָט געפונען פאַרפּרוירענע מענטשן, זאָגט איינער.

— אַזעלכע פּרעסט זענען נאָך נישט געווען!...

זילקע ליגט אונטער דער פּערענע און קוקט אויף די פּויע-

ערים.

די פּויערים קוקן אויף איר און שמייכלען:

— אָט אַלעבן, ווי אַ קייזערין ליגט זי זיך אונטער דער פּע-

רענע און וואַרעמט זיך...

— אַלטע ניכע, פאַרוואָס בראַטסטו נישט אָפּ קיין טייבעלע

פאַר דיין קייזערין!

— אַ חתן באַדאַרף מען איר ברענגען.

זילקע פאַרשעמט זיך און באַהאַלט זיך אינגאַנצן אונטער

דער פּערענע.

און זי ווייסט שוין נישט, וואָס די פּויערים רעדן דאָרט און

זי זיי זענען שוין אַוועקגעגאַנגען.

זי טראַכט פון די ווערטער: „אַ חתן באַדאַרף מען זי ברענגען“.

און זי דערמאָנט זיך, אַז אין מסטיבאַווע, וווּ מען פליקט

שטענדיק פּעדערן, אין מסטיבאַווע רעדן אַלע מיידלעך פון חתנים,

פון קושן זיך...

מיטאַמאָל רוקט זי האַסטיק אַרויס דער קאָפּ פון אונטער

דער פּערענע. די פּויערים זענען שוין נישטאָ, די מומע זיצט

אין אַ ווינקל און צירעוועט אַ זאָק.

לאַכט זי זיך פּונאַנדער אויפן קול און נעמט שרייען...

— מומע ניכע, ווען וועסטו מיר ברענגען אַ חתן, איך וויל

אַ חתן, אַלע מיידלעך האָבן חתנים.

די מומע ניכע גייט צו מיט דעם זאָק גענטער און רעדט

גוטמוטיק.

— עס וועט זיין, מיט מול, קינד. עס וועט זיין פאַר דיר

אַ חתן, אַ יידישע טאָכטער ווערט נישט פאַרלוירן. וועסטו האָבן

אַ מאָן, וועסטו האָבן קינדערלעך.

לאַכט צילקע אויפן קול, זי איז נאָך אַליין, אַוויזוי אַ קינד

און זי וועט האָבן קינדערלעך. און עפעס אַ פּרעמדער מענטש
וועט קומען און וועט זיין איר חתן.

ניין, זי וויל נישט.

זי וויל נישט קיין פּרעמדן חתן.

די מומע ניכע קוקט זי נייגעריק אָן.

אַט ווי גיך זי איז אויסגעוואַקסן, די צילקע. שוין דאָך באמת

אַ פּלה-מויד.

און ווי לאַנג-האַט זי זיך געשפּילט מיט דעם שאַסיי-

וועכטערס קינדער און דעם וועכטערס קינדער זענען שוין אויך
גרויסע, איין זון איז שוין אַוועק דינען.

און ווי לאַנג איז צילקע אַנטלאָפּן פון גראָדנע, פאַרבלאַנג-

דזשעט זיך און די גאַנצע גובערניע האָט געטומלט מיט דער
געשיכטע.

זי דערמאָנט זיך, די אַלטע, אַז זומער איז דאָ געווען סאַ-

שע, דעם אַלטן לוריעס קדיש און ער פלעגט אויף לאַנגע שעה'ן
פאַרפּאַלן ווערן מיט צילקען.

אין געדיכטן פּלאָנטער פון וואַלד.

אַ בחור מיט אַ מיידל צוזאַמען אין וואַלד.

זי דערמאָנט זיך עס און קוקט אויף צילקען.

און יענע רוקט אַרויס פון אונטער דער פּערענע אַ נאַקעטן

פּוס און נעמט קאַפּריזש קלאָפּן אין דער פּערענע.

—אין וויל נישט קיין חתן, אין וויל נישט. אין וויל

חתונה האָבן מיט סאַשען. ער איז אַזאַ גוטער צו מיר. זומער

האַט ער געזאָגט, אַז ווען אין וויל וועט ער מיט מיר חתונה
האַבן.

—אזוי גאָר...—שאַקלט מיטן קאַפּ די מומע ניכע.

—יָאָ, יָאָ, מומע ניכע...

—קינד מיינס! ווינטער פאַרגעסט, וואָס מען האָט זומער

געזעזאָגט. ווערטער זענען ווי די פייגעלעך, זיי פליען אַוועק.

—ניין, ניין, ניין,—קלאַפּט צילקע מיטן פּוס און שלאָגט די

פּערענע.—באָר מיט סאַשען. ער דערציילט אַזעלכע שיינע מעשיות

פון אויסלאַנד. ער איז אַזאַ גוטער...

און זי שפרינגט אַראָפּ פון בעט, לויפט צו צום קאַמפּוד
און ברענגט מיט זיך מיט אין בעט אַ פעקל בריף.
—הער, מומע, וואָס ער שרייבט צו מיר.
די טומע שטעלט אָן אויגן און אויערן.
צילקע לייענט:

„צילקע, אין גראָדנע איז איצט זייער לאַנגווייליק, נאָר
איך אַרבעט גאַנצע טעג. מיר איז איינגעפאַלן אַנשרייבן אַ זאַך,
אַן ערצייילונג פון דיר פון וואָלד. דו האָסט מיך אַזוי אויפגע-
מונטערט אין דעם לעצטן זומער, אַז איך ווייס שוין נישט צי
איך וועל דיר קאָנען פאַרגעסן. איך דאַנק דיר נאָכאַמאָל פאַר
דעם קוש, וואָס דו האָסט מיר געגעבן לעם דער צוויינג-סאָטנע.
—וואָס, דו האָסט אים געקושט?

—אַ און ער מיך אויך... וואָס האָט זיך די מומע ניכע אַזוי
דערשראָקן, אַלע מיידלעך מיט בחורים קושן זיך.
—פון וואָנען ווייסטו עס?

—איך האָב געזען אין מסטיבאָווע.

און אַזווייז זי וואָלט קאָקעטירן מיט דער מומען — באַהאַלט
זי זיך ווידער אונטער דער פערענע. טרוימט און טראַכט.
איינע אַליין אין וואָלד, אין פראַסטיקן וואָלד, וווּ עס דוּכט
זיך אויס, אַז די ביימער וועלן שוין אייביק פאַרגליווערט זיין.
טעג, ווייס-רויקע טעג נעמט ער צו, דער וואָלד.

אַפט, אַז אין וואָלד פלעגט זיין זייער שטיל, פלעגט צילקען
זיך אויסדוכטן, אַז זי הערט אין דער שטילקייט די ווייטע גרוי-
סע וועלט, און דידאַזיקע ווייטע, גרויסע — פלעגט צילקען אין
אַזעלכע רגע'ס נאָך אויסזען גרעסער, אַ סך, אַ סך גרעסער.
נייגעריק איז זי אָפט געווען. געטראַכט האָט זי, ווי לעבן
זיי די מענטשן אין די גרויסע שטעט, נאָר זי האָט נישט גע-
בענקט.

דאָך, יעדעס געשעעניש, וואָס אַנדערע פלעגן גיך פאַרגעסן,
איז פאַר צייקען געווען אַ זאַך אויף לאַנג צו געדענקען.
דערצו האָט זי נאָך געלעזן ביכלעך, וועלכע האָבן אויף
איר שטאַרק געווירקט. זי אַליין האָט געלעבט מיט איר פאַנטאַזיע.

מיט קיינעם זיך נישט געטיילט. די מומע ניכע האָט דאָך אויך איר וועלט, זי רעדט בלויז וועגן רחל און לאה... וועגן די פרומע אָבות.

איינמאָל, אין אַ לינדן ווינטער-טאָג, בעת דער שניי איז געפאלן שטיקער ווייז פון די ביימער און זיך צושטאַן ווי זאַלץ-קאַשע, בעת די פענסטער פון זייער שטוב האָבן זיך פון דער אינערלעכער וואַרעמקייט אינגאַנצן באַפרייט פון דעם פראַסט און צילקע האָט צרויסגעקוקט אויף דער אַרומיקער ווייסקייט, איז פאַרבייגעגאַנגען דער שאַטי-וועלטער.

ער איז געגאַנגען פון מסטיבאָווע, און פון לאַנגווייליקייט איז צילקע צרויסגעלאָפן צו אים אויספֿרעגן וואָס עס הערט זיך דאָרט, אין שטעטל, ביי די באַראַשעס.

— אין מסטיבאָווע, — האָט דער שאַטי-וועלטער געענטפערט — אין מסטיבאָווע איז היינט אַ גרויסער טומל.

— וואָס איז געשען? — האָט צילקע געפרעגט.

— דאָס גאַנצע שטעטל איז אויפן בית עולם. מען שרייט מען זידלט זיך, — גנבים האָבן אַ קבר אויסגעגראָבן.

— וואָס? — האָט צילקע גענומען גייבעריק ווערן.

נאָר דער וועלטער איז זיך ווייטער געגאַנגען און צילקי האָט מער נישט געזען ווי זיין קאַרק.

ער האָט מער נישט געענטפערט, ער האָט נאָך אַלץ גו קוקט אויף צילקען, ווי אויף אַ קליין קינד, מיט וועלכן דערוואַק סענע מענטשן רעדן נישט קיין סך.

זי האָט זיך אויף אַ רגע פאַרטראַכט...

מסטיבאָווע... בית-עולם... גנבים...

וואָס איז דאָרט געשען?

זי האָט געקוקט דורך די ביימער. דאָס טייכל איז פאַר-פרוירן. די עטלעכע שטיקלעך הימל, וואָס זעען זיך דורך די ביימער זענען גראָ, נאָר אַרום פילט זיך עפעס, אַז דער ווינטער גייט שוין צום סוף. אפילו די קראַצען שרייען שוין מונטערער. אַ קלער געטון האָט צילקע, אַז גיך וועט זיין פּרילינג, זומער, מען וועט שוין ווידער קאָנען אַרומלויפן באַרהעס.

א קלער געטון און א שפרונג געטון פון אָרט.
אַריינגעלאָפן אין שטוב און אַרויסגעשדעפט פון אונטערן
בעם דעם טאַטנס שטייול: דער שניי אין וואַלד ווערט דאָך שוין
פייכט און מען קאָן אין אַ וואַלד-זומפּ פאַרקריכן.
זי האָט זיך זייער געאַיילט. די מומע ניכע האָט עס באַ-
מערקט.

—וואָס איילסטו זיך אַזוי, צילקע, ווהין?
—קיינ מסטיבאַווע, —האַט צילקע אין איילעניש געענטפערט.
—וואָס איז דאָרט? וואָס טרייבט דיך אַזוי?
—וואָס? גאַרנישט! אייוואַן דערציילט, אַז מען שרייט דאָרט...
אויפן בית-עולם... גנבים...
מער האָט די מומע נישט געהערט. צילקע האָט זיך שוין
אַנגעטון. אַרומגעוויקלט זיך דעם קאַפּ און אַנטלאָפן... די מומע
איז צוגעלאָפן צו דער טיר און גענומען רופן...
נאָר בלויז די סאָסנעס, די אַלט-באַקאַנטע סאָסנעס, האָבן
געהערט, ווי די מומע רופט:
—צילקע, צילקע!

נאָר זיי זענען פאַרנומען די סאָסנעס, זיי טרייסלען היינט
אַפּ דעם שניי פון זיך. דעם ווינטער טרייסלען זיי אַראָפּ פון זיך.
דער שניי וועט זיך צולייגן אויף דער ערד און אומבאַ-
מערקטערהייט וועט ער נעמען קריכן אין צושמאַלצענע שטראַ-
מען צום טייכל און פון טייכל...

ווער ווייסט וווּ דער שניי פון לאַנגן ווינטער גייט אַוועק?
דער ווינטער וועט אַוועק מיטן ווינט.

עס וועט אַרויסקוקן אַ גרינע ערד, אַ שוואַרצע ערד און
אויף די אַלטע סאָסנעס וועט צוקומען אַביסל פרישנייע נאָדלען.
ווי פון די סאָסנעס אָפּגעריסענע שטיקלעך לעבן — וועלן
אַרומשפרינגען די רויטלעכע וועווריקעס. די גאַנצע וועלט מיט
אַלע וועלדער וואַרטן שוין אויף דעם גליקלעכן טאַג. מיט גרויסע
אייז-פיס האָט דער ווינטער צוגעפּרעסט דעם זומער, נאָר ער וועט
זיך באַפרייען, ער וועט זיך גיך באַפרייען. דער הימל ווייס שוין
דעם סוד און דעריבער שמיכלט ער אַזוי. דאָס ווינטל ווייס שוין

אויך און דעהפאָר לייפּט. עס אַרום פון בוים צו בוים און הויכט
אויף דעם איינגעלעגענעם שניי, דערוואַרעמט אים און צושמעלצט
אים.

אין שטאַל מעקען די בהמות, עס איז וואַרעמער געוואָרן
און עס ווילט זיך שוין אויף דער פריי. פל-זמן דער וועג איז
נאָך האַרט פון ווינטער, איילן זיך די פויערעם אַרויסצופירן דאָס
אויסגעהאַקטע געהילץ. עס וועט שוין באַלד קיין צייט נישט זיין.
דער וועג וועט קאַליע ווערן און מען וועט מוזן גיין אַר-
בעטן אויף די פעלדער.

צילקע איז געקומען קיין מסטיבאָווע, נאָר אין שטעטל
האַט זי קיינעם נישט געפונען. אַדע, אַלע זענען געווען אויפן
בית-עולם.

איז זי אַזעק אויפן בית-עולם. אַ קליין בית-עולם איז דאָס
געווען. אויף אַ בערגעלע איז עס געשטאַנען. עטלעכע אַלטע נאָ-
קעטע ביימער, וועלכע וואַרפן זומער אַזויפיל שאַטן. איצט זע-
נען זיי געשטאַנען אַליין, ווי מתים, וועלכע זענען געבליבן אָן
אַ קבר.

אַלע מצבות זענען פאַרשנייט און צווישן די מצבות קריכן
אַרום קינדער און אַלטע לייט, מאַמעס און טאַטעס.
מען שרייט שוין נישט. מען רעדט אַרום דאָס געשעעניש
צילקע געפינט אירע חברטעס — באַראַשעס טעכטער און פון
זיי דערגייט זי, וואָס דאָ איז פאַרגעקומען:

אין שטעטל האָט געלעבט אַן אַלטע אלמנה. דריי זין האָט
זי געהאַט, געזונטע יונגען מיט ברייטע פלייצעס, — בחורים, פאַר
וועלכע די גאַנצע געגנט האָט מורא געהאַט. געווען זענען זיי
אַלע דריי גנבים. פון איין תפיסה אַרויס אין דער צווייטער אַרײַן.
די אלמנה האָט געוואוסט, אַז זי האָט זינדיקע קינדער, נאָר זי
האַט זיי דאָך ליב געהאַט און פסדר געבעטן גאָט, אַז ער זאָל
זיי מוחל זיין. תהלים האָט זי טאָג און נאַכט געוואָגט.

די זין, די דריי גנבים האָבן זייער ליב געהאַט די מאַמע.
ווייל זי טוט תפלה פאַר זיי.

ווייל זי איז אַ גוטע מאַמע און זי האָט זיי ליב, נישט קוקן-

דיק, וואָס זיי פּרענגען איר אַזוי פיל יסורים.
ווייל אַלע האָבן אויף איר געטייטלט מיט די פינגער:
זין האָט זי אויסגעהאָדעוועט — מערדער, גזלנים...
זיי האָבן ליב געהאַט די מאַמען...
ווייל זי איז געווען אַ מאַמע.
און אָט איז זי געשטאַרבן.
די דריי קינדער זענען דאָן געווען אין דער „פרעמד“.
ווער פון זיי—אין תּפּיסה, ווער—אויף אַ שטיקל אַרבעט.
די גאַנצע געגנט האָט געקענט דיזאָזיקע חברה. פּאַליציי
האַט מיט זיי שטענדיק צו טאָן, נאָר יענע זענען זייער פלינק געווען.
די אַלטע מאַמע פון די גנבים איז געשטאַרבן. האָט דאָס
שטעטל באַשלאָסן, אַז די מאַמע פון אַזעלכע קינדער טאָר נישט
האַנגאַבן ווערן מיט לייטישע מענטשן צוגלייך, און מען האָט איר
געגעבן אַ פּלאַץ אונטערן פּאַרקאָן.
עס זענען אַפילו געווען אַזעלכע, וואָס האָבן געבעטן פאַר
איר: ס'זייטש, וואָס איז זי שולדיק? זי איז דאָך פרום און גוט
געווען.
נאָר עס האָט נישט געהאַלפּן. די אַלטע איז געלעגן און-
טערן פאַרקאָן נעבן די זעלבסטמערדער, נעבן אַלע זינדיקסטע.
אַ צייט איז אַריבער נאָך דער אַלטערס טויט.
האַבן זיך עס די דריי בנינים דערוואָסט, און זיי זענען
אַלע געקומען צולויפן קיין מסטיבאַווע.
זיך אַפּרעכענען מיט די בעלי-בתיים.
אויפן שטעטל איז אָנגעפאַלן אַ פּחד. מען האָט געפרוּווט
זיי געבן געלט, אַבי זיי זאָלן אַוועקפאַרן פון דאַנעט.
צום רב זענען זיי געגאַנגען און אים גוט אויסגעוידלט,
קיין געלט האָבן זיי נישט גענומען.
— אַ מאַמען פאַרקויפט מען נישט פאַר געלט.
און די אַלע דריי האָבן געשמאַק קדיש געוואָגט נאָך זייער
מאַמען און אַרויסגעגאַנגען זענען זיי מיט בייוע פליקן. ביי יעדער
געלעגנהייט האָבן זיי אַ סקאַנדאַל געמאַכט.
מענטשן האָבן מורא געהאַט.

אָועלכע דריי גולנים, וועג-גולנים.
 אָפּט פּלעגן זיי אין בית-המדרש גאָבן קדיש אָנהייבן רעדן
 צו וועמען?
 — פּאַרוואָס האָבן זיי איר, דער פּרומער מאַמע זייערער,
 אַזאָ חרפה אָנגעטון?
 אונטערן פּאַרקאָן...
 ווי אַ מיאוסן נפש באַגראָבן.
 נאָר מענטשן פּלעגן ענטפּערן:
 — פּאַרסאָלן, באַגראָבן איז באַגראָבן.
 און אַנדערע פּלעגן זאָגן:
 — אויב זי האָט פּאַרדינט, וועט איר גאָט סיי-ווי-סיי אין
 גן-עדן אַרייננעמען.
 די דריי געטרייע זין האָבן זיך, אַבער, מיט דעם נישט
 פּאַנגונג.
 און אין דער לעצטער נאַכט זענען די דריי ברידער אַרויס
 אָפּטאָן גאָר אַן אומגעוויינלעך שטיקל אַרבעט:
 זיי האָבן אויסגעגראָבן דעם קערפּער פון זייער מוטער.
 אויסגעגראָבן אַ נייעם קבר, וווּ עס ליגן די שענסטע לייט פון
 מסטיבאָווע און דאָרט זי באַגראָבען.
 דאָס איז געווען אַ שווערע און אַ געהיימע אַרבעט. זיי
 האָבן געאַרבעט פּאַרוויכטיק, די גנבים. קיינמאָל האָט זייער האַרץ
 אַזוי גישט געקלאָפּט.
 טאָמער שטערט מען זיי.
 מיט לאַמטערנעס האָבן זיי באַלויכטן דעם קבר און גע-
 גראָבן, געגראָבן...
 שווייגנדיק זענען זיי אַלע געווען, די זינדיקע בנין, נאָר
 זייערס האָבן זיי אויסגעפירט.
 זאָל די וועלט וויסן, אַז אַ מאַמע איז הייליק, אַז פאַר אַ
 מאַמען מוז מען האָבן דרך-אָרץ.
 צילקע האָט זיך דאָס אַלץ דערוואַסט און זי איז געווען
 צוטומלט פון דער גאַנצער געשיכטע.
 גנבים, ביינאַכט, אויפן בית-עולם...

זי איז צורמגעצאנגען צווישן די מענטשן, געטרעטן דעם
שניי מיט גרויסע שטיוול, נאָר זי האָט נישט געהערט, וואָס
מענטשן רעדן צו איר.

איין זאָך האָט זי געטראַכט, אַז אויך איר מאַמע ליגט דאָ
אויפן בית-עולם. אונטער וועלכער מצבה — האָט זי נישט געוואוסט.
אַלע מצבות זענען פאַרשאַטן מיט שניי.

זי האָט נאָר געהערט עטלעכע פראַזן:
די גנבים סטראַשען, אַז אויב מען וועט איצט אָנרירן
זייער מאַמע, וועלן זיי דאָס גאַנצע שטעטל אונטערצינדן.

— די גנבים האָבן גוט געטון, האָ ? צילקע...
דאָס האָט פרויקע באַראַש אַריינגעשריגן צו איר אין אויער
אַרין.

און ער האָט זיך צולאַכט.
שטענדיק לאַכט ער, דער פרויקע, און שטענדיק קוקט ער
מיט אַזעלכע דורשטיקע אויגן אויף איר.

זי וויל אַזעעקיין פון אים, גייט ער איר נאָך און שפּאַסט
פון איר אויסזען, פון אירע שטיוול...
— ווען דו וואַלט געווען אַ בחור, צילקע, נישט קיין מיידל.

ווען דו וואַלט געווען אַ בחור, וואַלט מען מיט דיר געקאָנט
מאַכן אַ גוטן שנאַפּס.
זי אַנטלויפט פון אים. אַ ברוגזע און אַן אָנגעשראַקענע.

דערנאָך האָט צילקע לאַנג געהאַט צו רעדן מיט דער אַל-
טער ניכע וועגן דעמדאָזיקן געשעעניש.
די מומע ניכע האָט געהאַלטן, אַז די גנבים האָבן נישט

געטאָרט אויסגראַבן דעם קבר, ווייל דאָס, וואָס די ערד נעמט
אַרין, טאָר מען מיט געוואַלט נישט אַרויסנעמען.
און צילקע האָט פאַרטיידיקט די גנבים.

— איך וואַלט אויך אַזוי געטון, — האָט זי געזאָגט צו דער
מומע און יענע האָט נישט אָפּגעענטפערט.
עס האָבן זיך איצט געצויגן לאַנגווייליקע נאַסע און נעבל-
דיקע טעג. דער פּרילינג האָט זיך לאַנגזאַם צוגערקוט.

אין וואַלד איז אַלץ נאַס געווען פון צוגאַנגענעם שניי און פון

געפיל. דאָס טיילל האָט גענומען וואַקסן ברייטער און העכער
און איינמאַל אין אַ פרימאַרן האָט זיך אויסגעדוכט. אַז די וועלט
גייט אונטער: אָט אַזע שניעק, אַזע שמעך טיילל האָט זיך צו-
גאַסן לאַנג און ברייט אַ שטיק וואַלד האָט עס געזאַסן און די
סאַסנעס זענען געשטאַנען ביז די קני אין וואַסער און געשפּיגלט
זיך אין זיין שטענע. לאַנג אין דער הויך האָט גערוט אַ שטיק
בלאָער הימל, וועלכע טייטע וואַלקנס האָבן פון צייט צו צייט
פאַרשלייערעט. דאָס טאַסער האָט שוין באַלד דערגרייכט ביז צו
איסר'ס שטוב.

צילקע איז געשטאַנען אויף די טרעפּלעך פון זייער הויז
און געקוקט אויף די שטראַמען, וועלכע האָבן זיך דאָ לאַנגזאַם,
דאָרט האַסטיק גערירט. אויפן פּלאַך פון וואַסער האָבן זיך געזען
פאַראַיאַריקע בלעטער, סכך-נאָדלען און משונהדיקע אויסגעטריו-
קנטע גראַזן.

די לופט אַרום איז פייכט און פריש געווען. עס האָט געמינ-
טערט דעם גאַנצן וואַלד.

אפשר שוין אַמאָל צען האָט צילקע אויסגעשריגן:

— מומע, קום אַרויס, קום זען דאָס וואַסער.

און די מומע פלעגט צולויפן אויף אַ רגע און זיך גוטמוטיק

בייזערן:

— וואָס איז דאָ? קיין וואַסער האָב איך נישט געזען?— און

צוריק אַריינלויפן אין שטוב אַרבעטן;

מען האָט נישט געזען פון וועלכער זייט דאָס וואַסער קומט.

עס האָט זיך אויסגעדוכט, אַז עס שטראַמט פון דר'ערד אַרויס און

צילקע האָט גוואַדיק געוואַלט, אַז דאָס זאָל נישט אויפהערן.

זאָל זיך דאָס וואַסער נישט פאַרקלענערן, זאָל עס זיך אויפהייבן

הויך, הויך.

אַז זי מיט דער מומען ניכע זאָלן זיך דאַרפן אויפן בוידעם

באַהאַלטן.

שפעטער איז געקומען שלמה פון דער גוראַלניע, ער האָט

זיך געקליבן אין שטאַט אַריין.

— גריסט דאָרט סאַשען, בעט אים ער זאל קומען אויף-

זומער, איך ווארט אויף אים.

שלמה האָט אַ שמייכל געטון:

—און ער אויף דיר ווארט אויך?

צילקע איז אומעטיק געוואָרן פון דער פראַגע, נאָר באלד
האָט זי זיך באַרויקט... זומער, זומער... וועט ער מוזן קומען...
זומער וועט דאָס זיין גוט.

און זי האָט אַ קוק געטון אין דער טיפעניש פון וואַלד:
דערטן האָבן זיך געזען עטלעכע הויפנס שניי. האָט זי באַקומען
אין דער רגע צוזאָ פאַרלאַנג: כאַפּן אַ בעזעס אין אויף גיך-גיך
פאַרקערן דעם גאַנצן ווינטער. אויף גיך-גיך פאַריאָגן די לאַנג-
זויליקע טעג.

פאַר סאַשען זאָל קומען דער זומער.

פאַר אַלע אירע אומבאַווסטע האַפנונגען.

פאַר דער מומען, פאַר דעם שווייגנדיקן טאַטן, וועלכער
פאַרט אַלץ צוליב לוריעס ענינים.

זאָל גיכער קומען דער זומער, פאַר דעם וואַלד. פאַר אַלע
ווערוויקעס, פאַר דער מומען ניכע, וועלכע וועט עפענען אַ פענ-
טער און נעמען דעם טייטש-חומש אין האַנט...

ווי אין אַלע זומערדיקע שבתים.

איבער נאַכט האָט זיך דאָס וואַסער געהאַלטן אויף איין
הויך, באַגינען האָט עס זיך גענומען איינציען. די סאָסנעס האָבן
פאַפרייט זייער קני, דער גאַנצער וואַלד האָט לייכט געאַטעמט
מיט אַ קיל ווינטל, דאָס לעצטע ביסל שניי איז פאַרשווונדן גע-
וואָרן.

און אַלץ האָט אויף עפעס געוואַרט. צילקע אויך.

III

סאַשאַ לוריע.

אַ שטיפער איז ער געווען אין זיין קינדהייט. אַ שטאַלצער
יינגל, וועמען עס האָט זיך שטענדיק אויסגעדוכט, אַז אַלץ קומט
אים, אַז אים, סאַשען, טאָר מען אין קיין זאַך נישט אָפּזאָגן. אין
שולע זענען די לערער מיט אים זיך ווייכער באַגאַנגען. זיין רייכן
יחוס האָבן אַלע געוואוסט, ער איז געווען אַ סעיקער און אַ פוי-
לער, האָט שטענדיק געוואָלט, אַז אַלץ זאָל אַליין קומען אין
מויל אַריין.

און שטאַלץ איז ער פון שטענדיק אָן געווען. לערנען האָט
ער נישט געוואָלט, נאָר אַז אַ שילער זאָל אים איבעריאָגן, באַ-
קומען אַ בעסערן „באַל“ פאַר אים, דאָס האָט ער נישט געדולדעט.
אין אַלצדינק אַזוי:

האַט ער געקליבן אַ קאָלעקציע מאַרקעס, האָט זיין קאָלעק-
ציע געמוזט זיין די בעסטע. זיינע ליושוועס צום גליטשן זיך — די
בעסטע. זיינע ביכער אין די בעסטע באַנדן.
ער איז דאָך לוריעס אַ זון, אים האָט מען דאָך פון ער-
שטן טאָג זיינעם געקעכלט.

די לוריעס...

מיט א גרויס דרך-אריץ פלעגט מען דערמאָנען זייער נאָ-
מען. זיי זענען געווען יחסנים, רייכע מענטשן און דערצו מיט
גוטע כאַראַקטערן, זיי פלעגן אַלעמען העלפן.
זיי האָבן געהאַט אַ קאָטש מיט צוויי שוואַרצע פערד. די
איינציקע יידישע קאָטש אין שטאָט. צום גימנאַזיום פלעגט די
קאָטש צופאָרן און סאַשקעלע מיט די ביכער פלעגט, ווי אַ יונג-
גער פרינצל אַהיימפאָרן.

די גאַנצע גאַס פלעגט נאָכקוקן; זעט נאָר! אַזאַ יינגל נאָך
און פאָר אים שפּאַנט מען עס אין אַזעלכע צוויי שיינע פערד.
אין אַ קאָטש פאָרט ער מיט גומענע רעדער... מען האָט מקנא
געווען אז מען האָט באַווונדערט זייער רייכקייט.
די לוריעס...

זיי האָבן געשעפּטן מיט אויסלאַנד, דער גובערנאַטאָר קומט
אז גאַסט צו זיי און דאָך זענען זיי נישט קיין שטאַלצע מענ-
שטן, פירן זיך יידישען - אויף וויפל אַזעלכע גבירים קאָנען זיך
פירן.

סאַשע איז געווען זייער האַפּנונג, סאַשען האָט מען זייער
ליב געהאַט.

און דאָס רונדע גימנאַזיסטל האָט געהאַט די בעסטע הברים
אַלע האָבן זיך מיט אים געחברט.

דערנאָך, ווען פון יינגל איז אַ בחורל געוואָרן, האָט ער
זיך פאַרליבט אין אַ גימנאַזיסטין. די שענסטע פון שטאָט איז זי
געווען. אַלע גראַדנער האָבן פון איר שיינקייט גערעדט, אַלע -
אפילו אַפיצירן - האָבן שטאַרקער צוגעקלאַפּט מיט די שפּאַרן, ווען
יענע פלעגט פאַרבייגיין די סאַבאַרנע גאַס. און אפשר דערפאַר,
ווייל אַלע האָבן גערעדט פון איר האָט זיך סאַשע אין איר פאַר-
ליבט.

זי איז געווען פון אַרעמע עלטערן און ער פון די לוריעס,
נאָר ווי אַזוי עס איז געשען? דאָס מיידל האָט פון אים נישט
געוואָלט וויסן:

— דער „בוך“ נעפעלט מיר נישט. — סאַשע איז געווען אַ

דיקער, אַ רונדער, כאָטש מיט זייער אַ סימפּאַטישער ווייכער שטימ
און מיט גלאַנציק-שוואַרצע אויגן.

„בוץ“ האָבן אים גערופן זיינע שונאים און די גרעסטע
באַלידיקונג איז דאָס געווען פאַר אים, ווען ער פלעגט עס הערן.
ער פלעגט דאָן אַריין אין פעס און טופּען מיט די פיס און
שרייען.

—דער „בוץ“ געפּעלט מיר נישט, — האָט די גימנאַזיסטקע
געזאָגט און אַרומגעשפּאַצירט מיט אַנדערע בחורים און אפילו
מיט אַפיצירן.

מיט אַלעמען, נאָר נישט מיט לוריעס זונדל.

דאָס איז געווען אין זיין לעבן די ערשטע מפּלה.

פאַר דעם נייגצן-יעריקן בחור איז דאָס געווען גענוג, ער
זאָל ווערן אויף אַ לענגערע צייט מרה-שחורהדיק און געענדיקט
האָט זיך דאָס מיט אַ גרויסער דאָזע מישיאַק, פון וועלכער מען
האָט אים קוים אָפּגעראַטעוועט.

אַ לאַנגע צייט נאָכדעם האָט ער נאָך אַלץ גערעדט, אַז ער
וועט זיך דאָס לעבן נעמען, מען האָט אפילו ביי אים שוין גע-
פונען אַ רעוואָלוציע, נאָר קיין קוילן האָט ער צו אים נישט
געהאַט.

פון די אַלע איבערלעבענישן איז פון „בוץ“ געוואָרן אַ תּל.
ער איז געוואָרן דאָר און שווייגנדיק, האָט אויפּגעהערט צו לער-
נען, איז אַנטלאָפּן פון זיינע אַלע חברים.

שפּעטער איז מען מיט אים אַוועקגעפּאַרן קיין אויסלאַנד,
אַרומגעפירט אים פון בערלין קיין פאַריז, פון פאַריז קיין ציריך,
דאָרט האָט ער זיך אַ לענגערע צייט פאַרהאַלטן, האָט זיך באַ-
ריקט און גענומען ווייטער שטודירן.

אין ציריך און אין אַנדערע שטעט פון דער שווייץ האָט
ער פיל באַקאַנטע און פריינט געהאַט. עס איז געווען אַ צייט,
ווען די גאַנצע יוגנט האָט געברענט מיט בלוטיקן האָס צום צא-
ריום. עס האָבן זיך גרופירט אַלץ נייע פאַרטייען, די רוסישע
עמיגראַנטן און צווישן זיי טויזנטער יידישע יונגעלייט האָבן גע-
האַט איין חלום. איין שטרעבונג פטור צו ווערן פון דעספּאָטיזם.

אַרגאַניזירן די אַרבעטער. יעדן טאָג—מיטינגען, פּאַרלעזונגען, רע-
פּעראַטן. סאַשאַ לוריע האָט זיך אויך געפּלאַנטערט און דעמדאָ-
זיקן עולם, גאָר ער איז צו קיינעם נישט צוגעשטאַנען.

ער פּלעגט פון צייט צו צייט העלפן מיט באַדייטנדע
סומען געלט דעם און יענעם פון די רעוואָלוציאָנערן.

עס האָבן שוין פיל געמיינט, אַז ער ווערט זייערער. ניין,
אויף מאָרגן פּלעגט ער גאָר אַוועקפּאַרן אין די בערג מיט אַ נייער
„באַקאַנטשאַפט“. פרויען האָבן אים ליב געהאַט און געלט האָט
ער געהאַט מער פאַר אַלעמען. פון גראַדנע פּלעגט מען שיקן
איבערגענוג.

ער האָט געלערנט און זיך געגרייט צו אַ דיסערטאַציע. ער
איז אויסגעוואַקסן און זיין פנים האָט זיך אויסגעאיידילט. אין די
בערג פּלעגן אים די טוריסטן אָננעמען פאַר אַ מזרח-טיפּ, ער
פּלעגט אַפּשטעלן מיט זיין אויסזען און פּלעגט זיך רויק שפּרייזן
מיט זיינע בערישע און זיכערע טריט. זעלטן ווען פון עפעס זיך
אַנציינדן, זעלטן ווען אויסערלעך רעאַגירן אויף פיל געשעענישן
דאָן, בעת אָנדערע פּלעגן זיין איבערראַשט.

אַ וועלט פאַר זיך איז ער געווען. אַזאַ איינער, וואָס האָט
מיט זיין אויסערלעכער רויקייט און אַפּגעוונדערטקייט געצווונגען
צו אויפּמערקזאַמקייט.

אויף פאַרזאַמלונגען, וווּ ער פּלעגט קומען פון לאַנגוויילי-
קייט, פּלעגט ער זיך צוהערן און אַפּקומען מיט אַ לאַקאַנישער
פּראַזע.

נישט איינמאָל האָט מען פון אים געהערט אַזעלכע פּראַזן:
—צופיל מענטשן זענען פאַראַן אויף דער וועלט, צופיל...
מען וועט זיך נישט אָנטיילן מיט גיטס גאַב, מען וועט זיך איי-
ביק רייסן און זאָל מען זיך רייסן, אַמאָל איז עס גאַנץ אינטער-
רעסאַנט.

—אַבער סאַשאַ, איינער אַרבעט פאַר דעם צווייטן, איינער
פאַר אַלעמען, אַלע פאַר איינעם...

פּלעגט ער באַמערקן, אַז מען וויל אים אַריינפירן אין אַ
דיסקוסיע און דאָס האָט ער זייער נישט ליב געהאַט, כאַפט ער

זיך און רעדט שאַרף אַרויס זיין שטענדיקן פעסטן: „נאַפּליעוואַט“
און רוקט זיך אָפּ פון עולם.

און דאָן האָבן פיל גערעדט, אַז ווען ער וואָלט וועלן —
אַ גרויסאַרטיקער אָרעמטאָר וואָלט ער געווען — אַ טוער, אַ מענטש
וועלכן אַלע וואָלטן געפּאָלגט. פאַרשידענע גרופן האָבן אים גע-
רופן צו זיך. ער פלעגט שמייכלען:

—אַמאָל געפעלט מיר די וועלט, אָט אַזוי ווי זי איז זיך
מיט אַלע אירע פריידן און ליידן און דאָן ווען זי געפעלט מיר
נישט, געפעלט זי מיר נישט מיט איין אַלעמען, מיט די אַלע,
וואָס ווילן זי איבערמאַכן און גייט זיך געזונטערהייט!

קינער פלעגט זיך אויף אים פאַר זיינע שאַרפע ענטפערן
נישט באַליידיקן, נאָר עס פלעגט פאַרדריסן: אַ שאַד, אַזאַ יונגער
און באַגאַבטער מענטש און לעבט אָן אַ ציל.

אָפט, אַז ער פלעגט באַקומען פון דערהיים אַ גרעסערע
סומע געלט, פלעגט ער אַזעקפּאַרן אין מאָנטע-קאַרלאַ און פטרין
די פאַר גראַשן און קומען צוריק אַ פריילעכער אַ מונטערער.

—אַ מחיה געווען, אין איין שעה געווען אַ מיליאָנער און
ווידער אויס. דער קאָפּ האָט געברענט, די נערוון האָבן געצוי-
טערט, אַ וועלט מיט איבערלעבונגען דאָרט אין מאָנטע-קאַרלאַ,
אין גיהנם פון גאָלד.

מען פלעגט אויף אים קוקן מיט אַ לייכטער פאַראַכטונג פאַר
זוועלכע מעשיב, פאַרט אַ קינד פון דער בורזשואַזיע. ער וועט
שוין אַנדערש נישט ווערן.

און דאָן אַזוי נישט לערנענדיק, האָט ער אַ סך דערגרייכט
און האָט געענדיקט דעם פאַקולטעט בעסער פאַר אַלעמען. ער
האַט שטענדיק געלאַכט פון ביכער און פון די מענטשן און דאָך
האַט ער זיך אַזוי, נישט ווילנדיק, איבערגעלייענט פּמעט אַלע
קלאַסיקער, האָט זיך אינטערעסירט מיט באַטאַניק און אַסטראָנאָ-
מיע און דאָס, וואָס אים איז שוין אַריין אין קאָפּ איז שוין
צוריק נישט אַרויס. און פלעגט ער דיספּוטירן, איז ער געווען
אַן אָפּמאַגענט, מיט וועלכן מען האָט זיך שטענדיק גערעכנט.

נאָר קיין זאָך איז נישט געווען ביי אים דער עיקר, נישט

דאָס לערנען און נישט מאָנטע-קארלדאָ און נישט אַוואַנטורעס מיט
די פרויען.

— צוליב וואָס לעבסטו? — פלעגט מען אים פּרעגן.

— אַ מאָדנע פּראָגע, — פלעגט ער ענטפּערן.

— יעדערער האָט אַ ציל.

— און וואָס האָט מען פון ציל?

— אַי, מען קאָן מיט דיר נישט רעדן, סאַשאַ?

— טאָ רעד נישט...

און זיין אויסגעקעלטער קערפּער פלעגט זיך שטייף אויס-

ציען, ער פלעגט אין אַזעלכע רגע'ס קוקן אָן דער זייט מיט אַ

פאַרדרוט פון אַ פּרינץ, וואָס מען האָט עפּעס מיט אַ נאַרישקייט

געשטערט.

איינמאָל האָט ער זיך פאַרפלאַנטערט אין אַ געשיכטע מיט

אַ פּרוי און צוליב דערדאָזיקער היסטאָריע האָט אים אַ קריסטלע-

כער סטודענט באַליידיקט מיט אַ גראָב וואָרט. דער גראָדנער לוריע

האָט אויפּגעהויבן זיין פעסטע האַנט און געפאַטשט.

איז געוואָרן אַ טומל אין דער קאָלאָניע. אַ דועל, עס וועט

זיין אַ דועל.

מען האָט סאַשען אַרויסגערופן זיך שלאָגן אויף שפּאַגעט.

האָט ער זיך קאַטעגאָריש ענטזאָגט:

איך האָב פיינט די קינדערשע קונצן. איך וועל אים אַ

קראַץ טאָן אָדער ער—מיר. איך האַלט נישט פון די נאַרישקייטן.

זענען צו אים פיל צוגעשטאַנען:

— עס וועט פאלן אַ פלעק אויף אונז, יידן זענען פחדנים—

וועט מען זאָגן.— עס האָט געקאָכט און גערודערט און סאַשע האָט

זיך געלאָזט איבעררעדען.

— גוט, איך וועל זיך מיט אים שלאָגן, נאָר נישט אויף

שפּאַגעט, איך וויל פון דעם קיין שפּאַס נישט מאַכן... אויף רע-

וואַלווערן.

האָבן זיך ביידע צדדים דערשראָקן: עס קאָן זיך ענדיקן

מיט טויט. נאָר סאַשע לוריע האָט זיך געהאַלטן ביי זיינס. און

ער האָט אויסגעפירט.

מען האָט אויסגעצרבעט תקנות. די סעקונדאָנטן האָבן זיך
געסטאַרעט, וואָס לייכטער זיי צומאַכן.

און אין אַ העלן פאַרטאָג איז עפעס אַ פּרעמדער „פּרייז“ פון
פּאַוואַריען מיט אַ פּרעמדן סאַשאַ לוריע פון גראַדנע געשטאַנען
איינער אַנטקייגן צווייטן מיט רעוואָלוציען.

דער ערשטער האָט געשאַסן דער געפאַסטער און נישט
געטראַפּן. לוריע איז געווען זייער רויק, ער האָט שווער פאַר-
זונדעט זיין געגנער. ער האָט נאָך לאַנג געהאַט צוטאָן דאָן מיט
דער פּאָליציי פון שוויצאַריען.

ער איז געוואָרן אַ העלד ביי אַ סך. נאָר ער האָט עס גע-
האַלטן פאַר דאָס גאַרישסטע, וואָס ער האָט אין זיין לעבן אָפּגע-
טאָן. דאָס איינציקע, וואָס אים האָט געטרייסט איז געווען דאָס,
וואָס אין יענעם פּרימאַרגן בעת ער האָט געשאַסן איז געווען אַ
זעלטן שיינער זונאוּפּגאַנג און די בערג זענען געווען ווּנדערבאַר
באַלויבטן.

עס האָט זיך ביי אים אין האַרצן איינגעבאַקן יענער פּרי-
מאַרגן.

אַ לאַנגע צייט האָט ער זיך נישט געקאַנט מוחל זיין, וואָס
מענטשן האָבן אים געצווּנגען נאָכצוטאָן זייערע גאַרישקייטן.

נאָך דעם צופאַל מיטן שיסן זיך האָט ער לאַנג גע-
דייזט איבער איטאַליען. איינער אַליין איז ער אַרומגעקראַכן אין
די בערג, ביים ברעג ים. און ליבער פאַר אַלץ האָט ער געהאַט
זיך פאַרפּלאַנטערן אין די רואינען פון אַלטע איינגעפאַלענע שלע-
סער. ער האָט מיט נייגעריקייט געקוקט אויף דאָס הויב-געוואָ-
רענע און האָט אַליין נישט פאַרשטאַנען, פאַרוואָס עס טוט אים
שטאַרק הנאה, בעת ער זעט, אַז אַלץ ווערט הרוב.

נאָך דער רייזע האָט ער זיך אַוועקגעלאָזן צוריק אַהיים.
אַוועקגעפאַרן איז ער אַ יונג בחורל מיט רונדע פלייצעס.

אַנטלאָפּן פון זיין ערשטער מפּלה אין לעבן, כּון דער נישט איינ-
געגעבענער ליבע, און צוריקגעקומען קיין גראַדנע שוין אַן על-
טערער באַהר מיט אַ דיפּלאָם, וועלכן ער האָט גאַרנישט געפּוּהט
אויסצוּן צו עפעס.

ער איז געקומען צום רייכן טאטן און זיך ביי אים צוועקן

געזעצט.

נאך די בערג, נאך דעם אויסלענדישן טומל האט אים איצט גראָדנע אויסגעזען ווי א דערפל, אַלץ—אַלע מענטשן, אַלע הייזער, אַלץ, אפילו זיין אַמאָליקע ליבע, וויאָזוי האָט ער זיך דאָס געקאָנט פאַרליבן און זיפּאַן פון ליבע און סמען זיך געוואָלט צוליב ליבע? ניין, דעמלט איז געווען אַן אַנדער סאַשע, וואָס האָט ער געבראַכט פון אויסלאַנד?

אודאי איז ער איצט געווען אַ געפילדעטער מענטש, נאָר קיינעם האָט זיין בילדונג קיין נוצן נישט געבראַכט און אים אַליין אויך גישט.

ער האָט גאָרנישט געטאָן.

מיט אַ סקעפטישער גוטמוטיקייט פלעגט ער באַגריסן מען-

טשן און גיין צו זיי.

אמת, נישט אָפּט, דער גרעסטער טייל פון זיין צייט איז אַריבער אויף דעם טאַטנס ווייכע קאַנאַפּקעלעך, ער פלעגט אַ סך שלאָפן, אַ סך עסן.

אַמאָל אַרויסשלעפּן עפעס אַ בוך און האַלטן זיך מיט אים צוביסל צייט. און ווידער זיך פאַרקלערן.

ווער ווייס פון וואָס.

אַ לאַנדשאַפּט פון דער שווייץ, אַ פאַרנאַכט, אַ באַגעגעניש

פלעגט פאַרביישוועבן און... מען דאַרף גיין שפּאַצירן אויף דער סאָבאַרנע.

אַזעלכע לאַנגווייליקע טעג און אַזאָ לאַנגווייליקע גאָס די

סאָבאַרנע מיט די גימנאַזיסטלעך, וועלכע קוקן אויף אים מיט דרך-ארץ, אַ קלייניקייט! ער האָט אַזוי פיל יאָר אין אויסלאַנד שטודירט, ער איז אַזאָ געבילדעטער!

זעלטן האָט זיך אים איינגעגעבן צו געפינען מיט וועמען

צו פאַרברענגען, רעדן, שפּילן זיך אויף דעם רויקן גיעמאַן.

אַ סך מאָל פלעגט מען אים זען איינזאַם זיצן אויף אַ באַנק

אין גאָרטן, שטענדיק אין נייע קליידער, נאָר אייביק און אומע-

טום אין דעם זעלבן אָפּגעקראַכענעם גראָען קאַפּעליוש, וואָס ער

האָט געבראַכט פון אויסלאַנד.

אַלץ האָבן מענטשן פאַרשטאַנען:

לוריעס קדיש איז געפאָרן קיין אויסלאַנד זיך לערנען,
ווער דען זאָל פאָרן לערנען אין אויסלאַנד אויב נישט אַזאָ גבירס
אַ וון? לוריעס זונדל איז צוריקגעקומען פון אויסלאַנד אַן אויס-
געבילדעטער און טוט גאַרנישט... איז וואָס? נאָר די רייכע קאָ-
נען זיך דאָס דערלויבן.

לוריעס זונדל שפילט אין קאָרטן אין קלוב מיט די אָפּי-
צירן און אַמאָל שפורט ער אויך מיט זיי. מענטשן האָבן דאָס
אַלץ פאַרשטאַנען.

נאָר איינס האָבן זיי נישט געקאָנט פאַרשטיין, פאַרוואָס
אַזאָ סאַשקע לוריע טראָגט אויף זיך אַזאָ אַלטן אָפּגעקראַכענעם
קאָפּעליוש? און דער סאַשקע טוט זיי אַלעמען צו להכעיס. אומע-
טום און שטענדיק מיט דעם זעלבן גראָען קאָפּעליוש.
די מיידלעך פלעגן אים שוין פון דערווייטנס דערקאָנען
צוליב זיין גראָען הוט...

צום מיינסטנס פלעגט ער שפאַצירן אַליין אויף די שמאָלע
גראָדנער טראָטואַרן. אין די באַשיידענע קרעמלעך האָט מען גע-
האַנדלט, מאַמעס האָבן געקלערט וועגן חתנים פאַר זייערע טעכ-
טער און די פראָווינציעלע מיידלעך האָבן זיך געפירט זייערע
ליבעס מיט די פאַרליבענישן.

אַמאָל אַ לוייה...

אַמאָל אַ חתונה...

אַמאָל אַ שרפהלע, אַ באַנקראַטל!...

מיט וואָס לעבט אַזאָ שטאַט?

נאָר דער דיקער יונגעראַן מיט זיין אייביקן קאָפּעליוש,
מיט זיין בליק, וועלכער האָט, דאַכט זיך, אויף קיינעם און אויף
גאַרנישט געקוקט, לוריעס זון האָט עפעס אַ ניי פאַרב צוגעגעבן
צום גראָען לעבן פון דער שטאַט.

און אַז וועלכע עס איז פון די פריידינס פלעגט אַמאָל
פאַרביישפאַצירן מיט אים, פלעגט עס אַרויסרופן אַ וונדער, אַ
נייגעריקייט:

—הא, הא! זי שפאצירט שוין מיטן גראָען קאָפּעלישױס.
 —זי שדכנט זיך צו זיין טאַטנס מיליאָנען.
 מען האָט שוין אַזאַ מקנא געווען. נאָר סאַשע לוריע האָט
 נישט געטראַכט פון קיין שדוכים און די גאַנצע שטאַט מיט אַלע
 אירע זאָרגן און טומלענישן איז אים זייער ווייניק אָנגעגאַנגען.
 עס האָט אויסגעדוכט, אַז ער איז פון ערגעץ אַראָפּגעפאלן
 אין אַ טאָל אַריין און קאָן זיך פון דאַנעט נישט צרויסקריגן. עס
 האָט אויסגעדוכט, אַז ער קומט דאָ אָפּ גלות.
 פון אויסלאַנד פלעגט ער באַקומען פיל דייטשע און פראַנצ-
 צויזישע זשורנאַלן, איינמאַל אין חודש פלעגט ער זיך צוכאַפּן צו
 דעם — בלעטערן, בלעטערן און אַוועקוואַרפּן...
 לאַנגווייליק איז אים פיל מאָל געווען און די לאַנגוויילי-
 קייט פלעגט אָפּסמען זיין גאַנצן ווילן, צונעמען ביי אים דעם
 מוט אַוועקצופאַרן פון דאַנעט — זאָל עס גיין, ווי עס גייט.
 און ברענגען פלעגט עס צו מאַדנע איינפאַלן:
 סאַשע לוריע האָט זיך פאַרליבט אין הינט.
 מאַפּסן, בערנאַרדן, יאַגד-הינט. דאָס איז געווען אַ לאַנגע,
 ליידנשאַפט ביי אים.
 ער האָט אָנגעהויבן קויפּן הינט, זוכן ביי אַלע יעגערס די
 בעסטע מינים. פלעגט אים איין „נפשׁ“ דערעסן איז פאַלד דאָ
 אַ צווייטער.
 דער ליידיקגייער האָט זיך געוויילט מיט די פלבים.
 די שכנים האָבן געלאַכט און טאַטע-מאַמע האָט עס געדול-
 דיק איבערגעטראָגן. ביי זיי איז ער נאָך אַלץ געווען דער קליי-
 נער סאַשעלע, וועמען מען באַדאַרף אַלץ נאָכגעבן.
 אין יענע טעג האָט מען סאַשען אַליין קיינמאַל נישט גע-
 זען: יעדעס מאָל האָט אים באַגלייט אַ פיר-פּיסיקער חבר.
 אַז מענטשן האָבן אַזאַ רייכקייט.
 אַז קיין זאָרגן זענען נישטאָ.
 חברט מען זיך מיט פלבים. פאַרפאַלן הינט באַדאַרפּן אויך
 לעבן און זיי פילן זיך גאַרנישט שלעכט, ווען זיי פאַלן אַריין
 אין אַזעלכע הענט.

וויפל מאָל פלעגט זיך ביי די לוריעס עפענען די טיר און
„עפעט“ אַן אָפגעריסענער מענטש פרעגט:
—איר ט'קויפן אַ הונט, אַן עכטע ראַסע...
—נישט איך, —פלעגט זיך דער אַלטער לוריע וויצלען, —איך
האַנדל מיט וואַלד, דאָס איז מיין זונס מסחר, —און עס פלעגט
זיך דערהערן אַ קול:

—סאַשע, קום אַריין, מען האָט דיר געבראַכט סחורה.
און סאַשע פלעגט די סחורה באַטראַכטן און גלעטן...
אַבער אַלץ ביז אַ צייט. דאָס האָט אים אויך דערעסן און
די בערנאַרדעס מיט די כאַרטן זעגען געלם געוואָרן פון האַר-
זאָנט. ער איז ווידער געבליבן ביים גראָען אָפגעקראַכענעם קאַ-
פעליוש...
אַמאָל מיט די ביכער.

אַמאָל אין קלוב מיט די אָפּיצירן אין קאָרטן.
די שטאַט האָט אים פון מויל נישט אַרויסגעלאָזט:
—ווען אַזאַ וואַלט וועלן, וואַלט ער דעם בעסטן שידוך
געטון.

און געשעפטן... דער טאַטע זיינער ווערט אַלט. פרעמדע
מענטשן קירעווען מיט דעם טאַטנס וועלדער און זעג-מילן.
אַזאַ ליידיקגייער.
אַזאַ אוממענטש...

און דאָך, קיין פעס האָט קיינער אויף אים נישט געהאַט.
און רופן פלעגט מען אים נישט אַנדערש ווי „סאַשקע“,
כאַטש נישט אַלע האָבן אים פּערזענלעך געקענט און ער האָט
זיך זייער נישט גערן געהברט.

דער טאַטע, די קרובים פלעגן צו אים צושטיין:
—וואָרף שוין אַוועק די שמאַטע.
דאָס האָבן זיי געמיינט דעם גראָען קאַפעליוש.
פלעגט ער לאַכן און גוטמוטיק קוועטשן מיט די פלייצעס.
און אַז מען פלעגט ביים אַלטן לוריע פרעגן וועגן זיין זון—
פלעגט ער ענטפערן:

—ער איז געווען אין אויסלאַנד, האָט מיך אָפגעקאַסט אַ

פארמעגן און געבראכט האָט ער פון דאָרט אַן אַלטן קאַפעליוש.
אַי, דער קאַפעליוש.

דער אַלטער האָט אָבער סאַשען זייער ליב געהאַט און
געלט האָט ער אים געגעבן וויפל יענער האָט נאָר פאַרלאַנגט.
און אַוועק איז ביי סאַשען אַ פעריאָד פון קאָרטן-שפּיל,
ער פלעגט טעג נאָכאַנאַנד אין דערהיים נישט קומען און דער-
ציילט האָט מען, אַז ער קאָן שפּילן דריי טעג נאָכאַנאַנד, ער
שלאַפט זיך אויס אויפן שטול און שפּילט ווידער. נעמט וויי-טון
דער קאָפּ — בינדט מען אַרום מיט אַ האַנטוך, קאַלט וואַסער
לייגט מען צו און ער שפּילט ווידער.

אינדערהיים האָט מען וועגן דעם געוואַסט, נאָר קיינער
האַט אים קיין וואָרט נישט גערעדט.

— ס'וועט איבערגיין, — האָט דער אַלטער לוריע געזאָגט און
ער האָט געקענט זיין בן.

אין איין שיינעם טאָג האָט סאַשע די קאָרטן אַוועקגע-
וואָרפן. פאַרוואָס?

ער האָט דערפּילט, אַז דאָס ווערט ביי אים דער עיקר און
פאַר דעם האָט ער מורא געהאַט מער ווי פאַר אַלץ.
ווערן אַ קנעכט פון ליידנשאַפט, האָט ביי אים געהייסן זיין
אין גיהנם, און אינדעראַמחן האָט ער ליב געהאַט אַיבאל עולאַ-
הזה...

פויל איז ער געווען און שלעפעריש צו אַרבעטן און אַן
ערצוינג האָט ער באַקומען, וועלכע דאָס אים צום קאַמף מיטן
לעבן נישט געצוונגן.

קיין נאָר איז ער נישט געווען. האָט ער זיך אַביסל גע-
לאַכט פון דער קליינער גראַדנע און פון דער גאַנצער וועלט...
אויס קאָרטן...

ער האָט אפילו אין קלוב אויפגעהערט צו גיין.
עס איז געווען דאָן ווער, פלעגט ער יעדן פאַרנאָכט גע-
מען אַ שיפל און פאָרן ווייט מיטן שטראָם און רייכערן ציגאַרן.
די פאָרלעך מיט די נוידלעך פלעגן שוין פון ווייטן און
דער פינסטער זיין שיפל דערקענען.

—דאָס איז דאָך סאַשע...

—דאָס פּייערלט זיך זיין ציגאַר.

נאָר דער גראָען קאַפעליזש האָט ער נישט אַוועקגעוואָרפֿן.
אַ מאָדנע איינגעשפּאַרטקייט. עס קאָן זיין, אַז דער קאַפע-
ליזש האָט אים דערמאָנט זיינע סטודענטישע יאָרן אין אויסלאַנד...
ס'קאָן זיין, יעדער מענטש האָט אין זיך אַזאַ קוריאָזע איינגע-
שפּאַרטקייט אין קלייניקייטן.

נאָך די קאָרטן האָט ער זיך עטלעכע וואַכן געגריבלט אין
די ביכער, געגעסן און געשלאָפֿן.

סאַשע איז געשלאָפֿן ביינאַכט און סאַשע איז געשלאָפֿן
בייטאָג. ער האָט אפשר אַליין נישט געוויסט, ווי אָפּגעזיט זיין
שלאָף איז געווען. די דינסטן פלעגט מען אָנוואַגן נישט צו קלאַפֿן
מיט די טירן, נישט צו רוישן...

און דער טאַטע אַליין פלעגט מיט זיינע סוהרים אַוועקגיין
אין לעצטן חדר, כדי דעם בן-יחיד נישט צו שטערן דעם שלאָף.
דער בן-יחיד האָט אָבער גאָרנישט געטון און דאָס האָט
מענטשן געריסן די אויגן.

„מענטשן“ וואָרגן דאָך איינער פאַר דעם צווייטן.
איז שוין דער אַלטער לוריע פיל מאָל צו אים צוגעשטאַנען:
—פאַר מיט מיר אין וואַלד אַמאָל. איך האָב אַזאַ פאַר-
מעגן, איך ווער אַלט, פאַר וועמען זאַמל איך דאָס אַלץ—העלף
מיר צו אַביסל...

סאַשע פלעגט קוועטשן מיט די פלייצעס און גאָרנישט
ענטפערן.

איינמאָל אָבער האָט ער אויף דעם טאַטנס בקשה יאָ עפּעס
געענטפערט.

ער האָט דעם טאַטן אַ רגע אָנגעקוקט און ווי צו זיך אַליין
געוואָגט:

—אפשר... מיר'ן פאַרן.

פאַר דער אַלטן איז דאָס געווען אַ פרייד. ער האָט זיך
זיין זון געהאַט אַ באַזונדערע מיינונג. ער האָט געטראַכט, אַז סוף
פל סוף וועט ער ווערן אַ מענטש, אַז אין אַ שיינעם טאָג וועט

ער דעם גראָען קאָפּעליוש אַוועקוואַרפן און אויסלאַנד מיט די
אויסלענדישע משוגעתן וועלן זיך אויסוועבן.

סאַשע וועט נאָך ווערן אַ מענטש.

עס האָט זיך נאָך אַביסל צייט פאַרצויגן.

סאַשע האָט זיך נישט געאיילט. די ווייסע קאַנאַפּקעלעך
האַבן אים, ווי צוגעשמידט צו זיך און דערצו האָט זיך אים
עפּעס אויסגעדוכט:

ער איז געווען אין לאַסאַנסע, אויף דאַטשע, האָט ער דאָרט
פאַמערקט איינע... גאָר אַ פּראַכטפולע פיגור, אַ שווייגערדיקע.
אַביסל אין זיין געשמאַק.

איז ער שוין עטלעכע מאל געווען אין לאַסאַנסע, נאָר ער
האַט אַ מאל געטון מיט דער האַנט אויף דעם.
אין איין קורצער פּראָזע האָט ער איינגעשלאָסן זיין מאַמענ-
טאלע אַנטציקונג און האָט געמאַכט אַ סוף מיט דעם:
„צופיל געבילדעט“

ער האָט זיך דער ערשטער דערמאָנט, וואָס ער האָט צו-
געזאָגט דעם טאַטן און אים דערמאָנט:
—ווען לאָזן מיר זיך אין דיינע וועלדער?

—כאָטש מאַרגן— דער אַלטער האָט אויף קיין רגע נישט
געוואָרט, טאָמער קריגט סאַשע הרטה.

פאַרנדיק מיט אים אויף מאַרגן דורך די לאַנקעס אין וואַלד
אַריין, האָבן זיי ביידע גערייכערט ציגאַרן און ביידע האָבן גע-
שוויגן.

ביז זיי זענען געקומען אין וואַלד. דער אַלטער לוריע איז
אַריינגעגאַנגען צו איסרן אָפּנעמען חשבון פון דער אַרבעט און
סאַשע איז געבליבן ביים טייכל, וועלכעס איז געווען אַרומגערינגלט
מיט היכע סאַסנעס.

דער וואַלד האָט געזונגען. עפּעס האָט זיך גענומען בענקען
ביי דעם בחור סאַשע אין דער נשמה.

ער האָט אַ שמייכל געטון:

„מיין טאַטע האָט וועלדער און ער האַקט זיי אויס“.

וואָס פאַר אַ שיין לעבן מען וואַלט דאָ געקאָנט פירן, ווי

זויק מען וואָלט דאָ געקאָנט שלאָפן.
אַט אַזוי האָט ער געטראַכט.
אין דעם איז אָנגעקומען אַ באַרוועס מיידל. דאָס איז גע-
ווען צילקע.

סאַשע האָט זי דערקענט פון זיינע קינדערייאַרן.
ער איז צו איר צוגעגאַנגען.
—אַזא מיידעלע געווען, אויסגעוואַקסן, האָט?
דער וואָלד וואַקסט אויך, וואָל אים נאָר אייער פאָטער
נישט אויסהאַקן...
עפעס איז היימלעך געוואָרן אינגאַנצן וואָלד. רעדן האָט
זיך פאַרוואָלט איינפאַכע גוטמוטיקע ווערטער...
טיפּ אין האַרצן, אומבאַווסטזיניק, האָט זיך סאַשע מיט
עפעס דערפרייט.

ווערטער האָבן זיך נישט געמונען.
איז זי אָפּגעגאַנגען צוריק צום טיכל און געקוקט אין
דער גרינער העלקייט אַריין, אין טיכל געקוקט און געשוויגן.
זי איז געווען שלאָנג געבויט, און אפילו אין דעם פראַקסטן
זומערדיקן קליידל האָט זי אויסגעזען נישט געוויינלעך.
עס געדויערט אַ לענגערע צייט זייער שווייגן. דער וואָלד
האַט זיך דערווייל צוגעוונגען.
—איר זענט אַמאָל געווען ביי אונז אין גראַדנעץ? — האָט
זיך סאַשע אָנגערופן.

—און אַנטלאָפן, — האָט צילקע אייבנדיק געענטפערט.
—פאַרוואָס?
—איך האָב דעמלט זייער ליב געהאַט דעם וואָלד...
—און היינט? — איז סאַשע צוגעשטאַנען.
—היינט בין איך שוין אַ גרויסע. עס בענקט זיך נאָך
מענטשן, עס ווילט זיך אַסך מאָל זען, ווי די וועלט זעט אויס.
—די וועלט איז זייער גרויס און זייער קליין... — האָט סאַ-
שע אָנגעהויבן.

—אַז איר וועט מיט מיר אַזוי רעדן וועל איך נאָרנישט
פאַרשטיין, איך בין אַ פראַקסט מיידל.

אין דעם איז ניכע געקומען צולויפן.
 — צילקע, מען באדארף פאר די געסט עפעס מצכן צום
 עסן, קום, העלף מיר.
 די פרויען זענען פארשוונדן אין הויז אריין און סטאנען
 לוריע איז געבליבן אליין ביים וואסער, וואס האט אן ווילן גע-
 רוישט און געקייקלט זיך ווייטער.
 א ציגאר האט ער פאררייכערט און געוואלט טראכטן, רייך
 טראכטן, ווי זיין שטייגער איז געווען. נאך עס האט זיך נישט
 געטראכט, ער האט פסדר געקוקט אויף דעם גרויסן, איינשטא-
 קיקן הויז, וואס איז געשטאנען אזוי נאנט. פראסטע פענסטער,
 מיט נישט געפארבטע לאדנס, די שפאלטן אין די ווענט זענען גע-
 ווען פארשטאפט מיט גרין-שוואצן מאַך.
 און פון אינעווייניק האט זיך געטראָגן אַ געזאָנג. אויפגע-
 הערט און ווידער...

רייזקע זיצט אין פענסטער
 און אסתר גייט פארביי.
 אסתרקע, וואָס מאַכסטו!
 — מיינער איז נישט טריי.

ער האט זי שוין געהאט גוט באטראכט, ווי אַ מבין די
 בלאַע אויגן, דעם באַרג העלע האָר אויפן קאָפּ און די באַרוועמע
 פיס... אַט ווי מען וואַקסט דאָ אויס אין וואַלד!
 עסן האָט ער נישט געוואָלט, איז ער אַוועקגעגאַנגען טיף
 אין וואַלד. געגאַנגען און געקלאַפט מיט אַ שטעקן די ביימער,
 פונקט, ווי ער וואָלט אַלעמען אָנוואַגן: „איך בין געקומען“.
 מיטאַמאָל פליט דורך אַ געדאַנק ביי אים אין קאָפּ:
 „ווען אַזאָ וואָלט זיך ווייזן אין ניצע צי אין מאַנטע-
 קאַרקאָו“

„אַזאָ פרישע שיינקייט“, עס באַמערקט זיך אין אירע אויגן
 דער יידישער בליק. ווען זי וואָלט געווען אַ קריסטין... אויף די
 ביימער וואָלט זי פון ווילדקייט געקלעטערט.
 ווערט ער אין פעס אויף זיך:
 „וואָס טראַכט איך אַזויפיל“, יינגלשע שטיק“.

ווען ער איז צוועקגעפארן צוריק מיטן טאטן איז צילקע דערביי נישט געווען און סאשע האָט אַרומגעזוכט מיט די בליקן. די זון איז פאָרגאַנגען און די רויט־מעשענע אָפּגלאַנצן זענען זיי פסדר נאָכגעלאָפּן, ווי עמיצער וואָלט אומישנע געפאַכעט מיט פייער.

קומענדיק צוריק אין גראָדנע, האָט ער פאַר עטלעכע מענ-
טשן דערציילט:

— פאַראַן דאָרט ביים טאָטן אין וואַלד אַ משרת, אַ שוויי-
גנדיקער ייד מיט אַ גרויסער באָרד, וואָס פאַרדעקט אים זיין מויל.
האָט דער ייד אַ טאַכטער...

און ער האָט גענומען אָפט פאַרן אין דעם טאַטנס וואַלד,
וואָס איז געלעגן לעם דעם שטעטעלע מסטיבאַטע.
ער פלעגט פאַרן אויף דער לינייקע. די עטלעכע צענדליק
וויאָרסט פלעגן זיך דורכפליען.

אַמאָל פלעגט ער אויך פאַרן מיטן טאָטן. דעם אַלטן לוריע
האָט שטאַרק הנאה געטון, וואָס זיין זון פאַרט מיט אים.
אמת, סאשע האָט דאָרט גאָרנישט געטון, ער פלעגט זיצן
ביים טייכל מיט צילקען, אָדער צווי אַרומבלאָנדזשען לאַנגע
שעה'ן אין די ענדלאָזע לאַבירינטן פון די ביימער.
נאָר זאָלן מענטשן מיינען, אַז זיין יורש מיט דעם אייביק-
גראָען קאַפעליוש אינטערעסירט זיך מיט עפעס און איז נישט קיין
געשווירענער לידיקגייער.

איינמאָל אויף אַזאַ רייזע האָט זיך סאשע צום טאָטן אָנ-
גערופן:

— דו ווייסט, טאטע, אַז אַזאַ צילקע וואָלט אין פאַריו אָדער
ערגעץ אין אַ צווייטער גרויסער שטאָט געשפילט אַ גרויסע ראָל...

— וואָס צוויי? — האָט דער טאטע איבערגעפרעגט.

— טאטע, דאָס איז אַ זעלטענער עקזעמפּליאַר... דאָס איז אַ

מענטש פון דער גאַטור, אַ פרוי — אַ קאַץ.

דער אַלטער לוריע, אַזאַ רונדער אויסגעקעכלטער גוטמוטי-
קער גביר, האָט מיט אַ רגע פריער געטראַכט וועגן אַ פלאַן, וואָס
די דייטשן פון קעניגסבערג האָבן אים אויפגעגעבן: בויען אַ

טארטאק און ליפערין קיין דייטשלאַנד פארטיק געהילף.
עס האָט געדויערט עטלעכע סעקונדן ביז ער האָט פֿאַר-
שטאַנען, וואָס זיין זונדל האָט אים דאָ צריינגעזאָגט.
—האַ!— האָט ער איבערגעפרעגט...— צילקע, יאָ אַ וויל מירל
פון קינדווייזן אָן, נאָר אַ ווילדע. געדענקסט, ווי זי איז אַנטקאָפֿן
קינדווייזן פון גראָדנע צו פּוס צוריק אין וואַלד צרייין... אַ וויל-
דע איז זי...

נאָר סאַשען האָט שוין גלייך פאַרדראָסן, וואָס ער האָט
מיטן טאַטן אָנגעהויבן אַזאָ געשרעך און ער האָט גענומען
שווייגן און קוקן אין דער ווייט צרייין אויף די פעלדער, אויף
די וועלדער...
ביז די לינייקע האָט זיי געבראַכט צו איסרן דעם משרת.

פון אונטער די ביימער איז געגאַנגען אַ געזאַנג: צילקע
האַט געזונגען און עס האָט לאַנג געדויערט ביז סאַשע האָט גע-
פונען איר פּאָהעלטעניש.

— ביזט שוין ווידער דאָ?

אַזאָ פּראַגע.

סאַשע באַליידיקט זיך.

— אויב דו ווילסט, פאַר איך באַלד צוריק, די לינייקע

וואַרט.

— פאַר! פאַר זיך!

נעמט ער שפּרייט צוריק און זי לאַכט זיך פּונאַנדער...

— נאַרעלע!

צו אים, צו אַזאָ גרויסן בחור, רעדט זי מיט אַזאָ טאָן.

זי, וואָס גייט קיינמאָל פון וואַלד נישט צרויס. אַ באַרוועסע. אַן

אומאַנטוויקלטע.

און עס איז אים אָנגענעם, דאָך אָנגענעם צו הערן פון

איר די צאַרטע ווערטער, דאָס וואַלד-געלעכטער.

ער פאַרט שוין נישט צוריק, זיי האָבן ביידע אַ סך צר-

בעט: די מומע ניכע האָט וועט געוואַשן און זיי ביידע, צילקע

און סאַשע הענגען אויף די שטיקלעך גרעט אויף שטרעק.

דער וואַלד זינגט און זיי רעדן.

—שטענדיק וואָשט זי, דיין מומע, שטענדיק ביים טייכל מיט די גרעט.

—זי איז שוין אַזאָ. נאָר וואָשן און שייערן.
און די מומע ניכע איז דערווייל אומרויק. זי ווייס פון שטענדיק, זי ווייס עס, עס איז ביי איר ווי אַ געווען. אַ בחור מיט אַ מיידל סאָר מען צוזאַמען נישט לאָזן, מען טאָר נישט. און אַכטונג צו געבן זענען בלויז פאַראַן איין פאָר אויגן. דער מומע ניכעס אויגן דאַרפן אַכטונג געבן, אַז עס זאָל אַז קיין אומגליק נישט קומען.
זי גייט זיי נאָך, זי רופט זיי אין שטוב. נאָר עס האַלט זיכט.

פֿלע פֿאַרלעך האָבן שוין אַזאָ טבע: נאָר זיי ווילן בלייבן באַזונדער, און געהערט האָט זי, די מומע ניכע, וועגן דעם סאָ-שען, אַז ער איז אַ לעב-יונג, שפּילט אין קאָרטן, שכורט מיט אַטיצירן.

אַ שרעק.

וואָס קאָן מען שוין דערוואַרטן פון אַזאָ.
האָט זי געפרוּווט רעדן מיט אַיסרן:
—דו ביסט אַ טאַטע, האָסט איין קינד, גיב אַכטונג.
איז אַיטר אין כעס געוואָרן און דער מומען ניכען געב-טען וואָלען, ביז איז ער געוואָרן ווי קינמאַל נישט.
און איז אַפּגעגאַנגען.
זי האָט בלויז געהערט, די אַלטע, ווי אַיטר האָט זיך גע-ברומט עפעס.

—מיט מיין קינד... גאָט זאָל אויסהיטן!
די מומע ניכע האָט גענומען מער תהלים זאָגן.
דער וואָלד, אָבער, האָט זיך דערווייל גערויט. אויף מיל-יאָגען פּריש-גרינע באַדלען האָבן חיינט און ווינטלעך אויסגעשפּילט זייערע שטומע און קלאַנגלעזע מעלאָדיען.
וואָלד לינקס, וואָלד רעכטס, וואָלדער וועלדער. די באַנצע געזנט איז געווען פֿאַרפּלעגטערט אין אַ נעץ פון קופּערנע סאָט-געס מיט גרינע מיצן.

ערגעץ וווּ העָט מען זיי אויסגעהאַקט, די הויכע שטאַלצע
ביימער, נאָר די פריילעכקייט איז גישט אַוועק פון די געבלי-
בענע העלדער.

די וועזיריקעס האָבן זיך איינער צום צווייטן איבערגע-
קוויטשעט.

און אונטן צופוטנס פון די ביימער, האָבן טיילעך זיך גע-
שלענגלט און גערוישט.

לולינקע וואַלד, לולינקע העלט. עפעס טומלען זיי די מענ-
טשן, שאַפן און בויען, טוען שלעכטס און טוען גוטס.

אַבער מיר פליסיקע זילבער-שלוחים פון דער אייביקייט...

לויפן מיר, שוועפן מיר און שפיגלען אָפּ אין זיך פֿלע

וועלדער, אַלע שטעט און די הימלען. מיר קייקלען זיך אונטער

דער ערד און איבער דער ערד. מיר גייען אין ימען פֿריין און

גייען פון ים פֿרייס, אויף באַרג, אויף טאַל...

און צו וואָס לויפן מיר, צוליב וואָס עגבערן מיר שפיינער

און פעלן...

גאָט העָט אונז געשיקט.

מיר וואַסערלעך און וואַסערן. מיר זענען דאָס בלוט פון

דער ערד. מיר פלימן אין אירע אַדערן און מיר מאַכן פֿלען לע-

בעדיק.

וועלדער, וועלדער... וועלדער...

די גרינע לאָקן פון דער ערד. און עס פלאַנטערן זיך אין

די לאָקן שמעטערלינגען, פייגעלעך, קאָלירטע פיצעלעך לעבן. זינ-

גען זיי און פלאַטערן אין די ליכטיקע טעג...

זיצן אַזוי צוויי מענטשן, אַ יונגעראַמאָן און אַ יונגע פרוי

און זיי לערנען זיך איצט רעדן.

זיי דאַרפן געפֿינען ווערטער פאַר זיך. איינער דעם צווייטן

וואָל פאַרשטיין.

ווייל זיי זענען פרעמדע, פון צוויי באַזונדערע וועלטן.

זיי זענען שוין נאָנט. דאָך איינער פאַרשטייט נאָך נישט

אינגאַנצן דעם צווייטן, שפראַך פעלט.

אמשר וועט דער רויש פון די ביימער זיי אויסלערנען רע-

דן? אפשר דאָס מורמלען פון טייכל?
דערווייל וואָרפן זיי שפּענדלעך און שישקעס אין וואַסער
און לאַכן פון זאָרגלאָזן באַרנישט.
אַ וועזיריק קוויטשעט, אַ האַק קלאַפּט ערגעץ ווייט, ערגעץ
ווייט.

מען האָט געעפנט די צווייטע שטוב, אין וואַלד, וווּ סאַשע
האַט זיך אַביסל איינגעאַרדנט. ער פלעגט דאָרט זייער אָפט נעכ-
טיקן, געבראַכט ביכער פון דערהיים און פון צייט צו צייט גע-
אַרבעט.

אין דער אמתן האָט אים דער וואַלד שטאַרק געצויגן, ער
האַט שוין געהאַט זיינע וועגעלעך, זיך באַקאַנט מיטן שאַסיי-
וועכטער, ער איז געווען אין אַלע נאַנטע דערפער און ישובים—
אַ טך מאָל מיט צילקען און זייער אָפט אַליין.
צילקע...

איינמאָל שפּאַצירנדיק מיט איר אַזוי, ער— אין העל-גראַען
שטאַטישן אַנצוג מיטן אַלטן קאַפעליוש. זי— אַ באַרוועסע מיט אַ
לייכט ווייס קליידל, די האָר פאַרדעקט מיט אַ פּויכריש טיכל.
זי האָט געהערט וואָס ער רעדט, און פון אַלץ געלאַכט. מיט—
אַמאָל גיט זי אים אַ פרעג:

—סאַשע, מיר פירן אַ ליבע?
איז ער געבליבן שטיין אַביסל צוטומלט. דערגאָך געענט-
פערט:

—דו געפעלט מיר, צילקע, ביסט אַן אמת נאַטור-קינד,
ביסט...

—רעד מיר נישט פון קיין אַנדערע זאַכן!
„אַנדערע זאַכן“ האָט ביי איר געהייסן אַלץ, וואָס זי האָט
גיישט פאַרשטאַנען.

—ניין! צילקע—האַט סאַשע אין שפּאַס געענטפערט—דער-
זייל פירן מיר נאָך נישט קיין ליבע, אפשר וועלן מיר נאָך פירן.
—„ווען?“ „ווען?“—איז זי צוגעשטאַנען, אַלע מיידלעך אין
מסטבאַווע פירן ליבעס.

—מען דאַרף זיך דאָך פריער פאַרליבן.

צילקע האָט אויפגעוויבן אויף אים אירע ליכטיקע אויגן.
נישט פאַרשטאַנען האָט זי זיינע ווערטער, נאָר אין דער רגע
איז ער איר זייער געפעלן געוואָרן. די גרינקייט פון וואָלד האָט
געוואָרפן אַ מאַטאַווע שיין אויף זיין געזיכט, די שוואַרצע גוטע
אויגן זיינע האָבן צרויסגעלויכטן און געשמייכלט. ער האָט גע-
טראַכט אין דער רגע, אַז די צוויקע צילקע ווייסט נאָך גאַרנישט,
אַבער גאַרנישט, נאָר אַז זי וועט זיך אויפמאַכן פון איר וואָלד-
שלאָף, אַז זי וועט צום ערשטן מאל צוזאמעמען אַ מאַן, וועט דאָס
זיין אַ פייער, וועט דאָס זיין אַ פייער...

נאָר צילקע האָט עטלעכע סעקונדן צריינגעקוקט אין זיינע
אויגן און געווען איז דאָס דערפאַר, ווייל די מומע פלעגט איר
שטענדיק זאָגן, אַז אַ מענטש באַדאַרף מען צריינקוקן אין דער
נשמה, כדי אים צו דערקענען.

ער פלעגט שפּרייטן לאַנגזאַם מיט בערישע טריט. דערביי
דערצײלן צילקען אמתע און אויסגעטראַכטע מעשיות. ער האָט
זיך געמאַרעט צופאַסן צו איר, זי זאָל אים פאַרשטיין?

וואָס האָט ער געוואָלט פון איר?

האָט האָט ער דאָ געזוכט אין וואָלד?

ער האָט עס נאָך אליין גוט נישט פאַרשטאַנען. וועלט און
מענטש האָט ער שוין אַביסל געקענט, — נמאס איז אים די וועלט
נישט געוואָרן, לאַנגווייליקייט פלעגט אים נישט שרעקן — דער
ערשטער ציגאַר פלעגט יעדע לאַנגווייליקייט פאַרטרייבן. אַבער
דער צוויקער מענטש, וואָס האָט נאָך קיין שווערע זאָרג אין לעבן
נישט געהאַט, אַ מענטש, וואָס איז נאָך אין קאַמף פון לעבן קיינ-
מאַל נישט געגאַנגען... ער האָט דאָן געהאַט עטלעכע זינגנדיקן
סטרוועס אין זיין נשמה און די קלאַנגען זייערע האָבן געזוכט
אַנטקלאַנגען.

פלעגט ער זיי געפינען, די אַפּקלאַנגען, אַ סך מאל אין דער
איינזאַמקייט, אין דער רויקייט, אין זיין פאַרטראַכטער אַפּגעוונ-
דערטקייט.

און קלעסערנדיק אויף די שפיגן פון די אַלפן, האָט ער
אַ סך מאל געכאַפט דעם אַטעם פון יונגן פרימאָרגן, אָדער דאָס

לעצמן קלאגלאָזן זיפן פון פאַרגאַנגענעם טאָג...
ער פלעגט זיך דערביי שטאַרק פאַרטראַכטן.
אַנגעשפּאַרט אָן אַ פעלו, אַרומגערינגלט אינגאַנצן מיט ווייט-
לעכע אָפּגלאַנצן פון זון-פאַרגאַנג, פלעגט ער אָפט גאַנץ דייטלעך
דערזען זיין איינזאַמקייט.

ער אַליין, נישט אַלע האָבן דאָ אַרויפגעקלעטערט אין דער
הויך. פאַרוואָס? פאַרוואָס איז ער נישט געבליבן מיט זיי דאָרטן,
מיט זייערע טומלענישן אין טאָג-טעגלעכע קלייניקייטן.
און ער פלעגט אויף זיך נעמען קוקן, ווי אויף עפעס אַן
אַנדערן, אַן אויסדערווילטן... ביו ער פלעגט זיך פונאַנדערלאַכן
פון זיך אַליין און טאַקע גלייך אַרפּגיין אונטן צו אַלעמען.
אפשר דאָך... אפשר איז ער טאַקע אַן אַנדערער? דאָס
נישט קענען זיך צונויפגיין מיט אַלעמען, דאָס אַנטלויפן צו די
קאָרטן און דאָס שטענדיקע יאָגן זיך גאָר די פרויען... אפשר
איז דאָס צוליב דעם, וואָס ער וויל זיך אַליין פאַרטרייבן פון זיך?
אפשר איז ער אַ פּאַעט?

און מיט דעם פלעגט סאַשע לוריע אַ סך מאָל טאַקע זיגן-
דיקן. ער פלעגט אָפט שרייבן, נאָר גלייך דערמאָנט ער זיך, וואָס
ביי די חברה-לייט קומט פאַר. ער דערמאָנט זיך די טיפן מיט
די לאַנגע האָר, מיט די באַקן-בערד אין סאַמעטענע קורטקעס און
ער פאַרשעמט זיך פאַר זיך אַליין, צורייטט ער גלייך דאָס אָגן-
געשרייבען.

וואָס זוכן זיי פאַרט די זינגענדיקע סטרונעס פון זיין נשמה?
ער האָט אויך אויף דעם געהאַט אַן ענטפער: „אָט דער-
פאַר זינגען זיי די סטרונעס, ווייל זיי זוכן עפעס“.
און איצט אין וואַלד...

די רויקייט האָט אים אַרומגענומען פון אַלע זייטן. אַ יאָר
לעבן אין זומפ פון גראָדנער אָפּגעשטאַנענעם לעבן האָט אים זיי
איינגעשמידט זיין גאַנצן קערפער, נאָר איצטער, דאָ אין וואַלד,
האַט דאָס באַרוועסע מיידל מיט די העלע אויגן, זי האָט אים
אויפגעוועקט, אויפגעוועקט, ווי די אמת'ע נאָטור אַליין.

די סטרוקטור האָבן זיך צעוואַנגען...
 גאָר דער ריז פון ציגאַר האָט עס טאַרשטעלט, ער האָט
 זיך צליין קאָנטראָלירט און... אַלץ מער פאַרבראַכט אין וואַלד.
 די זומערדיקע טעג רויערן זייער לאַנג. מען קאָן אַ סך
 טראַכטן אין אַזויפיל שעהן, און דאָס לעבן צליין איז אַזוי נאָנט...
 צילקע מיט די באַרוועסע פּיס האָט גערייצט.
 ער האָט זי נאָכגעפאַרשט און נאָכגעאַנגען...
 שוין מיט אומרויקייט.
 שוין ביזו אויף זיך פאַר אומבאַטרידיקטע פאַרלאַנגען.
 און זי אַליין...
 ווי אַ צייטיקער עפל האָט זי אויסגעזען.
 ווי אַן עפל, וואָס ווייס אַליין נישט זיין טעם און ריין
 אַ פּייער, וואָס צינדט אָן און ברענט אַליין נישט.
 וואָס האָפען זיי אויסגעטראַכט אויף איר, צו זי איז אַ
 ווילדע?

ווו ווילדקייט, ווען ווילדקייט?
 יידישע מיידלעך זענען נישט ווילד.
 סאַשע האָט זיך געבייזערט דערפאַר אויף זיך, אויף איר...
 גאָר פון וואַלד פלעגט ער אַנועקפאַרן אויף זייער קורצע
 טערמינען און באַלד צוריקקומען.
 אין דערהיים האָט מען עס באַמערקט.
 דאָס אַלטע פאַרפאַלק לוריע האָט צווישן זיך געהאַט אַ שמועס:
 — ער לויפט אין וואַלד, איסרס טאַכטער געפעלט אים. — דאָס
 האָט לוריע אַליין געזאָגט.
 און זיין ווייב די יאסנטע האָט זיך פאַרקרימט.
 — מיט אונזער משרת טאַכטער.
 האָט שוין דער אַלטער לוריע געהאַט אַזא פלאן:
 — הלואי פאַרדרייט זי אים דעם קאַפּ, ער וואָל מיט איר
 התונה האָבן, וועט ער דעמלט אַזויקוואַרסן זיין גראַען קאַפעליזש.
 מיט אַלע נאַרישקייטן.
 ווען סאַשע וואָלט הערן אַזא שמועס... ער וואָלט טאַטע-
 מאַמע אָפּגעזידלט, האָט מיטן זיי זיך אין זיינע ענינים.

ער וואָלט אַ סקאַנדאַל געמאַכט.
אים טאָר מען נישט אָנרירן. האָט מען זיך נאָך געשוש-
קעט וועגן דער געשיכטע...
דער אַלטער איסר, דער שווייגנדיקער...

איינמאָל גאַנץ פרי, בעת צילקע איז נאָך געשלאָסן, איז
איסר אַריינגעקומען צו סאַשען און גלייך צוגעטראַפן:
—איך האָלט דיך פאַר אַן אַרנטלעכען מענטש. איך ווייס,
אַז אין גאָט גלויבסטו נישט, נאָר איז האָסט אַ האַרץ, דאָס פיל
איך...

סאַשע האָט אים רייק אָנגעקוקט.
—מער ווי איין קינד האָב איך נישט...
און אין דעם אַלטנס קול האָט זיך געפילט געוויין. ער
האַט עס אַרויסגערעדט און האַסטיק אַרויס פון חדר.
—איסר!—האַט סאַשע אַ געשריי געטון און איז צוגעלאָפן
צום פענטער.

האַט ער באַמערקט, ווי דער אַלטער ווישט די אויגן.
—איסר, איך שווער אייך...

וואָס ער שווערט האָט ער אין דער רגע זיך אַליין קיין
רעכנונג נישט אָפגעגעבן. איסר איז שווייגנדיק אָפגעגאַנגען און
סאַשע האָט אַרויסגעקוקט אין פרימאָרגנדיקן וואַלד. די זון-פאַסן
זענען איצט געלעגן אַסך נענטער, ווי באַטאָג. די יונגע סאָס-
נאָס האָבן געשמעקט און כאַטש ער איז אַביסל צונומלט פון דער
אומגעריכטן באַגעגעניש, דאָך איז אים פריילעך געווען אויף דעם
נשמה און ער האָט געוואַרט מיט אומגעדולד אויף צילקען...

דער טאָג האָט זיך מער געלאָזט פילן.
פון פעלד האָט אַ שייגעץ געבראַכט די צוויי קי און זיי
זענען געשטאַנען און געוואַרט אויף עפעס... צוויי ברוינע קי,
ווי די סאָסנעס. אַזאָ קאָליר האָבן זיי געהאַט.

און סאַשען איז די ענלעכקייט געפעלן געוואָרן.
וואַלד לאָזט טופּרן:

צילקעס האָר זענען אויך ענלעך צו די סאָסנעס.
שפעטער איז געקומען פון מסטיבאַזע די מומע ניכט. זי

אין, וויינט אויס, זייער פרי אַוועק איינקויפן. זי איז פאַרבייגע-
גאַנגען דעם פענסטער. סאַשע האָט איר אָפּגעגעבן, גוט מאָרגן.
די האָט קאַלט געענטפערט.

— ווייט נישט ביזן אויף מיר, מומע ניכע!
— איך בין נישט ביזן, סאַשע!— און זי איז אין שטוב צו זיך
צוריק.

„אין גאַט גלייב איך נישט, נאָר אַ האַרץ האָב איך.“
אַזוי האָט געזאָגט איסר...
און אויב ער וועט אַ סך בעטן, וועל איך אין גאַט אויך
גלייבן.

„אַבער אַ האַרץ האָב איך.“
עס איז גוט צו האָבן אַ האַרץ.
און פילן אַזאָ טייערן פרימאַרגן.
און...

זי שטייט שוין אויפן גאַניק פון איר טאַטנס הויז און זשמן-
רעט פון די זון די אויגן און צייט זיך אויס, ווי צו אויסגע-
וואַכטע בייגיקע קאַץ אין באַמערקט נישט, אַז לוריעס זון, אָט
דער וואָס איז געקומען פון אויסלאַנד, לוריעס זון, וואָס קומט
איצט אַזוי אָפט אין וואַלד... צוליב וואָס קומט ער דאָ, דער
סאַשע?

ער שטייט און קוקט אויף איר און באַוונדערט איר יעדן
בייג, יעדער שטרעקל פון אירע האַלב-אַפּגעדעקטע גלידער...
אַט אַ פרוי... אַ פיגור. ער האָט וועגן אַזאָ אפילו געחלומט
אין זיינע בעסטע חלומות.

מיטאַמאָל נעמט זי רופן:
— מומע ניכע, מומע ניכע! די בהמות וואַרטן — און זי לויפט
אַוועק און פּלאָנטערט זיך דאָרט ערגעץ אין שטאַל.
נעמט זינגען און הערט אויף. זינגט און הערט אויף.
דער וואַלד אַבער זינגט פּסדר.

IV

פֿרויקע...

אין מסיבאָווע איז זיין טאָטע אַ גאַנצער „מאַכער“. ער איז סטאַראָממע, גיט אַרויס פאַספּאָרטן אַלעמען און איז גבאי אין שול.

פֿרויקע איז אַ בן-יחיד. איין „קדיש“. ער האָט נאָך צוויי קלענערע שוועסטער, וועלכע חברן זיך מיט צילקען פון וואַלד. פֿרויקע איז שוין אַלט העלער צוואַנציק, דער טאָטע זיין זער האָט אים שוין „אַרויסגעדרייט“ פון פֿריזיוו און ער וואָלט שוין וועלן, דער סטאַראָסטע באַראַש, און זיין בן-יחיד זאָל שוין טון אַ שידוך. שדכנים קומען אַ סך, נאָר פֿרויקע לאַכט זיך אויס פון דעם.

אין מסיבאָווע זענען דאָ גענוג שיקסעס און ייִדישע מיידל-לעך. ער איז דער פֿרינץ פון דעמדאָזיקן שטעטל. אַ שיינער הויך-געוואַקסענער בחור מיט שעלמישע אויגן, מיט אַ רונד פנים. ער האָט קיין זאָרג נאָך נישט געפילט. שפּאַצירט ער זיך איבער זיין מסיבאָווע פון איבער די באַנטע ישובים אין אַ פּאַר גלאַנציקע שטייול, זומער—אין אַ טונקל

אויסגענייט העמדל, ווינטער—אין א בעקעשע מיט א קארצקולן היטל
 און די פויערים רופן אים נישם אַנדערש ווי „פאַניטש“.
 ער איז אַ גוטער רייטער און קען גוט טרינקען.
 ער האָט שוין זיין געזעלשאַפט: דעם אוריאַדיק, דעם שריי-
 בערל פון דער גמינע און אַמאַל פאַרפאַרט ער טאַקע צום סטאַ-
 נאַוואַי אַליין, וואָס וווינט אין וואַלקאַוויסק.
 דער טאַטע גיט אים געלט, נאָר אויסער דעם האָט שוין
 פרויקע אייגענע פרנסות: ער טוט וועמען אַ טובהלע ביים פריס-
 טאַוו און פאַר אַזעלכע זאַכן באַצאַלט מען.
 מיט אַלעמען איז ער אויף „דו“, האָט פאַר קיינעם קיין
 מורא נישט, דער טאַטע זיינער האָט פון אים קיין נחת נישט.
 און וויפּל מאָל האָט שוין פאַסירט, בעת אַ סקאַנדאַל עפעס, דער
 אַלטער האָט אים פאַרגעלייגט אַוועקצופאַרן אין די אַמעריקעס,
 ער האָט דאָרט רייכע קרובים, נאָר פרויקע האָט איין ענטפּער:
 — מיר איז דאָ נישט שלעכט. — און ער נעמט זיך מיט דעם
 גמינע-שרייבער מיט נאָך וועמען פון די קריסטלעכע שכנים און
 גייט אַוועק טרינקען אין דער איינציקער שענק פון מסטיבאַוו.
 ער עסט דאָרט ראַקעס און קאַלבאַס... אין שטעטל ווייסט מען
 וועגן דעם, מען ווייס און מען זיפצט טרויעריק.
 אַן אָנשיקעניש, אַן אומגליק איז עס, בעת אַ יידישער בחור
 נעמט זיך חברן מיט שכורים...
 ער איז אַבער נישט קיין שלעכטער בחור און דערצו נאָך
 אַזוי יונג, יונגע מענטשן זענען נישט שלעכט, נאָר פאַר זיינעם
 אַ קאַפּריז, פאַר אַ באַליידיגונג וועט ער נישט מוחל זיין, ער וועט
 שוין זוכן און לויערן.
 ביז דאָ אייט וועט קומען.
 בעת ער איז שכור.
 בעת ער ווערט אין כּעס, דערקענט מען דעמלט, אַז פון
 דעמדאָזיקן שיינעם יינגל וועט אַמאַל אַרויסוואַקסן אַן אַכור, אַ
 כּעסן, וואָס איז גרייט אויף אַלץ.
 און דערדאָזיקער פרויקע האָט געוואָרן אַן אויג אויף דער
 צילקע, וואָס קומט פון וואַלד.

די קומט שדין צו זיי אין שטוב אריין פון א סך יארן. פון קינדווייז אָן.

איסר, צילקעס טאָטע, איז געווען גוט באַפריינדעט מיט דעם אַלטן באַראַש, וועלכער האָט זייער פיל רעספעקט געהאַט פאַר די לוריעס פון גראַדנע, וועלכע האָבן דאָ כמעט אַלע וועלדער אין דער געגנט.

צילקע פלעגט קומען צו זיי פאַרברענגען, פליקן פּעדערן און זינגען לידלעך מיט פרויקעס שוועטער און מיט נאָך מיידל-לעך פון שטעטל, וועלכע פלעגן זיך צוגויפקלייבן אין דער יחוס-שטוב — ביי באַראַשן.

פריער אָבער זענען זיי נאָך קליינע קינדער געווען: פרוי-קע — אַ צולאָזט יינגל און צילקע — אַן אָנגעשראָקן וואַלד-מיידל. איצט, ווען פרויקע האָט שדין אויסגעקושט אַלע מיידלעך פון מסטיבאָוע — ווי ער פלעגט זיך באַרימען — איז אים איין ציל-קע נישט אונטערטעניק געווען. אינסטיגסיוו האָט זי זיך פאַר אים געשראָקן, ווען ער פלעגט צוגיין צו איר.

ער פלעגט עספּענען, ווי אַ חיה, זיינע זייסע ציין און איין רגע... ער וועט זיך באַלד נעמען ביסן.

צילקע האָט אים גערייצט. זי האָט געשמעקט מיט וואַלד, מיט יוגנט, זי האָט גערייצט. ער נעמט אָן איר האַנט, זי דער-לאַנגט זי אָבער באַלד מיט אַזאַ אימפּאַט אַ ריט אַרויס, אַז יע-נער בלייבט שטיין, ווי מען וואַלט אים מיט אַ קלענן איבערן קאַפּ דערלאַנגט.

צילקע האָט נאָך נישט טאַרשטאַנגען פאַרוואָס זי האָט מוראַ פאַר פרויקען. זי האָט נאָך גאַרנישט פאַרשטאַנגען, נאָר צו זיך פלעגט זי נישט דערלאָזן.

אַמאָל פלעגט עס אויך אַזוי טרעפן אין וואַלד. די פרויע-רים פירן דורך לאַנגע פורן מיט קלעצער, שטעלן זיי זיך אָפּ לעס זייער שטוב און רעכנען זיך אויס מיט איר טאַטן איסר, וועלכער פלעגט זיי אַרויסגעבן אַזעלכע קוויטלעך, פאַר וועלכע זיי באַקומען געלט דערנאָך.

פלעגט טרעפן אַזוישן די פרויערים אַ יונגע־ער, אַ דרייסטע.

רעם און דעם „שרייבערס“ טעריטעריע מלענט אונז פריער רייזן.
גייט ער צו און וויל זי א גלעט טען.
—פאסטעלן— גיט זי א געשריי און דערלאנגט אפט מיט די
הענט דערפאר.

פארוואס גלעטן זיי אירן פארהאטן קוקן זיי אויף איר מיט
אזעלכע שכורע אויגן.

צילקע האָט עס לאַנג, לאַנג נישט פאַרשטאַנען.
איז זי עלטער גערדאָרן און אין וואַלד האָט זיך באַוווּן
סאַטע לוריע, אַדער דער „אויסלענדער“, ווי אין גראַדנע און אין
מסטיבאַווע פלעגט מען אים רופן.
אין מסטיבאַווע האָט מען שוין גערעדט, אַז צילקע, פירט
אַ ליבע מיט דעם „אויסלענדער“.

און דאָס האָט אויך געמוסט דער פרויקע באַראַש.
עס האָט אים פאַרדראָסן, עס האָט אים שטאַרק געקרענקט
דאָס, וואָס צילקע האָט דעם לעצטן זומער זיך אינגאַנצן שוין
נישט באַוווּן אין מסטיבאַווע.

ער איז שוין עטלעכע מאָל געקומען רייטנדיק צופאַרן
אין וואַלד אַריין.

נאָך דעם לוריע האָט ער קיינמאָל נישט באַגעגנט.
צילקע האָט געאַרבעט מיט דער מומע ניכע, געוואָשן וועט,
געשייערט דאָס קופער און אַמאָל פלעגט זי זיך אַוועקזעצן און
לייענען ביכלעך ביים טייכל.

„אַ גאַנצע באַרישניע“—האָט פרויקע געטראַכט און געוואָלט
אַפּשטאַסן פון צילקען.

זי האָט אים אויסגעמיטן, האָט פאַר אים מורא געהאַט.
די מומע ניכע פלעגט אים רופן: אַרעסטאַנט. די מומע ניכע
האָט אויף אים געהאַט זי באַזונדער פּעס, וויל בעת פרויקע איז
נאָך געווען אַ יינגל האָט זי געטראַכט, אַז „דאָס“ וועט זיין פאַר
צילקען אַ גוטער שידוך. צום סוף איז „דאָס“ אויסגעוואַקען אַ

שיפור, אַ קאָלפּאַט-פרעסער.
נישט אַינמאָל איז שוין פרויקע געקומען מיט זיינע שוועס-
טער אין וואַלד אַריין. צילקע פלעגט מיט די שוועסטער צום

פארברענגען און פרויקען אויסמיידן.

ער פלעגט ביסן די ליפן און געטראכט פון נקמה.

נאָר איינמאָל האָט ער אַזוי ווי אַריינגעקוקט צו זיך אין דער
נשמה און ער האָט דערפילט, אַז ער האָט פאַר איר מורא, פאַר
איר, פאַר צילקען האָט ער מורא.

וואָס איז דאָס אַזוינס?

פאַרן טאַגן האָט ער קיין מורא נישט, פאַר אַלע פּויערים
און שקצים האָט ער קיין מורא נישט, פון אוריאַדניק לאַכט ער,
מיטן פריסטאַוו—שיפורט ער...

און פאַר אַזאַ גאַרנישט, פאַר עפעס אַ וואַלד-מיידל, וואָס
לויפט אַרום באַרוועס און שייערט קופערנע פאַנען ביים טייכל—
פאַר איר האָט ער מורא.

און נאָך עפעס האָט פרויקע דערפילט, אַז עס ציט אים
צום וואַלד, אַז צילקעס נאָמען וועקט אין אים גאַר אַנדערע אי-
בערלעבונגען...

שיקטעס, מיידלעך, בראַנפן און קאַרטן — דאָס אַלץ איז
גאַר אַ באַזונדערע זאַך. אַ וואַלנדיקע בייזאַך אין זיין לעבן.
צילקע, אַבער, מאַכט אים אומרויק און יום-טובדיק.

אַט איז ער ווידער געקומען אין וואַלד, געקומען איז ער
צופאַרן רייטנדיק. לעס איסרס שטוב איז געשטאַנען אַ לינייקע,
דאָס פערד איז אויסגעשפאַנט. דאָס פערד האָט זיך רויק געקייט
פרישע קאַניטשינע...

טיר און פענסטער ביי איסרן אין שטוב זענען געעפנט,
נאָר קיין לעבעדיקן נפש אויסער דאָס פערד זעט מען נישט. איז ער
אַריין אין שטוב. ליכטיק, אויפגערוימט. אויפן טיש זענען געלעגן
אין אַ סאַמעט-זעקעלע תפילין און אויף די ווענט הענגען עטלעכע
בילדער פון רבנים. אין קיך איז אַ גאַנצע וואַנט באַהאַנגען מיט
קופערנע פאַנען, מיט געל-מעשענע מעדניצעס.

פרויקע האָט געזוכט אַ מענטש און קיינעם נישט געפונען.
אויף איין שטול איז געלעגן אַ גראַער אָפגעקראַכענער מע-
נער-הוט און אַ בייטש...

מער גאַרנישט. שטיל. פליגן זשומען מעלאַנכאָליש, דורך די

פענטער זינגט דער וואַלד. ס'טיילט רוישט זיך צו.
פרויקע איז אַרויסגעגאַנגען פון שטוב, האָט אַ ביזן קוק גע-
טון אויפן פּערדל און פאַרוואַלט האָט זיך אים אין דער רגע
דעם פּערד דערלאָנג, מיטן פּוס אַ זעץ...
האט ער גאָר אַ טראַכט געטון וועגן דעם, איז אים דאָס
בלוט אין קאָפּ אַריין פון ווילדקייט.
אַ שפּרונג געטון...

און דאָס שוואַרצע פּערד פון די לוריעס האָט באַקומען אַ
קאָפּ מיט פּרויקעס שטיוול אין בויך אַריין... דאָס פּערד איז
אויפגעשפּרונגען, אַ הויפּן קאַניטשינע איז אים געבליבן שטעקן אין
זיין פּערדיש מויל... אַ רגע... דאָס פּערד האָט זיך באַרעכנט, און
נישט אים מיינט מען דאָס און עס האָט גענומען ווידער זשוען
דאָס פּרישע זאַפטיקע גראָז.

פרויקע האָט געקוקט אין אַלע זייטן, אין וואַלד אַריין, צו-
געהערט זיך, דערנאָך האָט ער אָפּגעריסן אַ פּריש צווייגל מיט
סכך-נאָדלען, האָט ער יעדע רגע אָפּגעצופּט אַ נאָדל און געזויגן
די ביטערקייט און געשפיגן.
לאָנג האָט עס געדויערט.

ער האָט שוין פאַרשטאַנען, אַז לוריעס זונדל, דער „אויס-
לענדער" איז דאָ פאַראַן. דאָס וואַלדערט זיך דאָרט אויפן שטול
זיין קאָפּעליוש. דאָס האָט ער אויסגעשפּאַנט דאָס פּערד...
און איצט שפּאַצירט ער אודאי מיט צילקען אין וואַלד,
טיף אין וואַלד.

עס האָט אים עפּעס געברייט די נשמה. אָט אַזוי ווי אַ חיה
וואַלט ער איצט וועלן אויף אַלע פיר אַוועקקריכן טיף אין וואַלד
אַריין, זיי נאָכקוקן, נאָכקוקן.

דערווייל איז אָנגעקומען ניכע, פון מסטיבאָוע איז זי גע-
קומען, האָט דאָרט איינגעקויפט צום עסן, פלייש, גרינס.
— וואָס טוטו דאָ, פּרויקע? — האָט זי אים געפּרעגט.
— איך האָב ליב אייער וואַלד, — האָט ער געענטפּערט. — ווו
איז איסר? ווו איז צילקע? וועמענס איז דאָס פּערד?
ניכע ענטפּערט אָן ווילן.

—איסר איז אין פרודנער וואָלד פֿונעקגעפֿאַרן. צילקע. 1.
דער ווייסט זי, לוריעס זונדל איז געקומען צופֿאַרן, איז זי שוין
מיט אים אַוועק.

פרויקע הערט פֿאַלץ אויס און מיטאַמאָל גיט ער אַ שפרונג
צו צו ניכען, וועלכע וויל שוין אין שטוב אַריין מיטן קאָשיק
שפּיין, וואָס זי האָט געבראַכט פֿון מסטיבאַווע.

—הערט נאָר, ניכע!

—וואָס ווילסטו?

—רעדט איבער מיט איסרן, ניכע! איך וועל אַדלן אַוועק-
וואַרפֿן, איך וועל ווערן פֿרום, וואָס איר ווילט נאָר, נאָר זאָל
צילקע ווערן מיין פֿלה, זאָל צילקע ווערן מיין פֿלה...

דערלאַנגט זיך ניכע אַ ריס פֿון אָרט, גיט אַ שפּיי און
רעדט אַרויס.

—האָסט מיך איבערגעשראַקן מיט דיין אימפעט... גיי, גיי
אין מסטיבאַווע פרעסן קאַלבאַס.

פֿלוצלונג האָט ער זיך פֿאַרשעמט, וואָס ער, אַזאָ יונגער
בחור רעדט מיט אַזאָ צוקראַכענער יידענע און זעט אויס, ווי אַ
נאָר ביי איר אין די אויגן.

און דער וואָלד אַרום איז געווען פֿאַרשוועריש שטיל. אַ סך
יונגע נייגעבוירענע פּייגעלעך האָבן זייערע ערשטע טענער גע-
שענקט דער שטילקייט. פֿרויקען איז עס נישט אָנגעגאַנגען. ער
איז געווען ביז און זיין פֿערד, אויף וועלכן ער איז אַהיים גע-
ריטן האָט זיין בייזקייט גוט געפּילט.

אין דערהיים האָט מען אים די לעצטע צייט נישט דער-
קענט.

מען האָט געמיינט, אַז ער איז קראַנק.

פֿרויקע איז שווייגנדיק, פֿרויקע שטיפט נישט,

אַלע האָבן זיך געוונדערט אויף דעם...

צילקע האָט פֿון פֿרויקען נישט געטראַכט. זי האָט געלעבט
מיטן וואָלד.

ווי דער וואָלד...

אַמאָל איז זי שווייגנדיק און אין די גראַדעכע אויגן קומט

צו בלאָקייט און טיפקייט, די ליפלעך פאַרמאַכן זיך, ווי אַ בלום-
בעכער, און מעג זיך די מומע אַ גאַנצן טאָג שרייען, אַז צילקע
זאָל זיך נעמען צו דער אַרבעט, זי גיט אַ נעטיקן טרייסל מיטן
אַקסל און שאַקלט מיטן קאַפּ:

—ניין!

—וואָס, דו ווילסט נישט אַרבעטן? וועסטו גאַרנישט טאָן?—

פרעגט די מומע.

—גאַרנישט!—דאָס וואָרט גנבעט זיך אַרויס פון אירע ליפּן

און מער קיין ווערטער וועט מען שוין פון איר נישט הערן.
זי פאַרשווינדט.

ווי פאַרברענגט זי? אין פרודנעז? ביים שאַסיי-וועלטער? מיט

סאַשעז? ביי וועמען?

אין אַן אַנדער אָרט וואָלט איר פאַרשווינדן אַרויסגערופּן
אומרויקייט. נאָר דאָ אין וואָלד, ווי זי איז געבוירן געוואָרן, ווי
אַלע ווינקלעך זענען איר באַקאַנט. מען איז שוין צוגעוויינט צו
אַלע אירע קאַפּריון.

אַפט טרעפט, אַז זיי שווייגן ביידע איננינעם: זי און דער
וואָלד. זי שפּרייזט לאַנגזאַם און דער וואָלד האַלט איין זיינע טע-
נער. ביימער ציען זיך נאָך לענגער אויס פון שווייגן. אַ וועווריק
האַקט איבער איר קוויטש אין דערמיט...

פון וואָס קלערט צילקע און פון וואָס קלערט דער וואָלד?
פונקט, ווי דאָס שווייגן וואָלט געווען אַ נויטווענדיקייט, אַ
געזעץ פון דער נאַטור...

אפילו דאָס טייכל רוישט היינט נישט אַזוי שטאַרק, באַ-
לעקט יעדעס שטיינדל און לויפט ווייטער און גלעט מיט נאַסן
סאַמעט די ברעגן.

און זי קוקט אויף די ביימער: פאַרוואָס זעען זיי נישט?
פאַרוואָס רעדן זיי נישט? זי קוקט אויף זיי, ווי אויף געשטאַלטן
מיט נשמות: אַנדערע פון זיי זעען אויס ווי טאַטעס, ווי מאַמעס.
אַנדערע פון זיי זעען אויס ווי קינדער, וואָס וואַקסן אונטער.
צווייגן ציען זיך פון איין בוים צום צווייטן, ווי הענט, וואָס
גיבן „שלום“, ווי הענט וואָס גלעטן...

זי לעבט אין וואַלד און לעבט מיטן וואַלד. אַפּיסל ווייטער
פון זייער הויז פליסט דאָס טייכל טיפּער.
נעמט זי זיך באַדן.

עס שווייגט די געגנט. קיין איין מענטש. קיין שום טומל
און בלויז איין פרוי באַדט זיך.

אַ שיינע, אַ יונגע אומבאַרירטע וואַלד-בלום.
און זי האָט לאַנג, לאַנג נישט געוואָסט, אַז איינמאָל האָט
סאַשע זי געזען אינגאַנצן נאַקעט אין וואַסער און אויפן ברעג.
ער האָט לאַנג געקוקט אויף איר.

ער האָט נאָר איין זאַך אין דער רגע גאָט און וואַלד גע-
בעטן, אַז זי, צילקע זאָל אים נישט באַמערקן.

ווייל אין דעראַמתן איז זי געווען באַשרעקעדיק שעמעווידיק,
און עס איז אַוועק אַזוי אַ שעה.

זי האָט עס לאַנג נישט געוואָסט.
שפעטער האָט איר סאַשע דערציילט וועגן דעם, זי האָט

זיך באַזייריקט, נאָר ער האָט געקאָנט באַרויכן און איבעררעדן.
אירס אַ פרייטאָרגן...

זי שפּרינגט אַראָפּ פון איר געלעגער, ציט עפעס אויף זיך
אַרויף אַ צופליקט קליידל, אַזוי אַז די אַרעמס קוקן אַרויס, ווי
בלייכע רונדע פאַקעלן.

זי נעמט זיך זינגען. פון זיך אַליין, אַן אַ סיבה, זינגט,
זינגט אַן אַן אויסהער.

די מומע ניכע שלאָפט נאָר, דער טאַטע שלאָפט נאָר און
צילקעס זינגען וועקט זיי נישט אויף.

געפינט זי אַן עצה: אויף די ווענט הענגען קופּערנע פאַ-
נען, מעדנאַצעס... כאַפּט זי אַ שטעקן און נעמט פּויקן אין דעם
מעש...

עס נעמט הילכן איבערן גאַנצן הויז, איבערן וואַלד.
פונקט, ווי מחנות זעלנער וואַלטן אָנגעלאָפּן און זיך צוהר-
דיעט, און זיך אין זיגערישן טאַנץ געלאָזט.

כאַ, כאַ, כאַ! זי האָט אַלעמען אויפגעוועקט און אַליין
אַרויסגעלאָפּן אין וואַלד, געעפנט די שטאַל, אַרויסגעטריבן די

ציווי בהמות. דער ריח פון וואַרעמן בהמה-מיטט גייט אַרויס פון שטאַל און צומישט זיך צוזאַמען מיט דעם ריח פון די יונגע ציגעוואַקענע סאַסנע-צווייגן.
גייט זי אַ וואַרף מיט די אויגן אויף אַלע זייטן און לאַכט שטיל, לאַכט בלוז מיט די העלע גרויסע אויגן.
זי פרייט זיך אָן באַווסטזיין און לויפט צוריק אַריין אין שטוב.

באַגעגנט זי די מומע מיט שטראַך-רייד.
—דו האָסט דאָך מיט דיין פויקן אויף טויט געקאַנט דער-
שרעקן.

דער טאַטע וויקלט שוין אויף זיך די תּפּלין. ער שטייט אַנטקייגן פענסטער.

פאַר אַ בלייכער ער איזו זיין פנים שפּיגלט זיך אין דער גרינקייט פון וואַלד און ער זעט אויס מאַט-גריין און גריין-בלייך. צילקע דערמאָנט זיך, אַז אין וואַלד זענען פאַראַן נאָך ביימער, נישט קיין גאַלדענע סאַסנעס. שווייגעדיקע געזונטע דעם-בעס, פעסטע אַלכעס. זיי זענען, ווי אַפּגעזונדערט פון אַלע ביי-מער, זיי האָבן דאָ פאַרבלאַנדזשעט.

און איר טאַטע, וואָס דאַונט איצט ביים פענסטער, דער-מאָנט איר איצט אַזאַ אַפּגעזונדערטן בוים.

—מומע ניכע! וואָס וועט היינט זיין?

יעדן טאָג וואַלט זי וועלן, אַז עפעס זאָל זיין. עס זאָלן קומען געסט, מען זאָל גיין קיין מסטיבאָווע, נאָר די מומע ניכע ענטפּערט.

—וואָס וועט היינט זיין? דו ווייסט נישט, מען וועט אָפּ-שאַבן קאַרטאָפּל און מען וועט עס עסן מיט פוטער.

דערמאָנט זיך צילקע, אַז זי איז שוין טאַקע הונגעריק און מען נעמט זיך צום פּרישטיק.

דער טאַטע דאַונט שוין נישט, ער האַלט זיין אייביק ביי-בלעך און נאָטירט עפעס.

וואָס גייט עס צילקען אָן?

זי גייט צרויס פון שטוב, זי באדארף אויספרוון דעם וואלד.

אויב דער קוק וועט אויסשרייען א „גראָד“—וועט סאַשע היינט נישט קומען, אויב אַן „אום“, וועט סאַשע יאָ קומען, און זי וואַרט...

פלוצלונג שטעלט זיך איר דאָס האַרץ אָפּ.

דער „קוק“ שרייט...

„איינס“

„צוויי“

„דריי“

און אַנטשוויגן געוואָרן.

נעמט דאָס האַרץ קלאַפן מיט אימפעט און זי גייט צו דער מומע ניכע „עפעס“ אַרבעטן. זי גייט מיט פרייד...

שפעט נאַכמיטאָג איז סאַשע געקומען.

צילקע האָט נישט געוואַסט, אַז ער איז שוין אין וואַלד.

זי איז געזעסן ביים טייכל און געלייענט.

אַ רויט שטיק גאַלד-פייער איז געלעגן אויף דעם נאַנטסטן בוים און דער בוים צוזאַמען מיטן פייער האָבן זיך אָפגעשפיגלט אין שמאָלן וואַסער. דאָס וואַסער האָט געאיילט איבער די שטיי-נער און שטיינדלעך און איילנדיק צוגעמורמלט אַן אומפאַר-שטענדלעכע אָונט-הפלה.

און אויף יענער זייט פון טייכל איז געשטאַנען סאַשע מיט אַ טונקל רונד פנים, וואָס האָט אויסגעזען אין די שאַטנס פון די ביימער מאַט-בלאַט. ער האָט זיך באַהאַלטן אונטער די ביימער און לאַנג געקוקט אויף אַלע באַוועגונגען פון צילקען.

די אויגן זענען ערנסט געווען ביי אים, די ליפן צוגע-מאַכט און פאַרשטיין איז שווער געווען צי ער אַנטציקט זיך מיט צילקען, צי ער פאַרשט אויס איר כאַראַקטער, וויל עפעס דערגיין אַ סוד פון דער צילקען.

ער האָט געקוקט און געטראַכט מיט וואָס האָט זי אים אַזוי איבערראַשט, דאָסדאָזיקע וואַלד-מיידל? „פאַרוואָס אַנטלויפט ער פון שטאַט, וווּ ציין איז אים איצט לאַנגווייליק געוואָרן? פאַר-“

וואָס האָט ער אָנגעלייגט זיין ריזע קיין אויסלאַנד צוליב אירן
— צילקע!

זי דערלאַנגט אַ ציטער, דאָס בוך פאַלט אַרויס פון איר
האַנט. הייבט זי אויף די אויגן. דערזעט סאַשען און נעמט לאַכן.
ערשט אין אַרגע שפּעטער כאַפט זי זיך צו פאַרדעקן מיטן
קלייד די נאַקעטע פּיס.

און סאַשע טראַכט:
— ווילד, ווילד און די פּיס, די צופיל אָפּגעדעקטע באַ-

האַלט זי.

זי באַגריסט אים מיט יד פּריילעך געלעכטער.
צוערשט קלינגט דאָס לאַכן פּרעמד אין אָוונט-וואַלד אָפּ...
איצט, ווען אלע קלאַנגען האָבן זיך ערגעץ באַהאַלטן אין קליינע
נעסטעלעך, ווען די שאַטנס פון די ביימער ציען זיך חבריש צו
איינער צום צווייטן.

נאָר באַלד ווערט אַ שטיק וואַלד אָנגעפילט מיט איר לאַכן.
עפעס האָט אָפּגעלעבט און גענומען זיך קייקלען ווייט, ווייט...
אַ סעקונדע, אַן עכאַ...

פון שטוב דעהערט זיך אַן אויסגעשריי:
— וואָס לאַכסטו, צילקע, וואָס לאַכסטו אַזוי?
דאָס האָט זיך אָנגערופן די מומע ניכע, וועלכע האָט צו-
געגרייט עסן...

— סאַשע איז געקומען, — ענטפּערט פּריילעך צילקע.

אין שטוב ווערט שטיל:

און סאַשע שפּרייזט איבער דעם קלעצל, וואָס ליגט, ווי
אַ בריקל אויפן טייכל.

זיצט ער שוין נעבן צילקען.

— זעסט, איך בין געקומען.

— און איך האָב צו דיר געשריבן. האַסטו מיין בריוו נאָך
נישט געקריגן?

— ניין! אַן בריוו בין איך געקומען, עס האָט געצויגן. גע-
צויגן ווי אַ פּישוף.

דערנאָי האָט ער אויפגעהויבן די אויגן און באַטראַכט אַרום זיך אַ שטיק וואָלד: גרינס האָט אין גרינס זיך געשפּיגלט. אַנדער-רע סאָסנעס האָבן געהאַט גלייכע צווייגן און ביי די צווייטע האָבן זיך די צווייגן משונהדיק געפלאַנטערט. ערגעץ האָט אַ פּיקהאַלץ געקלאַפט מיט זיין שנאָבל טעמפּ אַ בויס, אַ דרימלדיקע לויטער-קייט האָט דורכגעשטרעלט דורך עטלעכע צווייגן... שטיל...

צילקע האָט אויפגעהויבן אַ צווייגל מיט פּריש גרינע נאָד-לען, יעדע רגע האָט זי אָפּגעריסן איין נאָדל און שפּילנדיק עס אַראָפּגעלאָזן אין וואַסער. די דינע נאָדל בלייבט שטיין אַ רגע אויפן פלאַך פון טיכל ביו אַ פּאַליע, אַ שטראָמל נעמט עס מיט זיך. פּלוצלונג ווערט צילקען מיאוס אַזאָ לאַנגווייליקע אַרבעט און עס פּאַרדריסט איר אודאי, וואָס סאַשע האָט זיך אויף אַזוי לאַנג פּאַרטראַכט. אַ רגע...

און סאַשע דערפּילט, ווי אַ גאַנצער פּאָכער מיט פּרישע טראָפּנס באַשפּריצן זיין פנים. דאָס האָט צילקע מיטן סכך-צווייגל געגומען אַרבעטן איבערן וואַסער. סאַשע קוקט שוין מער נישט דורך די צווייגן אין דער לויטערקייט אַריין, ער וויל ביי איר אַרויטרייסן דאָס צווייגל און אין געראַנגל רירן זיינע ליפּן אָן צילקעס נאַקעטן אַקסל און ער בלייבט אַזוי אויף אַ סעקונדע צו-געשמידט צו איר ביו אירע אויגן שטעלן זיך אָן אויף אים: --וואָס האָסטו געטאָן?

--אַ קוש...

--צו-וואָס?-- פּרעגט צילקע און די אויגן אירע לאַכן מיט דער גאַנצער טיפּקייט.

סאַשע נעמט אויך לאַכן, אַזוי שטיפּעריש-יונג נעמט ער לאַכן, עס קליידט זיך נישט אַזאָ לאַכן צו אים, צו אים, וואָס שטעלט אַזעלכע לאַנגזאַמע טריט און קוקט אויף אַלץ אַזוי גלייכ-גילטיק-רייק.

און גיי דערצויל פאַר דעם נאַאיוון וואָלד-מיידל פון וואָס אַזאָ בחור ווי סאַשע האָט איצט געלאַכט: אַזויפיל פּרוען האָט

ער שוין געקושט און קיין איינע פון זיי האָט קיינמאָל נישט
געברענגט: „צו-וואָרט“.

—און דורך ווילט זיך נישט קושן?— פּרעגט שוין סאַשע ביי איר.
„יאָ-ניין!“— ענטפערט זי, און פאַרשעמט זיך...
דער וואָלד, דאָס טייכל און סאַשע לוריע פון גראָדנע,
אַלץ זעט און פאַרשטייט, אַז זי ווייסט אַליין נישט, פאַרוואָס זי
האַט זיך פאַרשעמט ביי דעמדאָזיקן וינדיקן „יאָ-ניין“.
פון אונטער די ביימער, דאָרט, שטראַמט דאָס וואַסער פון
טייכל און נעמט מיט אין זיין לויפן אַזויפיל גרינע שאַטנס פון
דעם סך און נעמט מיט דאָס קלאַפן פון צוויי הערצער, אַזעלכע
הויכע-הויכע זענען ביימער און די מענטשן אַזוי קליין אַנטקיי-
גען זיי.

סאַשע האָט דרין-ארץ פאַר דעם גרויסן אַלטן וואָלד און
אין זיינע שאַטנס האָט ער גענומען טראַכטן, שוין לאַנג נישט-
געטראַכטע געדאַנקען.

אַז ער, וואָס האָט פיל מאָל געמיינט, אַז די וועלט איז
זיינע פילט זיך גאָר אין דער אמתן ווי אַן איבעריקער אויף
דער וועלט...
נאָר...

זי איז אַזוי דרייסט צו אים די צילקע. זי נעמט אים
טרייסלען און שטראַפן:

—פאַרקלער זיך נישט, הערסטו דער וואָלד שווייגט, די
מומע ניכע שווייגט, דער טאַטע שווייגט און דו וועסט אויך
שווייגן?

—ניין, עס טראַכט זיך אַביסל, דאָ איז אַזוי רייק...
—פון וואָס טראַכסטו? פון דיינע שטעט? פון וועמען טראַכ-
סטו, פון וואָס טראַכסטו? זי לאָזט אים נישט איינזיצן.
און אַז ער קלערט נאָך אַלץ פון „זיינע שטעט“, דער סאַ-
שע, ווערט זי שוין גאָר ברוגו און זי כאַפט זיין גראָען קאַפּע-
ליוש, וואָס וואָלגערט זיך לעם זיי ווי אַן עדות פון פאַרגאַנענע
צייטן און זי וואַרפט אים אַריין אין טייכל.
און לאַכט און פאַטשט מיט די הענט.

דער קאפעליוש פאלט אויפן פלאך פון וואסער מיטן דעק
זיין „טאליסמאן“ — ווי זיין מוטער האָט צומאָל אָנגערופן זיין גראָען
הוט. צילקע לאָזט אים נישט.
דער קאפעליוש שווימט און זיי גייען אים נאָך אַ שטיק
וועג.

צילקע גייט באַרוועס, זי וואָלט קאָנען אַריינגלויפן און אים
לייכט אַרויסנעמען, נאָר עס ווילט זיך איר רייזן דעם סאַשען.
וואָס וויל זיך נישט שיידן מיט אַזאַ אַלטן קאָפעליוש.
אַ שטיק וועג אין וואַלד אַריין. דאָס טייכל האָט זיי פאַר-
פירט, אָבער דער קאָפעליוש שעפט אַלץ מער וואָסער אָן און
נעמט שוין זינקען. לויפט דאָן צילקע אַריין אין טייכל מיט די
באַרוועס אָפגעדעקטע פיס און קומט צוריק מיטן גראָען הוט.
און סאַשע מוז אים אַזוי אַנטון דעם קאָפעליוש מיטן וואָ-
סער אויפן קאָפּ. עס העלפן נישט קיין רייד. זי לאַכט בעת עס
ווערט אים קאַלט און נאַס אין קאָלנער. זי האָט אויסגעפירט און
איז גליקלעך.

„אַז איך וועל זיך אַזוי לאָזן“ — טראַכט סאַשע, וועט זי פון
מיר מאַכן אַ פיינעם סך-הכל. און אין האַרצן טוט אים שטאַרק
הנאה, וואָס אַזעלכע קינדערשע שטיפערייען פרייען אים אויך און
עס טוט אים טאַקע הנאה דאָס, וואָס ער האָט איצט אויף אַן
אמת פאַרגעסן, „זיינע שטעט“ מיט אַלצדינג.

זי הייבט אויף יעדע רגע אויף אים די אויגן, פונקט ווי
זי וואָלט וועלן דערגיין פון אים עפעס אַזוינס, וואָס זי ווייסט
נאָך נישט און בעת אירע גראָ-בלאַע אויגן קוקן אַריין אין זיי-
נע, דוכט זיך אים דאָן, אַז די וון קוקט אַריין אין וואַלד, אין
אלע פאַרשאַטנטע וויקעלעך קוקט זי אַריין און עס ווילט זיך
באמת נעמען זינגען, שפּילן...

פּלוצלונג דערהערן זיך אַ סך טריט און אַ סך שטימען. ביי
דע, צילקע און סאַשע, הייבן אויף די אויגן און זיי דערזעען, ווי

עס קומט אָן אַ גאַנצע מחנה פויערים מיט זעגן און העק. אַן-
דערע גייען באַרוועס, אַנדערע אין פאַסטעלעס. זיי רעדען און
קוקן אויף דר'ערד.

סאַשע באַטראַכט זיי נייגעריק און צילקע דערקלערט אים,
וואָס דאָס זענען פאַר אַ מענטשן:

— דאָס זענען האַלץ-העקערס. דאָרטן ווייט האַקט מען אויס
אַ שטיק וואַלד, זיי גייען איצט צו דער אַרבעט.

און אין דער רגע וואַלט שוין סאַשע וועלן, אַז זיין טאַטע
זאָל נישט האַנדלען מיט די וועלדער און מען זאָל זיי נישט
אויסהאַקן.

אין וואַלד איז גוט. נאָר אין וואַלד קאָנען אויסוואַקסן
אַזעלכע צילקעס. און וווּ וואַלט ער איצט אַזוי גוט-רויק פאַר-
בראַכט? צילקע רופט זיך ווידער אָן:

— דער טאַטע דערציילט אָפט, אַז אויך אונזער וואַלד וועט
מען פאַרקויפן און אויסהאַקן. גאָר עס גלייבט זיך נישט:

— טאַקע, עס גלייבט זיך נישט, — ענטפערט סאַשע, — וואָס וועט
זיין מיט אַזע וועווריקעס און מיט צילקען וואָס וועט זיין?

דערהערט זי: „וועווריק“ — דערלאַנגט זי אַ שפּרונג, איז שוין לעם
אַ בוים און נעמט קלעטערן, פלינק, פלינק... שוין הויך אַרויפגע-
קלעטערט און מיטאַמאָל אַ שפּרונג אַראָפּ. און לאַכט...

טאַשע איז געשטאַנען אַן איבערראַשטער, אַן אַנטציקטער
פון איר פלינקייט...

דאָס פנים אירס האָט קינדיש און שעלמיש געלאַכט. זי
ווייל שוין נישט איינשטיין אויף איין אָרט, זי וויל שוין לויפן
און סאַשע זאָל איר נאָכיאָגן.

אַט אַזוי שטענדיק: צוליב דעם. דאַכט זיך, איז זי געבוירן
געוואָרן, עמיצער זאָל איר שטענדיק נאָכיאָגן און זי זאָל זיך
רייצן מיט עמיצן.

זיי יאָגן זיך, זי איז פלינקער, און ער ווערט גיך מיד.
— שעם זיך, סאַשע, שעם זיך, שעם זיך!

מיטאַמאָל דערפילט ער מיט פרייד, אַז וואָס אַ טאַג ווייטער
פאַרגעסט ער זיך אַלץ מער, אַז ער איז שוין נישט „ער“.

און אליין האָט ער געטראַכט, אָז ער איז שוין געווען אַן
ערנסטער מענטש, אפילו שוין אַביסל צו ערנסט, צו סקעפטיש,
צו אַלץ, צו אַלע פרייד פון לעבן און מיטאַמאָל אַזאַ יינגלשע
געשיכטע.

לויטן אין וואָלד צו אַ באַרוועס מיידל, צו איר, דעם
משרת טאַכטער.

לויפן אַן קאַפּ, אָן איבערקלערן. וואָס איז דאָס? וואָס
טוט זיך דאָ מיט אים.

וואָס דאָ איז?

ער איז דאָ רויק, ווי ביי דער בעסטער מאַמען, ווי ביים
בעסטן פריינט. יעדעס וואָרט, וואָס ער רעדט, קומט אַרויס פון
אַ באַרויקטער נשמה. אָט ציט ער זיך אויס אונטער די ביימער.
קוקט אויפן טייכל און אויף דעם פלאַנטער פון די צווייגן, קוקט
אויף צילקען, רעדט און שווייגט און ס'איז אים גוט.

מיטאַמאָל רייסט צילקע איבער די שטילקייט:

—די מומע ניכע לאַכט פון מיר. זי זאָגט, אָז דו האָסט
אין שטאַט שענערע מיידלעך פאַר מיר, דו וועסט, זאָגט זי, מיט
מיר נישט חתונה האָבן.

האַ חתונה האָבן. פון וואַגען האָט זיך גענומען צו איר
אַזאַ געדאַנק, צו איר?

און ער דערמאָנט זיך סאַשע, אָז איינמאָל האָט ער צו
איר געזאָגט, אָז אויב אים וועט זיך וועלן, וועט ער מיט איר חתונה
האָבן און ער וועט ביי קיינעם נישט פּרעגן.

יאָ. נאָר ער האָט עס שוין פאַרגעסן, און עס ווילט זיך
איצט וועגן דעם נישט רעדן.

—גיין, צילקע, נישטאַ קיין בעסער מיידל פאַר דיר—דו—דו—
ער געפינט נישט קיין וואָרט און צילקע העלפט אים אַרויס.
זי נעמט ווידער לאַכן.

איצט קומט שוין די מומע ניכע אַרויס, זי באַטראַכט זיי
מיט אַ לייכטער בייזקייט, זי איז אומרויק, וואָס דער סאַשע קומט
אין וואָלד.

דאָס מיידל איז אַ יתומה און מען דאַרף גוט אַכטונג געבן.

די מומע ניכע האָט עפעס אַ ברום געטון און איז צוריק
אַריין אין שטוב.

—זי איז ביז דיין מומע?—האָט סאַשע גערעגט.

—זי איז אַ גוטע. נאָר ווען דו קומסט ווערט זי גאָר אַן
אַנדערע.

דערווייל איז נאַכט געוואָרן. אַ וואַנט איז געוואָרן פון
שוואַרצן וואַלד און בלוז דאָס טייל האָט גערעדט. איצט האָט
עס אַלץ דערציילט, וואָס באַטאָג איז געשען—אַז וועוויקעס
האַבן געקוויטשעט און געשפרונגען, אַז ווייט-ווייט האָט מען אַ
סך ביימער אויסגעהאַקט און אַז צידיקע האָט אַ גאַנצן טאָג גע-
בענקט...

—מיר דאַכט זיך—זאָגט צילקע,—אַז קיינמאָל וועל איך זיך
קיין אָרט נישט געפינען. מענטשן שרעקן מיך און דאָ אין וואַלד
איז אַמאָל אַזוי אומעטיק, אַזוי איינזאַם.

דער טאַטע איז שווייגנדיק, די מומע ניכע ווערט אַלץ על-
טער, נישטאָ מיט וועמען אַ וואָרט צו רעדען.

סאַשע האָט זי לאַנג שווייגנדיק אויסגעהערט און געריי-
כערט איין פאַפיראַס נאָכן צווייטן.

—צילקע! וואָס וואַלסטו וועלן מער פאַר אַלץ אויף דער
וועלט?—האָט סאַשע ביי איר געפרעגט...

—איך ווייס אַליין נישט. באַנאַכט ווייס איך נישט, וואָס
איך וויל. באַנאַכט, ווען דער וואַלד שלאָפט, איז מיר אומעטיק,
באַטאָג טראַכט איך פון קיין זאַך נישט...

—און איך וויל, דו זאָלסט שטענדיק לאַכן. שטענדיק זאָרג-
לאָז זיין.

אינדעם איז אָנגעקומען די מומע ניכע און גערופן עסן.
פון דער גרויסער הילצערנער געביידע האָבן געקוקט העלע פיי-
ערלעך. צילקע איז די ערשטע אַריינגעלאָפן אין שטוב און גע-
נומען זינגען.

סאַשע האָט אונטערגעכאַפט די מעלאָדיע, נאָר די מומע
ניכע האָט געוואָרפן בייזע פייערלעך אויף ביידן.

זון די גאַנצע נאַכט איז זי נישט געשלאָפן, ווייל צילקע

מיט סאַשען זענען צוויי אָפגעזעסן ביים טייכל ביז פאַרטאָג.
פון וואָס האָבן זיי גערעדט? און פון וואָס האָבן זיי נישט
גערעדט אין די לאַנגע שעה'ן פון וואַלד-פינסטערניש?
גערעדט האָט מער סאַשע. ער האָט שוין איצט געוואוסט,
זי צוצוגיין צו איר נשמה צוויי, און זי זאָל אים פאַרשטיין. און
האַט אַ סך מאל האָט ער זיך אויפגעהויבן צו הויך, ער איז
אָוועק רעדן איבער מענטשן, איבער ווייטע פאַרגאַנגענע צייטן;
פלעגט אָפט פאַרמסר'ן די גאַנצע וועלט. גראַד פאַר איר האָט
זיך אים געוואַלט עפענען זיין נשמה. דערציילן אין וואָס ער
נליבט נישט.

זי האָט געהאַרט און געלאָזט אים רעדן וועגן „עפעס
אַנדערש“. ביסלעכווייז, לאַנגזאַם האָט זי אָנגעהויבן פאַרשטיין אַ
סך פון דעם „עפעס אַנדערש“ און פּרעגן פלעגט זי ביי סאַשען
אַ סך פּרעגן, וועלכע האָבן אים פּריילעך געמאַכט ביז צום לאַכן.
איינס האָט שטאַרק גערייצט סאַשע לוריע; זי, די טאַכטער
פון דעם שווייגנדיקן יידן איסר, זי, דאָס וואַלד-מיידל, וואָס
לעבט צוויי נאָנט דאָ לעם דער נאַטור, מיט דער נאַטור — זי
ווייסט נאָך גאָרנישט.

זי ווייסט נישט פאַרוואָס ער, סאַשע, קושט זי צוויי הייס,
פאַרוואָס אים איז צוויי טייער איר האַנט, בעת ער האַלט איר אין
זיין האַנט, פאַרוואָס אים רייצט איר יעדעס פיזעלע אָפגעדעקט
טער קערפּער...
זי ווייסט נישט?

און אפשר ווייס זי עס יאָ, נאָר דאָס איז בלויז אַ פּרוּען-
שפּיל, אַ קאָקעטעריי, מיט וואָס זי וויל אים נעמען.
ניין, פון די אַלע שמועסן, פון די אַלע באַפאַכטונגען
זיינע האָט סאַשע אַרויסגעטראָגן אַ באַשלוס, און זי איז טאַקע
נאָאויז, נאָאויז ביז דעם קינדערשן נישט-וויסן...
עפעס פילט זי יאָ. דאָס בלוט איז שוין רייפיק און עס
פאָדערט עפעס צוויינס, פון וואָס מען ווערט שעמעוודיק און רויט,
נאָר דאָס איז אַלץ ביי איר צוויי אומבאַוואוסטזיניק, צוויי אומ-
פאַרשטענדלעך, און...

סאָשע זיצט מיט איר ביים טיילל אַ גאַנצע נאַכט. פון שטוב האָט צילקע אַרויסגעטראָגן אַ קאַלדרע און זי אויסגעשפּרייט אין וואַלד. זי פּאַלט צו צו סאָשען, טוליעט זיך צו מיט טריי-שאַפט פון אַ קינד און נעמט שווייגן, רייסט איבער דערנאָך די שטילקייט מיט אַזאַ פּראַזע:

—דער טאַטע איז שוין מער ווי אַ וואָך אין דערהיים נישט געווען.

צו זיך אַליין האָט זי עס געזאָגט. צום וואַלד, צום טיילל, אַבער נישט צו סאָשען, וועלכער האָט דאָ אין וואַלד גענומען מאָדנע טראַכטן, אַריין איז ער אין זיך. די שטילקייט האָט אויף אים שטאַרק געווירקט און נישט איינמאָל האָט ער דאָ שוין איבער-געשאַצט אַלע ווערטן. ער האָט זיך געאַמפּערט אין די געדאַנקען זיינע מיט דער וועלט, וועלכע האָט פון אים עפּעס געפּאָדערט און פון וועלכער ער האָט נאָכמער געפּאָדערט... מיטאַמאָל דערשפּירט ער, אַז לעם אים, כּמעט אויף זיין האַרץ קלאַפט אַ צווייט האַרץ.

צילקע שלאָפט, און ער, דער, וואָס האָט שוין אַזוי פיל פּרויען באַגענגט און געשיידט, ער האָט רויק איר שלאָף אָפּגע-היט און עס איז אים אַזוי טייער די רגע.

אפּשר איז דאָס געווען די ווירקונג פון דער נאַכט, וועל-כע האָט דאָ אין וואַלד זיך אָנגעטון אין אירע שוואַצסטע קליידער.

און אין דערהיים איז איינע אַליין געשלאָפּן די מזמע ניכע. איר גרויער קאָפּ האָט אַ סך מאָל אין אומרו זיך געוואָרפּן אויפן געלעגענע; דעם לוריעס סאַשקע איז ווי אַ בייזער וואָלף אין וואַלד דאָ אַריינגעקומען.

נאָר וואָס קאָן זי, אַן אַלטע יידענע העלפּן. קיינער, אפּילו די נאַכט האָט אירע זיפּצן נישט געהערט.

די נאַכט רוקט זיך שוין אַוועק. אָט האָט זיך אַ העל גע-טון צווישן די ביימער אין וואַלד און דאָס טיילל קוקט אַרויס, ווי אַ לאַנג שטעגל אַ באַלויכטענס.

דאָס טיילל לויפט און ציוואָגט זיך צום פּרימאָרגן אין זיי-

בע אייגענע וואסערן.

דער שאַסיי-וועלטער איוואַן איז געקומען ביי סאַשען פּרעגן,
זי ער וועט באַלד פּאַרן אין שטאָט, ווייל ער דאַרף עס וויסן.
ער באַדאַרף דאָך איינשאַפּען דאָס פּערד, און סאַשע דערמאָנט זיך,
אַז ער האָט דאָ אַ פּערד מיט אַ לינייקע, און ער באַדאַרף טאַקע
היינט זיין אין שטאָט.

צילקע כאַפּט זיך דערווייל אויף, און אַז זי דערהערט וועגן
סאַשעס אַוועקפּאַרן ווערט זי אומעטיק.

—פּאַר נישט, סאַשע. דער טאַג ציט זיך אַזוי לאַנג, ווען
ני ביסט נישטאָ. פּאַר נישט, סאַשע.—בעט זי זיך ביי אים און
דאָ פּאַרדריסט עפעס סאַשען; ער באַדאַרף דאָך יאָ פּאַרן נייטיק
אין שטאָט און ווען זי בעט אים, ער זאָל בלייבן, נעמט ער זיך
קווענקלען און ער פּאַרלירט אַביסל זיין גלייכגעוויכט. עס פּאַר-
דריסט אים אומבאַוויסט זיניק.

נאָר ער געפּינט זיך און דרייט זיך אַרויס מיט אַ צוואַנג—
מאָרגן, נאַכמיטאָג, קום איך ווידער און איך וועל שוין פּאַרבלייבן
דאָ אויף עטלעכע טעג.

זי באַגלייט אים ביז דעם שאַסיי-וועלטערס הייזל. עס איז
נאָך גענוג פּרי. דער וואַלד איז, אָבער, שוין גענוג באַלויכטן און
זון מיט לייכטן ווינטל פּאַרצוקן די לעצטע טוי-טראַפּנס. וואַלד
שמעקט מיט פּרישע צוגעוואַקסענע צווייגלעך. אַ קאָלירטער שמע-
טערלינג פּלאַנטערט זיך צווישן די ביימער, באַווייזט זיך און
פּאַרשווינדט, באַווייזט זיך און פּאַרשווינדט.

אַמאָל פּלעגט צילקע זיך יאָגן נאָך אַזאַ שמעטערלינג, נאָכ-
לויפן ביז די טיפענישן פון וואַלד. און איצט שטייט זי און קוקט,
ווי סאַשעס לינייקע לויפט אַוועק מיטן ווייטן שאַסיי. ער קוקט
זיך אום, סאַשע, און לאַכט מיט זיינע גרויסע אויגן און מאַכט מיט
די הענט...

גייט זי צוריק פּאַרטרויערט, נישט פּאַרטרויערט, פּריילעך,
נישט פּריילעך. ער זינגט דאָך אַזוי האַרציק, דער וואַלד, עס איז
אַזוי ליכטיק, יונג-פּרימאָרגנדיק, ווי קאָן מען זיין אומעטיק; ער
איז דאָך, אָבער, אַוועקגעפּאַרן סאַשע און ביז מאָרגן נאַכמיטאָג.

וועט זי ווארטן אויף אים און די מומע ניכע וועט די גאנצע
צייט ווארפן שווייגנדיקע בליקן, ביזע בליקן און אויב דער טא-
טע וועט קומען, וועט ער אויך זיין שווייגנדיק... ווי קאָן מען
זיין פריילעך?

גייט זי אריין אין שטוב. די מומע ניכע איז שוין אין
מסטיבאָווע צוועק איינקויפן צום עסן. די קופערנע פאָנען לייכטן
פון דער זון, וואָס רייסט זיך אריין אין צימער. זי געלעגערט
זענען נישט אויפגעבעט, פונקט ווי קיין מענטש איז דאָ שוין
לאַנג נישט געווען. עטלעכע פוילע פליגן זשומען... ווערט איר
לאַנגווייליק און שווער...

שטיל אויף דער וועלט, אַזוי שטיל אין וואַלד.
און אין דער שטילקייט דערהערט זי, ווי דאָס טייל רוישט
און רופט. דערמאָנט זי זיך, אַז זי האָט זיך נאָך היינט נישט
געוואָשן, כאַפט זי זיך און האַנטוך און גייט צום טייל...

צום ערשטן שפּיגלט זי זיך גוט אָן אין וואַסער און ווען
עס דערעסט איר, ווייזט זי זיך אַליין אַ צונג און זי ווערט טון
אַזאָ שפּאַס אויפגעמונטערט. נעמט זי שווענקען די פיס און אַזוי
שטיפערין וואַלט וועלן, אַז דאָס וואַסער זאָל זיך צוליב איר אָפּ-
שטעלן, זי וואַלט וועלן רעדן מיטן וואַסער, מיט די ביימער — זי
איז דאָ אַליין, אַליין...

דערנאָך האָט זי אָפּגעדעקט טיף דעם האַלדז און גענומען
שעפן מיט די הענט גרויסע הויפנס וואַסער און ווי אַ קאַטשקע
זיך געפליעסקעט כסדר, כסדר... אַזוי, אַז די מומע ניכע, וועלכע
איז איצט אָנגעקומען פון מסטיבאָווע, האָט זיך נישט אייב-
געהאַלטן און גענומען לאַכן מיט איר אַלט קול... די מומע ניכע
לאַכט און צילקע האָט זיך דערפרייט, אַבי זי וואַרפט נישט קיין
ביזע בליקן וועט שוין זיין אַ גוטער טאָג.

און דער טאָג און די נאַכט זענען אַריבער רויק אין אַר-
בעט, אין זינגען און אין שלאָפן. צילקע האָט געוואַרט אויף סא-
שען און די מומע ניכע האָט זיך געפרייט, וואָס סאַשע איז
אויפגעפאָרן.

סאַשע איז דערוויל שוין געפאָרן צוריק אין וואַלד, אַליין

רירטע. בעת אזא וועט דערפילן, וואָס דאָס איז אַזויגס ליידן-
שאַפט, וועט עס זיין אַ פּייער... בעת זי וועט זיך אַביסל באַ-
קאָנען מיטן לעבן...

סאָשע לוריע האָט זיך אַזוי געפירט זיינע געדאַנקען...
פּלוצלונג האָט מיט אים פּאַסירט אַזויגס, וואָס אים האָט זיך מיט
אַרגע פּריער און מיט יאָרן פּריער נישט געחלומט.

פון וואָלד זענען אַרויסגעלאָפּן דריי פּויערים מיט שטעקנס.
באַרוועסע פּויערים, זיי זענען צוגעלאָפּן צו זיין פּערד, אים אָפּ-
געשטעלט און מיט אַלע פּווחות גענומען שלאָגן סאַשען מיט די
שטעקנס, מיט די הענט. עס איז געווען אַזוי אומגעריכט, ער האָט
אפילו נישט באַווין צו פּרעגן: „פּאַרוואָס“, ער איז בלויז פון
דער לינייקע אַראָפּגעשפּרונגען און פאַר זיינע אָנפאַלערס איז דאָס
נאָך געווען בעסער, זיי האָבן ערשט איצט אים געקאָנט ווי גע-
העריק דערלאָנגען מיט די שטעקנס.

גיר, פלינק האָבן זיי אים אָנגעשלאָגן און אַריינגעלאָפּן
צוריק אין וואָלד...

סאָשע איז אַזוי געשטאַנען עטלעכע מינוט אַ צומישטער,
דער קאָפּ זיינער איז געווען צובלוטיקט, דער קאָרק, די הענט
האָבן וויי געטון. ער האָט געוואָלט זיין רויק און איז געווען
רויק. נאָר ער האָט נישט געקאָנט פאַרשטיין... וואָס איז דאָ
אַזויגס געשען? אפשר איז דאָס אין חלום: ניין, דער קאָפּ טוט
צו שטאַרק וויי און ס'איז עפעס אַזוי מיאוס אויף דער נשמה:
צום ערשטן מאל אין זיין לעבן האָט ער קלעפּ באַקומען. ער
האָט זיך טיף פאַרשעמט פאַר די רויקע וועלדער, פאַרן הימל,
פאַר זיין פּערד, וואָס האָט צוגעזען די גאַנצע געשיכטע...
אַבער פּאַרוואָס? פּאַרוואָס האָבן אים פּרעמדע מענטשן גע-

שלאָגן?

ער איז דאָך געווען רויק, איז ער צוגעפאַרן צו אַ וואָ-
סער און אָפּגעוואָשן דעם קאָפּ, וואָס שטייט אַביסל אין דער
זייט פון שאָסיי.

צילקע האָט אים שוין אָפּגעוואָרט, זי האָט זיך דערפרייט
און באלד זיך דערשראָקן. בעת זי האָט דערזען די בלוט-פלעקן

אויף זיינע בגדים...

—וואָס איז געשען?

סאַשע האָט לאַכנדיק דערציילט דאָס, וואָס עס איז פאַרגע-
קומען אויפן שאַסיי, די מומע איז אַרויס און זי האָט אַלצדינג
אויסגעהערט. זי איז געלאָפן ברענגען פון שטוב וואַסער מיט
לייוונט. מען האָט סאַשען דעם קאָפּ איבערגעבונדן.

—אַבער ווער און פאַרוואָס?

צילקע האָט אַ רגע געטראַכט און פלוזלונג אַ געשריי געטון:
—דאָס איז פרויקעס אַרבעט... פרויקעס, פרויקעס אַרבעט.
—ווער איז דאָס דער פרויקע?—איז סאַשע צוגעשטאַנען.
און צילקע האָט גענומען דערציילן וועגן מסטיבאַווע, וועגן
די לאַנגע ווינטער-געכט מיט דעם פליקן די פעדערן, וועגן פרוי-
קען, וועגן די מיידלעך, וואָס ער פלעגט קושן. די גאַנצע קינג-
דער-געשיכטע אירע האָט פאַרבייגעשוועבט פאַר סאַשען פון איר
דערציילונג.

זי האָט אַ סך געפלאַפלט, זי האָט, דאַכט זיך, פאַרגעסן אין
דער רגע אָן סאַשען און אַז ער איז פאַרווונדעט, סאַשע אַליין
האָט פאַרגעסן, וואָס מיט אים האָט אויפן שאַסיי פאַסירט, אַזוי
לעבעדיק אויפגעלייגט האָט זי גערעדט און געמאַלט זומער נאָך
זומער, ווינטער נאָך ווינטער; טעג, יאָרן זענען פאַרבייגעשווימען
און אין די טעג האָט זיך איינגעפלאַגטערט עפעס אַ פרויקע מיט
גלאַנציקע שטיוועלעך; אַ בחור, וואָס קושט אַלע מיידלעך און
שיכורט מיטן סטאַנאַוואָל פריסטאָוו; אַ פרויקע, פאַר וועלכֿן די
גאַנצע געגנט האָט מורא. און דער פרויקע זאָל דאָס האָבן אָנג-
געשיקט אויף סאַשען די דריי פויערים, זיי זאָלן אים אָנברעכן
די ביינער דערפאַר, ווייל זי, צילקע, לאָזט זיך נישט קושן...
זי האָט טאַקע אַזוי געזאָגט די צילקע: „ווייל איך לאָז זיך נישט
קושן“.

—און פאַרוואָס לאָזטו זיך נישט קושן פון אים, אַלע מייד-

לעך לאָזן זיך דאָך יאָ...

האָט צילקע געשוויגן און אַראָפּגעלאָזט דעם קאָפּ.

אין דעם זעלבן אָונט איז געקומען איסר אין וואַלד און

איז פארבליבן אויף עטלעכע טעג. אויף מאַריגן איז אויך אַראָפּ-
געפאָרן דער אַלטער לוריע מיט סוחרים. אין וואַלד האָט אַביסל
געטומלט פון שטאַטישע מענטשן. די מומע ניכע האָט געאַרבעט.
צילקע אויך.

סאַשע האָט געלייענט און געבלאָנדזשעט אַליין, דער וואַלד
האָט אים זייער פאַרויקט, נאָר זייער אָסט פלעגט ער זיך דער-
מאָנען די קלעפּ, וואָס ער האָט באַקומען.
עס האָט אים רוען נישט געלאָזט און ער האָט זיך איינ-
מאַל אָפּגעטראַכט אַזאָ שטיקל אַרבעט: ער איז אַוועק קיין מטטי-
באָווע.

בייענדיק האָט ער זיך געלאָזט דערמאָנען פאַרשידענע אי-
בונגען פון „פייט“, וואָס אים האָט אַמאָל געלערנט אַ חבר אין
די בערג:

„מיט דער רעכטער האַנט שלאָגט מען דעם געגנער, מיט
דער לינקער פאַרטיידיקט מען זיך. דערלאָנגען מעג מען אומע-
טום, נאָר נישט נידעריקער פון פאַס. אויב דער געגנער טראָגט
ברילן, טאָר מען אין פנים נישט שלאָגן...“

אַ שאַד נאָר וועט זיין, אויב דער פרויקע טראָגט ברילן.
ניין, אַזאָ לעב-יינגל טראָגט אודאי נישט קיין ברילן. מענטשן מיט
ברילן האָבן קיל בלוט...“

איז זיך סאַשע געגאַנגען און געטראַכט:
אַ מענטש האָט הענט און ער מוז זיי אַמאָל אויסנוצן.
געקומען אין מטטיבאָווע האָט ער אַרויסגערופן פרויקען.
„אָן ברילן“—האָט ער אַ טראַכט געטון.

—איך בין אַלעקסאַנדער לוריע,—האָט ער זיך פאַרגעשטעלט,
פון גראַדנע, סאַשע לוריע. מיין טאַטע האָט דאָ וועלדער, איצט
האָט ער געקויפט אַ נייעם וואַלד ביי סוויסלאָטש, מיר באַדאַרפן אַ
מענטשן...“

פרויקע האָט אויף אים כיטרע אַ קוק געטון און גענומען
שפּרייטן.

—וואָס ווילט איר פון מיר?
—מען האָט מיר דערציילט, אַז איר גייט אַרום אָן אַרבעט,

אפשר וואָלט איר וועלן אָננעמען די שטעל...
—איך אין וואָלד—האָט זיך פרויקע געוונדערט.
סאָשע איז מיט אים דערווייל אָפגעגאַנגען אַלץ ווייטער
פון זייער שטוב און אַלץ נענטער צום פעלד און דאָס איז טאָ-
קע געווען סאָשעס פּונג: אים אַרויספירן אין אָפּגעעס פעלד
צריין.

אין אין פעלד..

סאָשע איז גלייך צוגעטרעטן:

—פאַרנדיק מיט אַ וואָך צוריק אין וואָלד צריין זענען מיך
באַפאַלן דריי פּויערים און זיי האָבן מיך געשלאַגן... קיינער קאָן
מיך דאָ נישט, קיינעם קיין שלעכטס נישט געטון, עס איז אָבער
פאַרצאָן אַ חשד, אַז דאָס האָט איר אונטערגעשטעלט די פּויערים...
פרויקע האָט פאַרביסן די ליפּן און געשוויגן.

ביי סאָשען האָט פרויקעס שווייגן צוגענומען דעם פעס. אַ
מענטש, וואָס שווייגט האָט חרטה און דאָס אַנטוואָפּנט. איז ער
צוגעשפרונגען און אים אָנגעכאַפט פאַר דער האַנט.

—איר זענט זיך מודה, יאָ? איר זענט באַגאַנגען...

—נאָר פרויקע האָט פּלוצלונג אַרויסגעכאַפט די האַנט און
זיך גענומען גרייטן צום קאַמף.

איין רגע...

און סאָשעס פּויסטן האָבן זיך גענומען שיטן אויף פרויקעס פּויסטן
און קערפּער. ער איז געווען דער אָנפאַלער, דער ערשטער, און
אים האָט זיך איינגעגעבן, כאָטש פרויקע האָט זיך געוואָרפן מיט
זיין גאַנצער בריה'שקייט אויף אים. זיי האָבן זיך שוין געשלאַגן
אַן יעדער מעטאָדע, געהאַקט זיך מיט די פּיס, מיט די הענט,
געביסן זיך...

סאָשע—דער בערישער, דיקער יונגערמאַן—האָט געזיגט. ער
איז געלעגן אויף פרויקען און נאָר געוואָרט, אַז יענער זאָל זיך
אונטערגעבן, און ווי נאָר אַ ריר—כאַפט פרויקע פּרישע קלעפּ.

דערנאָך האָט זיך סאָשע אויפגעהויבן. פרויקע איז געבליבן
ליגן אויף דר'ערד אַ צובייילטער, אַ שטיק פעלד איז פון זייער

געשלעג צוזאקערט געוואָרן. — סאַשע האָט גערעדט ביין און אויפ-
גערעגט:

—אַנשיקן אויף איינעם דריי מיט שטעקנס, אַנשיקן אויף
איינעם דריי, דאָס איז אַ נידערטרעכטיקייט און אַט האָב איך
באַצאָלט...

פּרויקע האָט געשוויגן. דאָס גאַנצע געשעעניש איז פּאַרגע-
קומען אַזוי אומגעריכט און קלעפּ האָט ער באַקומען נישט קיין
קליינע. ער האָט געשוויגן, ווי יעדער שולדיקער פּחון און סאַשע
האַט זיך לאַנגזאַם גענומען גיין צוריק און איז אַוועק פון מסטי-
באַווע אַ באַרויקטער, אַוועק צוריק אין וואַלד, ווו ער האָט קיי-
נעם פון דער געשיכטע אַ וואָרט נישט דערציילט.

אין דעם זעלבן אָונט איז איסר אַוועקגעפּאַרן. די מומע
ניכע איז ווידער שטאַרק אומרויק געווען און צילקע מיט סאַשען
האַבן אָנגעצונדן אַ שייטער אין וואַלד און געזעסן ביים פייער.
שפּעטער איז געקומען דער וואַלד-וועכטער, ער האָט זיך געביי-
זערט, וואָס מען לייגט אָן פייער אין וואַלד. נאָר ווען ער האָט
געזען, אַז ער האָט דאָ צו טון מיט לוריעס זונדל, האָט ער אַראָפּ-
גענומען דאָס היטל און זיך אַוועקגעזעצט רעדן וועגן וועלדער.
וועגן פּריצים און וועגן יאַגד...

און אין רעדן האָט ער אַליין, שוין דער וועכטער פון וואַלד,
צוגעוואָרפן טרוקענע צווייגן...

V

צילקע דערוויסט זך...

שרדיקע האָט פאַרשוויגן די גאַנצע געשיכטע און קיינער
 האָט אין שטעטל נישט געוואוסט זיין מפלה, און ער אליין האָט
 נישט שטאַרק געליטן, וואָס דער יונגער לוריע האָט אים אָנגע-
 בראַכן די ביינער.

דאָס איז דאָך פאַרט לוריע, ווען אים, פרויקען, וואָלט אַ
 צווייטער אָנגעשלאַגן, אַזאַ איינער פון זיין גלייכן, דעמלט וואָלט
 ער אַ סך מער געליטן און ער וואָלט עס נישט פאַרשוויגן.
 נאָר אין אַלגעמיין איז אין פרויקען פאַרגעקומען אַ גרויסע
 איבערקערעניש. ער איז געוואָרן רויקער, פון צייט צו צייט
 פלעגט ער נאָך מאַכן אַ געזונטן שנאַפס, אַ הוליע טאָן... ער האָט
 אָבער אויפגעהערט זיך נאָכצוויאָגן נאָך יעדער שיקסע, האָט אויט-
 געהערט אָפּזולאָכן פון אַלעמען און האָט שטאַרק גענומען העלפן
 דעם טאַטן אין זיינע געשעפטן, האָט איבערגעשריבן זיינע פאַ-
 פירן און געפאַלגט אַלץ, וואָס דער אַלטער באַראַש האָט געהייסן.
 אַ סך מאָל האָט מען אים געזען ויצן פאַרן הויז אָן אָפּ-
 געזונדערטן. שוויגנדיק איז ער געזעסן מיטן פאַפיראָס אין מויל

און האָט געטראַכט, געטראַכט...
אַט דאָרטן, דריי וויאָרטס פון דאַנעט, אין לוריעס וואַלד...
אַט דאָרטן... אַ באַרוועסע לויפט זי אַרום אין אַ לייכט
קליידל...

און דער לוריע, וואָס האָט זיך מיט אים געשלאָגן קוקט
אויף אירע נאַקעטע פיס, אויף איר אָפּגעדעקטן האַלדז. זיי בלייבן
אַליין גאַנצע שעה'ן און קיינער זאָגט זיי אַ וואָרט נישט... ער
איז דאָך לוריעס זון, דעם גבירס זון, דער געביילדעטער, דער
„איטלענדער“.

פעס מיט ווייטיק האָבן אים געפייניקט. ער האָט געשוויגן
און גערייכערט, דער פרויקע, און געקוקט אויף זיינע שטיוועלעך,
וואָס גלאַנצן שוין היינט נישט אַזוי ווי אַמאָל. עפעס איז ער
צו אַלץ גלייכגילטיק געוואָרן, צו דער גאַנצער וועלט מיט אַלע
מיידלעך.

און די מיידלעך אין מסטיבאָווע האָבן דערפילט, אַז זייער
„שמשון“ איז אויס העלד געוואָרן, מען האָט גענומען לאַכן און
שפּאַסן אין די ווינקעלעך און אַמאָל אויך אין די אויגן:
— פרויקע, דו ביזט פאַרליבט...

— פרויקע, צילקע איז אַ וויל מיידל. נאָר גראַדנע געפעלט
איר בעסער, ווי מסטיבאָווע, אמת?

ער פלעגט ביז אָפּענטפערן און זיך אַוועקלאָזן שפילן אין
קאָרטן. — מיטן שרייבערל פון דער גמינע, מיטן בעקערס זון. געשפילט
האָט מען איצט, אין זומער-צייט, אין די קאָרן אונטערן שטעטל.
ווי-נישט-ווי האָט מען שוין די קאָרן אַראָפּגענומען. אין אַנדערע
ערטער האָט מען זיך איצט ערשט גענומען צו דער אַרבעט— און
דאָ ליגן זיך אין שאַטן פון אַ בוים עטלעכע ליידיקייטערס און
מען שפילט לאַנגע שעה'ן.

פרויקע פלעגט כמעט שטענדיק געווינען, נאָר גייענדיק צו-
ריק פלעגט ער זיך איצט אָפּטיילן פון זיינע חברים, אין קע-
שענע קלינגען די געוונענע מטבעות, נאָר עס פרייט אים נישט
ווי אַמאָל. עס נאָגט און עס נאָגט אינעווייניק — ער בענקט נאָך
צילקען.

און יענע וויל אפילו נישט רעדן מיט אים.
אין וואלד דאָרטן, ביי זיי, נישט ווייט פון איסרס שטוב,
האָט זיך איצט באַזעצט אַ ציגיינערישע משפּחה. אַ מאַן צען
דערוואַקסענע מיט אַ גאַנצער כּאָליאַסטערע יונגע ציגיינערלעך, וואָס
לויפן אַרום באַקעטע אין וואַלד ווי חייהלעך...

זיי לעבן אין וואַלד אונטער די ביימער. אויף דרייערד זע-
נען אויסגעשפּרייט גרויסע פּלאַכטעס פון לייונט. דאָ שטייען צוויי
פורן מיט אויסגעשפּאַנטע פּערד, עטלעכע ווינט ליגן און שווייגן
לעס די פּורן, וווּ עס זענען אָנגעוואָרפן מעשענע קעסעלעך,
קווערט, עמער און עפעס צופּליקטע משונהדיקע בגדים פון אַלטן
סאַמעט.

איין ציגיינערין זייגט אַ קינד. זי דעקט אינגאַנצן אָפּ אירע
בריסט און פון וואַלדס שאַטן זעט איר לייב נאָך טונקעלער אויס.
מאַטער...

צילקע קוקט מער אויף איר, אויף דער מוטער-ציגיינערין.
אַ מאַדנע ניגעריקייט האָט זי צו איר. און דאָס קליינע ציגיי-
נערל האַלט פּאַרמאַכט די אויגן און זייגט, זייגט...

די עלטערע ציגיינער שונאָרען און בלאַנדזשען ערגעץ אַרום
אין דער געגנט, איבער די דערפער. די קליינע באַקעטע יאַטלעך
פליען אַרום איבערן וואַלד, טאַנצן אין טייכל און פּאַלד-באַלד, דאַכט
זיך, וואַלן זיי נעמען קלעטערן ווי די וועוויקעס אויף די ביימער...
פאַר צילקען איז עס אַ פּרייד, וואָס די ציגיינער זענען גע-
קומען אין איינזאַמען וואַלד, ווייל סאַשע איז שוין עטלעכע טעג
אין גראַדנע.

פאַרוואָס איז ער אַוועקגעפּאַרן?

זי ווייסט נישט, זי פאַרשטייט אים נישט.

אַט קומט ער מיטאַמאַל צופּאַרן און רעדט צו איר די
בעסטע רייד, דערציילט פאַר איר אַ סך זאַכן, וואָס נישט אַלץ
פאַרשטייט זי.

און מיטאַמאַל ווערט ער שווייגנדיק, ווי גאָר אַ פּרעמדער.

ווי גאָר אַ פּרעמדער און אַנטלויפט פון וואַלד.
פאַרוואָס?

אודאי ווערט אים דאָ לאַנגווייליק, אָדער ער האָט דאָרטן
אין שטאָט אַנדערע מענטשן, צו וועלכע עס ציט אים.
צילקע איז איצט גאַנצענע טעג פאַרנומען מיט די ציגיי-
נער און מיט די ציגיינערלעך, כאָטש די מומע בייזערט זיך, —
מען טאָר מיט זיי נישט האָבן צו טון; זיי עסן טאַבאַק און זיי
זענען מלשפים—מען דאַרף זיך היטן פאַר זיי.
מען האָט מורא געהאַט, זיי זאָלן נישט באַגנבענען. איז
שלמה פון „גוראַלניע“ געקומען און גענעכטיקט ביי איסרן אין
שטוב, דער שאָסיי-וועלטער האָט אויך געהאַלטן אויג אויף די
ציגיינער.

באַנאַכט איז דער וואַלד געווען פאַלויכטן פון דעם ציגיי-
נערישן שייטער. זיי האָבן געקאָכט עסן און גערייכערט ליולקעס
אַרום פייער.

שוואַרצבערדיקע מענטשן מיט קאָלטאַנעוואַטע האָר, האָבן זיי
גערעדט אויף זייער האַרט פּרעמד לשון, אָפט האָבן זיי געוונ-
גען אַלע אין כאָר, נאָר איינער דער עלטערער, אַ בלינדער אויף
אין אויג, „קאַראַהאַ“—האַט ער געהייסן, וואָס אויף ציגיינעריש
פאַטייט עס: בלינדער—ער האָט שטענדיק געשריגן, און אויסגע-
דוכט האָט זיך, אַז ער ווייסט אַסך שרעקלעכע סודות.
צילקע פלעגט צוקומען, רעדן מיט זיי און מיט נייגעריקע
גרויסע אויגן געפאַרשט די „ברואים“, ווי די מומע פלעגט זיי
רופן.

פון מסטיבאָווע און פון די נאַנטסטע פּאָלואַרקן פלעגן קו-
מען מיידלעך מיט בחורים, קוקן אויף די ציגיינער און לייגן
קאָרטן.

פרויקע איז אויך געקומען פון מסטיבאָווע, ער האָט זיך
גאַנץ גיך אויסגעחברט מיט דער גאַנצער באַנדע, געטרונקען
מיט זיי און געשפילט אין קאָרטן. איינמאָל האָט ער זיך געלאָזט
אין טאַנץ מיט אַ יונגער ציגיינערין. יענע האָט געטראָגען עטלעכע
געדיכטע שוורן מיט רויטע קרעלן און איז געגאַנגען אָנגעטון
אין אַ געפּלעקט בלומען-קלייד, וואָס האָט זיך געשלעפט ביז
דרייערד.

אי האָט געזעהט אַ רונדלעך טונקל פנים מיט גרויסע
גרינע אויגן, ווי צוויי נישט צייטיקע וואַלד-עפעלעך. דער האַלדז
האָט אויסגעזען ווי מיט סמאָלע אָנגעשמירט — אַזוי שוואַרץ און
גלאַנציק איז ער געווען. אַ שטייפע שלאַנקע פיגור, האָט זי איינ-
מאָל אַרומגעכאַפט דעם בחור פון מסטיבאָווע און אַוועק מיט אים
טאַנצן, האָט עפעס געשריגן צו אירע חברים און יענע האָבן
אָפגעטופּערט מיט געשריי, דערביי געלאַכט און גערייכערט.
צילקע איז דאָן צוגעקומען. עס האָט איר עפעס אַ צי גע-
טון צו די צוויי טאַנצנדיקע מענטשן, זי האָט זיי אין דער רגע
מקנא געווען.

איין קאַראַהאַד, צוויי...

און פרויקע מיט דער ציגיינערין האָבן ביסלעכווייז אַוועק-
געטאַנצט פון עולם טיפער, טיפער אין וואַלד-פלאַנצער.
קייער פון די ציגיינער האָט זיך מיט די צוויי פאַרשווונ-
דענע מער נישט אינטערעסירט. נאָר ביי צילקען האָט דאָס האַרץ
שטאַרקער גענומען קלאַפן פון אַן אומפאַרשטענדלעכער נייגעריקייט.
זי האָט פסדד אַריינגעקוקט אין וואַלד אַריין, דאָרט וווּ פרוי-
קע האָט אַוועקגעטאַנצט, נאָר זי האָט גאַרנישט געהערט און גאָר-
נישט געזען.

דאָס איז געווען פאַרנאַכט און ווען די נאַכט איז שוין גע-
ווען אין וואַלד, איז נאָך פרויקע צוריק מיט דער ציגיינערין נישט
געקומען...

צילקע האָט זיך דאָן קיין אָרט נישט געפונען. זי האָט
געטראַכט פון פרויקען, פון דער ציגיינערין. אים, פרויקען, האָבן
אַלע מיידלעך ליב און אַלע לאַזן זיך קושן פון אים — פאַרוואָס
איז זי צו אים אַזוי פּרעמד געווען און פאַרוואָס טראַכט זי איצט
פון אים און עס שוועבט איר אַלץ פאַר די אויגן, ווי ער פאַר-
רייסט דעם קאָפּ און טאַנצט.

די נאַכט האָט זי פאַרבראַכט אומרויק.
עטלעכע מאָל צוגעגאַנגען צום פענסטער און אַרויסגעקוקט.
געווען האָט זי, ווי דער וואַלד-וועלטער איז פאַרביי און מיט די
פּיס צוטערעטן די לעצטע פונקען, וואָס זענען פאַרבליבן, פון דעם

ציגיינערישן שייטער, דערביי האָט ער געברומט און געשאַלטן.
אויף מאַרגן איז פרויקע ווידער געקומען. ער האָט זיך
אַרומגעדייט אַרום איסר'ס שטוב, נאָר ווען ער האָט באַגעגנט
צילקען האָט ער זיך געמאַכט, אַז ער איז דאָ גאָר צופעליק.
—פאַרוואָס קומסטו נישט אין מסטיבאָועז?— האָט ער גע-
פּרעגט ביי איר.

צילקען איז ביז געוואָרן און געענטפערט:
—גיי, גיי צו דיין ציגיינערין, — און אַליין איז זי געגאַנגען.
גען זוכן דער מומע ניכע.

פרויקע איז געבליבן שטיין אַרבע פאַרטראַכט. דערנאָך האָט
ער אַ פייף געטון, אַ זיגערשן פייף...

כאַ, כאַ, עס פאַרדריסט זי. דאָס איז גוט.
און ער האָט זיך געלאָזט גיין צו דער חברה ציגיינער,
וועלכע האָבן געבלאָנדזשעט און געזוכט יאַנדעס אין וואַלד.
נאָכמיטאָג. צילקען האָט געבענקט נאָך סאַשען און דאָס,
וואָס פרויקע פלאָנטערט זיך דאָ אין וואַלד מיט דער ציגיינערין
האַט איר אומרויק געמאַכט. דער טאַטע איז היינט געקומען אויף
עטלעכע שעה און באַלד צוריק אַוועקגעפאַרן. די מומע איז פון
שטוב נישט אַרויס—געהיט האָט זי זיך פון די ציגיינער.
צילקען איז עפעס לאַנגווייליק שווער און זי האָט זיך גע-
קליבן צוגיין קיין פרודנע.

עס איז שוין געווען אין שפעטן זומער. אין וואַלד זענען
צוגעקומען אַ סך גייע טענער פון די אונטערגעוואַקסענע פייגל, די
יונגע טענער האָבן זיך שטאַרק אונטערגעשיידט פון די אַלטע.
נאָר דער וואַלד האָט כסדר געזונגען. עס האָבן זיך געהערט לאַנגע
און קורצע קלאַנגען פון די פייגל, האַלבע קלאַנגען. זינגענדיקע
מינטן און סעקונדן, רגע'ס פריילעכע און פאַרבענקטע. עס האָט
אויסגעזוכט, אַז איין פויגל רופט וועמען און אַן אַנדער פויגל
שטרעפט וועמען מיט זיין קלאַנג... און דאָ האָט אַ גריל אין אַ
טונקעלן וואַלד-ווינקל געמיינט, אַז עס איז שוין אַוונט און ער
האַט זיך גענומען זעגן די לופט און באַלד איבערגעריסן — עס
האַט נאָך טאַג.

צילקע איז געגאנגען קיין פרודנע. זי איז שוין צריבער
דעם שפּסי, האָט אַ קוק געגעבן אויף זיינע צוויי ווייסע אומ-
ענדלעכקייטן אויף רעכטס און לינקס און איז ווידער צריין אין
וואַלד. פּלוצלונג האָט זי דערזען אַ פּאָר נאַקעטע פּיס און באַלד
נאָך אַ פּאָר פּיס אין שטיוול...

פרויקע און די ציגיינערין...
זיי זענען געלעגן נאָנט איינער צום צווייטן. דער ציגיינער-
רינג האָר זענען געווען צוואַנציג, די גרינע אויגן האָבן זיך
זנגעשטעלט אויף צילקען מיט אַזאָ שפּאַסיקער בייזקייט... פּרויקע
האַט גענומען פּייפּן.

זיין שוואַרצע בלווע איז געווען פּונאַנדערגעשפּילעט און
אַ שטיק פּאַרוואַקסן לייב האָט אַרויסגעקוקט. האָט ער באַמערקט,
זו צילקע פּאַרקירעוועט האַסטיק אָן דער זייט און גייט צוועק,
איז ער אויסגעשפּרונגען און זי גענומען נאַכיאָגן...
— צילקע! — האָט ער אַ געשריי געטון.

זי איז געבליבן שטיין.
— וואָס ווילסטו?
אויסגעדוכט האָט זיך איר, זו פּרויקע איז שיכור און זי
איז שוין גרייט געווען זיך צו פּאַרטיידיקן. זי, אַ באַרוועס מיידל,
די „קאָזקע“, ווי אַלע פּלעגן איר רופן.

זי האָט געהאַט אַ פּאָר שטאַרקע הענט און זאָל ער נאָר
פרוון, דער פּרויקע.

— וואָס ווילסטו? — האָט זי נאָכאַמאָל געפּרעגט און געוונ-
דערט האָט זי זיך אַליין אויף דעם: זי האָט איצט געוואַרט אויף
אַן ענטפּער, געוואַלט עפעס הערן פון אים.
און פּרויקע האָט געוואַלט דערציילן מיט איין געשריי...
אַלצידיגן אויסזאָגן, אַלע זיינע טרויערן, אַז דאָס לעבן האָט אים
דערעסן אָן צילקען. זאָל זי נאָר זאָגן איין וואָרט, וועט ער אַ
שפּיי טון אויף דער ציגיינערין און אויף אַלעמען. נאָר אָנשטאַט
דאָס אַלץ האָט ער אַרויסגערעדט איין פּראָזע:
— דער לוריע, דער אויסלענדער, וועט דיר בלוין דעם קאָפּ
פּאַרדרייען, ער וועט דיר אומגליקלעך מאַכן...

אין דער רגע האָט די ציגיינערין זיך אויסגעוואָרפֿן
פֿאַרט, צוגעלאָפֿן צו פֿרויקען און אים דערלאַנגט אַ צי - זיך, זי
האַט אים אַרומגעכאַפֿט און שוין נישט אָפּגעלאָזט...
צילקע האָט זיך דערווייל אָפּגערוקט ווייטער, שפּעטער האָט
זי זיך אומגעקוקט: דער ציגיינערינס הענט האָבן זיך געפלאַכטן
אַרום פֿרויקען, דערנאָך האָט ער אויך זיינע הענט אויסגעשטרעקט
און זי צוגעפאלן קושן...

זי איז געגאַנגען, געוואָלט האָט זי טראַכטן פֿון סאַשען...
יאָ, מאָרגן אָדער איבערמאָרגן וועט ער קומען און וועט בלייבן
אויף עטלעכע טעג, ער וועט...

אַבער אין דעמדאָזיקן טראַכטן דערזעט זי מיטאַמאָל צוויי
פֿאַר אויגן אויף זיך. דער ציגיינערינס אויגן און פֿרויקעס.
פֿרויקעס אויגן... „ער וועט דיר בלויז דעם קאָפּ פֿאַרדרייען,
דער אויסלענדער. צוליב וואָס האָט ער איר דאָס געזאָגט?
זי טרייבט אַוועק די געדאַנקען און שוין לעם פֿרודנע, דוכט
זיך איר ווידער אויס, אַז זי זעט זיי ביידע ליגן צוזאַמען און
זיי פלעכטן זיך צונויף מיט זייערע הענט.
צוטומלט עס איר און דאָס האַרץ קלאַפֿט...

זי איז געקומען קיין פֿרודנע.
זי פלעגט פֿון צייט צו צייט אַראָפּקומען אַהער אין פּאָל-
וואַרק. זי האָט דאָרט געהאַט חברטעס - דעם פּאַכטערס טעכטער.
דאָס זענען געווען צוויי געזונטע הויך-וואַקסיקע מיידלעך
מיט פֿאַרגרעבטע פֿנימער. אויסגעווען האָבן זיי מיט צען יאָר על-
טער, ווי אין דער אמתן. שטענדיק אַביסל פֿאַרשלאַפֿערט, די
קליידער פלעגן אויף זיי הענגען אָן און אַרדנונג. זיי פלעגן אַ
סך אַרבעטן, נאָר אַלץ לאַנגזאַם און פֿויל, פֿאַרשלאַפֿענער הייט...
און צילקע?

צילקע, וואָס קומט צו די „פֿאַרשלאַפֿענע מיידן“ - אַזוי טלעגט
מען זיי רופן, צילקע האָט געזוכט מענטשן. פֿון צייט צו צייט
באַפּאלט איר אַזאַ בענקשאַפֿט: אַנטלויפן צו וועמען, הערן אַ
פֿרעמד קול, אַ פֿרעמד לאַכן.

נישט קוקנדיק אויף דעם, וואָס זי איז געווען אַזוי צוגע-

בונדן צום איינזאמען וואלד, אזוי איינגעלעבט מיט דער שטיל-
קייט, דאך פלעגט זי דויפן קיין מסיבאָווע, אָדער קיין פּרוּדנע.
זי האָט עס אזוי איינגעטיילט:

ווינטער פלעגט זי גיין קיין מסיבאָווע, וווּ מען פליקט
גאַנצע טעג און נעכט פעדערן. זומער—קיין פּרוּדנע.

ביים פאַכטער איז געווען אַ גרויסע שטוב מיט אַ סך פענס-
טער, זומער זענען אַלע פענסטער געווען אָפן און טויונטער פליגן
האָבן פאַלאַגערט יעדעס ברעקל שפיין. אויף די אויסגעקאַלכטע
וועגט זענען געהאַנגען עטלעכע אַמעריקאַנער פּאָטאָגראַפיעס און
צוויי זעקלעך מיט תּפּלין. שטענדיק איז די שטוב ליידיק געווען.
טיר און פענסטער—אָפן. אַלע פון דער משפּחה האָבן ערגעץ גע-
אַרבעט. דער פאַכטער מיטן זון פלעגן פירן אין שטאַט אַריין
די „פאַרשלאָפּענע מיידן“ מיט דער פאַרשלאָפּענער מאַמע, האָבן
געוואָסן די קאַנען פון מילך, שטענדיק זענען זיי פאַרנומען און
פאַרשמייצט געווען.

אַביסל ווייטער פון פאַכטערס הויז איז געשטאַנען אַ צווייט
הויז מיט געפאַרבטע לאַדנס און מיט ברוינע גוימסלעך איבער
די פענסטער. אין דעמדאָזיקן הויז האָט געלעבט דער אַרענדאָר
פון גאַנצן פּאָלוואַרק, אַ קריסט, אַ ביזער מיט שפיציקע וואָנסן,
מיט קליינע בייזע אייגעלעך. ער איז שטענדיק אַרומגעגאַנגען
מיט צוויי גרויסע הינט און שטענדיק האָט מען אים געהערט
שרייען אין דעם אָדער יענעם ווינקל פון „הויף“.
דאָרט איז אויך געווען אַ גרויסער סאָד, אַ גערטנער און
נאָך מענטשן.

פאַר צילקען פון דעם ליידיקן וואַלד איז דאָ געווען אַ סך
צו זען און צו הערן. דערפאַר טאַקע פלעגט זי דאָ אָפט אַראָפּ-
קומען.

אין די צוויי „פאַרשלאָפּענע מיידן“ פלעגט זיך דאָ אַמאָל
אויפכאַפן אַ פונק פון יונג-לעבן און דערצו נאָך מיט דער שטי-
פּערישער צילקע אינאיינעם.

זיי פלעגן אַנדערציילען צילקען זאַכן, וואָס קומען פאַר
אין מסיבאָווע און אין גראַדנע—פון דער גרויסער גראַדנע פלעגן

זיי רעדען.

אָפּט אַרויסגעגאַנגען מיט איר אין פעלד. זומער—נאָנטע און ווייטע קאָרן-שטרעקעס, און אין די קאָרן-פעלדער אַרום זיי שוואַרצען זיך קליינע און גרויסע וועלדער, ווי טונקעלע שיפּן אויפן באַשטראַלטן ים.

ווי צוימען, ווי שוואַרצע פּאַלאַצן זעען אויס די וועלדער. יונגע שקצים גייען פאַרביי און וואַרפן ווערטלעך צו די דריי פרויען, וויצלען זיך און לאַכן.

און איינמאָל, אָנהייב זומער— צילקע געדענקט עס גוט: איי-נע פון דעם פּאַכטערס טעכטער האָט זיך אָפּגעטיילט פון זיי און האָט זיך באַהאַלטן אין די קאָרן. צילקע האָט געהערט אַ לאַכן פונם קאָרן, זי האָט אויפגעציטערט, געשוויגן און גאַרנישט גע-פרעגט ביי דער צווייטער שוועסטער... און נישט פאַרשטאַנען האָט זי דאָס, וואָס זי האָט שוין יאָ קוים פאַרשטאַנען. עפעס איז נאָך געבליבן אַווינס, וואָס זי ווייסט נישט.

פאַרוואָס וואַרפט זיך פרויקע באַראַש מיט אַזא ווילדקייט קושן אַלע מיידלעך? פאַרוואָס פאַרשעמען זיך די מיידלעך בעת מען קושט זיי?

די דאָזיקע שקצים פון די פרודנער פעלדער...

זיי קוקן מיט אַזא נייגעריקייט אויף די מיידלשע פאָר-וועסע פיס... פאַרוואָס?

און זי, צילקע אַליין, ווען זי האָט געהערט, ווי דעם פּאַכטערס טעכטער לאַכט אין די קאָרן, האָט אויפגעציטערט ביי איר דער גאַנצער קערפער און דאָס בלוט נעמט בריען אין די אָדערן.

זי שפּרייזט אויף דער אָנגעוואַרעמטער ערד, זי גייט אינ-איינעם מיט דער צווייטער „פאַרשלאָפענער מויד“ יענע בייגט זיך צו די קאָרן, רייסט אַ בלימל און וויל גאַרנישט רעדן. צוויי פרויען שווייגן איינע צו דער צווייטער, בעת די דריטע לאַכט דאָרט אין די קאָרן מיט דעם יונגן פויער...

איצט איז צילקע ווידער אין פרודנע.

זי איז צוגעקומען צו דער שטוב און האָט געהערט ווילדע

געשרייען פון אינעווייניק. האָט זי צריינגעקוקט אין פענסטער
און געזען האָט זי דאָרט אַזאָ בילד: דער פּאַכטער מיט דעם
בראַבן ווייב זיינס, דעם פּאַכטערס זון, אַלע אינאיינעם האָבן גע-
שלאָגן די „פּאַרשלאָפּענע מויד“, וועלכע האָט זיך דאָן אין יענעם
טאָג באַהאַלטן מיט דעם יונגן פּויער אין די קאָרן.

די קליידער אויף איר זענען געווען צופליקט, דאָס לייב
צובלוטיקט, די האָר צוואַרפן, זי איז געשטאַנען אַנטקייגן זיי אַ
גרויסע, אַן אומגעלומפּערטע מיט אַזעלכע מידע אויגן און מידע
באַוועגונגען, פּונקט ווי זי וואָלט וועלן שלאָפן.

און טאַטע-מצמע מיט ברודער האָבן געשלאָגן און געשאַלטן:
אַ ממזר וועט זי אונז ברענגען, אַ ממזר.

די צווייטע טאַכטער האָט זיך באַהאַלטן אונטער דער שטוב;
צילקע איז צו איר צוגעגאַנגען.

—פאַרוואָס שלאָגט מען דיין שוועסטער?

—פאַרוואָס? דו פאַרשטייסט נישט, זי וועט געבוירן אַ קינד...

—אַ קינד... זי וועט געבוירן אַ קינד, דערפאַר שלאָגט מען

זי? און אַז איר וועל געבוירן אַ קינד וועט מען מיך אויך שלאָגן?

—אי, נאַר... האָט זיך געבייזערט די צווייטע „פאַרשלאָ-
פּענע מויד“.

—אַבער דערצייל מיר, פאַרוואָס שלאָגט מען דיין שוועסטער?

—דאָס וועט דאָך זיין אַ ממזר. דו געדענקסט אַנפאַנג וו-

מער אין די קאָרן, איז זי מיטן כלאַפּ... דו געדענקסט, ווי זי האָט
געלאַכט?

צילקע האָט גאַנץ גוט געדענקט, נאַר גענוי האָט זי אַלץ

נישט פאַרשטאַנען. און פון שטוב האָבן זיך נאָך אַלץ געהערט

די געשרייען, ווי שיכורע האָבן זיי דאָרט געליאַרמט. זי איז פון

דעם אַלעם צוטומלט און דערשראָקן געוואָרן.

אין וואַלד, צוריק אין וואַלד אַריין.

ביימער און שאַטנס פון ביימער, זי האָט זיך געפלאַנטערט

אין די שאַטנס. שוין באַלד נאַכט, שוין באַלד פינסטער, נאַר זי

האַט גוט געוויסט דעם וועג צו איר טאַטנס הויז, יעדער דורכ-

זאַנג צווישן די ביימער איז איר גוט באַקאַנט.

נאָר די וועגן צו די מענטשן, צו זייערע טומלענישן און
ליידנשאַפטן, — זיי זענען איר אַזוי פרעמד, אַזוי אומבאַקאַנט.
זי האָט געבראַכט פון דעם טאָג אַהיים אַ פול האַרץ מיט
פּרעגן.

און מיט וועמען רעדט מען, וועמען פרעגט מען?
די מומע ניכע הערט אַלץ אויס און ביזערט זיך פאַרוואָס
צילקע ווערט פאַרפאַלן פון שטוב.
אַבער איצט, אין די שעה'ן פון פאַרנאַכט און נאַכט, טרעט
צילקע נישט אָפּ פון דער מומע ניכע.

פאַרוואָס און פאַרוואָס?
פאַרוואָס האָט מען דעם פאַכטערס טאַכטער אַזוי געשלאָגן?
און וואָס איז דאָס אַזוינס „ממזר“?
די מומע ניכע שאַקלט טרויעריק מיטן קאָפּ:
— דער פאַכטער מיט זיינע קינדער...

— זיי לעבן ווייט פון יידן, לעבן בלויז מיט די פויערים
און ווערן אַליין ווי פויערים, ווי די חיות ווערן זיי.
— אַבער מומע ניכע, מיט וואָס האָט דעם פאַכטערס טאַכט-
טער געזינדיקט?

די מומע ניכע קווענקלט זיך און פאַררעדט זיך, דערביי
שמייכלט זי אַזוי אַכט און גוטמוטיק צו צילקען. און פּלוצלונג
ווערט דער שמייכל יונגער, יונגער... פּמעט אַ מיידלשער חן גיסט
זיך אויס אויף דער מומעס פנים:

— מען זאָגט אויף דיר, צילקע, אַז דו ביזט אַ קאָזקע און
דאָס איז אמת... דו ווייסט נאָך גאַרנישט...

— וואָס ווייס איך נישט?

— דאָס, וואָס אַלע מיידלעך אין דיינע יאָרן ווייסן שוין יאָ.

— וואָס ווייסן זיי, מומע?

עס איז שוין געווען נאַכט, נאַכט דורכן פּענסטער, דורך
די ביימער האָט דורכגעקוקט אַ שטיק רויטס, אַן אָפּגלאַנץ פון
אַ פאַרשפּעטיקטן וואַלקן-פּלאַם און עטלעכע קופּערנע פּלים אויף די
ווענט האָבן קאַלט מיטגעברענט.

גריין האָבן געגרילט, ווי עמיצער וואַלט לאַנגזאַם געפויקט

אויף קליינע פייקלעך.

די מומע ניכע האָט אין יענעם אָוונט לאַנגזאַם און פאַר-
זיכטיק דערציילט פאַר צילקען פון איר יוגנט, פון איר החונה.
איינגעהאַלטן-פרום מיט האַרץ-קלאַפּעניש האָט זי צילקען
פאַרטרויט דאָס, „וואָס זאַלע מיידלעך אין אירע יאָרן ווייסן שוין
יאָ.“ צילקע האָט זיך צו איר צוגעטוליעט, צוגעמאַכט די אויגן
און געהערט, ווי די מומע רעדט...

פונקט, ווי דער אַלטער וואַלד האָט לשון באַקומען און ער
זאָגט איר אויס דעם סוד פון לעבן... און צי דען האָט זי עס
נישט געוואוסט: ניין! זי האָט עס, דאַכט זיך, יאָ געוואוסט, נאָר זי
האָט נישט פאַרשטאַנען, זי האָט עס געפילט, נאָר נישט פאַר-
שטאַנען.

אַ גליק, וואָס עס איז פינסטער אין שטוב און די מומע
זעט נישט, ווי צילקע ווערט רויט יעדע רגע.

און די מומע דערלאַנגט אָפט אַ זיפן, און דער זיפן באַ-

טייט:

—קינד, קינדו יאָרן גייען, יאָרן לויפן, פון אַזעלכע ציל-
קעס ווערן מאַמעס, און פון די מאַמעס ווערן באַבעס... יאָרן
לויפן...

און זי גלעט איר קאָפּ, אירע האַר, וואָס דער וואַלד-טוי
האָט פייכט און שמעקעדיק געמאַכט, זי גלעט און דריקט צו זיך
די יתומה פון וואַלד און דערמאָנט זיך, אַז זי איז אַליין אַמאָל
יונג געווען...

די מומע האָט געוואַלט אָנצינדן פייער, האָט זיך צילקע
דאַן אַרויסגערוקט פון שטוב, אַוועקגעשטעלט אויפן גאַניק און
געקוקט אין וואַלד. די ציגייגער האָבן זיך עסן געקאָכט, נאָר
עס האָט איר צום שייטער נישט געצויגן...

—אזוי גאָר...—האָט זי צו זיך עטלעכע מאָל אַ זאָג געטון. —
„איך האָב דאָס אַלץ געוואוסט“—און דער קערפער אירער גיט אַ
צאָפּל... — „איך האָב דאָס נישט געוואוסט“—טראַכט זי ווייטער און
דערמאָנען דערמאָנט זי זיך איצט אַ סך בילדער פון פאַרגאַנגענע
טעג. פון מסטיבאָוער מיידלעך, וואָס פלעגן אָפט רעדן אַזעלכע

אומפארשטענדלעכע ווערטער און זיי האָבן געמיינט, די מיידלעך,
אז זי, צילקע, פארשטייט עס, זיי האָבן געלאַכט און זי האָט מיט-
געלאַכט אַ סך מאל, כאַטש זי האָט נישט געוואָסט פאַרוואָס און
פון וואָס מען לאַכט...

דערפאַר האָט זיך דאָס דעמלט די „פאַרשלאַפּענע מויד“
באַהאַלטן אין די קאָרן...

און פרויקע מיט דער ציגיינערין היינט אין דער פרי!
און דאָס, וואָס סאַשע קושט זי אָפּט, דאָס פנים, דעם
האַלדז, דעם קאַרק... אַך, זאָל ער נאָר קומען, זי וועט אים
אויך קושן, זי וועט אים אַ סך קושן.

דערשרעקט זי זיך פאַר דעם געדאַנק: „אפּשר טאָר מען
נישט“ און זי גייט אַוועק שלאָפּן פול מיט זיסער אומרויקייט. אין
שלאָף יאָגט זי ווער אויפן פעלד אין די קאָרן. זי אַנטדויפט
און וויל שטאַרק, אַז יענער זאָל זי כאַפּן—דאָס איז דאָך פרויקע
מיט די שטיוועלעך, מיט דעם שוואַרצן העמדל. זי לויפט און
לאַכט... לויפט און לאַכט...

איר לויפן האָט קיינער נישט געזען, נאָר איר לאַכן אין
שלאָף האָט די מומע דערהערט און זי איז צוגעלאָפּן צו איר
געלעגער:

—צילקע, וואָס איז מיט דיר, וואָס לאַכסטו?
כאַפט זי זיך אויף פון שלאָף און נעמט זידלען פרויקען.
—וואָס פרויקע, וווּ פרויקע, מיינע שונאים...
—די מומע שפייט דריי מאל אויס און נעמט עפעס מור-

מלען.

שפּעטער שלאָפּן די פרויען ווידער איין. אויפן גאַנצן
שלאָפּט שלמה פון גוראַלניע, ער היט די שטוב פאַר די ציגיינער.
דער וואַלד שלאָפּט, די גאַנצע וועלט שלאָפּט, און אַז דאָס ווין-
טעלע האָט חשק, גיט עס אַ טרייסל די סכך-צווייגן, — צוקושן זיי
זיך און שלאָפּן ווידער איין.

אַ גרויסע שטילקייט האָט זיך צולייגט אין וואַלד און אויב
עמיצער זיפּט אין אַזאַ רויקער נאַכט אין וואַלד איז דאָס די
שטילקייט אליין...

פריער פאר דער מומע ניכע האָט זיך צילקע אויפגעכאַפט, וואָס זי אַ קוק געטון אויף דער מומעס בעט, אויף דער מומעס אַלטן פנים און אויף איר גראָען קאַפּ — עפעס אַ טיפן רחמנות האָט זי דערפילט צו דער אַלטער: „זי, די מומע, וועט זיך שוין מיט קיינעם מער נישט קושן, זי האָט שוין אָפּגעלעבט“.

פאַרויכטיק האָט זי זיך אַרויסגעגנבעט פון שטוב, אַרויס אויפן גאַניק. שלמה'ס געלעגער איז שוין געווען ליידיק, שלמה אַליין אין שוין אודאי אַוועק אין גוראַלניע...

האָט זי גענומען זוכן מיט די אויגן די ציגיינערישע יאַט-לעך, וואָס פלעגן שטענדיק אין דער צייט שוין אַרומלויפן אין וואַלד און טומלען. קיינער איז אָפּער נישטאַ. קיינער נישט... איז זי אַראָפּגעלאָפּן פון גאַניקל, אַ קוק געטון אין וואַלד אויף רעכטס, אויף לינקס... פּוסט, ליידיק, דאָרט וווּ די ציגיי-נער האָבן זיך אויפגעהאַלטן איז איצט געווען אַ ליידיקער פּלאַץ מיט שוואַרצע אויסגעברענטע פּלעקן אויף דער ערד. עס האָבן זיך דאָרט געוואַלגערט עטלעכע קעפּלעך פון געשאַכטענע עופות, אַ שטריקל, אַן אָפּגעריסענער אַרבּל פון אַן אַלטן בגד... און מער באַרנישט.

צילקען איז אויף אַ רגע זייער אומעטיק געוואָרן — אַלין, וואָס גייט אַוועק און פאַרשווינדט פון די אויגן; אַלין, וואָס איז צעכטן געווען און הייגט איז עס שוין נישטאַ — לאָזט איבער אַ פיינדלעכע בענקשאַפט אין איר נשמה...

נישטאַ שוין די ציגיינער — אומעטיק אין וואַלד. עס זענען בלויז געבליבן די זעלבע סטיעזשקעס צווישן די ביימער, די איי-ביקע גרינקייט פון די נאָדלען און דאָס טייכל... דאָס טייכל...

שטענדיק האָט עס איין שפּראַך, אייביק לויפט עס מיט דעם זעלבן וועג און טראָגט אויף זיינע געהויקערטע פּאָליעס די שאַ-טנס פון די הויכע סאָסנעס און וויל זיך נישט אָפּשטעלן אויף איין רגע און אויספרעגן ביי אַזאַ צילקען, וועלכע שטייט איצט ביים ברעג מיטן פינגער אין מויל, ווי אַ יונג מיידעלע... — צילקע, פון וואָס טראַכסטו?

קײן איין בוים, קײן איין פויגל—קײנער פרעגט נישט בײַ
צילקען, פון וואָס זײ טרוימט און טרויערט, און פאַרוואָס זײ שעמט
זיך אײצט אַרײַנצוגײן אין שטוב און קוקן דער מומען אין די
אױגן...

נעכטן באַנאַכט האָט די מומע איר פאַרטרויט מאַדנע זאַל...
כאַ, כאַ, כאַ...

און עס דאַכט זיך איר אויס, אַז נישט נעכטן אין אַוונט
האַט עס איר די מומע פאַרטרויט, נאָר שוין לאַנג-לאַנג מיט יאָרן
צוריק און צילקע האָט זיך געהאַט פאַרגעסן. אײצט האָט זײ זיך
דערמאָנט... אײצט.

—צילקען

דאָס רופט זײ די מומע, מיבאַדאַרף אַרבעטן, הײנט וועט
אוראײ קומען דער טאַטע.

אַרבעטן זײ בײדע שווייגנדיק, רוימען אויף אין יעדן ווײן-
קעלע, די בעטן זענען שוין פאַרבעט און פאַרפּוצט מיט ווייסע
קישנס, ליכטיק-צײטיק, עסן זײ אָפּ און די מומע נעמט דעם קאַ-
שיק און גײט שוין קײן מסטיבאַווע.

פאַרן צוועקגײן פאַרריכט זײ זיך דאָס שײטל און קוקט אפּויל
נישט אין שפּיגל אַרײַן. פאַרן צוועקגײן גײט זײ צו צו צילקען און
גלעט איר עטלעכע מאָל איבערן קאַפּ.

און אַז די מומע גײט אַרויס פון שטוב נעמט צילקע ווײן-
נען. אָן אַ פאַרוואָס, אָן ווײטיק ווײנט זײ און עס ווערט איר
אַזוי גוט אויפן האַרצן, נאָכדעם. ווי די טרערן הערן אויף צו
פאַלן.

אַלײן איז זײ אײצט, צילקע, אין גרויסן וואַלד, די פענסטער
זענען אָפּן און די גרינקײט פון די נאָדלען און דאָס גאַרד פון
די סאַסנעס מאַכן פול די שטוב מיט וואַלד, מיט רויקן וואַלד.
זײ זעצט זיך אַוועק בײם פענסטער, קוקט אויף די עופות,
וואָס קריכן דאָ אײנציקווייז און זוכן זיך שפּײן, קוקט אויף דעם
און אויף יענעם בוים, — וועלכער פון זײ האָט מער צווייגן.
פלוצלונג נעמט זײ אינערלעך שמיכלען און דער שמיכל
צולײגט זיך לאַנגזאַם אויף איר געזיכט, אויף די ליפּן, אין די

אויגן... דער שמייכל ציט זיך צו יעדן בוים, צום גאנצן וואלד
 און עס ענדיקט זיך מיט א קורצן קלינגענדיקן „כא, כא, כא“.
 פון וואָס? פאַרוואָס? פון וועמען האָט צילקע איצט געלאַכט?
 דער וואַלד ווייסט נישט, און דער וואַלד פּרעגט נישט.
 די זון שווימט דערווייל איבער דער וועלט. אַמאָל פאַלט
 אַריין אין וואַלד אַ גאַנצער ים מיט ליכט און דעמלט קלינגען
 העכער די פייגלשע טענער. די שטראַלן מיט די קלאַנגען מיטן
 זיך אויס אינאיינעם און עס קלינגט זילבערדיק יעדער טאָן, יע-
 דער טרעף. רוקט זיך די חן ערגעץ אַוועק און שאַטן לייגט זיך
 אויס אויף אַלע ביימער, אויף אַלע שטעגן און אין דעם פאַר-
 שאַטנטן וואַלד גייט דורך אַ לייכט קיל-וואַרעם ווינטל. אַלץ ווערט
 דעמלט איינגעהאַלטענער. מען טרויערט נישט אין וואַלד. דער
 פייגל-כאָר שווייגט נישט, נאָר מען פרייט זיך נישט ביז די זון
 נעמט ווידער שיטן ליכט אויף פאַרשידענע שטיקער וואַלד, זיל-
 בערנע שלאַנגען וויקלען זיך אויף די ביימער, און אויף אַלע
 שפיצן פון די נאָדלען בליצט אַן אָנגעצונדענער דימענט... און
 דעמלט דערהערן זיך אַלץ מער נייע טענער, אַוועלכע קלאַנגען,
 וואָס רעדן זיך צונויף בלויז מיט די שטראַלן, בלויז מיט דער
 ווייט-הויכער בלאַקייט, וואָס פליסט אַזוי רויק פאַר אַלעמען, פאַר
 דער גאַנצער וועלט און פאַר קיינעם נישט...
 צילקע איז לאַנג אַזוי געזעסן און געטראַכט. זי האָט זיך
 געווונדערט, וואָס סאַשע איז נאָך נישטאָ...
 סאַשע...

וואָס איז ער פאַר אַ מענש? און צי איז דאָס אמת, וואָס
 ער האָט אַמאָל געזאָגט, אַז אויב זי, צילקע, וועט וועלן וועט ער
 מיט איר חתונה האָבן. בלויז איינמאָל האָט ער דאָס געזאָגט,
 נאָר זי געדענקט עס גוט. נו, און אויב יאָ, אויב זי וועט וועלן
 און אויב ער וועט יאָ מיט איר חתונה האָבן, ווו וועלן זיי דער-
 מלט לעבן: דאָ אין וואַלד אָדער אין גראַדנע? אין גראַדנע, סא-
 שע וועט דאָ נישט קאָנען איינזיצן. נאָר דאָרט אין גראַדנע
 וועלן זיין אַזויפיל פּרעמדע מענטשן און די הייזער מיט די גאַסן -
 אַלץ וועט איר פּרעמד זיין.

זי טראכט צווי פון טאשען און פלוצלונג גיט א שוועב
מאָר די אויגן פרויקע מיט דער ציגיינערין, ווי זיי טאנצן צווי
שוועק ווייטער און ווייטער אין וואַלד אַרײַן...

ניין, אין וואַלד זענען שוין די ציגיינער נישטאָ. דער
אוריאַדניק מיט עטלעכע פויערים זענען צוגעקומען צו איסרס
שטוב און אויסגעפרעגט ביי צילקען:

ווען זענען זיי אַוועקגעפאָרן, די ציגיינער?
וויפל צייט זיי זענען דאָ געווען און וואָס צוגעגנבעט?
ווייל אַרום אין די דערפער און אין די נאָנטע פּאָלואַרקן האָבן
זיי אָנגעמאַכט אַ חורבן...

ניכע איז געקומען פון מסטיבאָווע, זי האָט זיך היינט זיי.
ער לאַנג געזאָמט דאָרטן אין שטעטל.
פאַרוואָס?

זי דערציילט איצט פאַר צילקען, אַז די באַראַשעס האָבן
פאַרבעטן צו זיך אין שטוב דער מומע ניכע און לאַנג גערעדט
מיט איר. גערעדט האָבן זיי וועגן צילקען טאַקע. אַזאָ מיידל
באָדאַרף שוין חתונה האָבן און ביי זיי איז פאַראַן אַזאָ דער-
וואַקסענער זון...

ער איז טאַקע איצט נאָך צולאָזן, דער פרויקע, אָבער ער
וועט ווערן אַ מענטש, ער האָט עס אַליין געזאָגט, שוין עטלעכע
מאָל האָט ער גערעדט מיט ניכע, און ניכע האָט שוין גערעדט
וועגן דעם מיט איסרן, איז איסר בייז געוואָרן: „מיט דעם קאָל-
באַסניק“— האָט ער געשריגן— „וועט מײן טאָכטער נישט חתונה
האַבן“.

און צילקען שטעלט זיך אַוועק אינמיטן צימער, ציט זיך
אויס, ווי פון פוילקייט און פאַרשלאָפּנקייט און רעדט צו דער
מומען:

— לאָז איצט מיט די חתנים, לאָז צורו דעם פרויקען, ער
האָט זיך דאָ קנאַפּ אָנגעטאַנצט מיט דער ציגיינערין.
— וווּ האָט ער געטאַנצט? ווען האָט ער געטאַנצט?

זי נעמט דערציילן וועגן אַלין, וואָס זי האָט געזען אין
וואַלד, וועגן פרויקען מיט דער ציגיינערין.

אינדעם דערהערן ביידע פרויען, אז עס פאָרט ווער צו.
די מומע שרייט אויס:

—אודאי דער טאטע...

נאָר צילקע דערקענט די טריט פון לוריעס פערד.

—ניין, דאָס איז סאַשע.—און זי איז שוין אין דרויסן און
איר געלעכטער קלינגט שוין פאַרן גאַנצן וואָלד.

—ווי זי האָט זיך דאָס דערפרייט מיט אים, עס וועט נאָך
זיין אַן אומגליק, אַן אומגליק וועט זיין...

און סאַשע האָט אָנגעפראַכט צוקערקעס, שאַקאָלאַדקעס מיט
ביכלעך. זיי האָבן דאָס אַלץ געלאָזט ליגן אויף דר'ערד און אַליין
זענען זיי צוועק צום שאַסיי-וועכטער, איוואן, ער זאָל זיך פאַר-
נעמען מיטן פערד.

זיי זענען געגאַנגען געלאַכט און גערעדט. צילקע האָט
דערציילט פון די צייגנער און פון די פרוידנער, פאַרשלאָפענע מיי-
דן, נאָר זי האָט פאַרשוויגן דעם גאַנצן געשפּרעך מיט דער
מומען, פאַרשוויגן די חלומות באַנאַכט. פּלוצלונג, אָבער, האָט זי
נישט אויסגעהאַלטן און האָט זיך ווידער אַליין, צו זיך, און מער
אז קיינעם נישט, פּריילעך פאַנאַנדערגעלאַכט...

—וואָס לאַכסטו? — האָט סאַשע געפּרעגט.

—איך האָב זיך עפעס דערמאָנט.

—וואָס האַסטו זיך דערמאָנט?

—אז פון די מיידלעך ווערן מאַמעס און פון די מאַמעס
ווערן באַבעס...

—וואָס? וואָס פּלאַפּלסטו?—האָט סאַשע נייגערק געפּרעגט.

אָן אַן ענטפּער האָט צילקע אַ שפּרונג געטון, אַ שפּרונג
געטון צו סאַשען און אים געוואָלט אַ קוש געבן, נאָר אָנשטאַט
דעם קוש האָט זי אים דערלאַנגט אַ ביס אין האַלדז...

ער האָט איינגעהאַלטן אַ געשריי פון ווייטיק צי פון פּרייד.
זי האָט גענומען לויפן, די באַרוועסע, ער האָט זי נאָכגע-
יאָגט און דערביי האָט ער געטראַכט:

—דער וואָלד, דער וואָלד כאַפט זיך אויף...

זי איז געלאָפּן און די באַרוועסע פּיס האָבן איילנדיק געלויכטן

אויף די פארשטאנטע שטעגן פון וואָלד.
זי איז ווייט פון אים אָפגעלאָפן און פון ווייטן נישט אויס-
געהערט זיך צו רייצן;

—האָסט מיך נישט געכאַפט...

סאָשע האָט זי מער נישט נאָכגעיאָגט. ער איז געבליבן
שטיין, באַטראַכטנדיק צילקען פון דערווייטנס. פאַר דער צייט
פון זומער איז זי פיל רייפער און שענער געוואָרן. די העלע
האַר האָבן זיך אַביסל פאַרטונקלט, די אויגן זענען טיפער גע-
וואָרן, פאַרשנדער. די אויגן... אין שאָטן ווערן זיי פון גראָ-
בלאָ און סאָשע האָט אייגנטלעך נישט געוואוסט, ווי אָנצורופן
אירע אויגן. די פאַרב פון זיי האָט זיך שטענדיק געביטן.
צילקע איז געשטאַנען אַנטקייגן סאָשען, האָט נישט גע-
וואָלט צווייגן צו אים. עפעס מאַדנע האָט זי געקוקט אויף אים.
—וואָס, דו זעסט מיך צום ערשטן מאָל, צילקע?

צילקע האָט געענטפערט:

—אָפט גיב איך אַטראַכט פון דעם: וואָס טוט ער דאָ, סאָ-
שע, אין וואָלד? ווי קומט ער דאָ? צו וועמען? און ווי לאַנג
וועסטו דאָ נאָך קומען?

—וואָס פאַלט דיר איין? דו דאַרפסט פון קיין זאַך נישט
קלערן, אָט אַזוי ווי דער וואָלד אַזוי באַדאַרפסטו זיין...
—דער וואָלד קלערט אויך, דער וואָלד זימט אָפט. אפשר
אַנדערע הערן דאָס נישט, איך ווייס נישט, אָבער איך... אָפט
דאַכט זיך מיר, אַז דער וואָלד וויל נעמען רעדן, אויסדערציילן
אַ גרויסע בענקשאַפט... און די צווייגן ציען זיך צו וועמען ווי
הענט...

סאָשע האָט אויסגענוצט די געלעגנהייט, וואָס זי האָט זיך
פאַררדעט און איז צוגעשפרונגען צו איר, אַרומגעכאַפט און אַ קוש
געטן...

צום ערשטן מאָל האָט סאָשע דערפילט, אַז זיין קוש האָט
זיך טיף אין איר אָפגערופן: זי האָט אַ צייטער געטון און צוגע-
פאלן צו אים. זי האָט געאַטעמט אים אין פנים, און די אויגן
האַבן עפעס געפרעגט און אין דער ועלבער צייט האָבן זיי גע-

ברענט מיט צניי ביזו פייערל פון א ווילד היהלע.
א הוסט האָט זיך נאָנט דערהערט: דאָס איז פאַרבייגעגאַנגן
גען דער שאַסיי-וועכטער.
—איוואָן!

ער האָט זיך אָפגעשטעלט און אויסגעהערט דעם באַפעל
אויסצושפּאַנען דאָס פּערד. ער איז אַוועקגעגאַנגען פּאַלגן.
סאַשע מיט צילקען זענען געגאַנגען נאָך אים: ער האָט
דערציילט נייעס פון שטאַט. פון דערהיים זענען אַלע אַוועק
קין אויסלאַנד. אין שטוב איז ליידיק, בלויז אַן אַלטע דינסט
איז דאָרט געבליבן און סאַשע רעכנט דאָ איצט צו וויילן אין
וואַלד ביז סוף זומער.

זיי זענען געקומען צוריק אַהיים. דאָרט האָבן זיי איצט
געפונען איסרן, וועלכער האָט שווייגנדיק געגעסן. צילקע האָט זיך
אויפריכטיק דערפרייט מיטן טאַטן. דער אַלטער איז געווען אויפ-
געלייגט און האָט אַרויסגעוועזט עטלעכע איבעריקע ווערטער,
נאָר צילקע האָט אָנגעשטעלט אויגן און אויערן בעת זי האָט די
דאָזיקע ווערטער דערהערט. דער טאַטע האָט אַווי געזאָגט:
—איר ווייסט, — ער האָט גערעדט צו אַלעמען, — איר ווייסט,
אַז „מיר“ האָבן פאַרקויפט דעם וואַלד. — „מיר“ האָט ביי אים גע-
הייסן די פירמע לוריע. — „מיר“ האָבן פאַרקויפט דעם וואַלד און
אינגיכן וועט מען אים נעמען אויסהאַקן.

צילקע, איסר און די מומע ניכע וועלן אַוועקגיין פון דאָ-
נעט, אַוועקגיין פון טייכל, פון שאַסיי-וועכטער, פון מסטיבאָווע.
זיי וועלן זיך אַריבערטראָגן קין סוויסלאַטש, וווּ דער אַל-
טער לוריע האָט אַנדערע וועלדער.

סאַשע איז געשטאַנען ביי דער טיר, ער האָט זיך אַביסל מורא
געהאַט פאַר דעם שווייגנדיקן איסר. צילקע איז געווען פאַרטרוי-
ערט פון דעם טאַטנס בשורה און סאַשע האָט איר מיטגעפילט.
—ר' איסר — האָט ער זיך אָפגערופן — אַז איך וועל בעטן
דעם טאַטן מיינעם, וועט ער אפשר לאָזן דעם וואַלד.
—דער וואַלד איז שוין פאַרקויפט, עס איז שוין פאַרפאַלן, —
און ער האָט כמעט ווי אַ שמיכל געטון, דער אַלטער איסר. עס

האָט אים אָביסל געוונדערט, וואָס סאַשע נעמט זיך אינטערעסירן מיט דעם טאַטנס וועלדער.

דערנאָך האָט דער איסר אַרויסגענומען אַ ספר פון שאַנק און זיך איינגענורעט אין אים: ער האָט, דאַכט זיך, פאַרגעסן, אַז ער האָט אַ טאַכטער, אַז ער האָט אַ בעל-הבית לוריע, וועל-כער פאַרברענגט אין קאַרלסבאַד, און דער לוריע האָט אַ זונדל סאַשע, — אַ ליידיקייט, וועלכער קומט איצט יעדע פּאַר טעג אין וואַלד... צו וואָס און צו ווען?

דעם טאַטנס שווייגן האָט אָביסל געשראָקן און אין דער זעלבער צייט האָט עס אויסגעזען, ווי אַ שטיקל הסכמה. צילקע מיט סאַשען זענען אַוועק אין וואַלד. די מומע — צום טייכל שייערן די כלים. שפאַצירנדיק אַזוי מיט סאַשען האָט צילקע פּלוצלונג גע-נומען שמייכלען און לייכט לאַכן...

— וואָס, צילקע!

— גאָרנישט — ענטפערט זי און לאַכט נאָכמער. און סאַשע ווערט נאָכמער פאַרוונדערט, ווען זי פאַלט צו אים אַ צווייט מאָל צו און דערלאַנגט אים ווידער אַ קוש מיט אַ ביס אינאיינעם... און עס ווערן אַזוי שפּילנדיק און פּריילעך די שעהן. זיי שפּילן זיך, פון יעדער קלייניקייט פּרייט מען זיך. געפונען אַיאַג-דע — פאַרבייסט מען עס מיט אַ קוש... נאָר מיטאַמאָל דערמאָנען זיי זיך ביידע, אַז אין שטוב זיצט דער שווייגנדיקער טאַטע.

גייט מען לאַנגזאַם אַהיים. דער טאַטע איז אַוועקגעפּאָרן. שוין אַוועקגעפּאָרן...

— ער איז אין כּעס געווען? — פרעגט צילקע ביי דער מומע ניכע. — ווען איז ער נישט אין כּעס? ער איז אַוועקגעפּאָרן קיין סוויסלאַטש, אויף עטלעכע וואָכן אַוראיי...

צילקע גיט אַ קוק אויף דער וואַנט. די תּפּלין זענען נישטאָ און דאָס איז דער בעסטער סימן, אַז דער טאַטע איז אַוועקגע-פּאָרן אויף אַ לענגערע צייט. אין האַרצן טוט עס איר הנאה, און סאַשע נעמט פּלוצלונג זינגען. ער האָט זיך דערמאָנט אַ ליד פון די בערגלייט. צילקע מאַכט אים נאָך און ביי דער מומע ניכע פּאָלן די כלים פון די הענט אַרויס...

VI

שפעט-זומער...

אין מסטיבאָווע האָט מען דערווייל געהאַט וואָס צו רעדן:
דער יונגער לוריע, דער אויסלענדער, איז ביי אַלעמען אין מויל
געלעגן.

—און אזו מען האָט שוין יאָ אַ רייכן טאַטן, מעג מען שוין
אַלצדינג טון?

—האָט זיך אַריינגעזעצט אין וואַלד מיט דעם אומבאַשיצטן
מיידל...

—עס וועט אָן אומגליק זיין, עס וועט זיין אָן אומגליקו
—אַ רחמנות אויף דעם אַלטן איסר, איין קינד האָט ער...
—ער איז אַליין שולדיק, אין אַלין שולדיק: פאַרוואָס איז
ער אַוועק קיין סוויטלאַטש און געלאָזט זיין טאַכטער מיט
לוריעס קדיש?...
און אז די מומע ניכע פלעגט אַראָפקומען קיין מסטיבאָווע
אייגקויפן שפייז, איז זי שטענדיק אַרומגערינגלט געוואָרן פון
נייגעריקע:

—וואָס הערט זיך אין וואַלד? ער איז נאָך דאָרט... יאָ...

און צילקע? הלאי זאל זיך עס גוט ענדיקן.
די מומע ניכע פלעגט ברייט אויפגעפענען די אויגן, פונקט
ווי די מענטשן וואלטן איר איצט דערמאָנט, אַז די סכנה איז
נאָנט. און זי פלעגט שוין איילן צוריק צוהיים, נישט ענטפערנדיק
קיינעם.

די מיידלעך פלעגן איר באַגלייטן מיט נייגעריקע אויגן:
— די אַלטע ווייסט אַלץ, נאָר זי וויל נישט דערציילן, זי
שווייגט, ווי אַ מכשפה.

אומעטום האָט מען זיך געשושקעט און גערעדט אויפן קול,
אַז לוריעס זונדל „פירט“ אַ ליבע מיט צילקען.

און פרויקע פלעגט אָנשטעלן אויערן און כאַפן אַ וואָרט. אַ
מאַכטלאָזע בייזקייט האָט אים געפייניקט:

ווען נישט דער לוריע, צילקע וואָלט פון אים נישט גע-
לאָפן, צילקע וואָלט אים נישט אָפגעשטויסן. און אַזאָ בלינדער
איז ער געווען, פריער האָט ער זי גאָרנישט באַמערקט — געווען
אַ מיידל, ווי אַלע מיידלעך, אַביסל ווילד, אַביסל שווייגנדיק...
אַבער איצטער איז זי אַזוי שלאַנק אויסגעוואַקסן, אַזוי
שיין, אַז אפילו דער שטאַטישער לוריע, דעם גבירס זון טרעט
פון וואַלד נישט אָפּ.
און אין וואַלד...

דער וואַלד איז עלטער געוואָרן, שווייגנדיקער. גייט אַוועק
דער טאָג — ציט זיך אַראָפּ אויף אים אַ שוואַרצער ליילעך, באַ-
שאַטן מיט גאָלדענע פינטעלעך און אַלע קלאַנגען, אַלע טענער,
אַלע זיפצן פון וואַלד קנוילן זיך צונויף אין אַ גרויס שווייגן און
שאַ...

דאָס ווינטל האָט דאָ עטלעכע נאָך נישט-פאַרענדיקטע סודות.
אַ האַלב-טויטער זשוק דראַפּעט די קאָרע פון אַ סאָסנע. דער זשוק
איז שוואַרץ, די נאַכט איז שוואַרץ און צו די גאָלדענע פינטע-
לעך פון שוואַרצן ליילעך איז אַזוי ווייט, אַזוי ווייט...

דערנאָך רוקט זיך די שוואַרצקייט אַוועק, אַוועק... און אין
דער בלייב־קייט פון דעם נייעם פרימאָרגן נעמען אַרויסקוקן די שפיצן
פון די ביימער, און נאָך אַביסעלע שפעטער טיילט זיך אָפּ איין

בוים פון צווייטן — גענוג זיך צו קושן אין דער פינטערניש. יע-
דער בוים פארנעמט זיין נעכטיקן פלאץ, ציט זיך אויס, ווי א זעל-
נער אויף זיין פאסטן און ווארפט שאטן.

נאך אויב די ביימער שווייגן — רעדען פאר זיי די וועוו-
ריקעס און די פייגעלעך. די לעצטע שמעטערלינגען פון זומער
פלאַנטערן זיך באַגינען צווישן די ביימער — אומיסט זענען זיי
אָוועק פון פעלד: דאָ איז ווייניקער זון.

און וועמען פון די אַלע גאָטס דראָבנע באַשעפענישן גייט
עס אָן, וואָס עס טוט זיך אין וואַלד ?

באַטאָג ברענט נאָך די זון, און וווּ זי געפינט נישט קיין
באַשאַטנט ווינקל, קאָנצענטרירט זי אירע אַלע שטראַלן און ציט
אַרויס יונגע גרעזלעך פון דער ערד, אַזווייז אין אָנהייב פון
פּריילינג.

דאָך ערגעץ-וואַ איז שוין ליידיק אַ נעסט און פון צייט צו
צייט פליט פון דאָרטן אַרויס אַן איבערגעבליבן פעדערל, אַ פאַר-
טרוקנט שאַלעכצל פון אַן אויסגעפיקט אייעלע, און שפינוועבס-
פעדעס שוועבן אין דערלופטן, שוועבן און פאַרפלאַנטערן זיך צווישן
די צווייגן, ביז דער ווינט רייסט זיי אָפּ און לאָזט זיי ווידער
זיך שלענגלען אין די פאַליעס פון דער לופט.

די נאַכט גייט אָוועק און לאָזט איבער אין באַלויכטענעם
וואַלד איר נרויס שווייגן. וואָס אַ טאָג ווייטער אַלץ ערגסטער
און טיפער ווערט דאָס שווייגן. פייגל רייסן איבער זייער גע-
זאָנג אינמיטן. די גרילן הערן זיך שוין זעלטן. בלוז דער וועוו-
ריק מיט זיין קעציש שרייען וויל נישט וויסן פון איינגעהאַלטן-
קייט און זיין געשריי היכט נאָך איצט דייטלעכער, ווילדער...
עפעס אַזוי ווי אַן אָנזאָג, ווי אַן אויסרוף קלינגט זיין געשריי.

שוין עטלעכע וואָכן זיצט סאַשע אין וואַלד און ער וויל
נישט און קאָן שוין נישט פון דאַנעט אַרויס. עס איז געשען.
ער האָט נאָך פריער געפילט, אַז ער וועט פון דאַנעט נישט אַרויס.
אַ שטיק לעבן האָט אים אַרומגענומען מיט פעסטע צווייגיגע
אַרעמס און צוגעשמידט... צילקע איז זיינע...

עס זענען געווען ביי אים באַוווּסטזיניקע מאַמענטן, בעת

ער האָט פעסט באַשלאָסן, אַז ער מוז פון דאָנעט אַנטלויפן. נאָר
אין דער זעלבער צייט האָט ער געפילט, אַז ער וועט דאָס נישט
אויסרלעבן, אויב זי וועט צו אים נישט געהערן. און זי אליין
איז אים אַנטקייגן געלאָפן, קיין רגע פון אים נישט אָפגעטרעטן.
אירע ליפן האָבן זיך געצויגן צו זיינע, אירע אָרעמס האָבן אים
געהאַלדוט... ווערטער האָט זי דאָך שטענדיק געהאַט ווייניק—
האָט זי ווייניק גערעדט נאָר אַלץ טיפער, טיפער מיט אירע אויגן
צווינגעקוקט אין זיינע... געקושט און געשוויגן און אַמאָל—גע-
לאַכט. שטיל-שטיל איינגעהאַלטן געלאַכט, און דאַכט זיך, אַז זי
האָט זיך גערייצט מיט סאַשען...

און איינמאָל האָט זי אַריינגעוואָרפן אַזע פראַזע:

—פאַרוואָס קושסטו מיך נישט אַזוויי פרויקע האָט זיין
ציגינערין געקושט?

—וואָס פרויקע? וועלכע ציגינערין?— האָט זיך סאַשע גע-

וונדערט.

און זי האָט אים דערציילט, וואָס זי האָט אַנומלט געזען

אין וואַלד.

סאַשע האָט זיך פאַרטראַכט און טיף-טיף אין האַרצן האָט

ער זיך אַביסל פאַרשעמט פאַר דעם וואַלד-מיידל... זי פלעגט אים
אָבער נישט לאָזן טראַכטן, און שרעקן פלעגט עס אים בעת זי
זאָגט:

—פון דאָנעט וועסטו שוין נישט אַוועקגיין, מירן דאָ בלייבן

אין וואַלד.

—דעם וואַלד וועט מען אינגיכן אויסהאַקן, צילקע!

—וועלן מיר אַריבערפאַרן קיין סוויסלאַטש.

—אַזוי טראַכסטו?

—יאָ, יאָ, און יעדן „יאָ“ באַגלייט זי מיט אַ קוש. ער

פילט און זעט, וואָס עס טוט זיך מיט איר; אַ לעבן האָט זיך
אויפגעכאַפט צום לעבן, אַ פייער, אַ פאַרבאָרגן פייער האָט זיך אַנ-
געצונדן און ער ווערט אַלץ מער אליין פאַרבלענדט און געפאַנ-
גען. ער האָט געטראַכט, געטראַכט...

ביז ער האט אויפגעהערט צו טראַכטן.

טאָג און נאַכט האָבן זיך צונויטגעגאַסן. פון זיין קאָפּ האָט זיך פּלוצלונג אויסגעוועבט אַלץ, וואָס ער האָט אין זיין לעבן דורכגעמאַכט: זיין „אויסלאַנד“, זיין „קוק אויפן לעבן“, זיין רדיקע שווערקייט. ער האָט אויפגעפונט זיינע אָרעמס, ער האָט אויפגעפונט זיין האַרץ און ברייט פאַרן גאַנצן וואַלד, פאַר דער גאַנצער וועלט אָפּגעאַטעמט... עס זענען אַוועק טעג און נעכט פון ליידנשאַפט, פון פאַרגעסונג. פריער פלעגט אים אַמאָל פאַר-דריסן, וואָס צילקע פאַרשטייט אים אַזוי ווייניק, וואָס ער מוז זיך צופאַסן צו איר, אויסזוכן ספּעציעלע ווערטער, נאָר איצט האָט ער דערפילט, אַז מען באַדאַרף נישט, מען באַדאַרף נישט קיין ווערטער, קיין געדאַנקען... נאָר טיפּער, טיפּער זיך אַריינ-קוקן איינער דעם צווייטן אין די אויגן, איינבייטן זיך מיט די ציין בעתן קושן זיך און דאָס איז די בעסטע שפּראַך, דאָס וויכ-טיקסטע, דאָס הייליקסטע...

און צילקע האָט זיך געביסן ווילד, דורשטיק, אומגעריכט-טערהייט... עס האָט זיך געדוכט, אַז זי האָט ביי אַ וועוריק צו-גענומען די שאַרפע ציינדלעך און איצט גוצט זי עס אויס אויף טאַשעס ליפּן, אויפן האַלדז... ער פלעגט זיך טאַקע פאַרטיידיקן פון איר, ווי אַ בער פון אַ פלינק חיהלע. באַרויקן פלעגט ער איר, גלעטן, שמייכלען, לאַכן צו איר, ווי אַן עלטערער קדיגע-רער ברודער און צום סוף — אַליין נעמען בייסן און זיך אינגאַנצן טאַרגעסן...

איסר איז די גאַנצע צייט געווען אין סוויסלאַטשער וואַלד. נאָכע זיפצט און אירע זיפצן ווערן אַלץ שווערער, פול

מיט פּחד.

די פאַרליבטע צילקע האָט זיך אויסגעלערנט אָפּנאַרן דער אַלטער; באַנאַכט פלעגט זי זיך לייגן שלאָפּן און נאָר אָפּוואַרטן, אַז די מומע מיט די גראַע האַר, וואָס קריכן אַרויס פון אונטערן שייטל, זאָל איינשלאָפּן. און דעמלט ציט זי אַרויף אויף זיך צו-ריק דאָס קליידל און לויפט אַריין אין דער צווייטער שטוב, צו טאַשען...

ער פלעגט זי אָפּוואַרטן. איז די נאַכט וואַרעמער — פאַר-

ברענגען זיי אין וואַלד. דעמלט הערט מען בלויז, ווי דאָס טיי-
כל קייקלט זיך איבער די שטיינדלעך און רעדט, רעדט און
דעם אומפארשטענדלעכן וואַסער-לשון. אַמאָל נעמען די נאָדל-
צווייגן לייכט רוישן, ווי עפעס שטערט זיי אין זייער וואַלד-
הלום.

זיי שלאָפן אין וואַלד צווישן די ביימער, רוען ווי די אייביק
אויסגערוטע, ביו דער האַלץ-העקער וועט קומען מיט זיין שאַרפער
האַק. אַ ווינטל גייט פאַרביי און דאָס ווינטל ווייסט דעם סוד
פון אַלע לעבעדיקע און טויטע.

טוילעט זיך צילקע צו סאַשען, פלאַפלט, וואָס אין קאָפּ
קומט אַריין. זי האָט אָנגעהויבן איצט צו רעדן. פלעגט ביי סאַ-
שען אַלץ אויסרעגן, פונקט ווי זי איז איצט ערשט געבוירן
געוואָרן. און ביי סאַשען וויל זי דערגיין: וואָס איז דאָס פאַר אַ
וועלט? וואָס זענען דאָס פאַר אַ מענטשן אין שטאַט?

און איינמאָל, אין אַ רגע, ווען זייערע אַרעמס האָבן זיך
נאָר וואָס פאַרנאָנדערגענומען און סאַשע האָט אין דער פינטטער
צונויפגעקליבן אַ געדיכטן פלאָנטער פון אירע האָר, האָט זי ביי
אים אַ פרעג געטון:

—סאַשע, אַלע מענטשן זענען אַזוי?

—ווי „אַזוי“?— האָט סאַשע אין דער שטילקייט פון וואַלד
איבערגעפרעגט.

האַט זי זיך פאַנאָנדערגעלאַכט:

—אַט אַזוי, ווי מיר,— אין זי האָט אים ווידער גענומען קושן.
און איר צאָפּלדיקער קערפער איז צוגעפאַן צו זיינעם. דער
וואַלד אַליין האָט אויסגעהערט איר פאַר'חלוש'ט פייערדיק מור-
מלען: „אַט אַזוי, אַט אַזוי, אַט אַזוי.“ און עס איז ערגעץ אַוועק-
געצאָנגען, ערגעץ אַוועקגעלאָפן דער מורמל, ער איז צוגעפאַלן צו
די ביימער, ווי סאַמעט, ווי זייד, ער האָט געוואַרעמט די לופט...
„אַט אַזוי!“

דערנאָך איז זי אַ רויקע לעם אים איינגעשלאָפן אין איר
וואַלד, צווישן אירע ביימער, וועלכע האָבן אירע ערשטע טריט
געזען און געהערט איר ערשט לאַכן. נאָר סאַשע איז דאָ גע-

ווען א פרעמדער, א ווייטער פון גראָדנע. פון אויסלאַנד איז ער געקומען מיט א סך איינגעשטילטע ספקות און פארלאַנגען.

ער האָט זיך פארטראַכט. אין די אויערן האָבן נאָך גע- קלונגען צילקעס ווערטער... יאָ, יאָ—אַט אַזוי" איז די גאַנצע וועלט. און מאָדנע געפילן האָבן זיך ביז באַגינען געראַנגלט אין אים. פון איין זייט איז ער עפעס שטאַלץ געווען ביי זיך, וואָס אַזאַ צעפלידקע צילקע, אַזאַ קינד פון דער נאַטור איז אַריינגע- סאַלן צו אים אין די הענט, און פון דער צווייטער זייט האָט ער שוין געפילט, אַז זיינע הענט זענען צוגעשמידט צו איר... עט- לעכע מאָל האָט ער דערפילט אַ גרויסע אומרויקייט אין זיך, נאָר ער האָט עס געטריבן פון זיך, ער האָט נישט ליב געהאַט צו ליידן, אַט שלאָפט זי רויק— אודאי חלומט זיך איר דער באַטאַג- קער וואָלד— וואָס האָט זי געווען אין איר לעבן?

ביז דער פארטאַג איז אָנגעקומען און סאַשע האָט געקאָנט אַריינקוקן אין איר פנים, וואָס די נאַכט האָט אַזוי בלייך געמאַכט. און אין דער רגע האָט ער אַטיף גוט געפיל געהאַט צו איר. אַ רחמנות, ווי צו אַ קינד. ער וועט זי קיינמאָל נישט פאַרלאָזן, ער וועט זי היטן פון לעבנס שלעכטס. אַזוי האָט ער געטראַכט אין דער גוטער רגע... און באַטאַג...

סאַשעס גראַער קאַפעליוש האָט זיך כסדר געוואַלגערט אי- בערן וואָלד אָדער אין שטוב. ער האָט אים די גאַנצע צייט נישט אָנגעטון. די מומע ניכע האָט צוגעגרייט עסן מיט ציטער- דיקע הענט, מיט אומרויקע בליקן. זי האָט שוין עטלעכע מאָל געוואַלט שיקן שלמה'ן פון גוראַליע, ער זאָל צופאַרן קיין סוויסלאַטש צום אַלטן איסר און אים דערציילן, אַז דער סאַשע זיצט נאָך אַלץ אין וואָלד און טרעט נישט אָפּ פון צילקען, אַז קיין גוטס וועט פון דעם נישט אַרויסקומען.

וועגן די בעכט, דאָס וואָס צילקע גנבעט זיך אַרויס האָט זי נאָך גאַרנישט געוואָסט.

איינמאָל האָט סאַשע געזאָגט, אַז ער וואָלט וועלן אויף אַ טאָג אַריינלויפן קיין גראָדנע: קיינער איז אין דערהיים נישטאָ,

אפשר זענען בריף אָנגעקומען פאַר אים.
איז צילקע בלייך געוואָרן. די שטאַט מיט די בריף, וואָס
ער וואָרט אָפּ, האָבן איר דערשראָקן. און גלייך, וואָס געטראַכט
באַלד אַרויסגערעדט:

—דו פאַרסט אַוועק און איך האָב מורא, אַז דו וועסט שוין
מער צוריק נישט קומען.

—וואָס פאַלט דיר איין, נאַריש קינד. — אַט דאָסדאָזיקע מיידל
וועט אים שוין, דאַכט זיך, קיינמאַל נישט אָפּלאָזן. ער האָט זיך
נאָכמער דערשראָקן פאַר צילקען און איז אין זיך אַריין, אין
פעס געוואָרן אויף איין סעקונדע און באַשלאָסן נישט צו פאַרן.
צילקע האָט זיך דערפרייט.

שפעטער פאַרנאַכט איז זי צו אים צוגעשטאַנען, מיט אַ
פראַגע, וואָס האָט סאַשען שטאַרק צוטומלט:

—סאַשע, אַז איך וועל געבוירן אַ קינד, וועט עס זיין אַ
ממור?

ער האָט נישט געוואוסט וואָס צו ענטפערן. ער האָט גע-
וואַלט פאַררעדן, אָפּווענדן איר פראַגע, נאָר זי האָט זיך נישט
געלאָזט:

—אין פרודנע האָב איך געזען, ווי מען האָט געשלאָגן
דעם פאַכטערס טאַכטער, ווייל זי האָט געדאַרפט געבוירן אַ ממור.
אַ שווער געראַנגל איז אין אים פאַרגעקומען, ער האָט
נישט געהאַט פאַר איר קיין ענטפער. די גאַנצע ווירקלעכקייט
פון לעבן איז צוגעגאַנגען צו אים מיט דער איינער קורצער פראַ-
גע: „וואָס וועט זיין?“ און ווען ער האָט געזען, אַז צילקעס
פנים פאַרטרויערט זיך, האָט ער זי צוגעדריקט צו זיך און טריי-
אַרויסגערעדט:

—קינד, קיינער וועט דיך נישט שלאָגן, איך וועל דיך נישט
לאָזן באַליידיקן, עס וועט אַלץ גוט זיין.

און שפעטער, ווען ער איז אויף אַ קורצער צייט געבליבן
אַליין, איז ער אַוועק אין וואַלד און גענומען טראַכטן, פאַטראַכטן
זיין לאַגע. עס האָט אים אַלץ אויסגעזען אַזוי שרעקלעך מאַדנע,
אַזוי אומגעלומפערט שרעקלעך: ער האָט זיך אַליין אַזוי פאַרפלאַג-

טערט, ער. וואָס איז שטענדיק אַנטלאָפּן פון דעם „עיקר“ און
נישט געוואָלט זיך לאָזן באַזיגן — איצט האָט אים דער „עיקר“
געכאַפט און געשמידט הענט און פיס, ווייל...

צילקע איז דאָך נישט און וועט דאָך נישט זיין גלייך צו
זיינע אַלע פריערדיקע באַגעגענישן מיט פרויען.. דאָרט אין אויס-
לאַנד — נישט זיי האָבן פון אים אַ סך פאַרלאַנגט, יענע פרויען,
נישט ער פון זיי, — קורצע באַגעגענישן, קורצע ליידנשאַפטן, וועל-
כע האָבן צו גאָרנישט פאַרפליכטעט. נאָר צילקע איז אַן עלנדע
יתומה. איסר איז ביי זיי אַ משרת און איסר האָט מיט אים שוין
אַמאָל גערעדט און טרערן האָבן זיך דעמלט געשטעלט ביים
שווייגנדיקן יידן אין די אויגן...

ער האָט אַזוי שפּאַצירט מיט זיינע לאַנגזאַמע טריט אַלין
טיפּער אין וואַלד אַריין. געטראַכט האָט ער פון זיין איינוואַם
לעבן, האָט זיך געשטרעפּט אין דער רגע פאַר זיין פּוילקייט און
נישט-צוגעפּאַסטקייט צום לעבן. דוכט זיך, אַזוי יונג, עס פעלט
אים נאָך פיל צו דרייסיק יאָר, און אַלין האָט ער שוין איבער-
געקלוגט, פון אַלין זיך אויסגעלאַכט, און צו צילקע? וועלכע געפילן
האָט ער צו איר? וואָס איז דאָס? ליבע, אָדער בלויז ליידנשאַפט?
ער האָט זיך קיין רעכנונג נישט געקענט אָפּגעבן. גיכער פאַר
אַלין איז דאָס געווען ביי אים אַן ענטזיקונג, ער האָט דערזען
אַ זעלטענעם נישט-געריטרן עקזעמפּליאַר און איז פאַרבליענד
געוואָרן...

און צילקעס געשטאַלט שוועבט פאַר די אויגן. ער פרוווט
זי פאַרגלייכן מיט אַלע פרויען, וואָס ער האָט ווען באַגעגנט. ער
פאַרגרעסערט און פאַרקלענערט איר שיינקייט, איר יונג פּיער,
וואָס האָט אים אָנגעצונדן. ער שטעלט זיך קלאַר די פּראַגע, צי
זועט ער קאָנען איצט אַוועקגיין, אַוועקפאַרן אין דער וועלט אַריין
און זי פאַרגעסן? און ער פילט, אַז אַן אומבאַקאַנטע בענקשאַפט
נעמט אַרום זיין גאַנץ ווען... אפשר איז דאָס טאַקע ליבע?
אַזאָ געפיל האָט ער נאָך נישט געהאַט...

וואָס וועט דאָ זיין? וואָס וועט דאָ זיין?
ער קוקט זיך אום אין וואַלד. אַ גרויסע רויקייט ליגט דאָ

צווישן די ביימער און איבער די ביימער. שטיקער זון פאלן מיר
אַראָפּ אויף יעדן שטיק באַפרייטן ווינקל פון וואַלד און ערגעץ
זינגט זיך, זינגט זיך פון זיך אליין.

ער וואַלט שוין וועלן אָט דידאַויקע גרויסע רויקייט אַרייַן-
נעמען צו זיך אין האַרץ— דאָס טראַכטן מאַכט אים מיד. ער קאָן
נישט ליידן און וויל נישט ליידן.

מיטאַמאָל דערהערט ער זיין נאַמען. דאָס רופט אים ציל-
קע, זי פאַטשט מיט די הענט און שרייט „סאַשע“.

רופט ער זיך אָפּ, גייען זיי שוין צוריק צוואַמען. לאַכט זי,
זי הייבט גאַרנישט אָן צו וויסן, צו סאַשע איז אומרויק. איר
לאַכן גיט זיך אים איבער, ער כאַפט זי אויף די הענט אַרויף
און טראַגט זי אַ שטיק וועג אין וואַלד. צו ערשט ראַנגלט זי
זיך, דערנאָך מאַכט זי צו די אויגן און נעמט הייס אַטעמען.
דאָס לייכטע קליידל פלאַנטערט זיך ביי סאַשען אין די הענט.
מיט די פינגער זיינע רירט ער אָן דורכן קליידל איר קערפער
און עס ברייט זיך אָפּ זיין גאַנץ וועגן. די גרינע ביימער
שימערן אין די אויגן, די זון-שטראַלן פלאַטערן צווישן די ביי-
מער. נאָך אַ פאַר טריט און ער פאַלט אום מיט צילקען.

אַליין, אַליין, ווייט פון אַלע מענטשן. זאָל נאָר דער פויגל,
וואָס זינגט אויפן בוים זיי נישט אַרויסגעבן.

דערנאָך ווען ציילקע עפנט אויף די אויגן, אין וועלכע די גאַנצע
גרינקייט פון וואַלד שפיגלט זיך אָפּ, רופט זי זיך אָן צו סאַשען...
— דו?.. דו?.. איך האָב געמיינט, צו דאָס איז פרויקע...
— וואָס פרויקע? ווי קומט דאָ פרויקע?— ווונדערט זיך סאַ-

שע. נאָר ציילקע ווייסט נישט וואָס צו ענטפערן. אַ סך מאָל האָט
עס שוין מיט איר פאַסירט: ווען סאַשע צינדט זיך אָן און נעמט
זי שטאַרק קושן, ווען ער טראַגט איר אויף די הענט אַזוי פלינק
אַזוי לייכט, שוועבט מיטאַמאָל פאַר איר אַרויס דער פרויקע באַ-
ראַש, פאַר וועלכן זי האָט זיך שטענדיק מורא געהאַט... ווייל ער
האַט זי שטענדיק געוואַלט קושן, און איצט איז מיט איר דאָס
זעלבע געשען. זי האָט אויפגעעפנט די אויגן, געקוקט אויף סאַ-
שען און געזען פרויקען מיט זיין פונאַנדערגעשפילטער שוואַצער

בלווע. ער האָט געקוקט אויף איר און אַביסל בייזלעך געשמייכלט.
סאַשע האָט גאַרנישט פאַרשטאַנען... און זי האָט שוין ווי-
דער געשטרעקט די הענט צו אים, געלאַכט און געשטימט ביו די
זון האָט זיך אַריבערגעוואָרפן אויף אַ צווייט שטיק וואַלד. פון
דעם בוים, אונטער וועלכן זיי זענען געלעגן האָבן לאַנגזאַם גע-
טריפט פּעך-טראַפּנס, ווי גרויסע בורשטין-טרערן. דאָס האָט די
זון, פאַר איר אַוועקגיין, מיט די שטראַלן אויסגעוויגן דעם זאַפט
פון בוים...

זיי זענען געגאַנגען צוריק. סאַשע האָט אַלץ פאַרגעסן,
וואָס ער האָט נאָר וואָס געטראַכט. זי האָט פיל געלאַכט און איר
לאַכן האָט געכונטערט. יעדע רגע פלעגט ער ברייט אויפּפּענען
די אויגן און באַוונדערן איר שפּרונג, איר זאָרגלאַזיקייט.

די מומע פלעגט זיי שטענדיק צוגרייטן עסן, נאָר אליין
פלעגט זי זיצן אָדער שטיין פון דערווייטן. טיף אין האַרצן איז
זי בייו געווען אויף ביידן. זי האָט נאָך גאַרנישט געוואָסט און
האַט שוין ביידע געהאַלטן פאַר זינדיקע. זי איז געווען מאַכטלאַז,
האַט גאַרנישט געקענט העלפן און זי האָט זיך אינגאַנצן פאַר-
לאָזט אויף גאָט. איין האַפּנונג האָט זי יאָ געהאַט; דער זומער
זיָקט זיך אַוועק און דער סאַשע וועט דאָ לאַנג אין וואַלד נישט
בלייבן.

טעג האָבן זיך געצויגן טרוקענע, געזונטע, און נעכט—פינט-
טערע, טויט-שווייגעדיקע. און איינמאָל אין אַזאַ נאַכט האָט די
מומע ניכע דערהערט אַ שאַרף אין צימער. זי איז פון מידיקייט
באַלד ווידער איינגעשלאָפן, נאָר דער שלאָף איז שוין געווען אַן
אומרויקער, עס האָט געדויערט אַביסל, דערנאָך האָט זי אויפגע-
עפנט די אויגן, גענומען זיך אַרומקוקן אין דער פינסטער און
אויסגערופן:

— צילקע.

קיין ענטפער. איז זי אויפגעשטאַנען, אָנגעצונדן פייער...
צילקע איז נישט געווען, דאָס בעט אירס איז ליידיק און צו-
וואָרפן. די אַלטע איז בלייך געוואָרן פון שרעק... איז זי צוגע-

לאָפֿן צו דער טיר און נאַכאַמאָל אויסגערופֿן: „צילקע“. אין וואָלד-
 איז נאַכט געווען און די נאַכט האָט נישט געענטפערט.
 אין דער רגע האָט זי אַלץ געוואָלט וויסן, אַלץ דערגיין,
 זי איז שוין געווען מיט פאַרדאַכט און צאָרן, די מומע ניכע, אָט
 די צילקע, וואָס אויף אירע אַלטע הענט האָט זי זיך אויסגעהאַדע-
 וועט, אָט די צילקע נאַרט איר, פון שטוב גנבעט זי זיך אַרויס
 אינמיטן נאַכט... זי איז אַרויס אין וואָלד און איז אָפּגעגאַנגען עט-
 לעכע טריט אויף לינקס, עטלעכע טריט אויף רעכטס. עס איז געווען
 אַביסל קאַלטלעך פאַר אירע אַלטע ביינער און זי האָט צוגעצוי-
 טערט. דאָס ווינטל האָט געצופּט אירע גראָע האָר. זי האָט מער
 צילקען נישט גערופֿן, ניין, ניין. זי וויל דערזען דעם סוד. זי
 וויל וויסן צי די זינד איז שוין געשען. ווי אַ פאַרשווערערין
 האָט זי זיך געגנבעט, צום טייכל איז זי צוגעגאַנגען. דאָס וואָסער
 האָט זיך געמאַכט זיין שטענדיקן וועג און עפעס אומרויק צוגע-
 מורמלט. אַזוי שטום איז די נאַכט פאַר דער אַלטער. אַזוי אָנגע-
 זאַפט מיט פחד. באַטאַג פילט זי גאָר קיינמאַל נישט אַזוי איר
 אַלטקייט ווי איצט אין דעם הושך צווישן די ביימער. זי פאַר-
 געסט אויף אַ רגע אָן צילקען און טראַכט פון איר אייגן לעבן,
 פון אַזוי פיל עלנדע יאָרן, און פילן פילט זי, אַז צום בית-
 עולם איז שוין אַזוי נאַנט, אַזוי נאַנט. פאַר וועמען האָט זי גע-
 לעבט און ווער וועט נאָך איר וויינען?
 צילקע...

זי האָט איר אָפּגעגעבן די גאַנצע נשמה און איצט האָט זי
 זיך אַרויסגעגנבעט זינדיקן.
 אין וואָלד געפינט זי איר נישט. אפשר זענען זיי אַוועק-
 געגאַנגען נאָך ווייטער, האָט זי נישט קיין פוח מער צוגיין,
 די אַלטע, און די אויגן זעען קיין זאַך נישט – גייט זי צוריק, אינ-
 דעם דערהערט זיך צילקעס קול, צילקעס פאַרשטיקט לאַפֿן. די
 אַלטע ציטערט אויף, זי לאַכט פון סאַשעס צימער, פון דער צוויי-
 טער שטוב, וואָס שטייט אין וואָלד קומט דאָס לאַפֿן...
 זי גנבעט זיך צו נענטער און שטייט עטלעכע רגעס און-
 טערן פענסטער, שטייט און ציטערט אויף ביי יעדן קלאַנג, וואָס

זי הערט אויס — צדק איז קלאָר. אַלץ איז שוין זיכער און די נאַכט ווערט טאָפלט פינסטער פאַר איר, די פיס ברעכן זיך איר אונטער, זי וויל שוין גיין צוריק, דערהערט זי ווידער צילקעס לאַכן. האַלט זי נישט אויס און נעמט קלאַפן אין פענסטער און רופן: „צילקע, צילקע, צילקע“.

עס ווערט שטיל אינעווייניק ביי סאַשען אין חדר. אינגאַנצן וואַלד, אויף דער גאַנצער וועלט ווערט שטיל. די אַלטע שלעפט זיך צוריק אַוועק אין שטוב און פאַלט מיט אַ קרעכץ אַראָפּ אויף איר געלעגער. און דעם וואַלד דאַכט זיך, אַז טויזנטער שטימען האָבן זיך אין אים אַריינגעלאָזט און אַלע שטימען רופן: „צילקע, צילקע“. אין אַלע פינסטערע ווינקעלעך לויפט עס אַרום, דאָס קור, אויף אַלע צווייגן הענגט עס זיך אָן, אין טיכל פאַלן די קלאַנג-גען און די פאַליעס טראָגן עס אַוועק מיט שטיקער נאַכט אינגאַנצעם.

די מומע ניכע יאָמערט אין איר קישן. אויף איר, אויף איר צוויי אַליין פאַלט די זינד. זי האָט צילקען אויף אַרגע נישט גע-טאַרט אָפּלאָזן. זי, די מומע, האָט געדאַרפט דעם סאַשען פאַר-טרייבן פון וואַלד, ווי מען פאַרטרייבט אַ קראָ, וואָס קראַקעט צו לאַנג אונטערן פענסטער. ווי מען פאַרטרייבט אַ הונט. דערנאָך הערט זי, ווי די טיר עפנט זיך און ווי צילקע לייגט זיך אויף איר געלעגער. עס איז פינסטער אין חדר. ביידע פרויען שווייגן. איינע, וואָס האָט אַזוי פרום אָפּגעלעבט אַ לעבן — און די צווייטע, וואָס האָט אַזוי זינדיק אָנגעהויבן צו לעבן. און דאָרט ביי זיך אין צימער איז געבליבן סאַשע אַליין. דאָס געשריי „צילקע“, וואָס איז געקומען פון וואַלד, האָט אים איצט אויף אַן אמת אויפגעוועקט.

דאָס האָט גערופן די מומע ניכע, נאָר אים האָט זיך אויס-געדוכט, אַז די נאַכט אַליין האָט צו אים אַריינגעשריגן. די ביידע נאַכט האָט אים איצט שלאָפן נישט געלאָזט, ער האָט גענומען רייכערן איין פאַפיראַס נאָכן צווייטן, איז צום פענסטער צוגעגאַנג-גען און געקוקט אין דער פינסטערניש.
וואָס וועט דאָ זיין?

איין רגע און אים האָט זיך אויסגעדוכט, אז דאָס וויל
גאַנץ פשוט: אין דערפרי וועט ער צוגיין צום שאַסיי-וועכטער
איוואָן און אים הייסן איינשפּאַנען דאָס פּערה. ער וועט אַוועק
פון וואַלד, אַוועק, אַוועק...

„גיין, דאָס וועט דאָך קיינמאָל נישט זיין“ – האָט ער שוין
אין אַ רגע שפּעטער באַשלאָסן. און מיטאַמאָל האָט ער דערפילט,
אז ער בענקט נאָך דער צילקען, וועלכע האָט זיך אַזוי דער-
שראָקן, בעת די מומע האָט אין פּענסטער אָנגעקלאַפּט. וואָס טוט
זי דאָרטן איצטער? זי וויינט אודאי און די מומע שטראַפּט און
שילט, שטראַפּט און שילט.

ער האָט זיך געוואָרפן פון איין געדאַנק צום צווייטן. דער
קאַפּ זיינער האָט געברענגט פון אויפּרעגונג, ער האָט זיך אָנגע-
הויבן פילן, ווי אַ פאַרבּרעכער און האָט אַליין געוואַלט אויס-
טראַכטן פאַר זיך אַ שטראַף, אַ שווערע שטראַף, אַזוי ווי ער האָט
פאַרדינט.

עטלעכע מאָל האָט ער אויפּגעציטערט. אים האָט זיך
אויסגעדוכט, אז דער וואַלד רופט ווידער: „צילקע, צילקע“ און
צילקעס וואַרעמקייט האָט זיך נאָך געפילט אין צימער. דער וואַלד-
רייה פון אירע האָר האָט אים פאַרפּאַלגט. עס איז אים געווען אין
דער רגע גוט און שלעכט. און מיטאַמאָל האָט זיך אין אים אויפ-
געוועקט דער אַלטער זאָרגלאָזער סאַשע לוריע. „זאָל זיין!“ –
האָט ער צו זיך אַ זאָג געטון און איז אַוועק שלאָפן.

אויף מאָרגן איז ווידער געווען אַ זון-טאָג. און דאָס ערשטע,
וואָס סאַשע האָט דערהערט – איז געווען צילקעס זינגען. ער איז
צוגעגאַנגען צום פּענסטער און זי געזען פון דערווייטן. זי האָט גע-
וואָסן וועט ביים טייכל.

זי זינגט גאָר...

און די פאַרגאַנגענע נאַכט מיט ניכעס קול אונטערן פּענס-
טער האָט אים אויסגעזען ווי אַ חלום. אין וואַלד איז אַזויפיל זון
געווען, און בעת די זון שיינט ווערן אַלע זאָרגן פאַרקלענערט;
אין די טונקלסטע ווינקעלעך פון דער נשמה צולייגן זיך אירע
שטראַלן, עס לאָזט נישט טרויערן און עס צווינגט אין עפעס נאָך

צו גלייבן. סאשע האָט זיך אויף גיך צרומגע־אַשן, אָנגעטון זיך
און איז צוריס אין וואַלד. ער איז אַוועק אָן אַ זייט. צילקע האָט
אים נישט באַמערקט. זי האָט געקלאַפט די וועג און פון צייט
צו צייט געזונגען, אָנגעהויבן און אויפגעהערט. אין וואַלד האָט
איר קול זיך ווייט פאַרטראָגן, אויפגעהויבן זיך איבער די שפיצן
פון די ביימער און פלוצלונג זיך אָפּגעהאַקט מיטן עכאָ.

לוריעס וון האָט עפעס באַטראַכט אַ פּלאַן און צוריקוועגס
האַט ער גענומען האַסטיקער שפּרייזן. ער איז צוגעקומען צו
איסרס שטוב און איז אַריין.

ניכע האָט געאַרבעט, אירע אויגן זענען געווען פאַרוויינט.
ראַשע איז צו איר בענטער צוגעגאַנגען:

—ניכען הערט זיך איין, מומע ניכע, איך באַדאַרף אייך
און, איינטיקן טאַג, איך באַדאַרף אייער הילף.

ניכע האָט אויף אים נישט געקוקט און קאלט געפרענט.
—וואָס?

—מומע ניכע! אין מסטיבאָווע איז פאַראַן אַ רב, יאָז

זי האָט אויף אים פאַרווונדערט אַ קוק געגעבן:

—פאַראַן אַ רב. צו וואָס דאַרפסטו אַ רב?

—הערט זיך איין, מומע ניכע, אויב איר וועט מיר צו-

העלפן, וועל איך אַליין אַלצדינג טון, היינט נאָך מוז דאָס געשען.

—וועגן וואָס רעדסטו, איך פאַרשטיי דיך נישט.

—איך וויל שטעלן אַ חופּה מיט צילקען. איר הערט, מומע

ניכע, היינט נאָך מוז דאָס געשען.

זי מומע ניכע איז אַזוי צוטומלט געוואָרן, האָט אויסגע-

גלאַצט אַ פאַר אויגן אויף סאַשען און פון אירע הענט האָט אַלץ

גענומען פאַלן. אַ שרעק און אַ פרייד האָט זיך אויפגעוועקט אין

איר.

—צו וואָס אַזאָ איילעניש, אָן אַ טאַטן, אָן קיינעם נישט?—

סאַשע האָט זי נישט געלאָזט רעדן.

—עס איז אַ שאַד רי צייט, גייט אַוועק גלייך קיין מסטי-

באָווע, רעדט איבער מיטן רב, זאָל ער אַלץ צוגרייטן און מיר

וועלן נאָכמיטאָג דאָרט קומען.

—איך וועל שיקן שלמה'ן קיין סוויסלאַטש, זאָל איטר קומען.
 ער איז דאָן אַ טאַטע. —ניכע האָט זיך געבעטן.
 —מען דאַרף נאָך קיינעם נישט שיקן, —האָט סאַשע פעסט
 אַרויסגערעדט. —איר האָט דאָך ליב צילקען, עס גייט אין איר
 גליק... שפעטער וועט אפשר צו שפעט זיין. —זי האָט געקוקט
 אויף אים מיט אַ פּאָר אָפענע אַלטע אַייגן און פאַרשאַרט די
 גראַע האָר אונטערן שייטל.
 זי האָט זיך דאָך נישט גערירט פון אַרט, איז סאַשע צו-
 געגאַנגען און זי אָנגענומען פאַר דער האַנט, האָט איר צוגעפירט
 צום קאַסטן, וווּ עס איז געלעגן איר פאַטשיילע. —נעמט די פאַ-
 טשיילע און גייט קיין מסטיבאָווע!
 זי האָט געפאַלגט. נאָר פריער איז זי צוגעלאָפּן צו דער
 גוראַלניע זוכן שלמה'ן. זי האָט אים געוואָלט שיקן קיין סוויס-
 לאַטש, נאָר שלמה איז אין גוראַלניע נישט געווען. איז זי געשטאַנען
 אַראָבע און געקלאַרט, דערנאָך גענומען גיין קיין מסטיבאָווע און
 דעם גאַנצן וועג האָט זי פאַרווייט מיט אירע זיפּצן.
 סאַשע איז דערווייל צוגעקומען צו צילקען.
 —גוט מאַרגן!
 נאָר אַנשטאַט אַן ענטפער האָט זי אַ פאַטש געגעבן מיט
 דעם וועש-קלאַפער אין וואַסער און סאַשען באַשפּריצט פון קאַפּ
 ביז די פיס. און ווידער געאַרבעט.
 —די מומע האָט עפעס באַנאַכט גערעדט צו דיר?
 —ניין!
 —וואָס האָט זי געטון?
 —געוויינט...
 —און דו?
 —איך בין געשלאָפּן.
 האָט ער געטראַכט אין דער רגע, סאַשע, אַז זי נעמט עס
 אָן אַ סך פשוטער, ווי ער. זי איז גלייך געגאַנגען שלאָפּן און
 ער האָט זיך אַזוי לאַנג געפייניקט ביים פענסטער.
 —צילקע, האָסט עפעס אַ שיינ קליידל?
 —יא, איז וואָס?

—און שײך האָסטו אויך?

—שיך האָב איך אויך, דער טאַטע האָט נישט לאַנג גע-
בראַכט, אָבער צו וואָס פרעגסטו עס?
—מיר'ן גיין קיין מסטיבאָווע...

—האַ?—זי האָט אַוועקגעלייגט דעם וועש-קלאַפער און צו-
געגאַנגען צו סאַשען, וועלכער איז געשטאַנען נאָנט לעס וואַסער
און גערייכערט, —האַ! וואָס וועלן מיר טון אין מסטיבאָווע?
—מיר'ן גיין צום רב שטעלן אַ חופּה.

האַט זי סאַשען אַרומגעכאַפּט מיט אירע נאַסע הענט און
גענומען לאַכן, פלאַפלען און שפּרינגען, זיי זענען ביידע שיער
נישט אין טיכל אַריינגעפאַלן. געפרייט האָט איר די גאַנצע גע-
שיכטע צוליב דעם, וואָס מען וועט ערגעץ גיין, מען וועט עפעס
טומלען, עס וועט זיין לעבעדיק. די גאַנצע ערנסטקייט פון דער
מינוט איז איר נישט אָנגעגאַנגען, און סאַשע האָט עס אַליץ אין
איר פאַרשטאַנען, זי איז אים דערפאַר זייער טייער געווען.
און אינמיטן רייסט זי איבער די שטילקייט.

—אָבער צו וואָס שיק? אין מסטיבאָווע גיי איך זומער
באַרוועס, שטענדיק באַרוועס.

סאַשע האָט איר איינגערעדט, אַז זי זאָל אָנטון שיק, ווייל
עס פאַסט נישט, כאָטש אין האַרץ האָט ער ביי זיך געטראַכט,
אַז דאָס וואָלט געווען זייער אַריגינעל, ווען זי וואָלט געשטאַנען
אונטער דער חופּה באַרוועס.

דערנאָך, ווען צילקע האָט ווייטער געאַרבעט, האָט זי אָן-
געהויבן אָביסל באַטראַכטן טיפער דעם גאַנצן ענין און צו סאַשען
זענען געפּלויגן פּראַגן:

—וואָס וועט זאָגן דער טאַטע מיינער?

—דיין טאַטע? מיר האָבן דאָך ביי קיינעם נישט גע-

פרעגט.

סאַשע האָט זי באַרויקט:

—קינד, און נעכטן, און אייערנעכטן און די גאַנצע צייט,

וואָס מיר קושן זיך דאָ אין וואַלד? מיר האָבן דאָך פריער אויך
קיינעם גאַרנישט געפרעגט.

—טאקע, מיר האָבן ביי קיינעם נישט געפרעגט, מיר זען
גען דאָך שוין גרויסע...

און זי האָט קאָקעטיש אויסגעגלייכט איר גאַנצע פיגור.
זיך צוועקגעשטעלט שטאַלץ אַנטקייגן סאַשען. אַנטקייגן אַלטן
וואַלד. סאַשע האָט איצט נאָכאַמאָל געזען, ווי רייף זי איז די
לעצטע צייט געוואָרן, ווי אויסגעוואַקסן.

,מיר זענען דאָך שוין גרויסע". עס האָט אָפּגעקלונגען ביי
אים אין די אויערן. ער האָט זי באַגייסטערט אָנגעקוקט.

—נו, גיב אַ קוש, וואָס גלאַנצסטו מיט די אויגן?—האָט ער
דאָס שוין געוואָלט טון, איז זי אָפּגעשפרונגען און זיך נישט גע-
לאָזט כאַפּן. זי לויפט און ער לויפט נאָך, דער וואַלד הערט זיך
צו צו זייער לאַכן. די וועט ביים טייכל איז געבליבן ליגן אָן
אַ בעל-הבית ערגעץ ווייט, אונטער אַ סך ביימער. ווייט אין וואַלד
האָט סאַשע איר געכאַפט און זי האָט איר קוש באַקומען מיט אַ
גרויסן פּראָצענט.

דערנאָך איז זי אַריין אין שטוב צוגרייטן שיך און קליידל,
סאַשע איז געבליבן אַליין.

ער האָט געטראַכט...

ער האָט געטראַכט, אַז דאָס, וואָס ער גייט איצט טון,
מוז געטון ווערן. פון אַלץ, וואָס אין קאָפּ האָט זיך אים איצט
געפלאַנטערט האָט ער איינס פאַרשטאַנען: צילקען טאָר מען צווי
נישט לאָזן... מען מוז דאָס טון, וואָס גיכער, נאָך היינט, און די
חופּה מוז געשטעלט ווערן. ס'קאָן זיין, אַז ער האָט מורא געהאַט
פאַר זיך אַליין. און אַז ער וועט באַקומען חרטה, און טאָמער
מישן זיך אַריין זייטיקע סיבות און דאָס וועט אים שטערן צו
זיין פאַראַנטוואָרטלעך פאַר זיך אַליין. ער האָט נישט געוואָלט
טראַכטן צי ער האָט צילקען שטאַרק ליב, צי זיין ליבע וועט
לאַנג דויערן... אין קאָפּ האָט עפעס געעגבערט אַ פּחדל, אַ ספּאָל—
נאָר ער האָט עס געיאָגט פון זיך...

אין דעם האָט ער דערזען אין וואַלד צווישן די ביימער
אַ נייעם נפש: דאָס איז געווען אַ ייד אין די מיטעלע יאָרן מיט
צוקנייטשטע בנדים און מיט אַ צוקנייטשטן האַרטן קאָפּעליוש. ער

איז לאַנגזאַם צוגעגאַנגען צו סאַשען;
 — שלום-עליכם, מזל-טוב איין— און ער האָט אויסגעשטרעקט
 די האַנט. סאַשע האָט אים אויך דערלאָנגט זיין האַנט, נאָר דער-
 ביי האָט ער אים באַטראַכט מיט נייגעריקע בליקן, וועלכע האָבן
 גערעדט: „ווער זענט איר און וואָס ווילט איר?
 — איך בין דער שמש ביים מסטיבאָוער רב, — האָט זיך דער
 ייד פאַרגעשטעלט.
 און סאַשע האָט דערפילט, ווי עפעס אַ שליח פון אַ פרעמד-
 דער וועלט איז צו אים געקומען.
 — שוין אַלץ צוגעגרייט, — האָט דער ייד ווייטער גערעדט. —
 די אַלטע ניכע וואַרט אויף אייך, אויב איר ווילט קאָנען מיר
 שוין גיין.
 סאַשע האָט דעם יידן אַוועקגעשיקט צום שאָסיי-וועכטער
 איוואַן, אַז יענער זאָל גלייך איינשפּאַנען דאָס פּערד. דער ייד
 איז געלאָפּן דערפילן.
 און צילקע איז שוין געשטאַנען אויפן גאַניקל אין איר
 ווייס קליידל און אָנגעטון אין שייך, וועלכע האָבן נישט זייער גע-
 פּאַסט צו דעם שטענדיק באַרוועסן מיידל.
 דערפאַר האָט זי אויסגעזען העכער, שלאַנקער און אַ שע-
 מענדיקער שמייכל האָט זיך געלייגט אויף איר פנים. אין דער
 צייט, וואָס זי האָט זיך איבערגעטון האָט זי געמוזט עפעס אַ סך
 איבערקלערן. אַ באַזונטער ערנסטקייט האָט געקוקט פון אירע אויגן.
 זי האָט זיך אַרומגעקוקט, האָט באַטראַכט דעם וואַלד פון אַלע
 זייטן, פונקט, ווי זי וואָלט זיך זעגענען מיט אירע איינציקע באַקאַנ-
 טע— מיט די ביימער.
 סאַשע האָט זי באַמערקט און איז צוגעגאַנגען צו איר. „די
 אויגן זענען ביי איר היינט ווידער בלאַע“ — האָט ער אַטראַכט גע-
 טון. מערקווירדיק, ווי זיי בייטן זיך ביי איר, די אויגן— פון גראַץ
 זוערן זיי אָפט בלאַע.
 — צילקע, אַ ייד, אַ שמש איז געקומען פון מסטיבאָוע, די
 מומע וואַרט שוין אויף אונז.

איך האָב געשיקט דעם ייד צו איוואַנען, ער זאָל ברענגען די לינייקע.

זי איז צו אים צוגעגאַנגען, צוגעלייגט דעם קאַפּ צו זיין ברוסט און באַלד אויפגעהויבן דעם בליק און אַריינגעקוקט אין סאַשעס אויגן...

עפעס אַ בלאַק דורכ׳ליכטיקע וועלט, אַ גוטמוטיקע נשמה האָט אַריינגעקוקט אין זיין נשמה און האָט דאָרט אָנגערירט די בעסטע סטרוקעס. סאַשע איז צום ערשטן מאָל אין זיין לעבן אַזוי טיף גערירט געווען, ווי אין דער רגע, דאָס האַרץ האָט אים געקלאַפּט... זי איז דאָך זיינע, ווי אַ קינד האָט זי זיך אים אָפּגעגעבן און פאַר דערדאָזיקער פאַרטרוינג צו אים, וויל ער קיין שלעכטט נישט טון. אין דעראמתן האָט ער זיך געהאַט זיין אָרנטלעכקייט. פיל מאָל האָט ער געטראַכט וועגן דעם, אַז פאַרשוונן זיינע הענט וויל ער נישט... בלויז אַמאָל-אַמאָל אַביסל נישט אַנשטענדיק גע-ווען, אָבער אויף אַזויפיל, אַז מען זאָל מיט זיף דאָס קאָנען אָפּוואַשן...

צילקע טראַכט אַ רגע, און פּרעגט דערנאָך:

—וויילסט טאַקע מיט מיר חתונה האָבן?

—יאָ, קינד, איך האָב עס פעסט באַשלאָסן.

—און וועסט נישט האָבן חרטה?

סאַשען נעמט קלאַפּן דאָס האַרץ פון אַזאַ פּראַגע, פון אַזאַ טיף-געצילטע פּראַגע, נאָר ער האָט דאָך פּריער באַשלאָסן, אַז היינט טאָר ער זיך נישט גריבלען אין דער נשמה. דאָס מוז גע-שען אין שטאָט. אַן ענטפּער באַקומט צילקע אַ קוש אין די ליפּן, און דאָס באַרויקט זי.

די לינייקע מיט איוואַנען, מיט דעם יידן פאָרט צו.

אַלע פיר זעצן זיך אויס אויף דער לאַנגער לינייקע און מען פאָרט. נאָנט שטייען ליידיקע פעלדער אינגאַנצן באַגאַסן מיט זון און אַלע פעלדער זענען אַרומגערינגלט מיט וואַלד.

צילקע האָט אַלץ פאַרגעסן. די זון, די ליכטיקייט אַרום ווירקן אויף איר. זי שרייט צום פּערד „ניאו“ און נעמט עטלע-לע מאָל זינגען. סאַשע רעדט אָפּ מיטן שמש, אַז אין שטעטל

זאל קיין טומל נישט ווערן. קיינער אויסקער די, וואָס מוזן זיין
 דערביי זאלן נישט וויסן פון דער חופה.
 די לינייקע בלייבט שטיין נישט ווייט פון שטעטל. דער
 שמש גייט דער ערשטער. צילקע מיט סאַשען גייען נאָך. ווי
 פאַרבלאָנדזשעטע גייען זיי נאָך דעם פרעמדן ייד. צילקען איז
 שווער צו גיין אין די שייך—אָווי לאַנג באַרוועס אַרומגעלאָפן.
 און דערנאָך זענען זיי געזעסן אין אַן ענגן צימער. דאָרט
 האָט זיך צונויפגעזאַמלט אַ מיניין מענטשן. די מומע האָט אַלץ צו-
 געגרייט, זי האָט פסדר געזיפצט, נאָר זיפצנדיק האָט זי איינס
 פאַרשטאַנען, אַז אויב דער סאַשע האָט זי אומגליקלעך געמאַכט,
 זאל ער עס איצט פאַרריכטן מיט דער חופה.
 דער רב האָט עפעס אויסגעפרעגט ביי סאַשען און עס פאַר-
 צייכנט אין אַ גרויסן ספר, דערנאָך האָט מען אויפן הויף אַרויס-
 געטראָגן אַ שטיק אויסגענייט צייג אונטער פיר דרענגלעך.
 מען האָט אים עפעס געהייסן זאָגן, דערלאַנגט אַ רינגעלע,
 דערלאַנגט אַ פוס וויין. ווי ערנסט און צוטראַגן ער איז נישט
 געווען אין יענע מינוטן, האָט זיך אים עטלעכע מאָל געוואָקט
 לאַפן: וואָס ווילן זיי, די אַלע מענטשן?
 נאָר באַלד כאַפט זיך סאַשע צוריק און טראַכט:
 „דאָס איז נייטיק. דאָס איז נייטיק. „נאָך אַ פאַר מינוט,
 איך וועל פון זיי פטור ווערן.“
 דערנאָך האָבן די אַלע מענטשן גענומען זשווען, ווי
 זשוקעס:
 „מזל-טוב“, „מזל-טוב“, „מזל-טוב“
 צילקע האָט אָווי נעבענדיק פאַרלייגט די הענט און גע-
 קוקט אויפן עולם. די מומע האָט געוויינט און פסדר געקושט
 צילקען.
 צו סאַשען איז צוגעגאַנגען אַ ייד און האָט אָנגעהויבן רעדן:
 — די לוריעס, אַ קלייניקייט אַזא יחוס!
 סאַשע האָט אים דערלאַנגט אַ פאַפירענעם צען-רובל-שטיק
 און דער ייד האָט זיך אַפגעטראָגן. באַלד איז צוגעקומען אַ צווייטער.
 — אייער פאַטער...

סאשע האָט דעמדאָזיקן אויך דערלאַנגט אַ מסבּע און יע־
נער האָט זיך באַלד אָפּגעטרָגן. דער דריטער איז צוגעגאַנגען
מיט אַ שמייכל אויף די ליפּן:

—די פּלה האָט זיך גאַרנישט גענאַרט... כּע, כּע...

מיטאַמאָל האָבן זיך צו אים אויסגעשטרעקט אַזויפיל הענט.
עפּעס אַ שמש און נאָך אַן אונטער-שמש.

—מזל-טוב, מזל-טוב, —און פאַר יעדן מזל-טוב האָט סאָשע
געצאָלט. עטלעכע מיידלעך האָבן זיך דערוווסט די גאַנצע גע-
שיכטע. אַלץ וואָס קומט פאַר ביים רב. זיי זענען געקומען צו-
לויפן און צילקע איז געשטאַנען אויפן שוועל פון אַ צווייטן צי-
מער און עפּעס גערעדט מיט זיי. די מומע האָט זיך געשושקעט
מיטן רב און סאָשע איז אויף אַ קורצער צייט געבליבן זיצן אַליין
אויף אַן אַלטמאָדישן ווייסן פּאָטעל.

ער איז מיטאַמאָל עפּעס קלענער געוואָרן אין וואָס און
אין זיין גאַנצן וועזן. ער האָט אין זיך געשמייכלט: אויסגעדוכט
האָט זיך אים, אַז מען האָט אים אָפּגעשמיסן.

פון צימער האָבן זיך אַרויסגערוקט די בערדיקע יידן. ני-
כע האָט זיך אויפּגעהערט צו שושקען מיטן רב. צילקע האָט אין
רעדן מיט די חברטעס אַ לאַך געטון און סאָשע האָט זיך אויפּ-
געכאַפט פון זיינע געדאַנקען...

ער איז צוגעגאַנגען צו דער אַלטער ניכע:

—נו, מומע ניכע, איר זאָלט שוין מער נישט וויינען און
זייט נישט ברוגו אויף מיר.

האָט זי זיך ערשט פּונאַנדערגעוויינט אויף אַן אמת. עס
האָט געדויערט עטלעכע מינוט ביז זי האָט זיך באַרויקט.
צילקע האָט שוין אויך געוואָלט נעמען וויינען. זי האָט גע-
מיינט, אַז מען באַדאַרף אַזוי. נאָר סאָשע האָט שוין פריער
אַרויסגעשיקט דעם שמש, ער זאָל ברענגען איוואַנען מיט דער
לינייקע, וועלכע איז געשטאַנען נישט ווייט פון שטעטל.
זיי זענען אַרויס פון רב, אַרום זענען שוין געשטאַנען פיל
נייגעריקע. ווער וואָלט עס געקאַנט איינהאַלטן אַזאָ סוד.
—לוריעס זון האָט חתונה געהאַט מיט איסרס צילקע.

—א באַרוועס מיידל האָט חתונה געהאַט מיט דעם „אויס-
לעבדער“.

—ער איז אודאי משוגע געוואָרן.
צילקע האָט אָבער אויך געהאַט פאַרטיידיקער:
די שטאַטישע מיידלעך מעגן זיין אַ כפרה פאַר איר.
—זי איז דאָך אַזוי שיין, ווי אַ בת-מלכה...
סאַשע האָט זיך געפרייט, ווען די לינייקע האָט זיך שוין
גענומען רירן. ער האָט צו די מענטשן גאַרנישט געהאַט. זאָלן
זיי טומלען, נאָר אים ווילט זיך זיין וואָס ווייטער פון זיי.
אַט איז שוין פעלד. זיי פאָרן, די מומע ניכע ווישט נאָך
אַלץ די אויגן. צילקע האַלט זי צו, זי זאָל נישט אַראָפּפאַלן, און
אַליין וויל זי עפעס פרעגן ביי סאַשען. נאָר זי שעמט זיך. האַלט
אָבער נישט אויס און פרעגט יאָ:

—סאַשע, ווען וועט שוין זיין אונזער חתונה?
לאַכט סאַשע, ער פאַרשטייט וואָס זי מיינט: ביי איר הייסט
„חתונה“ מוויק מיט טענאָן מיט אַ סעודה...
—עס וועט זיין, קינד, שפעטער, עס וועט זיין.
און איוואָן, דער שאַסיי-וועכטער, וואָס טרייבט דאָס פערד,
איוואָן מאָנט אויך זיין חלק:

—באַרין, ווען וועט מען מאַכן אַ שנאַפּס? אַזאַ יום-טוב, אַזאַ
שיין מיידל צוגענומען פון אונזער וואַלד.
און דאָס „שיין מיידל“ זיצט נישט איין אויף דער לינייקע.
דערזעט זי אַ פאַרשפעטיקט בלימל אין פעלד—שפרינגט זי אַראָפּ
פון דער לינייקע.

זי האָט שוין אַ גאַנצן בוקעט מיט פעלד-בלומען. די פאָר
וויאַרסט פליען גיך דורך.

בעת זיי פאָרן אַריין אין וואַלד ברענגט שוין די זון איר
לעצט פייער. אין וואַלד אויף די ביימער פאַלן פיל גרויסע אומ-
געלומפערטע פלאַמען און זיי ליגן אויף די ביימער מיט זייערע
גסיסה-צונגען.

טונקעלער ווערט. אַלץ טונקעלער. דער אייביקער אָונט-
אומעט גייט מיט זיינע מעלאַנכאָלישע טריט נענטער צום מענטשן

צו... און צילקע האָט אויך דערפילט דאָס שווייגעניש פון אַרום,
 נאָר זי וויל נישט זאָגן, אפילו קיין רגע נישט.
 בעת די לינייקע שטעלט זיך אָפּ לויפט זי צו צו סאַשען
 און נעמט אים טרייסלען און לאַכן דערביי:
 —חתונה געהאַט. האָ, סאַשע, חתונה געהאַט?
 סאַשע גלעט איר קאָפּ רויק, פאַרטראַכטערהייט. דער יריד,
 דאָרטן אַרום דער חופּה, האָט אים אַביסל צוטומלט, דאָך אין אים
 עפעס יום-טובדיק געווען אויף דער נשמה...
 יום-טובדיק און אומעטיק.
 און אין יענעם אַוונט זענען די מיידלעך מיט די בחורים
 אין מסִיבאַווע ביז שפעט נישט געגאַנגען שלאָפן. עס האָט אַלע-
 מען איבערראַשט און פאַרחלומט דאָס געשעעניש.
 —אין ביכלעך דערציילן זיך אַזעלכע מעשיות?
 —און וואָס וועט זאָגן דערצו דער שווייגנדיקער איטר?
 —און די לוריעס, וואָס וועלן זאָגן?
 —זי וועט איצט לעבן אַ טאָג, די צילקע...
 —ווער ווייסט?—ס'איז דאָך נישט קיין גלייכער שידוך...
 נאָר איין פרויקע האָט זיך פון די אַלע שמועסן באַהאַלטן.
 ער איז אַרויס פון שטעטל און צוויי מאָל געגאַנגען אויפן וועג
 צום וואַלד, וווּ עס שטייען די דריי הייזער, נאָר ביידע מאָל איז
 ער דאָרט נישט דערגאַנגען.
 אין עטלעכע טעג אַרום האָט ער איינגעשפּאַנט דעם טאַטנס
 פערד אין דער בריטשקע און איז אַוועקגעפאַרן קיין וואַלקאַוויסק.
 ער איז צוריק נישט געקומען. עס איז אַוועק אַ וואַך צייט.
 דער אַלטער פאַראַש איז אים געפאַרן זוכן און דערגאַנגען איז
 ער, אַז פרויקע האָט דאָס פערד מיט דער בריטשקע פאַרקויפּט,
 דאָס געלט האָט ער פאַרשיפורט, און ער שיפורט נאָך אַלץ. אַהיים
 וויל ער נישט פאַרן.
 —דאָס איז אַלץ צוליב צילקען.—אָווי האָט מען אין מסִי-
 באַווע גערעדט.

VII

מען האקט דעם וואלד...

אין די רייקע טעג האָט מען נאָר באַדאַרפט אַביסעלע אָנ-
שטרענגען דאָס אויער און עס האָט זיך דייטלעך געהערט, ווי
די העק אַרבעטן.

דאָס האָט מען געהאַקט דעם וואַלד. אַלץ נענטער און נענטער.
ביי איסר אין שטוב האָבן שוין אַלע געוואָסט פון דעם,
אַז דער וואַלד זייערער האָט געציילטע חדשים... מען האָט גע-
וואָרט אויפן הערבסט, דאָן וועלן קומען אַ סך מער אַרבעטער.
אין הערבסט זענען די ביימער פעטער און עס איז נוצלעכער
זיי אַוועקצולייגן אין דערדאָזיקער צייט.
דער זומער איז אַוועק.

אויב אין וואַלד האָט, ווי פריער, די גרינקייט געהערשט
און די רעשטלעך פון די וואַרעמע זומערדיקע לופט-שטראָמען
האָבן נאָך פון צייט צו צייט געשוועבט צווישן די ביימער, איז
אַבער אין פעלד שוין געווען הערבסט. ווי נאָר אַ בלעטער-בוים
איז ערגעץ געשטאַנען האָט שוין די געלקייט פון זיינע בלעטער
פון ווייטן אָנגעזאָגט: אַז עפעס שטאַרבט און עפעס איז שוין גע-
שטאַרבן.

אַרום דעם שאַסי-וועכטערס הייזל איז געווען אַ גערטל מיט עטלעכע ביימלעך קאַליבעס. איצט זענען זיי געבליבן אָפּ-געדעקט, די קנױלן מיט די קאַליבעס, און זיי האָבן גערייצט, גערייצט...

אַרום איז גרין. רעכטס, לינקס פון אַלע ווייטן גרינען די סאַטנעס, און אין דעמדאָזיקן טאָל פון גרינס כאַפט זיך שטימע-ריש-פריילעך אַרײן די רויטקייט פון די קאַליבעס. פאַשע האָט ליב געהאַט דאָסדאָזיקע ווינקל. אַ סך מאָל איז ער דאָ געקומען מיט צילקען און אָן צילקען. דאָ פלעגט ער טראַכטן פון זיך און פון דעם וואַלד-מיידל, מיט וועלכן ער איז געווען אין מסטיבאָווע ביים רב.

הייסט עס. אַז ער האָט שוין אַ ווייב. דאָס איז דאָך שוין געשען און דאָך פלעגט ער זיך פיל מאָל אויפכאַפן און אַ ציטער טון... אפּשר, אפּשר איז דאָס אַ חלום די גאַנצע געשיכטע? אַ שיינער חלום, פון וועלכן דאָס בלוט צינדט זיך אָן. און נאָך וועל-כן מען ליגט לאַנג מיט צוגעמאַכטע אויגן, מיט אַ רויקייט אין דער נשמה...

ניין. עס איז נישט קיין חלום. זאָל ער אַביסל אונטערוואַרטן און זי וועט פאַלד אָנקומען, די צילקע. זי וועט זיך אונטערגאַנגע-גען און אים צודעקן די אויגן מיט די הענט. — צילקע! — רופט אים סאַשע.

און זי שווייגט.

נאָכאַמאָל „צילקע“

— יא, יא, איך, איך... —

און דער „איך“ קלינגט איבערן גאַנצן וואַלד, איבער דער גאַנצער וועלט, און אין סאַשעס נשמה קלינגט ער אַרײן, ווי אַ רוף, ווי אַן אָנזאָג, ווי אַ גוטמוטיקער באַפעל... אַפּער דאָך אַ באַפעל... —

ער טאָר אויף לאַנג נישט אַוועקגיין, זי לאָזט אים נישט פאַרן אין שטאַט, פונקט ווי זי וואַלט מורא האָבן, אַז עמיצער זאָל אים דאָרט נישט צונעמען פון איר. זי באַפעלט אים נישט, זי בינדט אים נישט. נאָר אין אַזעלכע מאָמענטן מאַכט זי צו די

ליפן און ס'דויערט לאנג ביז זי עמנט ווי. זי איז אויף איר שטיין-
גער אַ גרויסע עקשונטע.

אין צוויי זאָכן:

אָדער זי אָרעמט אים פסדר, דעם סאַטיען, — קושט און בייסט
זיך, אָדער זי שווייגט, ווי אַ יונג סאָסנעלע. שוין, רונד מיט
פריש גרינס באַפּוצט און שווייגט.

מיט גרויס מי האָט זיך סאַשע אָפּגעבעטן ביי איר אויף אַ
טאָג. ער איז געפאַרן קיין סוויסלאַטש צום אַלטן איסר. ער איז
געפאַרן זיך פאַרצושטעלן נישט אַלט לוריעס זון, נאָר אַלט אַן
איידעם פון דעם זעלבן איסר, וועלכער איז אַ משרת ביי זיין טאָטן.
ער האָט אים געטראָפּן אין אַ פריש-אויפּגעבויט הייזל אין
וואַלד, דערביי זענען געווען גאָך מענטשן. האָט סאַשע אָפּגעוואָרט אַ
לענגערע צייט און דערנאָך צוגעטראָטן צום ענין:

— ר' איסר, אייך קומט אַ מזל-טוב...

איסר האָט אויפּגעהויבן זיין פאַרוואַקסן פנים, האָט אַרייַן-
גערוקט עטלעכע פינגער אין באַרד און נאָך אַ סעקונדע שווייגן
געפּרעגט.

— וואָס?

— מיט אַ וואָך צוריק האָב איך חתונה געהאַט מיט אייער
טאָכטער, מיט צילקען. — דער אַלטער איז געבליבן שטיין, ווי אַ צוגע-
שמידטער:

— יאָ, חתונה געהאַט ביים רב אין מסטיבאַווע.

— מיט מיין טאָכטער? — האָט איסר אויסגעשריגן... — וואָס? ווי

אָוויז צו וואָס?

— ר' איסר, דאָס איז שוין אַ געשעענע זאַך, איך האָב זי
ליב, אין האָב זיך אונגעווינט צו איר. זי איז מיינע, מיין ווייב.
האָט אויסגערוכט אין דער רגע, אַז איסר האָט אַליץ, אַליץ
פאַרשטאַנען. אַליץ וואָס סאַשע האָט גערעדט און וואָס ער האָט
נישט גערעדט. ער האָט געשוויגן, איז צוגעגאַנגען צו דער טיר
און געקוקט לאַנג-לאַנג אין וואַלד. צו סאַשען איז ער געשטאַנען
מיט דער פלייצע. און געמילט האָט זיך דעמלט סאַשע זייער
נישט היימלעך. אין ביידל איז האַלב פינטער געווען און דאָס

הָאָט נאַכמער געווירקט אויף זיין שטימונג.
נאָר אָט גייט ער צו, דער יונגער לוריע, צו זייער אַלטן
זשורת, און פרעגט אים גוטמוטיק.

—וואָס, עס געפעלט אייך נישט דער שידוך? ר' איסר!
אין האַרץ האָט איסר דעם סאַשען נישט פיינט געהאַט,
כאָטש ער האָט געהערט וועגן אים שלעכטע זאַכן און איצט איז
ער געשטאַנען, סאַשע, אַנטקייגן אים מיט אַ גוט אָפּן פנים...
ער האָט אים דערלאָנגט די האַנט, אַרויסגערעדט: „איך
נעם צו דיין מזל-טוב“ און זיך פונאַנדערגעוויינט. סאַשע האָט
אויפגעצייטערט. אַזאָ וויינען פון אַ מאַנספערשין האָט ער נאָך
נישט געזען. פונקט ווי אַ הונדערטייעריקער בויס האָט זיך גע-
בראַכן, אַ שטיין האָט פון זיך אַליין געפלאַצט... דער גאַנצער
קערפער האָט זיך אים געטרייסלט און גרויסע טרערן זענען גע-
לאָפּן איבערן פנים, איבער די האַריקע באַקן.
סאַשע האָט געפילט, אַז ער באַדאַרף אַוועקגיין און ער
איז צוועק בלאַנדזשען אין פרעמדן וואַלד.
בעת ער איז צוריקגעקומען צום הייזל, איז איסר צו אים
צוגעגאַנגען און שווייגנדיק אַ קוש געטון. דערנאָך האָט ער ביי
אים געפרעגט:

—און דייע עלטערן ווייסן שוין פון דעם?
—נאָך נישט, די טעג וועלן זיי שוין וויסן. איך שרייב
צו זיי.

—צי וועט עס דיין טאַטן געפעלן ווערן?
הָאָט סאַשע געענטפערט:
—מיין טאַטע האַנדלט מיט וועלדער...
—איז וואָס?
—איז גאַרנישט. מיר וועלן שוין דורכקומען.
צוריק איז סאַשע געפאַרן מיט איסרן, וועלכער האָט נאָר
אויף איין טאָג געהאַט צייט זיך אַפצורייסן פון סוויסלאַטש קיין
פּרודנע.

געפאַרן זענען זיי און אַ גאַנצן וועג געשוויגן.
איסר, דער ייד, וואָס האָט אַ לעבן אַפגעלעבט אין די

דעלדער אין האָט זיך אויסגעלערנט פון די ביימער שווייגן; ביי וועלכן די פרוי איז געשטאָרבן אַ יאָר נאָך זיין חתונה און האָט מיט זיך אין קבר מיטגענומען זיין גליק און האָפנונג; אַ מענטש איז ער געווען, וואָס האָט שטענדיק מורא געהאַט, אַז אַנזערע זאָלן אים נישט צווינגען צו רעדן... און סאַשע...

ער פלעגט זעלטן ווען אַריינקוקן אַ צווייטן מענטש אין דער נשמה. נאָר וועגן איסרן האָט ער איצט געטראַכט די גאַנצע צייט פון זייער פאָרן. ער איז זיכער געווען, אַז דער אַלטער וועט בלויז מיט אַ וואָרט אָפקומען און דערפאַר האָט ער מיט אים קיין שמועס נישט פאַרפירט. ער האָט נישט געקאָנט פאַרשטיין, צי דער אַלטער בייזערט זיך, צי ער איז כאַטש אַביסל צופרידן מיט דעם געשעעניש.

דאָס פערדל איז געלאָפן איבער די ליידיקע פעלדער. די לעצטע קאַרטאָפּל האָבן פאַרשפּעטיקטע פויערים אויסגעגראָבן, אין די איבערגעברענטע קרויט-פעלדער האָבן קראָען עפּעס געזוכט... עס איז געווען אַ גרויסע ליידיקע וועלט אַרום, און די גרויסע ליידיקייט האָט זיך אין האַרץ צולייגט אַזוי ברייטלעך און אַזוי פּוסט...

דער וועג האָט זיך לאַנג געצויגן. ווען איין מענטש שווייגט פאַר זיך, אין זיך, איז אים דאָס פיל לייכטער, ווי צו שווייגן באַנאַנד. אַביסל צופרידן איז דאָך סאַשע געווען, וואָס ער איז געפאָרן קיין סוויסלאַטש. „איך האָב דערפילט אַ פליכט“—האָט ער זיך געטראַכט און אויסגעדוכט האָט זיך אים, אַז ער איז איצט געוואָרן אַ „מענטש פון פליכטן“ פאַר איסרן, פאַר דער מומע ניכע, פאַר אַלע מענטשן האָט ער איצט פליכטן. און ער האַלט זיך אויס, גייט נישט אַרויס פון טאָן, קוקט אַלעמען גלייך אין די אויגן... און אין דער אמתן, אין דער אמתן...

ער וויל נישט טראַכטן, ער וויל זיך אַליין נישט מודה זיין, אַז צו דעם אַלעם באַדאַרף ער זיך שטאַרק אָנשטרענגען. ווען איסר איז געקומען אַהיים איז צילקע אים אויפן האַלדז אַרויפגעפאַלן און געקושט זיך מיטן טאַטן—פריער פלעגן זיי זיך

שווייגנדיק באַגעגענען. די מומע ניכע האָט געווישט די אויגן,
ווען איסר האָט צו איר געזאָגט:

—זאָל זיין מיט גליק, ניכע, אַזוי איז דאָך באַשערט געווען,—
און דערנאָך איז ער אַוועק מיט ניכען צווישן די ביימער. האָט
אַלץ אויסגעהערט און אויף אַלץ געענטפערט מיט קורצע פראַזן.
פון צייט צו צייט אַ זיפּץ געטון...

—באַשערט, באַשערט. אַזוי איז עס באַשערט.

—און וואָס וועט אויף דעם זאָגן לוריע, ווען ער וועט

קומען פון אויסלאַנד?

צו אַלע זיינע זאָרגן איז אים נאָך איין זאָרג צוגעקומען.
עס האָט אים שטאַרק געקומערט פאַרן אַלטן לוריע, ער האָט זיך
עפעס שולדיק געפילט געגן זיין בעל-הבית.

פאַר דעם מעת-לעת, וואָס איסר איז געווען אינדערהיים
האָט מען זיך פון אים דערוואַסט, אַז דעם היגן וואַלד וועט
מען דעם אַנקומענדיקן הערבסט אינגאַנצן אַוועקלייגן און אויך דעם
סוויסלאַטשער וואַלד וועט מען אויסהאַקן. אַזוי אַז עס בלייבט
אים איבער זיך צו באַזעצן אין מסטיבאַווע מיט דער מומע ניכע...
—און די „קינדער“ וועלן פאַרן קיין גראַדנע, — האָט די
מומע ניכע אַרויסגערעדט.

סאַשע האָט אין זיך אַ שמייכל געטון. מיטאַמאָל איז ער
געוואָרן אַ „קינד“, און צילקע האָט אויפגעציטערט: „קיין גראַדנע,
קיין גראַדנע, צווישן פרעמדע.“ זי האָט פאַרביסן די ליפּן און שיער
זיך נישט פונאַנדערגעוויינט.

איז סאַשע צוגעקומען צו איר און זי גענומען באַרויקן:

—עס וועט דיר דאָרט זיין גוט, אייביק קאָן מען דאָך

נישט לעבן אין וואַלד.

—מען קאָן יאָ, מען קאָן יאָ, איך באַדאַרף נישט קיין

פרעמדע מענטשן.

זי איז אָבער געווען אַביסל אויפגעמוגטערט און נייגעריק
פון דעם נייעם לעבן, וואָס איר שטייט פאַר. נאָך איסרס אַוועק-
פאַרן, האָט זי אָבער אָפט געבעטן ביי סאַשען, ער זאָל נאָך אָפּ-
וואַרטן מיטן פאַרן אין שטאַט. עס האָט זיך איר נישט געוואַלט

פארלאזן דעם וואלד, וועלכן מען וועט דאך אינגיכן אויסהאקן...
„הארר“, הארר“...

פון ווייטן הערט מען ס'פאר אן ארבעט עס גייט דאָרט.
צענדליקער העק האָקן די ביימער, און מיטאַמאָל דערהערט זיך
אַ גערויש, אַ קרעכץ, — דאָס האָט מען אַוועקגעלייגט אַ בוים, אַן
אַלטן תושב פון וואַלד. אַלץ נענטער, אַלץ דייטלעכער הערט זיך
דער אומבאַקאַנטער טומל, די אומבאַקאַנטע עכאַס...

און וואָס נענטער דער טומל פון די האַלץ-העקער איז צו-
געקומען צו איט'ס שטוב, אַלץ עפּטער פּלעגט סאַשע מיט צילקען
אַוועקגיין צו יענעם אָרט, וווּ מען לייגט אַוועק די ביימער.

אַ גרויס שלאַכט-פּעלד איז געוואָרן דער וואַלד. צענדליקער
פּויערים זענען דאָרט אַרומגעקראַכן ביז די קני פון די אַלטע
ביימער און מיט שאַרפע העק אויסגעהאַקט „וונדן“ ביי יעדן
בוים, צו וועלכן זיי האָבן זיך גענומען. ווי די קאַרליקעס האָבן
זיי זיך געפּאַרעט. דערנאָך, ווען אַ בוים האָט שוין געהאַט דורכ-
געהאַקטע קנאַכן פּלעגט מען אים קונציק אַ טרייסל טון און אַליין
שפּרינגען זיי פּלינק אָפּ, זיי אַלע פּויערים — דער בוים קאָן נאָך
זיין לעצטע גקמה נעמען.

עס איז געווען פּריילעך און טרויעריק צו קוקן אויף דער
אַרבעט: אָט שטייט די סאַטנע שטאַלץ און רויק. הונדערט יאָר
האַט זי זיך געצויגן צום הימל, העכער, העכער, און אין דער ערד
האַט זי פּאַרזעצט אַלץ טיפּערע וואַרצלען. ווי אַ גאַלדענער ספּינקס
איינגעדעקט אין אַ גרינעם מאַנטל איז זי דורות אָפּגעשטאַנען, און
איצט נאָך, אין דער לעצטער רגע פון איר שווייגעדיק לעבן, איז
זי פּויל מיט שיינקייט און זיכעריקייט. איר קני איז שוין אונטער-
געהאַקט, אָבער זי אַליין האָט איר קאַפּ אַריבערגעשטיגן איבער
אַ סך אַנדערע ביימער...

צו דער זון, צו דער קילער זון פון פּריהיקן הערבסט האָט
זי אויפּגעהויבן איר קאַפּ און באַדט זיך אין ליכטיקייט. פּלוצלונג
נעמט זי זיך טרייסלען און די צווייגן-אַרעמס צעצאַפּלען זיך און
נעמען זיך מיטטרייסלען. זיי פּלאַנטערן זיך אויס די צווייגן און
זיי צעשראַקענע הענט ווילן זיי איינהאַלטן דעם בוים — דעם

קערפער. נאָר באַלד נאָכן ערשטן טרייסל קומט דער שרעקלעכער פּאַל. דער בוים ציט זיך אַרױס, מיט אימפעט גיט ער אַ פּאַל און צעברעכט פּאַלנדיק פיל פון זיינע צווייגן-אַרעמס. בלייבט ער אַזוי ליגן אַ וואָך, צוויי וואָכן, ביז זיינע גרינע נאָדלען באַקומען דעם זשאַווער-קאָליר — מער פייכקייט וועלן שוין די נאָדלען נישט אַרויס-ציען פון אים. דעמלט גייט מען צו צו אים און מיט שאַרפע העק האַקט מען אַראָפּ אַלע זיינע הענט. עס בלייבט אַ רונדער, אַ לאַנגער סקעלעט. פון די ווונדן, פון די סענקעס טריפן טראָפּנס פעכיק בלוט, אַ קליינע מוראַשקע קלעפט זיך דאָרט איין די פיס-לעך און קאָן זיך נישט ראַטעווען.

און דאָרט ווייטער אַרבעטן פלייסיק די פויערים.

„האַרר“, „האַרר“...

די העק האָבן אַ שלעכט און טעמפ קור, דאָס ווידערקול פון וואַלד נעמט זיי אויף מיט פאַרטאַפּלטער בייזקייט: וועלדער, היט זיך! די סכנה איז גרויס! מענטשן שאַרפן אַלץ מער העק פאַר אייך!

אַ שטיק וואַלד איז ווידער אָפּגערוימט געוואָרן. פאַר דער זון האָט זיך געעפנט אַ ניער פּלאַץ, און אויף דעם באַפרייטן שטיק ערד איז עפעס די ליכט ליכטיקער, די לופט—לופטיקער. די שטראַלן האָבן דערלעבט נקמה. ביז איצט האָבן די שאַטנס זיי געשטערט צו פאַרגרעסערן די הערשאַפט פון דער זון... — סאַשע, זיי קומען אַלץ נענטער צו אונז, די האַלץ-

העקערס.

—וועלן מיר פאַרן אין שטאַט, צילקע.

ווערט זי שווייגעדיק, און אַזוי מיטן שווייגן פּלאַנטערן זיי זיך צווישן די אַנידערגעלייגטע ביימער, זיי רעדן מיט די האַלץ-העקער. פּלוצלונג שרייט מען צו זיי, זיי זאָלן אָפּלויפן אַביסל ווייטער. אַ בוים, אַ גרויסער בוים גייט זיך אויסציען אויף דר'ערד. מאַכט וועג!

נאָר דער בוים פאַלט אַביסל אין דער זייט און פאַרטשע-פעט זיך ביי אַ צווייטן בוים, בלייבט ער שטיין אָנגעשאַרט אויף זיין חבר, עס דוכט זיך אויס דעמלט, אַז ער האָט די הענט

פארלייגט אויפן קאפ און וויינט, וויינט...
די ריחות פון וואַד, פון פרישן איינגעזעגטן האַלץ מישן
זיך אויס מיט דעם אָנגעוואַרעמטן הערבסט-ווינטל. עס מונטערט
די נשמה, כאָטש יעדע רגע כאַפט זיך טרויערן פון אַן אומבאַ-
ווסטער סיבה.

און דאָס וואָס מען האַקט אויס דעם וואַלד, וואָס דאָס
הערבסט-ווינטל ווערט אַלץ קילער, און דאָס וואָס סאַשע האָט
אַזוי שטאַרק אָנגעהויבן רעדן וועגן שטאַט, וועגן פּאַרן — דאָס
אַלץ לייגט אַ שטיק אומעט אויף צילקעס נשמה. אַ סך מאָל גייען
זיי שווייגנדיק צוריק פון דעם אָרט, וווּ מען האַקט דעם וואַלד.
צוערשט איז סאַשע צופרידן, וואָס זי שווייגט. זי לאָזט אים צורו
און ער קאָן זיך טראַכטן. ער האָט אַזוי ליב געקריגן די לעצטע
צייט צו זיין מיט זיך, אַריין אין זיך, דערמאָנען די אַלט טעג,
ווען ער איז געווען און ווען ער האָט געקאָנט זיין אַליין...
אויף אַ פעלז אַרויפקריכן אין די בערג און מיטנעמען בלויו
איין נשמה — זיין אייגענע און ווי אַ שפּיזל אין איר אַריינקוקן.
איצט...

דאָס שווייגן געדויערט שוין צו לאַנג. צילקע האָט שוין דעם
פינגער אַריינגערוקט אין מויל און דאָס איז אַ סימן, אַז זי איז
מיט עפעס נישט צופרידן.
— צילקע!

זי ענטפערט נישט. וויל ער זי אַרומנעמען — רייסט זי זיך
אַרויס און אַנטלויפט. און בעת ער כאַפט זי, וויל זי לאַנג נישט
ענטפערן.

— פאַרוואָס ביסטו ביין, צילקע!

— ווייל דו שווייגסט, פאַרוואָס שווייגסטו?

— קינד, איך האָב זיך פאַרטראַכט.

— פון וואָס טראַכסטו?

עס ווערט סאַשען אַזוי נישט היימעלעך פון דערדאָזיקער
אויספאַרשונג נאָר ער וויל נישט און ער וועט עס נישט אַרויס-
ווייזן. ער וויל זי באַרויכן.

— פון וואָס? — פּרעגט נייגעריק סאַשע.

—האָסט אַמאָל אוראי אָן אַנדערע ליב געהאַטו— שוין נישט
צום ערשטן מאל דערמאָנט זי דאָס. „אַלע פרויען זענען די זעל-
בע— טראַכט ער אַזוי און ביזערט זיך אין זיך. נאָר ער באַהערשט
זיך אינגאַנצן און טוליעט זי צו זיך.

— איך שווייג דאָך שוין נישט... זעסט, הערסט, איך שווייג
נישט!— און נעמט זינגען לערמאַנטאָוס ליד:

עפנט אויף פאַר מיר די תּפּיסה,

גיט די ליכט מיר, פונם טאָג;

אַ שוואַרצאויגנדיקעס מיידל,

אַ פּלינק-לויפנדיקעס פּערד.

אויף דעם פּערד, אַך, לאָזט מיך פּרייטן

איבער באַרג און איבער טאָל,

אויף דער פּרייהייט, אויף דער פּרעמדער

לאָזט אַ קוק טאָן מיר אַמאָל.

ער זינגט זאַפטיק, מיט קראַפט און מיט אַפּיסל אויפּרעגונג.

דער גאַנצער וואָלד פאַרווּנדערט זיך, דער עכאָ באַווייזט נישט
אַלץ צו ווידערהאָלן.

און צילקע ווערט גאָר אָן אַנדערע, זי עפנט ברייטער די

אויגן. סאַשע זעט, אַז עס געפּעלט איר, זינגט ער ווידער:

גיט אַ פּאַלאַץ מיר אַ הויכן

מיט אַ גאָרטן אַלט-געפּלאַנצט—

אין זיין שאַטן אין זיין ברייטן

זאָלן וויינטרויבן מיר זיין.

און פּאַנטאַנען זאָלן שפּריצן

אין אַ זאל פון ווייסן שטיין....

— וואָס עס געפּעלט דיר?

— יאָ...

— וועסט קומען אין שטאָט, צו אונז אין שטוב, וועל איך

פאַר דיר שפּילן און זינגען.

— און אין שטאָט וועסטו צו קיין אַנדערע מענטשן נישט

אָוועקגיין? האָ!

אַ קורץ שווייגן. סאַשע געפינט נישט קיין ענטפּער, עס

פארדריסט אים, וואָס ער מוז אַלץ גאַנגעבן. מיט דידאַזיקע פראַגן
 שטעלט זי אים באַדינגונגען און דאָס האָט ער קיינמאָל נישט ליב
 געהאַט. נאָר זי איז אים טייער און פון איר טרויער ווערט אים
 צוויי שווער. דריקט ער זי צו זיך און מורמלט גוטמוטיק:
 — יאָ, איך וועל שטענדיק זיין מיט דיר, שטענדיק, שטענדיק.
 די זון פאַרגייט שוין איצט אַ סך פריער. יעדן טאָג שטאַרפט
 זי מיט רויטע פייערן, וועלכע לעשן זיך זייער גיך. סאַשע מיט ציל-
 קען קומען אַהיים, וווּ די מומע ניכע זאָרגט שוין פאַר זיי, גרייט
 צו דאָס עסן.

„פאַר די קינדער“...

זי האָט איצט אַ סך אַרבעט, די מומע ניכע: פאַר צילקען
 האָט מען גענייט אין מסטיבאַווע עטלעכע נייע קליידלעך, אַפּיטל
 וועש און שיך. צוליב דעם אַלץ איז זי צוויי מאָל אַ טאָג גע-
 לאָפן אין שטעטל, זי האָט אָנגעהויבן גלייבן, אַז אַלץ וועט גוט זיין.
 האָט ער דאָך, דער סאַשע, געשטעלט אַ חופּה, פאַרט ער דאָך
 נישט אַוועק פון דאַנעט און פאַלגט צילקען אין אַלע קלייניקייטן...
 אויב צוויי וועט ווייטער גיין, וועט דאָס דאָך זיין אַ גרויס גליק
 פאַר דער יתומה... און זי אַרבעט איצט מיט גרויס פליסיקייט,
 גרייט צו דאָס בעסטע עסן „פאַר די קינדער“.

און אין דער זעלבער צייט באַדאַרף מען זיך שוין נעמען
 גרייטן אַרויסצופאַרן קיין מסטיבאַווע. איסר האָט געדונגען ביים
 סטאַראַסטע באַראַש אַ האַלבע שטוב און דאָרט וועלן זיי איצט
 לעבן; איסר און די מומע ניכע. זי וועט איצט זיין אַליין. ציל-
 קעס געלעכטער און צילקעס ליכטיק פנים וועט איצט פאַרשווינדן
 ערגעץ אין שטאָט, דאָרטן ביי די לוריעס.

עטלעכע מאָל איז זי שוין געווען ביי איוואַנען דעם שאָ-
 סיר-וועכטער און גערעדט מיט אים, ער זאָל איר העלפן שפע-
 טער, ווען די „קינדער“ וועלן אַוועקפאַרן. ער זאָל העלפן זיך
 אַריבערציען קיין מסטיבאַווע.

איוואַן האָט צוגעזאָגט. דערביי האָט ער געשמייכלט, דער
 איוואַן:

— אַזא צילקע, גענומען חתונה געהאַט — און מיט וועמען?

מיט לוריעס זון, א מידיאנערס א זון... אזא צילקע,
—זאלן זיי נאָר זיין גליקלעך, —האָט זיך די מומע געבעטן.

זי האָט מורא געהאָט פאַר אַן עין-הרע.
—און אין וואָלד וועט ווערן ליידיק, —האָט זי צוגעגעבן.
—וואָס וואָלד? עס וועט שוין קיין וואָלד מער נישט זיין,
מען וועט אַלץ אויסהאַקן, דאָס טייכל וועט שטיין נאַקעט, דער
שאַסיי—נאַקעט, און מיין הייזל וועט אויך מער קיין שאַטן נישט
האַבן.

זי האָט געוואַרט, אַז די „קינדער“ זאלן שוין זאָגן ווען
זיי וועלן פּאָרן. זי מוז זיך שוין נעמען גרייטן צום ווינטער אין
מסטיבאַווע.

נאָר די „קינדער“ האָבן אַלץ אָפּגעלייגט. טעג האָבן זיך
געצויגן שיינע, ליכטיקע, קיין וואָלקנדל איז נישט געווען צו זען,
נאָר דאָס טייכל אַרום איסרס הווז איז איצט אַזוי אַרעט געווען
אין וואַטער, עס האָט אויסגעזען ווי אַ לאַנגער שטראַל-ווייסער
ליילעך מיט גרויסע לעכער. דאָס האָבן די שטיינער און פאַר-
פּוילטע וואָלד-וואַרצלען אַרויסגעקוקט און די שטראַמען וואַסער
האַבן זיך שטאַרק געאַיילט, נישט געוואָלט דאָ בלייבן אויף ווינטער.
„ביז עס וועלן זיך אָנהייבן די רעגנס“. אַזוי האָבן זיי
אָפּגערעדט, צילקע מיט סאַשען, און דאָן ווען די רעגנס וועלן
זיך אָנהייבן וועט זי אָנטון איר ניי קליידל און די נייע שיך
און זיי וועלן פּאָרן אין שטאַט.

דערווייל איז יעדע פּאָר טעג אין שטאַט געפּאָרן שלמה
פּון גוראַלניע. סאַשע פּלעגט אים שיקן נאָך פאַרשידענע זאַכן.
ער פּלעגט אים ברענגען פּון דאָרט פּאַפּיראַסן, ציגאַרן און נאַש-
וואַרג פאַר צילקען.

סאַשע האָט זיך דערמאָנט, אַז ער האָט נאָך אַ „פּליכט“.
ער באַדאַרף שרייבן צו „זיינע“ אין אויסלאַנד און זיי דערציילן,
וואָס דאָ איז מיט אים פּאָרגעקומען. און ער האָט אָנגעשריבן אַ
קורצן, קלאָרן בריף וועגן זיין חתונה.

אין אַ וואָך אַרום אין אָנגעקומען אַן ענטפּער. דער אַלטער
לוריע איז גאַרנישט אומצופּרידן געווען מיט דעם גאַנצן „ענין“.

„איך גלייב“,—האָט ער געשריבן צו סאַשען,—„אַז איצט וועסטו
שוין ווערן אַ מענטש און אַלץ וועט גוט זיין.“—די מאַמע האָט
בלויז צוגעשריבן צוויי ווערטער: „מול-טוב.“
די מאַמע בלאָזט זיך... זאָל זיין צוויי.
ער איז געווען צופרידן און רייק, וואָס „וינע“ ווייסן שוין
וועגן אַלץ. און ווען צילקע איז צוגעקומען האָט ער איר געוויזן
דעם ברייך...

—פאַרוואָס שרייבט דיין מאַמע בלויז דעם „מול-טוב.“ זי
מוז זיין אַ שלעכטע. איך וועל נישט פאַרן אין שטאָט צו זיין,
איך וועל נישט פאַרן פון דאַנעט...

און סאַשען האָט אַ סך מי געקאָסט איידער ער האָט זי
באַרויקט, ער האָט געמוזט זאָגן אַ ליגן, אַז ביי דער מאַמען
זיינער ציטערן די הענט און זי קאָן קיין סך נישט שרייבן.

נאָר דאָס זענען געווען בלויז קורצע רגעס פון קאַפּריז
און עקשנות. בלויז קורצע רגעס... זי האָט, ווי פריער געטראָגן
איר ליכטיק פנים און באַלויכטן מיט אים פיל פאַרשאַטנטע ווינ-
קעלעך אין וואַלד און סאַשעס נשמה. זי איז געווען יינגער פאַר
אַלעמען אין וואַלד. אויף יעדן האָט זי געקוקט ווי אויף אַזעל-
כּו, וואָס באַדאַרף צו איר גוט זיין, ווייל זי האָט דאָך אָפּגע-
לעבט אַ לעבן אין וואַלד אָן אַ מאַמען מיט אַ שווייגנדיקן טאַטן.
און קוים איז געקומען אַזעלכער, וואָס האָט זי צוגעטויליעט צו זיך
און צום לעבן אויפגעוועקט איר קערפּער און איר נשמה, האָט
זי צו אים זיך אַלץ מער צוגעבונדן. אַלץ מער טרייהייט און קושן
פאַרלאַנגט.

סאַשע האָט נישט געקאַרגט קיין צערטלעכקייטן, כּאָטש פיל
מאָל האָט זיך אים שוין געוואַלט אַרויסגיין פון וואַלד, אַוועקגיין
קיין גראַדנע און זיין פריי ווי ביז איצט. און אין דערזעלבער
צייט האָט ער געפילט, אַז דאָס איז אוממעגלעך, זי איז אים אין
האַרצן אַריין, די הענט אירע האָבן אים געהאַלטן, די ליכטיקע,
גלייביקע אויגן אירע האָבן אים אוממעטום באַגלייט און אויסער
דעם...

די פליכטן, וואָס ער האָט גענומען אויף זיך. ער האָט דאָך

באשלאסן א „מענטש“ צו ווערן, ער האָט דאָך גענומען אויף זיך
אַזאַ גרויסע פּאַראַנטוואָרטלעכקייט.

ווער ווייסט וווּ זיינע געדאַנקען וואָלטן אים נישט פאַר-
פירט? צילקע האָט אים אָבער קיינמאָל נישט געלאָזט טראַכטן,
פונקט ווי זי וואָלט פילן, אַז דאָס איז פאַר איר נישט גוט.

שטענדיק שפּרינגט זי אונטער, דערלאַנגט אים אַ טרייסל,
אַ קוש, אַ ביס און קוקט אים אַריין אין די אויגן:

—וואָס האָסטו געטראַכט? אַלצדינג זאָג אויס!

—איך האָב געטראַכט וועגן דיר, אַז אין גראַדנע וועל איך
דיך שייַן אָנטון...

—און קיינמאָל וועל איך שוין מער באַרוועס נישט אַרוסלויפן?

—און דאָס טייכל... ווען מען וואָלט כאָטש קאָנען דאָס

טייכל מיטנעמען אין שטאַט אַריין.

סאַשע רופט זיך אָפּ:

—הער זיך איין, צילקע!

—וואָס?

—דו דאַרפסט זיך דאָן לערנען. איך בין עלטער פאַר דיר.

—און פונדעסטוועגן קוש איך זיך בעסער פאַר דיר.

אויף אַזאַ ענטפער ריכט זיך נישט סאַשע און ער שטערט

אָן אויף איר אַ פאַר פאַרווונדערטע אויגן; וויפל העזע אין דרייסט-

קייט עס לעבט אין דער נאַאיווער צילקע.

און איידער וואָס... זי האַלט אים שוין אין אַרומנעמען און

רייצט זיך מיט אים, שטעלט צו די ליפן צו זיינע און כאַפט זיי

באַלד צוריק, קעצלט זיך מיט אים אַ שטיק צייט און לויפט

אַוועק. לויפט אַריין אין שטוב; פון מסטיבאָוע איז אַ שניידערין

געקומען.

סאַשע בלייבט אַליין, פונדעסטוועגן קוש איך זיך בעסער

פאַר דיר! — אַזוי האָט זי געזאָגט, און זי איז טאַקע גערעכט. ער

דערמאָנט זיך די נעכט זייערע.

זי שלאָפט שוין פּסדר ביי אים אין „זיין שטוב“. זי איז

שעמעוויק און דרייסט אינאַיינעם. איז דער פינסטער וואַרפט זי

שראפ דאָס קליידל פון זיך און זוכט מיט די הענט סאַשעס קאַפּ, זיינע ליפּן.

—מיינער, מיין סאַשע...

—דיינער, צילקע!

דערלאַנגט די אים אַ ביס אַזוי, אַז סאַשע שפּרינגט אויף און בייזערט זיך גוטמוטיק.

—האָסט דאָך אַליין געזאָגט, אַז דו ביסט מיינער?

—נו איז וואָס?

—מעג איך דיר דאָך בייסן.

אַ שטיק אומרויק פּייער אָרעמט אים אַרום, גלעט אים, קושט אים. עס נעמט צו ביי אים אַלע געדאַנקען, אַלע געפילן. פון דעם וואַלדס-טיפּעניש איז זי געקומען. די לאַנגע זומערן און ווינטערן האָבן אויסגעטאַקט לאַנגזאַם אירע גלידער, ווי די צווייגן זענען שטייף אירע אָרעמס. פון די האָר שמעקט מיט פעך... און די ציין זענען שאַרף, די ליפּן בריען, דער גאַנצער קערפּער אירער פלאַמט...

פיל מאָל, ווען סאַשע כאַפט זיך אויף באַגינען און דורכן פענסטער קוקט שוין אַריין אַביסל ליכט, דערזעט ער צילקען, ווי זי שלאָפט רויק לעם אים און אויף דער גאַנצער קישן זענען ציוואָרפן אירע האָר, ווי אַ פעלכל פון אַ חיה...

און אַ שטאָלץ, אַ געוואַלדיקע באַפּרידן קונג פילט ער דאָן. ער גלייבט אין אַזעלכע מינוטן, אַז ער איז צוגעגאַנגען צום אמתן לעבן און דאָס לעבן איז צו אים צוגעגאַנגען.

מיט גוטע אויגן קוקט ער אויף איר.

ווערט זי אויף אַ רגע אומרויק אין שלאָף. שטרעקט זי אויס די הענט און זוכט עפעס, זוכט און געפינט אירע אייגענע קנולן האָר, פלעכט זיך איין אין זיי און שלאָפט ווייטער.

ווילד און יונג, נאַאיוו און דרייסט, אָט טראַכט ער, אַז ער וועט קומען אין שטאַט, וועט ער זען מיט איר אַביסל לער-גען און באַלד פאַרדריסט אים. דאָס חיהלע געפעלט אים אַזוי ווי זי איז. נישט קיין דרעסירטע.

אַ סך מאָל גנבעט ער זיך אַרויס פאַרטאָג פון צימער און

גייט ארויס אין וואַלד אַריין, צום טייכל, צו דער צווילינג-סאָס-
נע, וווּ צילקע האָט אַזוי ליב צו זיצן.

ער רייכערט און קוקט אויף די פאַרטרויערטע ביימער. ער-
גען ווייט אין וואַלד הילכט אָפּ אַ שאָס און ער דערמאָנט זיך,
סאַשע, אַז איצט הייבט זיך אָן די צייט פון יאָגד און ער איז
שטאַרק מקנא די מענטשן, וואָס נעמען אַ ביקס אויף דער פלייצע
און גייען אין וואַלד אַוועק...

„צוזאָ לעבן איז גוט.“ ער פאַנטאַזירט, מאָלט זיך אויס אין
די געדאַנקען אַ גאַנצע אידילע און גיט באַלד צו זיך אַליין אַ
שמייכל: „לאַנגווייליק“.

ווען ער קומט צוריק צו די דריי הייזער באַמערקט ער,
אַז אויך די מומע ניכע האָט שוין געמאַכט טאָג. זי טראָגט אַ
צעבער אין שטאַל צו דער בהמה. דאָס קליידל הענגט אויף אי-
רע אַלטע בייגער אַזוי אוימגעלומפערט, דער קאָפּ—אָן דעם שייטל,
און זי זעט אויס עלטער, רחמנותדיקער... באַמערקט זי סאַשען.
פאַרשעמט זי זיך און איילט גיכער אין שטאַל אַריין, ווייל זי
גייט אָן אַ שייטל און פון שטאַל שרייט זי אַרויס:

—סאַשע, דאָס קינד שלאָפּט נאָך?

—יאָ, מומע ניכע...

—אי סאַשע, סאַשען—זי זיפצט פון שטאַל אַרויס.

—וואָס זיפצט איר, ניכע?

—איר וועט מוזן ביידע אין שטאַט פאַרן, עס ווערט שוין
קעלטער, האָסט ביי מיר צילקען צוגענומען און איצט האָב איך
שוין קיינעם נישט...

פאַלט אים איין אַ גוטער געדאַנק:

—פאַרט מיט אונז, מומע ניכע! אייך וועט ביי אונז נישט

שלעכט זיין און אויך צילקען וועט עס פרייען.

—ניין, סאַשעלע, איך וועל שוין אַריבערטרייבן מיין ביסל
פאַרן אין מסטיבאַווע, איך וועל צוגרייטן פאַר איר און אַ שטוב,
זאָל ער האָבן וווּ זיך אויסצורוען אַמאָל... ניין, סאַשעלע!

דאָס גאַנצע געשפרעך ווערט געפירט אַזוי, אַז סאַשע זעט
נישט ניכען, זי איז אין שטאַל און ער ווייסט, כל-זמן ער וועט

נישט אַוועקגיין, וועט זי פון שטאַל נישט אַרויס.
 גייט ער אַוועק צום טייכל און טראַכט און לאַכט אין זיך;
 די מומע האָט אַזוי קאַמיש אויסגעזען, און דידאַזיקע אַלטע, וואָס
 האָט אויסגעזען אַן שייטל, ווי אַן אָפגעפליקטע קאַטשקע רופט
 אים „סאַשעלע“. ער איז געשטאַנען ביים טייכל און געשמייכלט.
 צו די קאַלטע צופליקטע וואַסערן, וועלכע האָבן זיך גע-
 מאַכט אַ וועג דורך די שטיינער און אַלטע וואַרצלען.
 די געדאַנקען זענען שיער נישט אַוועקגעגאַנגען אויף אַן
 אומעטיקן וועג. גאָר ער האָט זיך דערמאַנט, ווי ער האָט ציילקען
 איבערגעלאָזט אויפן בעט איינגעפלאַכטן אין אירע אייגענע האָר.
 האָט עס אים אַ צי געטאַן צוריק אין שטוב.
 זי איז נאָך געשלאָפן. האָט ער גענומען זינגען:
 עפנט אויף פאַר מיר די תּפּיסה —
 גיט די ליכט מיר פונם טאַג...

נאָר אַנשטאַט די תּפּיסה האָבן זיך געעפנט צילקעס אויגן.
 די האָר האָבן פאַרשאַטן איר פנים. האָט זי זיי לאַנגזאַם אָפגע-
 שאַרט און די צוויי פריילעכע קוקערס האָבן זיך אָפגעשטעלט
 אויף סאַשען.
 ניין, גאָר אויף די בילדער מאַלט מען אַזעלכע פרויען און
 מען רופט זיי אַן מיט פאַרשידענע לעגענדאַרישע נעמען...
 — סאַשע, זאַגט זי, — מיר האָט זיך געחלומט, אַז דו ביסט
 פרויקע...

פרויקע... ווידער פרויקע. וויפל מאַל האָט זי שוין דער-
 מאַנט זיין נאָמען. און סאַשע פילט, אַז דאָס נעמט אים פאַרדריסן.
 גאָר ער מאַכט זיך נישט וויסנדיק.
 ער גייט צו צו איר און נעמט זיך מיט איר שפּילן. איצט
 איז אין צימער ליכטיק און די אַרעמס לייכטן ווי שטיקער זון,
 די יונגע בריסטן באַהאַלטן זיך.
 זי עפנט די אויגן און קוקט אויף סאַשען, ווי זי וואַלט
 אים צום ערשטן מאַל זען... אין ער קוקט אויף איר, קוקט איר
 אין דער נשמה אַריין.
 — וואָס, וואָס, סאַשע? וואָס קוקסטו אַזוי?

—גאַרנישט... נאָר...

און אין דעם גאַרנישט איז אַלץ... פון דעם גאַרנישט
פֿלעכטן זיך זייערע אַרעמס צונויף און זיינע ציין קלאַמערן זיך
צו צו אירע ציין...

דער וואָלד אַטעמט אָפּ...

און דערנאָך, אין לאַנגע רגעס אַרום, קומט פֿאַר צווישן זיי
אַזאַ געשפּרעך:

צילקע זאָגט:

—סאַשע, לאָמיר נישט פֿאַרן אין שטאָט, איך האָב פֿאַר
עפעס מורא.

—קינד, איך וועל דאָך זיין מיט דיר, וואָס האָסטו מורא
צו האָבן?

—סאַשע, דעם וואָלד וועט מען אויסהאַקן, וועלן מיר
צוועקפֿאַרן אין אַ צווייטן וואָלד און אַז מיר וועלן האָבן אַ קינד,
וועלן מיר עס לאָזן לעבן, ווי אַ וועווריק, עס וועט קריכן אויף
די ביימער, עס וועט פֿריילעך קוויטשען... סאַשע, סאַשע, לאָמיר
נישט פֿאַרן אין שטאָט...

—ביסט נאָך אַ קינד און האָסט קינדערשע געדאַנקען...

—אָי, איך האָב פֿאַר עפעס מורא...

און דידאַזיקע מורא פֿאַרקושט סאַשע מיט אַ סך קושן און
פֿאַררעדט עס מיט אַ סך ווערטער. נאָר ער איז שוין מיד פון
דעם. ער קאָן זיך דאָך אַזויפיל נישט אָפּגעבן און דערביי פילט
ער אומבאַווסטזיניק, אַז די צילקע דאַרף יאָ פֿאַר עפעס מורא
האָבן...

פֿאַרוואָס?

ער וויל זיך קיין רעכנונג נישט אָפּגעבן, ער וויל זיך נישט
גריבלען אין זיין נשמה, וויל ער האָט פיינט צו ליידן. ער איז
נישט געווינט צו ליידן.

שלמה פון גוראַזניע איז געקומען פון שטאָט. ער קלאַפט
אָן אין פענסטער און סאַשע גייט אַרויס צו אים. ער האָט גע-
בראַכט בריף און די בריטשקע האָט ער געבראַכט, עס זאָל זיין
אויף וואָס אַריבערצופֿאַרן...

—די גאנצע שטאָט וואָרט שוין אויף אייער קומען, מען
רעדט פון אייער חתונה...—אזוי האָט שלמה פון גוראַלניע גע-
זאָגט.

און סאַשע האָט אויפגעצייטערט פון די ווערטער „שטאָט,
מענטשן, חתונה“—וואָס האָט ער מיט זיי אַלעמען צו טון? אים איז
געפעלן געוואָרן אַ מיידל... וועמען גייט עס אָן?
און אפשר איז טאַקע צילקע גערעכט? אפשר בלייבן ערגעץ
אין אַ וואַלד?
נאַרישקייטן.

אַ שטיקל זון האָט זיך געלייגט אויף איסרס הויז און אויפן
טייכל, און אפשר צוליב דעם איז סאַשע פריילעך געוואָרן און
האָט אַלץ פאַרגעסן.

—מומע ניכער,—האָט ער אַ רוף געטון.
זי האָט אַרויסגעשטעקט פון טיר איר קאַפּ, שוין מיטן
שייטל.

—וואָס, קינד?

סאַשע האָט זיך פונאַנדערגעלאַכט:

—דאָס „קינד“ וויל עטן,—האָט ער וועגן זיך געזאָגט—
גיכער, גרייט צו עסן, מומע ניכער!—און צו צילקען האָט ער גע-
נומען רופן. זי זאָל זיך גיכער אָנטון. יענע האָט אָפגעענטפערט
מיט אַ לידל, וואָס זי האָט אָפּט געהערט אין מסטיבאָווע:
וואָס זאָגט די וועלט, וואָס זאָגט די וועלט?
אַ פרויען ליבן געלט...

דער פאַרשפּעטיקטער הערבסט-וואַלד האָט זיך צוגעהערט
צו צילקעס קול און צו די ווייטע עכאָס, וועלכע זענען געגאַנג-
גען אַלע פון איין אָרט.

פון יענעם געשטראַפטן ווינקל, וווּ איין בוים גאַכן צווייטן
איז געפאַלן.

שפעטער האָבן זיי געגעסן צוואַמען און די מומע האָט
דערציילט, אַז זי פאַרפאַקט שוין ביסלעכווייז די זאַכן, מען זאָל
זיי אָפשיקן קיין מסטיבאָווע... „ווי וועט עס זיין דער וואַלד אָן
אונז און ווי וועלן מיר עס זיין אָן וואַלד.“

ביי די ווערטער לוימט צילקע צו צום פענסטער און בא-
 טראכט דעם וואלד:
 —א שאַד, סאַשע, אַוועקצופאַרן פון דאַנענט! זע נאָר, ווי
 די ביימער האָבן זיך פאַרטרויערט. —און די ביימער האָבן זיך
 פאַרטרויערט, ווייל פּלוצלונג האָבן גענומען שווימען איבערן הימל
 גרויסע וואַלקנס. זיי האָבן צוגעדעקט און אָפּגעדעקט די זון און
 אַ שטאַרק ווינטל האָט אָנגעריירט די נאָדלען פון די ביימער...
 עטעלכע שטיקלעך וועש, וואָס זענען געהאַנגען אין וואַלד האָבן
 זיך האַסטיק גענומען וויגן, אָנגעבלאָזן זיך און באַלד געפלאַצט...
 —קינדער, מען דאַרף שוין גוט אַ טראַכט טאָן וועגן פּאָרן
 ווען עס וועט נעמען שטאַרק רעגענען, טאָג און נאַכט, נאַכט
 און טאָג, וועט עס דעמלט שווערער זיין... די מומע ניכע האָט
 עס געזאָגט.

נאָר קיין רעגן איז נאָך נישט געגאַנגען, בלויז די וואַלקנס
 האָבן זיך געיאָגט. און אויסגעדוכט האָט זיך, אַז זיי מיינען נאָר
 אַן אַנדער לאַנד, אַן אַנדער געגנט. און איבערן גאַנצן וואַלד
 איז אַוועק אַ געמורמל. בוים האָט זיך צו בוים געבויהן, אַנדער-
 רע ביימער האָבן פון זיך אָפּגעשאַקלט אַ סך פאַרושאַווערטע נאָד-
 לען, שישקעס און האַלב צופאַלענע נעסטן... מיטאַמאָל, פּלוצלונג
 איז די שטענדיקע רויקייט פון וואַלד אַוועק. ביימער, וואָס זענען
 אַ זומער, ווי פאַרגליווערטע אָפּגעשטאַנען, האָבן איצט גענומען
 רוישן, רעדן מיט סודות, דאָס טייכל האָט זיינע וואַסערלעך אומ-
 רויק געוואָרפן.

און אין אַזאַ טאָג האָט צילקע גענומען דער מומעס גראַפּע
 פאַטשיילע, האָט אָנגעטון שייך. סאַשע האָט אויפגעזוכט זיין גראַפּע
 קאַפעליוש, מיט וועלכן ער האָט זיך שוין לאַנגע טעג נישט
 געזען.

זיי זענען ווידעראַמאָל געגאַנגען צו די האַלץ-העקערס.
 נאָר זיי זענען איבערראַשט געוואָרן פון דער שטילקייט,
 וואָס האָט אַרום געהערשט. שטענדיק אין דער שעה הילכן די
 העק און ביימער פאַלן קרעכנדיק, צווייגן ברעכן זיך. זיי זענען
 צוגעגאַנגען נענטער און זיי האָבן דאָרטן געפונען אַלע האַלץ-

העקערס צונויפגעזאמלט אויף איין אָרט, די העק האָבן זיך נישט
ווייט געוואָלגערט.

וואָס איז געשען?

דער וואַלד האָט גענומען אַ קרבן. אַ בוים איז צו האַס־
טיק אַ פּאַל געטון, איינער פון די פּויערים האָט נישט באַוווּן
אַפּשפּרינגען און אָט ליגט ער איצט אַ צורִיבענער מיט פּרישן
טכך באַדעקט. בלויז אַ פּאַר פּיס נאַקעטע קוקן אַרויס פון אונטן
דעם טכך. אַ סך ביימער פון די אַוועקגעלייגטע זענען באַשפּריצט
מיט פּריש בלוט און די רויטע פּלעקן לייכטן מיט שרעק אין
דער נשמה אַריין. דער וואַלד שווייגט און די מענטשן אַרום
בלמען זיך און שווייגן אויך. צילקע גורעט זיך איין אין טוך
פון קעלט און פון שרעק...

עפעס אַ בייזקייט האָט זיך אַריינגעגנבעט אין וואַלד צו-
זאַמען מיטן ווינט און מיטן טויט... נאָר זיי האָבן נאָך נישט באַ-
וווּן ווייט אַוועקצוגיין אויף צוריקוועגס, האָבן זיך שוין די קלעפּ
פון די העק ווידער געהערט...

„האַרר“, „האַרר“.

אַ מענטש איז געהרגעט געוואָרן, זענען פאַראַן אַנדערע-מענ-
טשן, דעם וואַלד מוז מען אַוועקלייגן, דעם וואַלד האָט מען
פאַרקויפט.

ווען זיי זענען געקומען צוריק און דערציילט פאַר ניכען
וועגן אומגליק, האָט זי דריי מאָל אויסגעשפּיגן און גענומען עפעס
מורמלען: „זאָל דאָס נאָר נישט זיין קיין שלעכטער סימן“.
און די נאַכט איז פּריער היינט געקומען ווי אַלעמאָל. די
וואַלקנס האָבן זיך אַלץ מער פאַרייניקט. דער ווינט האָט נישט
גערוט. אינמיטן נאַכט האָט אַרויסגעריסן אַרעגן און עס איז גע-
וואָרן אַזוי טרויעריק... צילקע איז אומרויק געשלאַפּן, עטלעכע מאָל
האַט זי זיך אויפגעכאַפט און גערעדט צו סאַשען:

—עס איז שוין הערבסט, דו הערסט ווי דער וואַלד וויינט...

—וועסט מיך נישט לאָזן אליין...

סאַשע האָט זי פּסדר באַרויקט, אַז אין שטאָט איז אין
הערבסט גאַרנישט טרויעריק, ביי זיי אין שטוב לייכטן גרויסע

ל'אָמפן אין די אָוונטן. פון אויסלאַנד וועלן אינגיכן קומען טאַע-
מאַמע און זיין שוועסטער. זיי וועלן צילקען ליב האָבן און אַלץ
וועט גוט זיין.

זי האָט אים געפילט אַזוי נאָנט און גערעדט האָט ער צו
איר אַזוי טריי—האָט זי געגלייבט און איז געשלאָפן.

פיו די מומע ניכע איז געקומען אינדערפרי:

—קינדער, דער רעגן האָט אויפגעהערט, אייערע זאָכן זע-

נען שוין איינגעפאַקט...

—וועלן מיר פאַרן—האָט סאַשע אונטערגעכאַפט...

—שוין?—האָט צילקע מיט גרויסע אויגן געפרעגט, און דאָס

הארץ האָט ביי איר מיט שרעק געקלאָפּט.

סאַשע איז דאָך אַ גוטער, און דאָך האָט זיך איר אויסגע-

דוכט, אַז מען וויל זי אַוועקרויבן.

די מומע איז געלאָפן אַלץ צוגרייטן.

אין וואַלד איז קאַלטלעך געווען, נאָר די טרוקענע וואַל-

קנס האָבן זיך אַ סך מאָל צופליקט און דורכגעלאָזט שטיקער

זון. אַ גאַנצן טאָג האָט זיך די ליכט באַוויון און באַהאַלטן.

צילקע האָט זיך אָפגעבעטן אויף נאָך איין טאָג. פאַרן וועט

זי, נאָר איין טאָג וויל זי נאָך פאַרבלייבן אין וואַלד. סאַשע

האָט איינגעשטימט און געשמייכלט. ער האָט גאַנץ גוט פאַרשטאַ-

נען, וואָס אין איר איז פאַרגעקומען. זיי האָבן דעם טאָג אַרומגע-

בלאָנדזשעט אין וואַלד. אויפן שאַסיי געשפאַצירט.

—וועט מען טאַקע דעם וואַלד אויסהאַקן? אַלע ביימער

וועט מען אַוועקלייין? און איך וועל דאָ נישט זיין?

—וועסט זיין אין גראַדבע.

—אין דו וועסט שטענדיק זיין מיט מיר?

ער האָט נישט געהאַט קיין שלעכטע געדאַנקען און דאָך.

בעת זי רעדט אַרויס דאָס וואָרט „שטענדיק“, גיט אים דאָס אַ

שטאָך אין האַרצן. און וועלנדיק זיך אַליין באַרויקן, חורט ער

עטלעכע מאָל איבער:

—„שטענדיק, שטענדיק, איך בין דאָך דיינער.

אויף מאַרגן איז אַן איינגעשפאַנטע בריטשקע געשטאַנען

ציי איסרס שטוב. שלמה פון גורצלניע איז געזעסן אויף די קאָז-
לעס. אַ קאלטער ווינט האָט געפֿאַנגט און געטרונקט דעם וואַלד.
די מומע איז געווען פֿאַרוויינט, צילקע — פֿאַרוויינט, אפילו דעם
שאַסיי-וועכטערס ווייב, וואָס איז זי געקומען באַגלייטן, האָט אויך
געווישט מיטן פֿאַרטוך די אויגן.

די ביימער האָבן זיך געשאַקלט און צילקען האָט זיך אויס-
געזוכט, אַז זיי זעגענען זיך מיט איר. און סאַשען האָט עס גע-
נומען אויפֿרעגן — די אַלע געזעגענישן און קרעכצענישן.
— מען קאָן שוין פֿאַרן, האַ, שלמה?

— „ניאָ!“

צילקע האָט גענומען וואַרטן די אויגן אויף רעכטס, אויף
לינקס. דאָס פֿערדל האָט זיך האַסטיק אַ טראָג געטון און אַט
פֿאַרשווינדט די מומע, די הייזער, די שטאַל. בלויז קופֿערנע
טאָסגעס שטייען שטאַלץ און שלאַנק, ווי צו אַ פֿאַראַד...

— סאַשע — פֿרעגט זי, — כּוועל דאָ שוין מער נישט זיין?

— דעם וואַלד וועט מען אויסהאַקן, — ענטפֿערט סאַשע קורץ.
ער האָט זיך אַליין אין דער רגע געפילט נישט פֿריילעך. ציל-
קע האָט שטיל געוויינט, נאָר פֿלוצלונג האָט זי אויפֿגעהויבן דעם
קאָפּ און גענומען האַסטיק רעדען:

— אָט דאָ, אויף דעם אָרט, האָט זיך פֿרויקע געקושט
מיט דער ציגיינערין. אָט דאָ, אויף דעם אָרט, זענען זיי געלעגן,
ער מיט זיינע שטיוועלעך, זי — אַ באַרוועסע.

סאַשע האָט אויפֿגעהויבן אויף איר די אויגן. די טרערן
האַבן זיך נאָך נישט אויסגעטרונקט אויף אירע באַקן און דאָ
האַט זי זיך גאָר דערמאָנט אַזאַ מעשה מיט פֿרויקען, מיט דער
ציגיינערין.

סאַשע האָט באַמערקט, אַז די ערינערונג האָט איר אַביסל
צושטרייט און מוגטערער געמאַכט, האָט ער אומישנע אונטערגע-
האַלטן דעם געשפֿרעך וועגן פֿרויקען און וועגן דער ציגיינערין.

— און וואָס טוט ער היינט, דער פֿרויקע?

— ער שיכורט אודאי אַזוי ווי אַלעמאַל. די מומע ניכע

האַט אים פֿיינט, דער טאַטע האָט אים פֿיינט, נאָר די מיידלעך

אין מסטיבאָווע ליבן זיך אין אים...
דערווייל איז מען אַרויסגעפאָרן אויפן שאַסיי און דער ווינט
האַט נישט געלאָזט רעדען.
סאַשע האָט זיך שטאַרק פאַרטראַכט. די גאַנצע געשיכטע
מיטן לעבן דאָ אין וואַלד, מיט זיין חתונה-האַבן, —דאָס אליץ האָט
אים אויסגעזען, ווי אַ לעגענדע. אָט האָט ער זיך אַריינגעכאַפט
אין אַ וואַלד און אַרויסגעגנבעט אַ פרוי פאַר זיך.
און אָט פאַרט ער מיט איר קיין גראַדנע, צו זיין טאַטן
אין שטוב אַריין.

VIII

דער עיקר...

ביי די לוריעס...

אזא גרויסע שטוב ביי זיי, מיט אזויפיל צימערן. צילקען
האָט זיך צום ערשטן אויסגעדוכט, אָז זי וועט דאָ פאַרבלאַנד-
זשעט ווערן. בעת זי איז דאָ אָנגעקומען זענען די לאַמפּן מיט די
בילדער געווען פאַרהאַנגען מיט ווייסן לייזונט און מיט פאַפּיר,
ווייך די לוריעס אַליין זענען אַוועקגעפאַרן קיין אויסלאַנד, און
אַלץ איז געווען פאַרדעקט פון שטויב. סאַשע האָט געוואָלט, אין
שטוב זאָל זיין היימלעכער, האָט ער פאַראַרדנט, אָז אַלץ זאָל
געבראַכט ווערן אין אַרדנונג, און עטלעכע טעג האָבן מענטשן
געפּוצט, געשטויבט און געוואַשן די צימערן, די פענסטער.
צילקע האָט אַרומגעבלאַנדזשעט פון איין צימער אין צוויי-
טן. זי האָט זיך קיין אָרט נישט געפונען. און סאַשע איז איר
נאַכגעגאַנגען, געקוקט אין די אויגן. ער האָט פּאמט געוואָלט, אָז
צילקען זאָל גוט זיין.
דער וואַלד האָט איר געפּעלט... סאַשע האָט עס גוט גע-
פּילט, נאָר ער האָט געטראַכט, אָז זי וועט זיך בצרויקן.

זי האָט געוויסט און האָט פאַרשטאַנען, אז זי איז דאָ גע-
קומען אויף שטענדיק; אז איר לעבן וועט איצט גאָר אַנדערש
אָוועקגיין, נאָר אויסדוכטן פלעגט זיך איר פילמאַל, אז היינט-
מאָרגן, וועט זי דאָך צוריק אָוועק אין וואַלד צו דער מומע נישט,
צום טייכל, צו דער שטיקייט...

זי איז שוין דאָ אַמאָל געווען, בעת זי איז נאָך אַ קליין
מיידעלע געווען, נאָר פון דעמלט אָן האָט מען די שטוב אינ-
גאַנצן איבערגעאַנדערשט און זי דערקענט דאָ גאַרנישט. בלויז די
מומע פלעגט עס פאַר איר אַמאָל דערציילן, אז זי, צילקע, איז
אַנטלאָפן פון די לוריעס, פון גראָדנע—איז זי אַנטלאָפן און איבער
וויסטע פעלדער געבלאָנדזשעט. אָבער דאָס איז שוין געווען לאַנג
און היינט איז זי אַ גרויסע, זי איז געווען אין מסטיבאָווע ביים
רב, און דאָרט האָט מען זי אַ גאָלדן רינגעלע אָנגעטון אויף אַ
פינגער און אין שטאָט האָט מען איר געבראַכט, אַ גאַנצן טאָג
גייט זי אין שיך און די פיס טוען וויי, נאָר זי וויל דאָס נישט
דערציילן פאַר סאַשען, ער וועט לאַכן פון איר.

דאָרט אין צווייטן צימער—איז סאַשע. ער העלפט דאָרט
צו, ער גייסט איבערשטעלן דאָס מעבל, אויספונן אַלץ.

און דאָ איז זי אויף אַ רגע אַליין געבליבן. איז זי צוגע-
גאַנגען צום פענסטער אַרויסגעקוקט אויף דער גאַס, אויף וועל-
כער עס זענען ווייניק מענטשן געווען. אַנטקייגן, אויף אַ צווייט
הויז איז געהאַנגען אַ שילד מיט אַן אויפשריפט: „דאַמסקי פאַר-
טנאָי“. און פון וואָס צילקע האָט נישט געוואָלט טראַכטן, איז
איר אַלץ דער אויפשריפט געקראַכן אין די אויגן, אין די
געדאַנקען. און זי האָט אַליין אַזוי עטלעכע מאָל צו זיך אי-
בערגעחזרט, „דאַמסקי פאַרטנאָי“, „דאַמסקי פאַרטנאָי“. דעם פינ-
גער האָט זי געהאַלטן אין מויל, ווי אַ פאַרהלומט מיידעלע
און שטאַרק געבענקט און זיך געפילט פרעמד, פרעמד...

שוועבט אַרום אַ סאָסנע פאַר די אויגן, אַ צווייטע, אַ דריטע
און אַ גאַנצער וואַלד שטעלט זיך אויס, שלאַנק און רויק שטייען
די ביימער און האַלטן איין אויף זייערע אַקסלען אַ גרויסע-גרוי-

סע רויקייט פאר צילקען. זי שפרייזט צווישן די ביימער... ווו
וועט זי היינט גיין? קיין פרודנע דאָרט איז אַזאָ ליכטיקער הויף,
די שטעגלעך זענען מיט זשאָוער אויסגעשיט און די הייזער זענען
באַפּוצט מיט געשניצטע גזימסעלעך, דעם פּאַנס טאָכטער טראָגט
אַזעלכע שיינע קליידלעך. זי לעבט אין פעטערבורג, דעם „פּאַנס“
טאָכטער, נאָר אויף זומער קומט זי קיין פרודנע און גייט אַרום
איבער די ריינע שטעגלעך און הויף און רעדט נישט מיט קיי-
נעם. זי גלעט די הינט, וואָס לויפן איר נאָך און רעדט נישט
מיט קיינעם.

און איינמאָל בעת צילקען איז געקומען קיין פרודנע, האָט
דעם פּאַנס טאָכטער זי צוגערופן און זיך צונויפּגערעדט מיט איר...
פון וואָנעט? צו וועמען זי קומט? דערנאָך האָט זי איר געבעטן,
זי זאָל וואַרטן אַביסל, איז אַריין אין שטוב און איז פון דאָרטן
אַרויסגעקומען מיט אַ ברעטל באַצויגן מיט לייזונט, מיט פענזע-
ליקלעך, מיט פּאַרב און צילקען האָט זי געהייסן שטיין און קוקן
אין דער ווייט...

צילקען האָט געפּאָלגט און דעם פּאַנס טאָכטער האָט גע-
מאָלט, געמאָלט... ביז צילקען האָבן אָנגעהויבן וויי טון די פּיס
און יענע האָט אַליך געמאָלט... צילקען איז לאַנגווייליק געוואָרן,
זי האָט זיך אָנגעהויבן בעטן ביי דעם פּאַנס טאָכטער, האָט זיך
די פּריצטע פּונדדערגעלאַכט און איר אָפּגעלאָזט, נאָר מיט דעם
באַדינג, אַז זי זאָל מאַרגן ווידער קומען. צילקען האָט צוגעזאָגט.
נאָר אין יענעם זומער איז זי שוין מער קיין פרודנע נישט גע-
קומען. זי האָט מורא געהאַט: די פּיס האָבן איר דאָן אַזוי וויי
געטון.

און איצט דוכט זיך איר אויס, אַז דעם פּאַנס טאָכטער
האָט זי ווידער געכאַפט און זי מוז, זי מוז שטיין און קוקן אויף
איינ אָרט אין דער ווייט...

נאָר פון פרודנע איז זי געלאָפּן צו זיך אין וואַלד. און ווו
וועט זי פון דאַנעט לויפן? זי טראַכט און באַמערקט נישט, ווי
סאַשע קוקט אויף איר... אַ שווערער וואָגן לויפט פּאַרביי דעם
ברוק און די רעדער הילכן קלאַפּנדיק זיך אָן די שטיינער. זי

כאַפּט זיך אויף פון אירע געדאַנקען און דערוועט סאַשען.

—דיר איז אומעטיק, צילקע?— און גיט באַלד צו:

—וועסט זיך איינגעוויינען! וואַרט נאָר, מיינע וועלן קומען
פון אויסלאַנד, דאָ וועט ווערן פריילעך, געסט וועלן קומען.
ער נעמט זי אונטער דער הענט און פירט איר צריין אין
אַ צווייטן אויסגעפּוצטן צימער.

אַ גרויסער שפיגל גלאַנצט פאַר איר און אין שפיגל זעט
זיך דאָס גאַנצע צימער מיט די לאַמפּן מיט די בילדער... זיי
זעצן זיך אַוועק אויף אַ ווייכער קאַנאַפּקע און צילקען דוכט זיך,
אַז זי פּאַלט אין אַ גרוב צריין, לאַכט זי זיך פּונאַנדער...

—נו גוט, וואָס דו לאַכסט צילקע, עס וועט זיין גוט,
דו וועסט זען, עס וועט גוט זיין, דו וועסט זיך צופאַסן, צוגע-
וויינען צו אונזער לעבן. אַ מענטש קאָן זיך צו אַלץ צופאַסן,
אפילו צו רייכקייט אויך.—נאָר זי הערט אים שוין נישט. זי האָט
פאַמערקט אין ווינקל דעם קלאַוויר און זי איז דאָרט צוגע-
שפּרונגען:

—דעם פּאַנט סאַכטער אין פרודנע האָט אויך אַזאַ קאַסטן
נאָר אַ ברוינעם און דער איז אַ שוואַרצער.—רירט זי אָן מיט די
פּינגער די קלאַווישן, ענטפּערן זיי אָפּ מיט עטלעכע האַלבע טע-
נער, שפּרינגט זי אויף, די „קאַזקע“, און קוקט זיך אַרום אין צי-
מער, פונקט ווי זי וואָרט זוכן די טענער צי זיי זענען ערגעץ
נישט אַראָפּגעפּאַלן. ניין, זי געפינט זיי נישט, די קלאַנגען. קלאַפּט
זי ווידער און שוין העכער, דרייטער און זי פאַרגעסט שוין אין
דער רגע אָן סאַשען, אָן אַלעמען... פּויקט אין קלאַוויר און לאַכט
אויפן גאַנצן קול אַזוי, אַז די גאַמען מיט איר לאַכן גיסן זיך
צונויף אינאיינעם.

סאַשע איז צופרידן, וואָס זי האָט זיך פאַרשפּילט, נאָר אין
זעראמתן וואָרט ער שוין וועלן, אַז זיינע זאָלן שוין קומען פון
אויסלאַנד, ער האָט געטראַכט, אַז זיי וועלן זיך אויך פאַרנעמען
אַביסל מיט צילקען און איר וועט לייכטער ווערן...

ווייל...

ער איז שוין מיד פון שטענדיקן נאָכגיין נאָך איר, פון

דעם שטענדיקן ציטערן פאר איר.

דאָ איז זי אומרויק, דאָ בייזערט זי זיך, דאָ באַדאַרף מען אַ שניידעריין, אַ שוסטער... די אַלע קלייניקייטן האָבן זיי אַרומגעצוימט זיין גאַנץ וועג און עס האָט זיך אים פאַרוואַלט פרייער אָפּעטעמען פון דעם אַלעס.

זאָלן זיי שוין קומען פון אויסלאַנד.

אין גאט איז ער איצט ווייניק געגאַנגען, טאַשע, נאָר ווען ער האָט געהערט פייפן די באַן אָדער ווען ער פלעגט אַריינקוקן אין אַ צייטונג צי אין אַ זשורנאַל, פלעגט ער זיך דערמאָנען די גרויסע וועלט, און די אַלע געשעענישן, צו וועלכע ער האָט פריער אויך געהאַט אַזאַ קליינע שייכות, זענען אים איצט אַזוי נאָנט געוואָרן, פונקט ווי ער וואַלט אָן זיי נישט געקאַנט לעבן.

און דאָ קומט זי צוגיין, די צילקע, און פאַרטרייט אים, פונקט ווי זי וואַלט אין דעם שולדיק געווען, די פיס טוען איר וויי. נישט צוגעוויינט צו די שטאַטישע שיכעלעך. צווינגט זי סאַשע, זי זאָל די שיך אויסטון, און ער זעט, אַז זי האָט זיך שוין ווונדן אָנגעריבן...

— אַ רחמנות אויף דיר, צילקע.

— פאַרוואָס אַ רחמנות?

— ווייל דו ביסט ווי אַ פויגל אין שטייגל, אמת, צילקע?

— יא, נאָר דו זאָגסט, אַז איך וועל זיך צוגעוויינען...

— אודאי, אודאי... אַלע געוויינען זיך צו אַלץ צו.

און...

עס איז אַ הערבסט־פאַרנאַכט. אָן זון־פאַרב פאַרגייט דער טאָג. אַמאָל קלאַפט אַ וואַגן, אַמאָל רוישן די מענטשן, נאָר בלויז קורצע רגעס, און עס דאַכט זיך זיי ביידע אין דער שטילקייט, אַז זיי זענען אין אַ פרעמדן שלאַס, צווישן פרעמד אומבאַקאַנט מע-בל. און עס ווילט זיך פריינטשאַפט, איבערגעגעבנקייט! גלעט ער זי, טוליעט ער זי צו זיך און ביי יעדן גלעט זוכט זיך איר אויס, אַז זי איז אין וואַלד, אין וואַלד קומט עס פאַר.

און אפשר? סאַשע טראַכט אין זיך. אפשר דאַרף ער זיך נישט באַאמריקן און נישט בענקען מער נאָך טומל, און אפשר

זאל ער טאקע זיך אינגאנצן אָפגעבן צו דעמדאָזיקן נישט-
דריסירטן וועזיריק פון וואַלד, וועלכער האָט אים אַזעלכע לע-
בעדיקע שעה'ן געגעבן דאָרט ביים טייכל, ביי דער צווילינג-
טאָסנע?

פארטראַכט ער זיך.

און זי כאַפט זיך אויף, ווי פון אַ שלאָף, בעת סאַשע ווערט
שטיל.

—פון וואָס טראַכסטו? דעם אמת זאָג!

—וואָס טראַכסטו פון מיר?

—אַז דו ביסט געוואָרן אַזוי ווי אַן אנדערע, האָסט די
פליגלען דיינע אין זיך אַריינגעצויגן. האָסט זיך באַהאַלטן אין
זיך.

—פליגלען... איך האָב קיינמאָל קיין פליגלען נישט געהאַט.
קושט ער זי:

—קינד, דאָס רעדט זיך גאָר אַזוי, דאָרטן אין וואַלד ביסטו
לעבעדיקער געווען.

—אַבער, דו זאָגסט דאָך, אַז איך וועל זיך צוגעוויינען...
—און דו ווילסט זיך צוגעוויינען?

—איך וויל, אַבער דו וועסט גאָך מיט מיר פאָרן ווען אין
וואַלד?

—געוויס, מיר וועלן פאָרן אין אַ סך ערטער...

עס ווערט פינסטער אין צימער, עס ווערט שפעט. טראַכט-
טנדיק און קושנדיק זיך ווערן זיי ביידע אַנטשלאָפן אויף דער
ווייכער קאַנאָפּע.

די אַלטע דינסט, שוראַ, איז שוין עטלעכע מאָל אַריין
אין צימער, זי האָט זיי געוואַלט צום טיש בעטן אַוונט-ברויט
עסן, גאָר די „פאַרליבטע“ שלאָפן. גייט זי אַוועק פון צימער און
קוועטשט מיט די פלייצעס.

אַז זי ווייסט נישט, די דינסט, וואָס דאָ קומט פאַר.

דער „פאַניש“ שפאַסט דאָך אודאי, בעת ער זאָגט, אַז
דאָסדאָזיקע צושראָקן מיידל איז זיין ווייב.

אז די „אלטע“ וועלן קומען פון אויסלאנד וועט א סקאנדאל זיין.

אלעבן האָט זי דאָ אָפּגעדינט ביי די לוריעס און זי איז זיי געטריי, ווי אַ הונט, נאָר איצטער ווייסט זי נישט וואָס דאָ טוט זיך.

אין שטאָט רעדן אויך אלע, אז דער „אויסלענדער“ האָט חתונה געהאַט...

— אַ גליק באַשערט אַ מיידל פון אַ וואַלד-משרת.

— ער איז אודאי משוגע געוואָרן, לוריעס קדישלו...

— דער טאָטע וועט נאָך האָבן נחת פון אים...

— אָבער די מאַמע, זי האַלט שוין יאָ צו שטאַרק פון יחוס,

זי וועט זיך בלאָזן...

און ביי יעדן, וואָס האָט נאָר געהאַט די געלעגנהייט צו זיין אין דיראָזיקע טעג אין לוריעס הויז, — ביי יעדן האָט מען אויסגעפרעגט:

— וואָס איז זי פאַר אַ אייגע?

— און סאַשע אַליין, ער איז צופרידן?

גראַדנע האָט געהאַט צו רעדן. און יעדערער, וואָס פלעגט

פאַרבייגיין לוריעס הויז, האָט אויפגעהויבן די אויגן צו די פענ-

סטער און שטאַרק אַריינגעקוקט...

אינעווייניק האָט מען געפּוצט די צימערן, מען האָט זיך

געריכט אויף די אַלטע לוריעס, אַ יעדן טאַג באַדאַרפן זיי אָנפאַרן

פון אויסלאַנד.

דערווייל זענען די פענסטער פון דעם גבירישן הויז פאַר-

האַנגען מיט שווערע גאַרדינען.

און צילקע אַליין האָט שוין אויך געוואָלט, אַז די אַלטע

זאָלן קומען. זי האָט מורא געהאַט פאַר עפעס... מיטאַמאָל האָט

זי דערזען די וועלט, און אַז אויף דער וועלט זענען דאָ אַ סך

פענטשן, און מיט יעדן מענטשן דאַרף מען וויסן, ווי צו רעדן...

אפילו די שניידערין, וואָס קומט צו איר אין שטוב וויל

אויך ביי איר עפעס אויספאַרשן, און די אַלטע דינסט שורצ קוקט

אויף איר מיט בייזקייט און חשד.

נאָר איין סאַשע האַלט זי אין איין טרייסטן און באַרויקן:
—דו זיי דאָ, ווי ביי זיך אין דערהיים, ס'איז מיין טאַטנס
שטוב, ס'איז מיין שטוב!—און דאָך איז איר דאָ אַלץ פּרעמד. זי
האַט זיך מורא צוצורירן צו די אַלע הפּצים, האָט מורא הויך
די טריט צו שטעלן.

זיצט דאָ אַזוויי אין אַ תּפּיסה. אויפן גאַס איז שוין קאַלט
און אויסערדעם גייט מיט איר סאַשע אין ערגעץ נישט אַרויס,
ווייל די שטאַט איז גרויס: זאָל ער זיך מיט איר נאָר באַווייזן
וועט מען זיי נאָכלויפן.

טעג גייען אַוועק נאַסע, כּמורנע. צילקע איז פאַר דער צייט
בלויך געוואָרן...

און דאָרטן אין מסטיבאָווע? וואָס טוט דאָרט די מומע ניכען?
און דאָרטן אין סוויסלאַטש? דער שווייגנדיקער טאַטע, וועל-
כער לאָזט פון זיך אַ וואָרט נישט צו הערן...

און דעם וואָלד זייערן האַקט מען אויס, דאָס טייל וועט
אויסטרעקענען און צילקען וועט שוין קיינמאָל נישט זיין אַזוי
רויך אויף דער גשמה, ווי אַמאָל.

סאַשע האָט „געפירט“ די שטוב אין דיִוואָזיקע טעג. פּריער
וואָלט זיך אים דאָס קיינמאָל נישט געחלומט, אַז אים זאָלן אינ-
טערעסירן אַזעלכע קלייניקייטן. ער האָט עס געטון צוליב ציל-
קען און צוליב... זיך אַליין, געוואָלט מיט עפעס באַרויקן דאָס
ווערעמל, וואָס האָט פון צייט צו צייט געעגבערט דעם מח
זיינעם.

און אין שטאַט האָט מען שוין גערעדט:

—ער ווערט אַ לייט, דער „סאַשקע“!

—אינטערעסירט זיך מיט אַלץ...

—אַז מען ווערט עלטער ווערט מען קלוגער...

—עס וואָרט דאָך אויף אים אַזאַ ירושה...

—גענומען אַ ווייבעלע און וואַרעמט זיך אין דערהיים...

איינמאָל באַגינען, עס איז נאָך גענוג פינסטער געווען, האָט

זיך דערהערט אַ טומל ביי די לוריעס אין שטוב. צילקע און
סאַשע—ביידע האָבן זיך אויפגעכאַפּט

—וואָס איז געשען?—האַט צילקע געפרעגט. סאַשע האָט
רויך געענטפערט:

—די אַלטע זענען געקומען, שוין געקומען פון אויסלאַנד...

—זיי וועלן זיין אין כּעס אויף מיר, האָ, סאַשע?

—פאַרוואָס אין כּעס?

—ווייל איך בין דאָ אַ פרעמדע...

—קינד, שלאָף רויך, און איך וועל גיין זיך פרייען אַביטל

מיט טאַטע און מאַמע...

צילקע איז געבליבן אַליין אין צימער, נאָר שלאָפן האָט

זי נישט געקאָנט. זי האָט געהערט, ווי אין אַנדערע חדרים האָט

מען גערעדט העכער און נידעריקער, מען האָט געשריען און זיך

גע'סודיעט. זי האָט געוואָרט און פאַרשטאַנען, אַז מען רעדט פון

איר און עס איז איר אַזוי ענג געוואָרן... זי האָט אַ קוק געטאָן

אויפן פענסטער: אפשר אַנטלויפן פון דאַנען, פון די פרעמדע

מענטשן? אַנטלויפן, אָבער ווהיין? דעם וואָלד האַקט מען אויס.

דער טאַטע דאַרט שווייגט אויך ווי אַ פרעמדער, און פון סאַשען

ווייל זיך דאַך נישט אַנטלויפן—ער איז אַזאָ גוטער...

אַט איז ער שוין ווידער לעם איר, האָט זיך אַוועקגעזעצט

אויפן בעט און גלעט זי און רעדט גאַרנישט, ביז צילקע רייסט

איבער זיין שווייגן:

—וואָס האָבן דייע געזאָגט? זיי ווייסן שוין, אַז איך בין

דאָ פאַראַן, אַז איך האָב זיך אַריינגעגנבעט אין אַ פרעמדער שטוב?

—צילקע, רעד נישט אַזוי, די שטוב איז דייע, ווי מיינע,

ווי זייערע. זיי האָבן דיך שוין ליב, זיי וועלן זיך קושן מיט

דיר, וועסט זען.

אַט אַזוי האָט ער זי געטרייסט און גערעדט צו איר ביז

עס איז גוט ליכטיק געוואָרן. טאַג איז געוואָרן און ער איז עריגען

אַוועק, סאַשע. צום ערשטן מאָל איז ער אַוועק אין שטאַט אויף אַפּאַר

שעה און צילקע איז געבליבן אין צימער אַליין. שוראָ האָט איר

טיי געבראַכט און זי האָט איצט שוין נישט געקוקט אויף איר

אַזוי בייז, די אַלטע דינסט.

זי האָט זיך שוין עטלעכע מאָל איבערגעקעמט און אין

שפיגל כסדר געקוקט, די צילקע. מיטאמאל עפנט זיך די טיר
און סאשעס שוועסטער, די גימנאזיסטין העלע, לויפט אהיין א
דערפרייטע, אן אויפגעמונטערטע און כאפט זיך קושן מיט צילקען:
זי רעדט גיך...

— מיר וועלן זיין, ווי שוועסטער, אמה, צילקעלעך איך וועלן
דיך ליב האָבן, ביי אונז וועלן דיך אלע ליב האָבן... מיר וועלן
זיין, ווי שוועסטער. אַך, איך האָב אַזוי געוואָלט, אַז סאַשע זאָל
חחונה האָבן, אַלע האָבן דאָס געוואָלט ביי אונז. דער טאַטע איז
שוין צופרידן און די מאַמע וועט זיין צופרידן... צילקעלעך,
צילקעלעך..

פונקט, ווי זיי וואָלטן טאָג און נאַכט אינאיינעם געווען.
פון וואָס האָט זי נישט אויסדערציילט פאַר צילקען: פון אויסלאַנד,
פון גימנאזיום, ווהיין זי באַדאַרף באַלד לויפן, ווייל זי האָט
שטאַרק פאַרשפּעטיקט, דורכגעלאָזט עטלעכע וואָכן,
צילקע האָט נישט אַלץ פאַרשטאַנען, וואָס זי האָט גערעדט,
נאָר עס איז איר היימלעכער געוואָרן.

זען העלע איז אַוועק איז אַריין צו איר דער אַלטער
לוריע, אַן אויסגעפאַשעטער, נאַכמער פאַררובדלט ווי פריער.
ער איז צוגעגאַנגען צו צילקען און געוואָלט זיך מיט איר
צוקושן, האָט זי זיך דערשראָקן.

— וואָס שרעקסטו זיך, קאָזקע? איך בין דאָך אַ צווייטער טאָ-
טע, מיט אַ טאַטן מעג מען זיך קושן!— און נאָך דעם האָט ער
אַרויפגעלייגט אַ האַנט אויף איר אַקסל און אַרויסגערעדט:
— מיין סאַשע איז אַוועק אין מיינע וועלדער און דאָרט אַ
פייגעלע געכאַפט, אַ שיין פייגעלע, אַ טייער פייגעלע, עס וועט
דיך זיין גוט ביי אונז, צילקע...

אינדעם איז סאַשע צוריק פון גאַס געקומען און דער אַל-
טער האָט באַמערקט, אַז זיין זון טראָגט נאָך אַלץ דעם גראָען
קאַפעליוש...

— דעם קאַפעליוש האָסטו שוין באַדאַרפט אַוועקוואַרפן,
אַיבער אודאי...

— פאַרוואָס איבער אודאי?

—אז מען האָט שוין אַ ווייב.

—טאַטע!

—וואָס, סאַשע!

—גאַרנישט... דער קאַפּעליוש לייגט דאָך אויף מיין קאַפּ.
—נו, לאָמיר זיך נישט קריגן.—האָט דער גוט-געשטימטער
לוריע זיך געבעטן ביי זיין זון. אין דעם איז אויך אַריינגעקומען
די אויסגעשלאָפענע פרוי לוריע... זי איז רויק אַריינגעקומען
און קאַלטבלוטיק אַלעמען באַטראַכט, צוגעגאַנגען צו צילקען און
זיך צוקושט מיט איר...

—ביסט דאָך טאַקע אַ שיינע, איצטער פאַרשטיי איך מיין
זון.—זי האָט זיך איצט געסטאַרעט זיין רויק און אונטערגעגעבן.
נאָר באַגינען בעת זי האָט מיט סאַשען גערעדט וועגן צילקען.
האָט זי עטלעכע בייזע ווערטער אַריינגעוואָרפן אין שמועס...
—ווי פּרעגט מען עס קיין וואָרט נישט ביי טאַטע-מאַמע?
אַבער סאַשע האָט זי גלייך אָפּגעשטעלט און געוואָרנט,
אז אויב זי וועט נאָך איין וואָרט רעדן נעמט ער צילקען און
פאַרט אַרויס פון שטוב.

דעם אַלען לוריען האָט סאַשעס טאָן דערפרייט. הייסט
עס, אז ער האָט ליב דעם משרת איסרס טאַכטער. און אז מען
האָט ליב אַ ווייב, מוז מען ווערן אַ מענטש.
צילקע האָט איצט געקוקט אויף די אַלע מענטשן, האָט
זיך אַביסעלע געשראַקן פאַר זיי. זי האָט נאָר געוואָלט, אז סאָ-
שע זאָל זיין לעס איר, און יענער האָט זיך נאָר געבעטן ביי איר:
—לעבעדיקער, צילקע, גיב נאָר אַ שפּרונג אַזוי ווי אין
וואַלד!

—עס שפּרינגט זיך נישט, סאַשע, דאָ איז נישטאָ, וווּ צו
שפּרינגען, איך וועל נאָך עפעס צעברעכן.
—אַבער טראָג נישט אַזוי אַראָפּגעלאָזט דעם קאַפּ...
גלייכט זי זיך אויס אינגאַנצן, הייבט אויף שטאַלץ דאָס
קאַפּ און קוקט אויף אים...
—אַט אַזוי געפּעל איך דיר?
—יאָ... דו פאַרגליווערט זיך, אַבער, ווי אַ סאַטוע...

—וואָס איז דאָס אַזוינס? דו מיינסט, אַז איך בין אין שטאַט,
פאַרשטיי איך שוין אַלע דיינע ווערטער?
פאַכט ער פריילעך.

אין דעם קומט די מאַמע אַריין און טראָגט צו צילקען אַ
שנירל פערל:

—וועסט ביי מיר צונעמען די מתנה...

די אַלטע פרוי לוריע האָט געהאַט פיל צירונג. דאָס איז
געווען ביי איר אַ גוואַלדיקע ליידנשאַפט. יעדן טאָג פלעגן קומען
צו איר מענטשן מיט פאַרשידענע גאַלדענע חפצים, מיט ברייליאַנטן
און פערל. זי פלעגט קויפן און בייטן... שטענדיק געטומלט
וועגן רינגעלעך און אוירנגלעך...

—סאַשע מיט די הינט און מיין ווייב מיט די פערל, —
פלעגט זיך וויצלען דער אַלטער לוריע.

איצט האָט צילקע געהאַלטן דאָס שנירעלע פערל אין האַנט
און נישט געוואוסט, וואָס צו טון מיט דעם.

איז די פרוי לוריע צוגעגאַנגען צו איר נאָכאַמאָל און עס
איר אָנגעטאָן אויפן האַלדז...

עטלעכע נייע בלייכע שטראַלן זענען געפאלן אויף ציל-
קעס פנים...

און פון דעמלט אָן האָט צילקע באַקומען אַסך מתנות
פון אַלעמען. מען האָט זי לייב געקריגן און יעדערן האָט גע-
פרייט איר וואָרט, איר ענטפער. מען האָט זי געקעכלט און זי
האָט זיך געשפילט מיט די מענטשן. עס איז אַוועק אַ צייט פאַר
איר פון קליידלעך, צירונג, פון סטענגעלעך און בענדעלעך. מען
האָט נישט געוואוסט וואָס צו טון מיט אירע האָר, ווי אַזוי
עס צו פאַרקעמען — אַזויפיל האָר! וועלכע פריזור מאַכט מען
פון זיי.

און מער פון אַלעמען האָט מיט איר זיך געוויילט די
יונגע העלאַ — סאַשעס שוועסטער.

—דו ביסט אַ וואַלד-מיידל, ביסט געבוירן געוואָרן אין וואַלד?

—יא, — ענטפערט צילקע.

—טא, דערצייל עפעס פון וואַלד.

און צילקע פלעגט דערציילן פון דער מומע ניכע, פון
מסטיבאָווע, פון פרודנע, נאָר פּלוצלונג רייסט זי איבער איר דער-
ציילונג.

—אָז עס איז נישטאָ וואָס צו דערציילן פון וואָלד: עס
שטייען ביימער און שווייגן, עס לויפט אַ טייל און רוישט...
—און פרויקען? — פלעגט צושטיין העלאַ.

זי האָט שוין געהערט פון צילקען פרויקעס נאָמען און
שטענדיק פלעגט זי פרעגן וועגן אים.
—ער מוז זיין אַ שיינער.
—איך וואָלט אים וועלן זען...

און זי פלעגט אויך דערציילן פאַר צילקען מעשיות פון די
גימנאַזיסטן. צילקע פלעגט אַלץ אויסהערן און שמייכלען. געדאַכט
האָט זיך דעמלט, אַז זי האָט עפעס אַנדערע געדאַנקען, אַז זי
איז ווייט פון דאַנעט.

פון צייט צו צייט פלעגט זיך צו די לוריעס אַריינרוקן
אַ פאַר פּרעמדע אויגן, נייגעריקע אויגן פון אַ שכן, צי פון אַ
ווייטן קרוב, און דערווענדיק צילקען, פלעגט מען פרעגן:
—דאָס איז אייער שנור? פון וואָלד איז זי?

און אין שטאַט האָט מען שוין גערעדט, אַז זי איז זייער
אַ באַהנטע, דעם „אויסלענדערס" ווייבל, און אַז די גבירים, די לור-
יעס האָבן זי זייער ליב באַקומען.
—אין אַ שמאַלץ-גרוב אַריינגעפאַלן...

—אַ גליקלעכער שידוך...
—אַבער דער „סאַשקע" האָט דעם גראָען קאַפּעליוש נישט
אַוועקגעוואָרפן...

—אזעלכן וועט אפילו דאָס שענסטע ווייב נאָגן גיך דערעסן...
שטאַט האָט געהאַט וואָס צו רעדן אין די לאַנגע נאַכט
פון אָנפאַנג ווינטער, נאָר צילקע אַליין האָט די אַלע פּרעמדע
מענטשן נישט געקענט און נישט געוואָסט. זי איז מיטאַמאָל אַרומ-
גערינגלט געוואָרן מיט אַ סך ליבע און איבערגעגעבנקייט, זי האָט
זיך גיך צוגעבונדן צו די לוריעס.
אז סאַשע...

אײם האָט עס שטאַרק געפרייט, וואָס צילקע פאַרברענגט
און לאַכט מיט „ווינע“. וואָס מער מיט זיי—אַלץ ווייניקער מיט
אײם, און ער האָט ווידער געקענט גאַנץ רויק ליגן אין אַן אָפּ-
געזונדערטן צימער אויף אַ ווייכער קאַנאַפע און טראַכטן...
פון וואָס?

צום גרעסטן טייל פלעגט ער טאַקע טראַכטן פון צילקען...
וואָס איז דאָ פאַרגעקומען? ווי אַזוי איז דאָס געשען, אַז ער, סאַ-
שע... ער... זאָל אַוועקגיין מיט אַ מיידל צו אַ רב און אויף
זײביק זיך פאַרבינדן.
עס איז דאָך, אָבער, יאָ געשען...
און אָן חרטה...

וואָס איז איצטער? צילקע האָט אין וואַלד געלאָזט אַ שטיק
פון איר רייך, דאָרטן, צווישן די ביימער, וווּ איר עכאָ האָט זיך
דריימאַך איבערגעקייקלט, דאָרט, אַ באַרוועסע—פלעגן אירע אויגן
אַזויפיל לעבן וואַרפן אין די שאַטנס... און דאָס לעבן האָט אײם
געפאַנגען...
איצטער...

ער וויל זיך דאָך פאַרט אין עפעס מודה זיין: יענע פע-
דעם, וואָס האָבן זיך געשפּונען בלויז פון גרינעם אָפּגלאַנץ פון
די סכך-נאָדלען מיט קלאַנגען פון וואַלדס-עכאָ, מיט דעם רויש
פון אַ טיילל, וואָס ווייס נאָר איין זאָך: לויפן, לויפן און רוישן...
יענע פעדעם, וואָס האָבן ווי מיט אַ סך זייד-קנולין זיין נשמה
פאַרזיימט. זיי האָבן זיך איבערגעריסן צוזאַמען מיטן זומער, וואָס
איז אַוועק...

איצט האָט ער אַ ווייב. באַנאַכט שלאָפן זיי אין איין צי-
מער און זי אַליין, די נאַאיווע, האָט אַנומלט געמאַכט אַ גרויסע
אַנטדעקונג מיט איין קורצער פראַזע:
—דו ווייסט!— האָט זי דאָן געזאָגט צו סאַשען..

—וואָס, טייערע!
—אין וואַלד האָט זיך געשמאַקער געקושט.
—אך, דו שטיפערקע!— ער האָט עס אויסגעלאַכט, נאָר שפע-
טער האָט ער זיך באַרעכנט, אַז זי איז גערעכט: אין וואַלד האָט

זיך טאקע געשמאקער געקושט, ער האָט געמיינט, אז ער וועט פארברענט ווערן פון זיין ליידנשאפט צו איר, איצט...

אלטע ביכער, וואָס ער האָט שוין זיי לאַנג פאָרגעסן און אויסגעלאַכט. ער האָט זיך גענומען צו זיינע אַלטע ביכער. וואָס עס פאַלט אים נישט אַריין אין האַנט, אַלץ בלעטערט ער און ליינט. און דערעסן אים די ביכער – איז פאַראַן פאַר אים אַ צווייט פאַרגעגניג: ליגן און גלאַצן מיט די אויגן אויף די ווענט, ציילן די קוואַדראַטן אויף די טאַפּעטן און רייכערן.

און דאָס איבעראַשט שוין אַפילו דעם אַלטן לוריע, וועלכער איז שוין גוט צוגעוויינט צו זיין זונס „גענג“.

— חתונה געהאַט און געבליבן דערזעלבער.

סאַשען באַליידיקן זיידאָויקע פראַגן, נאָר ער פאַרשווייגט. ער פילט זיך שולדיק. ער ווייס, אז ער איז שוין אַזאַ פאַרפאַלענער ליידיקגרייכער און ער דאַנקט גאָט, אז מען לאָזט אים אַליין. דאָרט אין די צימערן לאַכט ציילקע.

זאָל זי לאַכן!

אודאי האָט מען פאַר איר געבראַכט אַבייע מתנה און זי פרייט זיך.

זי, ציילקע, שפרייזט אַרום אין די פרעמדע חדרים און האָט זיך נאָך אַלץ מורא. דאָ זענען אָנגעשטעלט טישעלעך מיט קרישטאָל, מיט וואַזעס... זי איז זייער פאַרזיכטיק, טאַמער וואַרפט זי עפעס אום, טאַמער וועט זיך עפעס צוברעכן.

העלאַ און סאַשעס מוטער לערנען איר איצט ווי צו האַלטן גאָפּלס-מעסער...

האָט זי דעמלט געלאַכט ביים עסן, בעת מען האָט איר אָנגעוויזן צום ערשטן מאָל, אז אַזוי האַלט מען נישט קיין גאָפּל. זי פאַלגט און איז זייער אַ גוטע שילעריין: איינמאָל געהערט—און שוין געדענקט זי אויף שטענדיק.

און דאָך אַזוי אַרומגערינגלט מיט ליבע און איבערגעגעבנקייט, דערשרעקט זי זיך אָפּט און געמט וואַרפן מיט די אויגן אין אַלע זייטן. קוקט אָן די אַלע, וואָס זיצן נעבן איר

זוי פרעמדע און רופט אויס:

— ווו איז סאשע? סאשע ווו איז?

ער איז אין צימער נישטאָ, לויפט זי אין די איבעריקע
זדדים אים זוכן און געפינט אים ערגעץ אויף אַ קאנאָפּע.
— סאשע, פאַרוואָס ביסטו אַליין! פאַרוואָס ביסטו אַנטלאָפּן

פון אונז?

— קינד, איך בין נישט אַנטלאָפּן, איך האָב ליב צוויי זון

טראַכטן אָפּגעזונדערט.

קוקט זי אים אָן און קוקט אין זיך אַריין: אפשר האָט זי
מיט עפעס געווינדיקט? אפשר צופיל געלאַכט? אפשר זיך נישט
גוט געהאַלטן? און דערפאַר איז ער, דער סאשע, איצט אַזאַ פרעם-
דער, אַזאַ קאַלטער...

— סאשע, — בעט זי זיך ביי אים, — זיי נישט אַזאַ...

— ווי „אַזאַ“? — פרעגט ער...

ווייסט זי נישט, ווי אים דאָס געבן צו פאַרשטיין, פלאָנטערט

זי מיטן צונג און ווערט טרויעריק.

כאַפט זיך דעמלט סאשע, אַז ער איז שוין צו ווייט אַוועק,
ער איז שוין צו זיכער ביי זיך געוואָרן און גאָר פאַרגעסן, ווי
ער איז דאָ אין דער וועלט.

אַ ווייב האָט ער, ער איז ביים רב געווען אין מסטיבאָווע...
די פריילעכע צילקע פון וואַלד. זי האָט אַזעלכע שטייפע אַרעמס
און אַזאַ נאַאיווע נשמה, זי האָט אים אַזויפיל געגעבן אין די
זומער-טעג אין וואַלד.

און ער האָט זי פון וואַלד צוגענומען, אין שטאָט צו זיי-
נע קרובים געבראַכט און אַלע קוקן אויף אים און צווינגען אים
מיט ווערטער און מיט שווייגן, אַז די צילקע מוז ווערן ביי אים
דער עיקר...

דער עיקר.

עס קוקט אים אַריין אין די אויגן, שטרעקט אויס צו אים
שלאַנקע, שטייפע הענט, רעדט צו אים, וועקט אים, טרייסלט און
לאָזט אים אַ רגע אַליין נישט זיין.

און פאַדערט...

ליבע, אויפמערקזאמקייט, צערטלעכקייטן און ווערטער.
ווערטער.

ער זאָל רעדן, ער זאָל עפעס דערציילן,
און אַ סך מאָל דערמאָנט ער זיך אין אַזעלכע רגעס אַ באַרג
ערגעץ אין דער שווייץ. ער טיילט זיך אָפּ פֿון אַלעמען און קריכט
אַלץ העכער, ווייטער, איינער אַליין צווישן די פעלן. און מעג ער
ביון הימל דערקריכן, און מעג ער אין אַ טאָל זיך אַראָפּשעדיקן—
קיינעם וועט עס נישט אָנגיין און קיינער וועט אים נישט נאָכגיין.
און אַט דאָ אַנטלויפט ער אויף אַ האַלבער שעה אין אַ באַ-
זונדערן צימער און זי איז שוין געבן אים.

די גוטע, די דרייסטע, די נאַאיווע צילקע.
די, וואָס האָט אים אַלץ אָפּגעגעבן און פּאָדערט דערפאַר
אַלץ פֿון אים...

ער ראַנגלט זיך און דערשטיקט יעדעס מאָל אין זיך זיין
כעס, זיין אומגעדולד, און אָנשטאַט בייז צו ווערן, נעמט ער זי
גלעטן, טרייסטן, ביז ער באַרויקט זי און באַרויקט זיך אַליין.
עס איז דאָך גענוג גוט אַריינצוקוקן אין אירע אויגן, דער-
פילן איר צאַפּלדיקן קערפּער און עס פּאַרגעסט זיך אַלץ.
און עס דערמאָנט זיך ווידער דער וואַלד. זייערע געמיינ-
זאַמע נעכט מיט אירע צעפּאַלענע האַר, וועלכע שמעקן נאָך אַלץ
מיט פּעך...

—מיר האָט זיך אויסגעדוכט איצט, אַז איך בין נאָך אין
וואַלד.

—און מיר אויך, צילקע!
—דאָרטן האַקט מען שוין אודאי די ביימער אויס.
—ס'קאָן זיין...
—און די צווילינג-סאָסנע וועלן זיי אויסהאַקן?
—אודאי.
—און די מומע ניכע בענקט דאָרט געוויס אין מסטיבאַווע...
זי וויינט, די אַלטע.
—אַלטע לייט האָבן הנאה פֿון טרערן...

—און דער טאטע, סאָשעו פאָרוואָס קומט קיינמאָל נישט
דער טאטע מיינער אָהער?

—ער פילט זיך זינדיק אַנטקייגן זיין בעל-הבית, פונקט, ווי
ער וואָלט מיט מיר חתונה געהאַט נישט דו!—

פאַלט אַרויס פון צילקעס האַרץ אַטרויעריקער „אוי“ און
זוערט פאַרלירן אין דעם טונקל פון חדר.

סאָשע פאַרטראַכט זיך. אין דעם דערהערט זיך העלעס קול:
—צילקע, צילקע!

און צילקע לויפט שוין מיט אימפעט צו איר נייער חברטע,
צו העלען, און לאָזט סאָשען אַליין.

אויף דער גאַס רעגנט און שנייט אינאיינעם. עפעס איז זי אַזוי
קליין געוואָרן, די גראַדנע מיט די קרעמעלעך, מיט די מענטשע-
דער. און אַלע דערעסן: דער טאטע, וואָס האָט איצט געטאַפלט
זיינע פּרעטענזיעס צו סאָשען און די מאַמע, וואָס האָלט זיך אין
איינ פּוּצן אין נייער צירונג.

אין אַזאַ ערב-אָוונט איז סאָשע אַרויסגעגאַנגען פון שטוב
און האָט דורכגעשפּאַצירט די סאָבאַרנע גאַס מיט אירע שמאָלע
טראַטוואַרלעך.

פלוצלונג האָט ער דערהערט דאָס קלאַפן פון די ביליאַרד-
קילן. איז ער אַריין אין קאַטאַווסקעס צוקערניע, בלויז אַ קוק
אָן, ווי חברה שפילט ביליאַרד...

און פון דעמלט אָן איז אַוועק אַ סדרה ביליאַרד.

—וואו איז סאָשע?

—ביי קאַטאַווסקען.

—וואָס טוט סאָשע?

—שפילט ביליאַרד...

און די שטעקנס מיטן קרייד, דער גרינער טיש מיט די
„פינפן“, מיט די „צוועלפן“, „דרייצנס“ און „פּופּצנס“ האָבן איצט
פאַרנומען זיין גאַנצן טאַג.

אין שטוב האָט מען עס שוין באַמערקט. דער טאטע האָט
געוואָלט ווירקן מיט דעם שטאַרקסטן אַרגומענט:

—סאָשע, וואָס לאָזטו דיין יונג ווייב אַליין?

—וואָס? איך זאָל די אדמעטום מיטנעמען..
 —סאַשע, מענטשן לאַכן פון אונז...
 —און איך לאַך פון מענטשן.
 אָט אַזוי. פאַררייכערט אַ ציגאַר, אָנגעטון דעם גראָען קאַ-
 פעליוש און שוין ווידער צו קאַטאַווסקען.
 און מיט וועמען שפילט ער דאָרטן? מיט אַראָפּגעלאָזטע
 מענטשן. מיט אַ פאַרשיכורטן „טשינאָוויק“, מיט אַ שווייצער פון
 האַטעל... מיט וועמען?
 —און צוליב דעם האָט מען באַדאַרפט פאַרן אין די „אויס-
 לאַנדט“?

—זיין געבילדעט צוליב דעם?
 —האָבן אַזאַ טאַטן מיט יהוס און גע-
 חתונה האָבן מיט אַן אומשולדיק קינד פון וואַלד?
 מענטשן האָבן געהאַט וואָס צו רעדן און זיי האָבן גערעדט.
 און סאַשע האָט, ווי אויף צו רייצן זיך מיט אַדעמען, געשפילט
 און געקלאַפט מיט די שטעקנס. זיינע פאַרטנערן האָבן אים גוט
 אַרומגענומען. אַזאַ פישעלע כאַפּט זיך נישט יעדן טאַג.
 אין דערהיים זענען אַלע געווען אויפגערגט אויף סאַשען
 פאַר זיין „ביליאַרד“, דערפאַר ווייל ער האָט צילקען געלאָזט
 אַליין, און טון צילקען האָט מען פאַרבאָרגן די אמתע סיבה פון
 סאַשעס אַוועקגיין...
 —ער גייט אין קאַנטאָר, אין טאַטנס קאַנטאָר גייט ער אַר-

בעטן...
 און סאַשע אַליין האָט עס באַשטעטיקט, ווען זי האָט אים
 איינמאָל געפרעגט וועגן זיין אַרבעט אין קאַנטאָר.
 —יאָ, יאָ, אין קאַנטאָר ביים טאַטן.

דערנאָך האָט עס אים שטאַרק פאַרדראָסן: ער זאָל באַדאַרפן
 זאָגן ליגן, און וועמען? צילקען, וועלכע גלייבט אַלץ, וואָס מען
 זאָגט איר. דאָס האָט אים שטאַרק געקרענקט און דענערווירט.
 דערדאָזיקער ליגן האָט אים עפעס קלענער געמאַכט, יינגלשער,
 און ער האָט גענומען אַלץ מער אַנטלויפן פון דערהיים, פון זיך
 אַליין...
 אַליין...

וואָס לענגער עס האָט געדויערט, וואָס מער טעג עס זענען
צוועק, אַלץ ווייניקער איז געבליבן פון וואַלד, פון דער פּאַר-
שיפורנג,

צילקע...

זי איז נאָך דיועלבע?

נאָר נישט אַלעמאָל קאָן ער רעדן מיט איר, אַמאָל דוכט
זיך אים אויס, אַז ער איז פיל-פיל עלטער פאַר איר...
און עס דערעסט:

שטענדיק זוכן ספעציעלע ווערטער, צופאַסן זיך צו איר שכל,
צו איר קאַמרי...

און מיטאַמאָל באַקומט ער צו איר גרויס רחמנות: וואָס
איז זי שולדיק? ער איז צו איר אין וואַלד געקומען און גוטע,
טייערע ווערטער צו איר גערעדט, איז זי, די אייביק איינזאַמע, צו
אים צוגעפאַלן און איר גאַנצע פאַרטרויזונג אים אָפּגעגעבן.
זוכט ער אויס די בעסטע ווערטער, גלעט און קושט איר,
זיצט און פאַרברענגט מיט איר שעה'ן לאַנג. זיך אַליין באַגראַבט ער
ערגעץ טיף, פאַרטעמפט מיט געוואַלט די שאַרפן פון זיין אומרו
און לאַנגווייליקייט.

זינגט ער דאָן, שפּילט קלאַוויר, כאַפט זיך צו צו צילקען
און קושט איר אַזוויי אַמאָל, טראַגט זי אַרום אויף די הענט
פון איין צימער אין צווייטן.

טאַטע-מאַמע קלייבן נחת פון זייער בן-יהיד. פאַרט דער-
לעבט אַביסל נחת.

און ער ווערט שוין אָפּגעקילט און פאַרשעלט אין האַרץ די
גאַנצע גראַדונע מיטן נודנאָם הערבסט, ער וואַרט נאָר די גע-
לעגנהייט, די מינוט, ער זאָל זיך שוין קאָנען אַרויסרייסן...
און ער איילט שוין צו קאַטאַווסקען, צום ביליאַרד.

די לאַנגע שטעקנס שעמעריין ווי גרויסע ליכט אין האַלב
טונקעלן צימער. דער גרינער טיש לייכט ווי אַ שטיק לאַנקע,
און די שווערע קוילן קלאַפן טעמפּ, פאַרהילכן אַלע געדאַנקען,
אַלע באַוועגונגען פון געזיסן.

אַמאָל טרעפט, אַז ער בלייבט דאָרט ביז שפעט אין דער

נאכט און צילקע פרעגט ביי די שטוביקע:
—אזוי שפעט אַרבעט מען אין קאַנטאָר? צו וואָס אַרבעט
ער אַזויפיל, סאָ

שיקט מען שוין אַ שליח נאָך אים:
—צילקע איז אומרויק.

—האַ! וועלכע צילקע? וואָס פאַר אַ צילקע? ווער רופט אים,
ווער צווינגט אים? — דערלאַנגט אַ שמיץ דעם שטעקן אָן דר'ערד
און גייט אַהיים אַ ביזער, אַ שווערער.
און בעת צילקע פרעגט אים דערנאָך אין שלאָף-צימער,
צוליב וואָס ער אַרבעט אַזויפיל אין קאַנטאָר, זאָגט ער איר אויס
דעם אמת:

—וואָס קאַנטאָרו איך גיי נישט אין קאַנטאָר, אין ביליאַרד
האַב איך געשפּילט, פאַרשטייסטו
אין ביליאַרד...

האָט ער איצט אַ נייע אַרבעט סאַשע: צילקע ווייסט נישט,
וואָס דאָס איז אַזוינס ביליאַרד. ביזערנדיק און שמייכלענדיק דער-
קלערט ער איר גענוי די שפּיל מיט די שטעקנס און מיטן קוילן
אויפן גוינעם טיש.

פאַראַינטערעסירט זי זיך, פאַרקלערט זיך און נעמט זיך
ביזערן אויף סאַשען:

—פאַרוואָס נעמסטו מיך נישט מיט אַהינצו. איך וואָלט
אויך געשפּילט און איך וואָלט נישט געבענקט נאָך דיר אַזוי.
שיין וואָלט עס געווען, — טראַכט סאַשע, — ווען אַזאַ פאַרל,
ווי ער מיט צילקען, וואָלטן זיך ביידע אַראָפּגעלאָזט צו קאַטאָו-
סקען אין צוקערניע קלאַפּן מיט די שטעקנס...

צילקע האָט עפטער אויפּגעהויבן די אויגן און גענוכט סאַ-
שען אין די צימערן און ער איז אַלץ עפטער פאַרשוונדן גע-
וואָרן. דערזעט זי, אַז ער איז שוין נישטאָ, באַהאַלט זי זיך ביי
זיך אין חדר, זעצט זיך אַוועק ביים פענסטער און קלערט
פאַרוואָס איז ער דאָן אַזוי גוט געווען אין וואַלד?

פאַרוואָס אַנטלויפט ער איצט סאַשע?
אויף דער גאַס ליגט שוין שניי און זי דערמאָנט זיך די

אָמאָליקע ווינטערן, די שטעגן, וואָס זי אַליין פלעגט אויסטרעטן
פון וואַלד ביזן מסטיבאָווע, די וויסע ברייטקייט, וואָס פלעגט
ליגן אויף די פעלדער אַרום, די צוגעמאַכטע טירן אין מסטיבאָווע,
פון וועלכע אַ געדיכטע פּאַרע שלאַגט אַרויס, די פעדערן, די מיד-
לעך מיט די לידער...

עס קלאַפט ביי איר דאָס האַרץ פון די אַלע ערינערונגען,
און דאָ איז אַזוי ענג אין גראַדנע, קליידלעך, שילדעך האָבן זיי
איר אָנגעקויפט, מען האָט זי ליב, דער אַלטער לוריע ועצט זי
אַפט אַוועק צו זיך אויף די קני און גלעט אירע האַר און רעדט
און לאַכט:

— אַזאָ מיידל פון וואַלד האָט מײן סאַשען אין נעצעלע
געכאַפט...

— אַזאָ שטיפּערקע, ווער וואַלט זיך דאָס געריכט!
און העלאַ פּאַלט עטלעכע מאָל אַ טאַג צו צו איר און קושט
זי הייס...

— דו ווייסט, — זאָגט העלאַ, — ביסט אַזאָ געשמאַקע, עס איז
גוט דיך צו קושן.
נאָר סאַשע איז נישטאָ, ער זעגט זיך מיט קיינעם נישט
און גנבעט זיך אַרויס.

קיינער וואָגט אים קיין וואָרט נישט צו זאָגן.
פון אַ סך יאָרן איז שוין אַזוי: סאַשען טאַר מען גאָרנישט
זאָגן. מען טאַר אים נישט לערנען. ער ווערט בייז און אַלע
ווערן צוליב זיין בייזקייט אַזוי שווייגנדיק, ווי וואַלקנס וואַלטן
זיך אַראָפּגעלאָזט אויף לוריעס שטוב, איינמאָל האָט צילקע זיך אָנגעטאָן אין איר נייעם ווינטער-
מאַנטל.

— וווּהין גייסטו? — האָט פרוי לוריע געפרעגט.
— דורכגיין זיך אַביסל...
„זי ווערט אַ מענטש“ — האָט פרוי לוריע געטראַכט — „זי גיט
שוין אַליין אַרויס שפּאַצירן.“
נאָר צילקע איז געגאַנגען זוכן סאַשען, זי האָט זיך נאָכ-
געפרעגט און האָט געמונען קאַטאַווסקעס צוקערניע. זי איז אַריין

אין אַ גרויסן אָנגערייכערטן צימער, וווּ איר סאַשע מיט נאָך
מענטשן זענען געשטאַנען מיט גרויסע שטעקנס און שווייגנדיק
געשפּילט מיט די קוילן.

ער האָט זי צוערשט נישט באַמערקט אין דעם נעבל פון
רויך. מיטאַמאָל האָט ער זי דערזען ביי דער טיר.

אירע אויגן האָבן אַרויסגעקוקט אַזוי דייטלעך, ליכטיקן די
בליקן אירע האָבן זיך אָפּגעטיילט פון דער גאַנצער צילקע, וועל-
כע האָט איצט געטראַגן נייע שטאַטישע בגדים.
דער וואָלד...

דער גאַנצער זומער, דער פאַרגאַנגענער, האָט אַ קוק געטון
אויף סאַשען און עפעס געפאַדערט, געשטראַפּט און זיך געבעטן...
דער שטעקן איז געבליבן פאַרגליווערט אין זיינע הענט.

די איבעריקע שפּילערס האָבן זיך אַרומגעקוקט:

— דאָס איז זיין ווייבל, — האָט איינער געזאָגט.

— זי גייט אים שוין נאָך.

— צו וואָס האָט ער חתונה געהאַט, — דער אידזשאָט!

סאַשע האָט זיך געמאַכט נישט הערנדיק דידאָזיקע שטעכ-
ווערטלעך. ער איז געווען אין אַ פאַרלעגנהייט: עס איז אים גע-
גאַנגען אין אַמביציע, נישט געוואָלט האָט ער ווייון, אַז ער איז
אָפהענגיק פון וועמען, אַז אים שטערט מען צו טון דאָס, וואָס
ער וויל...

אַבער צילקע האָט געקוקט מיט אויגן, אין וועלכע בקשה
האָט זיך געראַנגלט מיט פעס. און ער האָט נישט געוואוסט וואָס
צו טון אין דער רגע... אויפהערן צו שפּילן, אָדער קלאַפּן וויי-
טער מיטן שטעקן.

זי איז געשטאַנען ביי דער טיר און אַרומגעקוקט זיך אין
צימער, באַטראַכט די מענטשן און צו סאַשען זיך געווענדעט:
— שפּיל, סאַשע, איך וועל זיך צוקוקן.

סאַשע האָט געשטעלט שווערע טריט, דער שטעקן האָט גע-
ציטערט ביי אים אין די הענט...

איך וועל שוין מאַרגן ענדיקן די פאַרטיע, — האָט ער האָס-
טיק אַרויסגעהערט און גענומען אַנטאָן דעם פּאַלטן...

— קום, צילקע!

זיי זענען אַרויסגעגאַנגען ביידע שווייגנדיקע. זי — אַזאָ פאַר-
לידענע ביי זיך, און אַנגעשראָקענע... ער — אַ ביזער. און וואָס
ווייטער זיי זענען געגאַנגען און וואָס מער זיי האָבן געשוויגן,
אַלץ גרעסער איז זיין כּעס געוואָרן...

פּלוצלונג האָט זיך ביי אים אַרויסגעריסן אַ פּראָזע, וועלכע
סאַשע האָט דערנאָך שטאַרק באַדויערט:

— וואָס האָסטו זיך אַנגעטשעפעט? וואָס ווילט איר אַלע

פון מיר?

— וואָס? וואָס?

זי האָט עס נישט געפרעגט, נאָר אַ פאַר גרויסע אויגן האָט
זי אַנגעשטעלט אויף סאַשען. צו איר רעדט ער אַזעלכע ווער-
טער, אויף איר שרייט ער אַזוי? זי איז געבליבן שטיין נישט
ווייט פון לוריעס הויז. ווי פאַרגליווערט איז זי געבליבן שטיין,
קיין וואָרט נישט אַרויסגערעדט, קיין פּינטל מיט די אויגן נישט
געטון. און אַ לייכט שנייעלע איז לאַנגזאַם געפאַלן אויף איר,
אויף סאַשען און אויף דער גאַנצער גאַס... געפאַלן לייכט, כּמעט
שטיפּעריש. אין וואַלד, אין רויקן, פּלעגט ליב האָבן צו שטיין אין אַזעלכע שעהן
אויף דעם גאַניקל פון הויז און האַרכן, ווי דער ווייסער וואַלד
שווייגט.

סאַשע האָט אויף איר געקוקט, דער כּעס איז אים אַפּגע-
באַנגען און ער האָט שוין צו צילקען געפילט אַזאָ גוטן רחמנות:

פאַרוואָס האָט ער זי באַליידיקט? וואָס איז זי שולדיק?

— קום אַריין אין שטוב, ס'איז דאָך קאַלט, צילקע!

זי האָט נישט געענטפּערט.

— קום אַריין אין שטוב, צילקע!

זי האָט געקוקט אין דער ווייטער ווייסער גאַס אַריין און

געשוויגן.

סאַשע האָט זי אונטערן אַרעם גענומען און אַריינגעפירט

אין שטוב...

און אַפּגעזעסן איז ער לעם איר דעמדאָויקן אַוונט.

גערעדט צו איר, געבעטן זי זאל אים מוחל זיין. זי האָט
 נישט געענטפערט. האָט ער איר האָנט אָנגענומען און געדריקט.
 נאָר איר האָנט איז אַזוי ווי אָפּגעשטאַרבן געווען.
 האָט ער צוגעלייגט זיינע ליפן צו אירע, געקושט זיי, נאָר
 אירע ליפן זענען געבליבן קאלט.
 און דערפילט האָט סאַשע, אַז עפעס איז מיט איר געשען
 און אַז דאָס פּלוצלונגדיקע עקשנות וועט זיך אַזוי גיך נישט עג-
 דיקן. זיי זענען ביידע נישט געאַנגען עסן און ביידע האָבן זיך
 נישט אויסגעטון אַ גאַנצע נאַכט. זי איז געשלאַפּן אומרויק און
 ער איז געזעסן און געטראַכט.
 אויסגעדוכט האָט זיך אים, אַז היינט האָט ער זי פאַר-
 לירן.

מיט דעם איינעם אויסגעשריי, וואָס ער האָט צו איר געטון
 אַרויסגייענדיק פון קאַטאַוסקעס צוקערניע...
 מיט דער איינער באַליידיקונג.

ער האָט שטאַרק חרטה געהאַט. זיין פרייהייט, זיין אומ-
 אָפּהענגיקייט, זיין אויסלאַנד, ביליאַרד, קאָרטן, זיינע אַלע רייזעס
 מיט די אויסלענדישע זשורנאַלן...

דאָס האָט אים אַלץ אַזוי קליינלעך, אַזוי אַרעם אויסגעזען
 אַנטקייגן צילקעס אָפּגעעם שמייכל, וואָס זי האָט צו אים שטענ-
 דיק געטראַגן אין אירע ליכטיקע אויגן.

דאָס וואָס היינט באַטאָג, דאָס וואָס נעכטן און אייערנעכטן
 האָט אים אַזוי געשראָקן.

אַז זי צילקע איז געוואָרן ביי אים דער עיקר, פאַר וועל-
 כער ער האָט אַזוי מורא געהאַט זיין גאַנץ לעבן, איצט האָט
 אים דאָס נישט אויסגעזען שרעקלעך.

איצט האָט ער זי פון שלאָפּן געוואָלט אויפוועקן און רעדן
 צו איר, אויסזאָגן, אַז זי איז טאַקע ביי אים דער עיקר.
 נאָר זי איז געשלאַפּן אין די קליידער אַ ברובּגע, אַ באַליי-
 יקטע, אַ פּרעמדע.

דער טאָג איז געקומען.

צילקע האָט צו קיינעם נישט געוואָלט אַרויסגיין.

—וואָס איז איר? נישט געזונט? אפשר רופן אַ דאָקטאָר?
מיט גרויס מי האָט מען זיך ביי איר איינגעזעטן, זי וואָל עפעס
אָפעסן, נאָר צום אַלגעמיינעם טיש האָט זי פאַר קיין פּאַל נישט
געוואָלט גיין.

יעדע רגע איז צו איר אַ צווייטער אַריינגעקומען; דער
אַלטער לוריע, זיין פרוי, העלאַ...

און יעדערער פון זיי האָט געטראָגן גוטע הערטער זאָן מאָד-
לאַנגען פאַר איר. זי האָט זיך נישט אָפּגערופּן. פונקט ווי אַ בלוט,
וואָס הערט אויף צו בליען — אַזוי האָט זי אויפּגעהערט צו שמייכל-
לען און פרייען אַלעמען מיט איר בליק, ווי פריער, ווי שטענדיק.
—צילקע, וואָס איז דיר?

—גאַרנישט...

—וואָס ווילסטו?

—גאַרנישט...

און דער „גאַרנישט“ פלעגט פאַלן אַזוי האָפּנונגסלאָז, אַזוי
אַנגעווייטיקט...

און צו סאַשען איז מען צוגעשטאַנען;

—האַסט זי אפשר באַליידיקט?

—איין וואָרט האָב איך צו איר צו הויך געזאָגט, איז זי
ברוגז געוואָרן.

צו קאַטאַווסקען איז ער שוין מער נישט געגאַנגען, ער
האַט אויך אַראָפּגעלאָזט דעם קאָפּ און איז אַרומגעגאַנגען איבער
די צימערן פון זייער רייכער שטוב אַ ביזער, אָן אומצופרי-
דענער.

אין שטאַט האָט מען גערעדט:

—אַז ביי די לוריעס, דאָס יונגע ווייבל...

—איז געוואָרן מעדאַנכאַליש...

—אַז דאָס יונגע בעל-הביתל...

—האַט מער ליב דעם ביליאַרד, ווי זיין ווייב, ווי טאַטע-

מאַמע.

שעה'ן לאַנג פלעגט זי אָפּשטיין, צילקע, ביים פענסטער און
קוקן ווי שניי פאַלט, ווי ווייס ער שטראַלט אין דער נשמוּה

צריין דער שניי און געזען האָט זי אויך, ווי מענטשן צוטראַען
די ווייסקייט.

וואָס האָט זי געטראַכט אין די שעה? קיינער האָט נישט
געוואוסט, כאָטש אלע האָבן געליטן פון דעם. זי איז זיי טאָקע
טייער געוואָרן, ווי אַ קינד, די צילקע, און אז אַ קינד פאַרטרויערט
זיך, פאַלט אויף אלעמען דער אומעטיקער שאַטן.

דער אַלטער לוריע, האָט אין אַ ווייץ געוואָגט, אז דאָס
עפעלע פאַלט נישט ווייט פון בוים— און צילקע ווערט זייער ענ-
לעך צו איר שווייגנדיקן טאַטן.

אַבער פריער האָט זי דאָך אַזוי קלינגענדיק געלאַכט.
און אַזעלכע באַיווע פראַגן פלעגט זי שטעלן, פון וואָס
אלע האָבן אַזוי גוטמוטיק געלאַכט.

איצט גייט זי נישט אַרויס פון איר צימער, ווייל נישט
אַנטאָן קיין ניי קליידל, און די צירונג, וואָס זי האָט באַקומען.
די אלע מתנות וואָלגערן זיך אַרום אָן אַ בעל-הבית.

איסר האָט זיך דערוואוסט, אז זיין טאַכטער איז נישט מיט
אַלעמען— איז ער געקומען קיין גראַדנע, פריער האָט ער זיך
נישט געוואָלט באַווייזן, ווייל ער האָט זיך שטאַרק שולדיק גע-
מלט קייגן די לוריעס...

דערפאַר ווייל זיין טאַכטער האָט אין די הייסע זומער-טעג...
איצט, — ער איז געשטאַנען אַנטקייגן איר און געקוקט פאַר-
טרויערט אויף איר בלייך פנים.

— דיר איז דאָ שלעכט, צילקע!

— זיי האָבן דיך דאָך ליב, די לוריעס!

זי האָט גאַרנישט געענטפערט, נאָר טרערן זענען געפאַלן
פון אירע אויגן.

איסר איז אַוועקגעפאַרן צו זיינע שווייגנדיקע וועלדער און דאָס
שווייגעניש האָט זיך אויך אַריינגעכאַפט צו די לוריעס אין שטוב.
סאַשע האָט זיך געוואָלגערט אין אַ באַזונדער צימער מיט
די ביכער זיינע.

העלץ האָט אויפגעהערט צו זינגען און צו שפילן קלאַוויר.
טאַטע-מאַמע זענען אין בעס אויף זייער זון, און דער זון

איז אין פעס אויף דער גאנצער וועלט...
און אויסגעדוכט האָט זיך, אז ווען צילקע, איין צילקע...
זי באַדאַרף נאָר אַרויסגיין פון איר צימער און אַ שמיכל
טון — וועט אַזיך צוריק אָפּלעבן.
זי האָט אָבער געשוויגן.
ווי אַ פּרעמדע, ווי אַ שטאַלצע געפאַנגענע בת-מלכה... דאָס
באַרוועסע מיידל פון וואַלד, וואָס איז צופעליק אַריינגעפאלן צו
די יחסנים...
זי האָט פּסדר געשוויגן...

IX

אין מסטיבאָווע...

דער שאַסיי-וועכטער איוואַן פלעגט זייער אָפּט אַרײַנקומען צו דער מומע נילע, וועלכע האָט איצט געלעבט אין מסטיבאָווע אין באַראַשעס הויז. צוויי גרויסע אויסגעקאלטע צימערן זענען דאָרט געווען. וואַרעם און ציכטיק אויפגערוימט. דאָס ביסל קן-פער איז געהאַנגען אויף די ווענט, דאָס ווייסע בעטגעוואַנט האָט געלויכטן.

איסר פלעגט זיך אַראָפּפלאַפּן פון סוויסלאַטש אויף יעדן שבת. ער פלעגט גיין דאָוונען און אַמאָל רעדן מיט באַראַשען. די צוויי אַלטע, ניכע און איסר, האָבן געלעבט רויק און שווייגנדיק. און צילקע איז געווען „דאָרטן“.

נאָר ווען דער שאַסיי-וועכטער איוואַן איז צום לעצטן מאָל געקומען אין מסטיבאָווע און איז אַריין צו נילען, האָט ער דער-זען אַ פּאָר באַקאַנטע אויגן.

וואָס ער געדענקט זיי נאָך פון יאָרן-לאַנג צוריק... צילקע...

פון וואַנעט האָט זי זיך דאָ גענומען, דעם יונגן לוריעס ווייבל? וואָס טוט זי דאָ, וואָס איז זי אַזוי בלייך?

ער האָט אויסגעשטרעקט צו איר דג האַנט. זי האָט אים
געענטפערט מיט אַ שמייכל.

—ניכען — האָט זיך איוואַן אָפגערוּפן צו דער פּלעטער.

—וואָס?

—וואָס טוט זי דאָ, צילקע?

—ש-ש-שאַ..

די פּלעטע האָט אַ ווינק געטון צו איוואַנען און איז מיט
אים אַריין אין צווייטן חדר.

—רעד נישט, איוואַן, שרעק זי נישט..

—וואָס איז געשען?

—דו געדענקסט, אַז זי איז שוין איינמאָל אַנטלאָפן פון
גראַדנע. אַ קליין מיידעלע איז זי דאָן געווען, געדענקסט? און
איצט איז זי ווידער אַנטלאָפן. מיט צען טעג צוריק איז זי פון
גראַדנע געקומען אַ דערפּרוּרענע, אַ שווייגנדיקע.

—אַנטלאָפן? פון גראַדנע אַנטלאָפן, פון מאַן, פון אַנאָ

רייסקייט...

—ש-ש-שאַ..

איוואַן האָט זיך אַרויסגערוקט פון צימער. ער האָט פאַר-
שטאַנען, אַז איצט איז ער דאָ איבעריק.

יאָ, מיט צען טעג צוריק איז צילקע פּלוצלונג געקומען.
פאַרנאַכט איז דאָס געווען, האָט זיך די טיר געעפנט און אַווי
זוי אַ שאַטן איז זי אַריינגעקומען...

—צילקען — האָט די מומע אויסגעשריגן. געדאַכט האָט זיך
ניכען, אַז זי חלומט...

נאָר צילקע איז טאַקע געשטאַנען פאַר איר. אויפן האַלדז
איז זי איר אַרומגעפאַלן און געקושט דער מומען און געוויינט.

—וואָס איז געשען? צוליב וואָס ביסטו געקומען?

—איך בין אַנטלאָפן... איך בין דאָרט אַ פרעמדע... איך וועל

מער אַהינצו קיינמאָל נישט גיין.

—אָבער פאַרוואָס?

—פרעמד, פרעמד, אַלץ איז מיר דאָרט פּרעמד געוואָרן...

און מער האָט זי נישט גערעדט...

אין א סאָג שפּעטער איז געקומען דער אַלטער לוריע צו-
פּאָרן, ער אַליין איז געלאָפּן זוכן זיין זונט ווייפל, וואָס האָט
זיך צווייגעגנבעט און איז אַנטלאָפּן.

און דערציילט האָט ער פאַר נילען, אַז סאַשע איז אַוועק
געפאַרן אויף אַ קורצער צייט קיין פעטערבורג צוליב זיינע פּאַפּירן
און אַז פאַר זיין אַוועקפאַרן האָבן זיי זיך עפּעס צווערטלט.

און פון דעמלט אָן איז זי שווייגעדיק געוואָרן...

מעלאַנכאָליש...

האַט אַוועקגעוואָרפּן אַדע נייע קליידלעך און דאָס צירונג.

האַט פּמעט גאַרנישט געגעסן...

און איז אַנטלאָפּן.

צו צילקען איז ער צוגעגאַנגען, דער אַלטער לוריע, און
גערעדט מיט איר, געבעטן זיך ביי איר, זי זאָל קיין גראַדנע
פאַרן.

— איך וועל קיינמאָל מער אַהין נישט פאַרן.

— און סאַשען? ווילסט אים שוין מער נישט זען?

סאַשען...

זי האָט זיך אַזוי מאַדנע פאַרקלערט, עס איז געווען אַזאַ
פּריילעכער זומער, לעס טייל איז ער מיט איר געלעגן גאַנצע
נעכט, אַזעלכע גוטע רייד האָט זי פון אים געהערט, אויף די
הענט האָט ער זי געטראָגן... עס זענען געווען אַזעלכע טייערע
ליכטיקע טעג... דער וואַלד האָט טיף אין דער נשמה אַריינגע-
זונגען... דעמלט, דעמלט...

איצט זיצט זי איינגעוויקלט אין דער מומעס פאַטשיילע
און קוקט אַרויס פון פענסטער אויף די נידעריקע הייזלעך, וואָס
שטייען, ווי מיט ווייסע קאַלדרעס אין שניי פאַרדעקט, און נאָך
די הייזלעך זעען זיך וועלדער און אַ גרויס ענדלאָז שטיק
הימל...

— און סאַשען, ווילסט אים מער נישט זען? — דאָס פרעגט

זי נאַכאַמאָל לוריע, און זי ענטפּערט:

— איך ווייס נישט, איך ווייס גאַרנישט, איך וויל גאַרנישט...

דערנאָך שושקעט זיך לוריע אין דעם צווייטן חדר מיט

דער מומע ניכע.
אין צוויי טעג ארום קומט ער ווידער, און שוין נישט
אַליין, מיט העלען, און ביידע רעדן זיי מיט צילקען, זי זאָל מיט
זיי מיטפאַרן.

—ניין!— זי שאַקלט מיטן קאָפּ און שמייכלט אין זיך אַזוי
פאַרטרויערט.

העלאַ דערציילט:

אַז פון סאַשען איז אָנגעקומען אַ בריף, וווּ ער שרייבט,
אַז ער קומט אינגיכן צוריק פון פעטערבורג, ער בעט, מען
זאָל צילקען אָפּהיטן און ליב האָבן און אַז ער וועט קומען צו-
ריק וועט ער זיין אַ גוטער, וועט זי קיינמאָל נישט באַליידיקן...
דער אַלטער לוריע גייט אַרויס פון צימער און צילקע
בלייבט אַליין מיט העלען.

—מיין ברודער איז דאָך נישט קיין שלעכטער...

—ער האָט דאָך דיך ליב...

—ער וועט ווערן אַנדערש...

נאָר זיי פאַרן ביידע אַוועק צוריק קיין גראָדנע אָן ציל-
קען... און לאָזן איבער צוטומלט דאָס שטעטל:

—וואָס קומט דאָ פאַר?

—פון גראָדנע איז זי אַנטלאָפן...

—פון מאַן...

—פון אַזאַ רייכקייט...

אין אַלע הייזער האָט מען זיך געשושקעט וועגן דער גע-
שיכטע, אַזוי ווי אַ דונער וואָלט אין סאַמע ווינטער איבער די
ווייסע דעכער אַזעץ געגעבן...

—און די לוריעס אַליין... די לוריעס!

—זיי קומען אַראָפּ צו איר ווי צו אַ קייזערין...

—און בעטן זיך ביי איר...

—זי זאָל זיך זעצן אויף דעם טראָן...

—און זי שווייגט, וויל קיינעם נישט ענטפערן...

—אַ מאָדנע צילקע...

—אין וואַלד זיך אויסגעהאָדעוועט...

—ווייסט נישט וואָס גוט איז...

ווי אויף אַ געהיימעניש האָט מען געקוקט אויף באַראַשעס
הויז, וווּ די מומע ניכע האָט געלעבט. אָבער די מומע האָט
מעסט געוואָלטן פאַרמאַכט די טיר און אַליין איז זי אויך צו
קיינעם נישט געגאַנגען.

דאָס איז געשען אינמיטן ווינטער. די טעג זענען געווען
ווייסע, זוניקע און די קאַלטע זון האָט זיך צושטאָן אין מיליאָ-
נען בליצנדיקע פּונקען. וווּ אַ טראָפּן איז צושמאַלצן געוואָרן,
ווערט עס באַלד פאַרגליווערט און בלייבט אַזוי לייכטן אַנטקיינן
הימל...

האַל!

פּון צילקעס אַנטלויפן האָט זיך אויך דערוואַסט פּרויקע
באַראַש. ער איז שוין לאַנג אין דערהיים. דער טאַטע איז צו
אים עטלעכע מאָל געפאַרן קיין וואַלקאַוויסק, ביז ער האָט אים
אַרעפּגעברענגט צו זיך קיין מסטיבאַווע.

און ער ווערט, דאַכט זיך, אַ מענטש...

פאַר דער גאַנצער צייט—קיין איין מאָל נישט געשיפורט...
האָט מיט קיינעם נישט צו טון און העלפט דעם טאַטן.

איצט האָט ער אָנגעשטעלט די אויערן און שלינגט יעדעס
וואָרט, וואָס ער הערט וועגן צילקען...

אַנטלאָפּן...

דער „אויסלענדער“ האָט זי געמוזט באַליידיקן, אודאי אַזוי...
אין די צוגעמאַכטע צוויי חדרים האָט זיך צילקע לאַנגזאַם
באַריקט. עטלעכע מאָל האָט זי געוואָלט אָנהייבן רעדן מיט דער
מדמען און שטענדיק איבערגעריסן אין דערמיט.

—דו ווייסט מומע, דאָרט איז אַזוי ענג ביי די לוריעס,
אַזוי ענג אין גראַדנע...

—קינד, זיי האָבן דאָרטן אַזאַ רייכקייט, אַזוי פיל חדרים.

—ניין, נישט דאָס, מומע! דאָרט איז ענג, עס האָט מיר
לופט פאַרפעלט... אין וואַלד, אַז איך פלעג עפענען די טיר, האָב
איך באַלד דערזען דעם וואַלד, דעם גרויסן, דעם געדיכטן און
וווּ עס האָט זיך מיר געוואָלט, האָב איך געקאַנט לויפן... אָבער

דאָרט, עפּוסט די טיר, איז באלד נאָך אַ טיר און גאַס מיט היי-
זער, גאַסן מיט הייזער, פרעמד — אַלץ פרעמד...

— אָבער פאַרוואָס ביסטו אַנטלאָפּן? האָסט דאָך ליב סאַשען...
— ער איז מיר פרעמד, מומע, נאָך אין וואָלד פלעגט ער
אַ סך מאָל שווינגנדיק ווערן און איך האָב זיך געשראַמו פאַר-
אייס...

ביסלעכווייז האָט די מומע אַלץ ביי , פּרויסגעקריגן,
וועגן די ביכלעך, וואָס ער פלעגט פסדר לייענען, וועגן ביל-
יאַרד, וועגן דעם, אַז ער האָט אויף איר געשריגן מיט פעס, גע-
שריגן דערפאַר, ווייל זי איז אים נאָכגעגאַנגען.

— יא, מומע, צום אָנהייב האָט עס אַלץ גערייצט: אַלע האָבן
מיך ליב געהאַט, קליידלעך נייע פאַר מיר גענייט, נאָר סאַשע
האַט זיך פון מיר אַזוי מער אָפּגערוקט... איך האָב עס געזען
און געפילט.

— און וואָס וועט איצטער זיין? דו ביסט דאָך זיין ווייב.
אַז דו וועסט נישט פאַרן צוריק, וועט דאָס זיין אַ חרפה פאַר
דיין טאַטן. און וואָס וועט פון דיר ווערן?
— ניין, מומע, עס מעג זיך זיין, וואָס עס וויל, איך וועל
מער קיין גראַדנע נישט פאַרן...

און שטיל ווערט אין צימער. אויפן גאַס פאַרגייט די ווייב-
טער-זון. אַמאָל סקריפעט אַ פור, אַ שליטן, קינדער שפּילן זיך
מיט שניי, נאָר דאָס שרייען פון די קינדער, זייער לאַכן, איז
נישט טומלדיק. די גרויסע שטילקייט פון די וועלדער און פעל-
דער שפּרייט זיך אויך אויס אויפן שטעטל... אַ קראַך פליט פאַר-
ביי און קראַקעט אַריין איר „קראַ“.

אַז דאָס לעבן איז בייז...
און אַז נאַכט און טויט וואַרטן אויף אַלעמען...
„קראַ!“

אין די הייזלעך צינדט מען אָן פייערלעך, אין די אייזווע-
לעך קנאַקט דאָס האַלץ, מען פליקט ווידער פעדערן אין מסת-
באַווע, נאָר יעדע רגע רייסט זיך ווער אָפּ פון דער אַרבעט און
מען דערמאָנט צילקען:

—נישט קיין גלייכער שידוך, מען האָט זיך געמעגט אויף
דעם ריכטן...

—אַבער אַזאָ רייכקייט...

—אַז מען האָט זיך ליב אין רייכקייט און אַרעמקייט אַלץ
איינס.

—מען זאָגט, אַז זי וויל פאַר קיין פאַל נישט פאַרן צוריק...

—און דער אַלטער לוריע האָט געזאָגט פאַר זיין אַוועק-

פאַרן...

—אַז ער האָט נאָך אַזאָ פאַרעקשנטע נישט געזען...

דערנאָך פאַרגעסט מען אויף אַ קורצער צייט אָן צילקען.

מען פליקט די פעדערן און מען זינגט זיך צו...

דאָס געזאָגט כאַפּט זיך אַרויס אויף דרויסן און דערגרייכט

אויך אַמאָל צו צילקעס אויער... עס דערמאָנען זיך איר אַנדערע

טעג, פריילעכערע מינוטן, זי האָט דעמלט אויך מורא געהאַט פאַרן

טובל, פאַר די מענטשן.

שטענדיק האָט זיך איר אויסגעדוכט, אַז מען וויל זי אָפּמאַרן...

זי וויקלט זיך שטאַרקער איין אין דער מומעס פאַטשיילע און

טראַכט פון וואַלד.

מען האָט שוין אודאי אַלע ביימער אַוועקגעלייגט...

זי וועט אָפּוואַרטן אַביסל. און זי באַשליסט ביי זיך, אַז

זי וועט גיין אין וואַלד צו זייער אַלטער היים אַ קוק טאָן, ווי

דאָרט וועט איצט אַלץ אָויס.

די מומע זיצט פון ווייטן און וואַרפט פון צייט צו צייט

אַ בליק אויף צילקען. דער אַלטער לוריע האָט געזאָגט, אַז זי

איז מעלאַנכאָליש, מען טאָר זי נישט רייצן...

אויף שבת איז געקומען איסר. ער האָט שוין געוואָסט, אַז

זיין טאָכטער איז אַנטלאָפּן פון גראַדנע...

צו זיך אַליין האָט ער עפעס אַ מורמל געטון, בעת ער

האַט די בשורה דערהערט:

—נישט אויסגעהאַלטן, דאָס קינד האָט נישט אויסגעהאַלטן.

מענטשן האָבן נישט פאַרשטאַנען, וואָס זיינע ווערטער באַ-

דייטן. אויף שבת איז ער געקומען, ווי שטענדיק אַ שווייגעדיקער.

האָט צו צילקען געזאָגט עטלעכע ווערטער, זי זאל זיין רייק,
ער איז נישט ביז אויף איר. צילקע האָט זיך דאָן פונאַנדער-
געוויינט און די מומע ניכע איז פון איר נישט אָפגעטרעטן.
אַזוי זענען אַוועק עטלעכע וואָכן, פון גראַדנע זענען פאַר
דער צייט געקומען עטלעכע שלוחים און זענען אַוועקגעפאַרן מיט
גאַרנישט.

אין שטעטל האָט מען זיך אָנגעהויבן צוגעוויינען צו דעם
געשעעניש.

עטלעכע שכנים זענען שוין אַריינגעקומען צו ניכען, גע-
רעדט וועגן אַנדערע זאַכן און געכאַפט אַ קוק אויף צילקען.
פרויקעס שוועסטער זענען אויך געקומען און מיט זיי איז
צילקע געווען פריינטלעכער, גערעדט מיט זיי און אפילו דער-
ציילט וועגן גראַדנע.

די שוועסטער האָבן דערנאָך דערציילט אין שטוב, וואָס
זיי האבן געהערט פון צילקען...

און פרויקע האָט אַלץ אויסגעהערט.
עפעס אַ נייע פרייד האָט אים געפאַנגען: צילקע האָט גע-
זאָגט, אַז זי וועט שוין מער קיין גראַדנע נישט פאַרן...
און אַז צילקע זאָגט וועט זי שוין טאַקע מער נישט פאַרן.
זי איז אַן איינגעשפאַרטע — אַלע מענטשן, וואָס לעבן אין וואַלד
זענען איינגעשפאַרט — דאָס האָט אַמאָל זיין זיידע דער ניקאָלאַ-
יעווער סאָלדאַט געזאָגט.

און ער האָט ווידער גענומען פּוּצן זיינע שטיוועלעך, פרויקע.
און אַז ער פלעגט דערזען די מומע ניכע, פלעגט ער
איר אַ ברייטן „גוט-מאָרגן“ טראָגן אַנטקייגן...

צו די שוועסטער זיינע פלעגט ער שטענדיק זאָגן:
— גייט אַריין צו צילקען אַביסל, זי איז דאָך איינע אַליין.
און ווען די שוועסטער קומען צוריק פון דער צווייטער
וואַכער שטוב, דרייט זיך פרויקע אַרום זיי, קוקט זיי אין די
אויגן, לעכצט אַ וואָרט צו הערן פון זיי.

— זי איז גאַרנישט מעלאַנכאָליש, די צילקע, — זאָגט איין
שוועסטער..

—זי האָט היינט געלאַכט און דערציילט פון די לוריעס,—

זאָגט די צווייטע.

—דער אַלטער לוריע פלעגט איר אויף די קני צו זיך אַוועק—

זעצן און רופן „קאָזקע“. און אַלע האָבן זיי איר ליב געהאַט.

—טאָ פאַרוואָס איז זי אַנטלאָפן פון דאָרט? — פּרעגט פּרויקע.

ווייסן זיי דאָס נישט, די שוועסטער. פאַרוואָס זי איז אַנ-

טלאָפן האָט צילקע נישט דערציילט. און וועגן סאַשען האָט זי אַ

וואָרט נישט גערעדט...

נאָר די מומע ניכע דערציילט איצט פאַר מענטשן, אַז די

יתומה האָט זיך נישט געקאָגט צוגעוויינען צום שטאַטישן לעבן

און זי האָט זייער געבענקט...

אינגליכן דערהערט מען אונטערן פענסטער, וווּ די מומע

ניכע וווינט, צילקעס זינגענדיק קול...

זי זינגט שוין, זי איז שוין ווידער לעבעדיק.

די מומע ניכע האָט זיך געפרייט: צילקע וועט אינגאָנצן

קומען צו זיך, זי וועט זיך באַרעכענען און קיין גראַדנע וועט

זי אַוועק.

דערווייל פלעגן זיך שוין ביי צילקען צונויפזאַמלען אַלץ מער

מיידלעך. עס האָט אַלעמען געצויגן צו איר אַ נייגעריקייט, אַ

גרויסע נייגעריקייט...

אַוועקגייענדיק פון איר, פלעגן די חברטעס שטענדיק רעדן:

—געוואָרן גאָר אַן אַנדערע...

—בלייכער געוואָרן...

—אַבער נאָך שענער, ווי געווען...

—זי איז טאַקע אַ מאַדנע, גענומען און אַנטלאָפן פון מאַן,

פון אַזאַ רייכע שטוב...

—זי וועט זיך אומקערן, וועט זיך אומקערן...

—ווער ווייס...

טעג זענען דערווייל געלאָפן און אויף די הייזער זענען

געלעגן גרויסע קופּעס שניי, דער ווינט האָט זיי, די שנייקופּעס,

דרייקאַנטיק געמאַכט און האַלב-רונד אויסגעבלאָזן. דער שניי האָט

אין די הייזער אַריינגעשמוקט און ליכטיקער איז אינעווייניק געווען.

און גרויסע וויסע וועלט הענגט איבער די קליינע הייזער
און איבער דעם נאנטן בית-עולם. אָפּט, זייער אָפּט פאלן צו צו
א פּענסטער אַ פּאַר העלע גרויסע אויגן און קוקן אומעטיק אויף
דער גרויסער וועלט, אויף דער ווייסקייט...
צילקעס אויגן...

ווי זיי וואָלטן עפּעס וועלן פּרעגן ביי דער גרויסער וועלט,
ווי זיי וואָלטן טרייסט זוכן.

און דערפרייט האָט זי זיך צום ערשטן מאַל, ווען איוואָן, דער
שאַסיי-וועלטער, איז ווידער געקומען צו זיי.
זי וועט גיין מיטן וועכטער אין וואַלד, אַ קוק טון אויף
איר היים...

— וואָס וואַלד, וווּ וואַלד? ... צילקע, די ביימער זענען שוין
כמעט אַלע אַוועקגעלייגט און די דריי הייזער שטייען פאַרקלאַפּ-
טע, פאַרשאַטן מיט שניי.

נאָר זי האָט זיך געבעטן ביי איוואָנען און ביי דער מומע
ניכע. זי וויל אַ קוק טון, ווי דאָס טייכל זעט איצט אויס, דעם
שאַסיי וויל זי זען.
גוט!

אַבער, ווי וועט זי גיין אין אירע שטאַטישע שיכעלעך,
וואָס זי האָט פון גראַדנע מיטגעבראַכט? דער שניי ליגט דאָך
אַזאַ געדיכטער.

— מומע, וווּ זענען דעם טאַטנס אַלטע שטייול...
— קינד, אין שטייול וועסטו גיין? דו מיינסט, ס'איז אַמאָל? ...
נאָר צילקע האָט שוין געזוכט אין אַלע ווינקעלעך. זי האָט
דעם טאַטנס אַלטע שטייול געפונען. דאָך, בעת זי האָט זיי גע-
נומען אַנטאָן, האָבן זיך די הענט אירע אַראָפּגעלאָזט און אין האַרצן
האָט עפּעס צוגעקלעמט: אַזוי גראָב און שווער זענען די שטייול
געווען און גראַדנע האָט שוין געהאַט אויף איר אַ ווירקונג...
זי האָט אַ זיפּץ געטאָן און גלייך ביזן אויף זיך אַליין
געוואָרן.

אַ רגע — און זי איז שוין געווען אין דעם טאַטנס שטייול,
האָט זיך אַרומגעוויקלט אין דער מומעס פאַטשיילע און איז אַוועק

מיט איוואַנען...

דער שניי האָט שוין געהאַט יענע ווייבֿקייט, וואָס קומט פון די ערשטע וואַרעמע ווינטלעך, וועלכע כאַפן זיך אין ווינט-טער אַרײַן פון ווייטן דרום און מאַכן לינד די לופט. דערצו האָט נאָך די זון ברייט געעפנט איר גרויס אויג און געשמאַלצן האָט זי דעם פראַסט מיט שאַרפע שטראַלן, איינגעגעבערט זיך דאָ און דאָרט, ביז דער טיפֿקייט, ביז דער שוואַרצער ערד. אויף די דע-לער האָט זי געלעקט דעם פעסט איינגעלייגטן שניי, אַזוי אַז אַ דאַכעווקע, אַ שינדל האָט זיך שוין אַרויסגעזען.

צילקע איז געגאַנגען מיט איוואַנען. זי האָט ברייט די אויגן געעפנט, און געדאַכט האָט זיך איר, אַז זי איז שוין דאָ לאַנג, לאַנג נישט געווען. פון דער ליכטיקייט האָט זיך איר געוואַלט נעמען שפּרינגען, פריילעך אַ קוויטש טון... צו וועמען? צו קיי-נעם נישט. צו וועמען שרייט דער פויגל, די קראַך? צו וועמען שרייט זומער אין וואַלד דער וועוּריק? פאַר וועמען רוישט דאָס טייכל אייביק?

איוואַן האָט געקוקט אויף איר און געפילט אַ נאַנטקייט, אַ קרובֿהשאַפט צו דעמדאָיקן מיידל, וואָס איז געבוירן געוואָרן אין דעם זעלבן וואַלד, וווּ ער האָט זיין לעבן אַפּגעלעבט. עס האָט אים גאַרנישט געוונדערט, וואָס זי איז אַזאַ, וואָס זי איז פון די לוריעס אַנטלאָפן: יעדערן צייט צו זיינס, און צילקע האָט זיך נישט געקאָנט איינלעבן אין דער ענגער שטאַט... איוואַן האָט עס גאַנץ גוט פאַרשטאַנען, כּאָטש ער האָט געמיינט, אַז די ליבֿע צו סאַשע לוריע וועט זי יאָ איינהאַלטן.

און אַזוי גייענדיק און שווייגנדיק רייסט ער איבער מיט-אַמאָל און פּרעגט ביי צילקען:

— נאָך „אים“ בענקסטו נישט, צילקע?

— נאָך וועמען?

— סאַשען ווילט זיך דיר נישט זען? איר האָט דאָך אַזוי

געלעבט דעם זומער, ווי די פייגעלעך.

צילקע פאַרטראַכט זיך. פאַר די אויגן שוועבט אַרויס דער רינדער סאַשע מיט זיינע שוואַרצע און אַזוי ווי איינגעדרימלטע

אויגן. אַ גוטער איז קר געווען, אויף די הענט האָט ער זי גע-
טראָגן און דאָך צווייטער, צוזאָ פּרעמדער. ניין, זי בענקט
נישט נאָך אים, נאָר טיף אין האַרצן טוט עפעס צוויי וויי, זוי
מען וואָלט דאָרט איינגעשטאָכן מיט אַ שפּיז...

—לאָמיר וועגן דעם נישט רעדן, אינאָן, דערצייל בעסער
וועגן וואָלד, ווי זעט עס דאָרטן אויס?

—אַט וועלן מיר באַלד קומען, וועסטו אַלץ אַליין זען.
גייען זיי און שווייגן. ער קוקט אויף איין זייט, זי—אויף
דער צווייטער, און ביידע זעען זיי נאָקעטע פעלדער אויסגעבעט
מיט ווייסקייט. בלויו אַ בערגל, אַ ביימל קוקט אַרויס עלנט, נישט
צוגעטויליעט...

צילקע קוקט איצט אין דער ווייט. שטענדיק אויף דעם אָרט
האָט זי שוין געזען דעם וואָלד, די וועלדער, אונטער וועלכע איר
היים איז געווען, די דריי הייזער פון די לוריעס מיט עטלעכע
שטאָלן, נאָר איצט זעט זי נישט דעם וואָלד. און פּלוצלונג שטויסט
זי זיך אָן אויף דעם ערשטן סקעלעט פון אַ בוים, אויף אַ צווייטן
סקעלעט... אַזעלכע לאַנגע-לאַנגע רונדע ביימער, האַלב פאַרשניי-
טע, ציימען זיי דעם פּלאַץ פון ווייסן וועג. דאָרט קוקן אַרויס,
זוי קליינע בענקעלעך, די וואָרצלען פון די אונטערגעזעטע ביי-
מער, דאָ ליגט אַ גרויסע קופּע מיט שפּענער, מיט צווייגן, וואָס
זעט אויס, ווי אַ נעסט פון אַ גרויסער חיה און אַלץ איז פאַרשאַטן
מיט שניי, צוגעדעקט מיט הינטער.

מיטאַמאָל דערזעט צילקע זייער הויז. און בעת די אויגן
אירע לויפן צוויי אין דער אַרומיקער ווייסקייט, דערזעט זי דעם
גרויסן חורבן, וואָס די מענטשן האָבן דאָ געמאַכט...

—האָ-האָ!...

ער ליגט אויסגעצויגן אויף דר'ערד, דער גרויסער וואָלד.
מתים אין תּכריכים ליגן אויסגעצויגן איינער אויפן צווייטן און
איינער אָפּגעוונדערט פון צווייטן. ווי רויבער וואָלטן אים באַ-
נאָכט באַפּאלן, דעם וואָלד, און פאַרטאָג זענען זיי אַנטלאָפּן. נישט
פאַרענדיקט איז נאָך זייער אַרבעט. דאָ און דאָרט שטייען דער-
שראָקענע מנינים ביימער, גאַנצע קוואַדראַטן נישט אויסגעהאַקטע

שטייען זיי און גרינען נאָך העלער ווי שטענדיק מיט די סכך
נאָדלען. עס דוכט זיך אויט, אַז זיי קוקן מיט גרויסע גרינע
אויגן, מיט אָנגעשראָקענע אויגן קוקן זיי אויף זייערע טויטע
ברידער, אויף דעם ריזיקן בית-עולם און וואַרטן...
איוואָן גייט זיך זיין וועג, צו זיך אין שטוב גייט ער אַוועק.
און צילקע בלייבט אַליין.

זי גיט אַ קערעווע אויף רעכטס, אויף לינקס, זי איז שוין
נאָנט, זי איז שוין לעס די דריי הייזער, אַלע דריי שטייען זיי
פאַרקלאַפט מיט ברעטער, די פענסטער...
ש-ש-ש...

און אַרום איז אַזוי שטיל, אַ ווינטערפּויגל יאָמערט אויף
אַן איבערגעבליבענעם בוים, און אויף אַ צווייטן בוים הענגט אַ
שטיקל שטריק... אַן אַנדענק פון דער מומע גילעס וועט, וואָס
זי פלעגט דאָ טריקענען אין וואַלד.

אַט אַזוי וואַרפט זי מיט די אויגן, צילקע, און קריכט איבער
די פאַרשניטע טויטע ביימער. און בעת זי ווערט מיד שאַרט זי
אַראָפּ פון אַזאַ בוים-סקעלעט אַביסל שניי און זעצט זיך אַוועק
אויף זיין רוקן. זיצט און קוקט. פריער איז דאָ לעבן און וואָ-
רעמקייט געווען אין דעם ווינקל. אַפילו אין די גרעסטע פּרעטט
פלעגט זיך אַרויסכאַפּן אַ פאַרע פון שטוב, פון קיימענס איז גע-
גאַנגען אַ בלאָזער רויך און זיך דורכגעגנבעט דורך די גרינע צווייגן
הויך-הויך ביז צום הימל. שטיל, ווייס און ליכטיק אַרום.

אַזוי ליכטיק איז דאָ נאָך קיינמאַל נישט געווען. נאָך די
ליכטיקייט דריקט צילקעס נשמה ביז צום וויינען. זי קלאַפט מיטן
טאַטנס שטיוול דעם צוגעפרוירענעם שניי ביז דער בוים ווייזט
זיין גאָלדענע קאַרע...
פּוסט אַרום...

ווי זענען די שטעגן, אויף וועלכע זי איז דאָ מיט סאַשען
אַרומגעאַנגען?

ווי זענען דאָ געשטאַנען די צייגינער?
זי דערקענט נישט איר היים... און ווי איז דאָס טייל?
זי קריכט אַראָפּ פון דעם קלאַץ, אויף וועלכן זי איז גע-
זי

זעסן און גייט זוכן דאָס טיילל. אַ באַרג שפּענער און צווייגן
האַבן עס פאַרשאַטן און דער פּראָטט האָט די צווייגן איינגע-
שמידט אין אייז.

אַלץ איז דאָ אַנדערש געוואָרן, ליידיקער, אַרעמער, נאָר ליכט
און שניי איז אַ סך צוגעקומען, ליכט און שניי. זי באַווייזט נישט
אַ טריט צו שטעלן און עס דאַכט זיך איר שוין, אַז זי האָט פאַר-
בלאָנדושעט... אין אַ פּרעמדן וואַלד איז זי געקומען און דעם וואַלד
האַקט מען אויס. וואַרפט זי איבער אַ בליק אויף די דריי פאַר-
שלאָגענע און פאַרשלאָסענע הייזער, אויף דעם רויקן גאַנצן פון
זייער הויז, וווּ זי פלעגט אין די וומערדיקע באַגינענס זיך אַוועק-
שטעלן און אָפּגעבן „גוט-מאַרגן“ דעם וואַלד... וואַרפט זי אַ בליק
און דערקענט איר צעשטערטע היים, געמען לויפן האַסטיק די
טרערן פון האַרצן ביי די אויגן און אין די אויגן בלייבן זיי
שטיין פאַרגליווערט, פאַרפּרוירן...

זי גייט אַהיים צוריק. זי גייט אָן מוט. די שווערע שטיוול,
דעם טאַנסט, זענען נאָך שווערער געוואָרן, דער שניי קלעפט
זיך צו זיי. זי איז אַזוי מיד, אַזוי עלנט...
נישט ווייט פון מסטיבאָווע קומט איר די מומע אַנטקייגן.
זי איז אומרויק געוואָרן, וואָס דאָס „קינד“ איז אַזוי לאַנג
נישטאָ.

—האַט עס געלוינט? צילקע... שלעפן זיך אין וואַלד, האָט
עס געלוינט?

—מען האָט אים שוין כמעט אינגאַנצן אויסגעהאַקט, מומע...

—נו איז וואָס? דעם ערשטן וואַלד האַקט מען אויס?...

—אַבער מיינע ביימער, צוזאַמען מיט מיר זענען זיי אויס-

געוואַקסן...

—אַ מענטש איז דאָך אַ מענטש און ביימער זענען האַלץ...

די צוויי פרויען זענען אַהיימגעגאַנגען איינגעוויקלט אין

פאַטשטיילעס און ועלטן ווען אַ פּראָזע געוואָרפן. און שוין אין

שטעטל איז זיי פון ווייטן נאַכגעגאַנגען פרויקע. אויסגעדוכט האָט

זיך, אַז ער קוקט גאַרנישט אויף זיי. אויף די הייזער, אויף די

פאַרשנייטע קוקט ער, אויף דעם ראַנד פון הימל, וואָס האָט די

גאַנצע מסטיבאָרע צומגעזיימט.

ער האָט איין געדאַנק געהאַט, דער פרויקע, איין תפילה,
איין פאַרלאַנג:

זאָל זי נאָר קיין גראַדנע מער נישט פאָרן, די צילקע...
זאָל זי דאָ בלייבן צווישו די פאַרשנייטע איינגעהויקערטע
הייזלעך.

ער האָט אָפגעלעבט אינגאַנצן. דעם קאַפּ האָט ער שטאַלצער
אויפגעהויבן. הייסט עס, אַז ער האָט נאָך מול: פון גראַדנע, פון
אַזעלכע גבירים איז זי אַנטלאָפן... פאַרוואָס? וואָס דאַרף אים דאָס
אַנגיין? אַבי זי איז דאָ פאַראַן אין מסטיבאָרע, אין דער צוויי-
טער העלפט פון זייער שטוב, און ער הערט אָפּט דורך דער
וואַנט, ווי זי זינגט.
און צילקע...

זי איז פון וואָלד צוריקגעקומען אַ צעטראַגענע:
—פאַרקלאַפּט אונזער הויז, מיט ברעטער די פענסטער פאַר-
שלאָגן.

—און דאָ, צילקע, דאָ איז דען אַ שלעכט הויז: וואַרעם,
ליכטיק, ציכטיק. — די מומע ניכע האָט געטאַנצט אַרום איר. און
ווען צילקע האָט זיך אַביסל באַרויקט האָט זי אָנגעהויבן מיט
איר אַ שמועס:

—וועסט דאָך פאָרן אינגיכן צו דייע, צו די לוריעס...
י, צילקע?

צילקע האָט שוויגנדיק געשאַקלט מיט קאָפּ: „ניין“!
—פאַרוואָס?

—ער האָט אויף מיר געשריגן, אין פעס איז ער אויף מיר
געוואָרן, סאַשע, און ער האָט ביזו געשריגן.

די מומע ניכע האָט זיך צוגערוקט גענטער צו איר:
—אַ מאַן מעג אַמאָל שרייען... וואָס איז? ביזערט זיך אָן
אַביסל און ווערט ווידער גוט... וואָס איז?

האָט זיך צילקע מיטאַמאָל אויסגעגלייכט, האָט זיך אויפ-
געשטעלט און ביזו-שטאַלץ אַרויסגערעדט!

—אויף צילקען שרייט מען נישט... אויף די הענט האָט ער

מיך געטרען, איז וואָסן-לאַנג פון וואָלד נישט אַרויס... צוליב
מיר, און דאָרט, אין גראַדנע, האָט ער זיך גענומען באַהאַלטן פון
מיר, אין אַ באַזונדער צימער אַוועקגיין, אין ביליאָרד שפּילן, גאַנ-
צע טעג האָב איך אים נישט געזען... ניין, מומע! אויס, אויס...
—וואָס, „אויס“?

—איך וועל דאָרט מער נישט פאָרן, מומע ניכע, זאָלסט
רעדן מיט דעם טאַטן, און אז דער אַלטער לוריע וועט ווידער
קומען זאָלסטו אויך מיט אים רעדן און אַלעמען זאָלסטו זאָגן,
אז צילקע וועט קיין גראַדנע מער נישט פאָרן...

זי איז זייער אויפגערעגט געווען און אין די אויגן ביי
איר זענען אָנגעלאָפּן טרערן. האָט זיך זי מומע ניכע אָפּגערוקט
אין אַ ווינקל און שוין מער נישט גערעדט.

אויף שבת איז איסר ווידער געקומען. האָט זיך דורכגע-
וואָרפן מיט עטלעכע האַלבע ווערטער, צו דער מומען עפעס גע-
רעדט, צו צילקען אַ ברום געטון און אַ גאַנצן שבת אַריינגערוקט
אין אַ ספר.

און נאָך הַבדלה איז ער צוגעגאַנגען צו צילקען און איר
סיף אַריינגערוקט אין די אויגן...
—צילקע!

זי האָט אַ ציטער געטון, זי האָט פאַרשטאַנען, אז דעם
טאַטנס צוגיין באַדייט עפעס אַן ערנסטע זאַך.
—וואָס ווילסטו, טאַטע!

—וועסט אַלץ פאַלגן, וואָס איך וועל דיר בעטן?

זי האָט זיך אַ רגע געקווענקלט און באַלד אַרויסגערעדט:
—אַלץ.

האַט ער אַרויפגעלייגט די האַנט אויף איר און אָנגעהויבן
רעדן:

—דיין סאַשע איז שוין געקומען פון פעטערבורג, די לור-
יעס וואָרטן אויף דיר, ס'איז דאָך נישט שיין...

—וואָס ווילסטו, טאַטע!

—איך וויל, אז דו זאָלסט מאַרגן אַוועקפאַרן קיין גראַדנע,
איך וועל דין באַגלייטן...

איז זי אויפגעשפרונגען, צוגעלאָפֿן צום פענסטער און גע-
בליבן שטיין אזוי שוויגנדיק... ביז דער טאטע האָט זיך ווידער
אַנגערופֿן:

—נו, צילקע!

—איך וועל נישט פֿאַרן... איך האָב דאָרט גאַרנישט, קיי-

נעם נישט.

דער אַלטער איסר האָט געפרווט ווירקן מיטן לעצטן מיטל:
—אויב דו וועסט נישט פֿאַרן, וועל איך מער קיין מסטי-
באַווע נישט קומען, איך וועל שוין ערגעץ אָפּוילן אין אַ וואַלד,
נאָר דאָ וועל איך מער נישט קומען. און נישט דו און נישט די
מומע ניכע וועט מיך מער נישט זען...
—טאטע!

זיי האָבן זיך ביידע אַ רגע אָנגעקוקט.

זי האָט אָנגעהויבן רעדן די ערשטע:

—אויב דו וועסט מער נישט קומען אַהיים און אויב איך
אלע וועט מיך פֿייניקן און צווינגען צו פֿאַרן קיין גראָדע, וויס
איך שוין, וואָס איך וועל טון.
עס איז געוואָרן שטיל. איסר, די מומע ניכע און צילקע—
אלע דריי האָבן אַריינגעטרעט אין זיך...

—וואָס וועסטו טון?— האָט איסר געפרעגט.

—ביי אונז אין וואַלד זענען נאָך געבליבן ביימער, און אַ
שטריק וועל איך קריגן.

איז די מומע ניכע צוגעלאָפֿן:

—פו, זאָל דאָס ווערן. אויף אַ פּולע וואָך אַזעלכע רייד,
שעם זיך, צילקע, ביסט משוגע געוואָרן... פו, זאָל דאָס ווערן...
און זי האָט גענומען וואַרפֿן אומרויקע בליקן אויף צילקע
און אויף איסרן.

זי, די מומע ניכע ווייסט שוין אַזעלכע מעשיות מיט אַ
שטריק אויף אַ בוים.

מיט עטלעכע יאָר צוריק האָט זיך אַ מסטיבאַווער מיידל
טאַקע אויפגעהאַנגען אין וואַלד, עפעס צוליב אַ חתן...
איסר איז געבליבן שטיין אַ שטומער. אַן אָנגעשראַקענער.

האָט געקוקט אויף זי ווענט, אויפן פענסטער. אַריינגערוקט עט-
לעכע פינגער אין באָרד און מער קיין וואָרט נישט גערעדט.
שפעטער, ווען ער איז שוין געזעסן ביי אַ ספר, האָט ער
זיך אָנגערופן צו ניקען, אָבער אַזוי, אַז צילקע זאָל אויך הערן.
— וואָס זי וויל זאָל זי טון, זאָל זי פאַרן, זאָל זי נישט
פאַרן...

און פון דעמלט אָן האָט שוין קיינער צו צילקען מער
נישט גערעדט קיין וואָרט וועגן גראַדנע, וועגן די לוריעס. די
דריי מענטשן, וואָס האָבן אַ לעבן אָפגעלעבט אין וואַלד, האָבן
זיך פאַרשטאַנען דורך האַלבע ווערטער, דורך נישט דערזאָגטע
פראַזן. איינגעשפאַרט זענען זיי געווען יעדערער פאַר זיך, און
צאָרן, כּעס האָבן זיי טיף באַהאַלטן. אַלע קאָנפליקטן און איבער-
לעבונגען פלעגן זיך ענדיקן ביי זיי מיט אַ לאַנג שווייגן...
צילקע פלעגט איצט זייער אָפט גיין צום געוועזענעם
וואַלד, צו די דריי פאַרקלאַפטע הייזער.

אין שטעטל פלעגט מען זי אַנקוקן מיט אַ מאַדנעם דרך-
ארץ, בעת זי פלעגט פאַרבייגיין אין דער מומעס פאַטשיילע און
אָנגעטאָן אין טאַטנס שטייול.
מענטשן פלעגן קוועטשן מיט די פלייצעס:
— אין וואַלד גייט זי, אין ליידיקן, כּמעט אויסגעהאַקטן
וואַלד...

— אַזוי ווי אויף קבר-אבות...

— און פון אַזאַ רייכקייט אַנטלאָפן...

— מעלאַנכאָליש...

— אין טאַטן געראָטן...

אָבער דער דרך-ארץ צו איר איז נישט פאַרשוונדן. איסרס,
דעם משרת טאַכטער, אַ וואַלד-מיידל, וואָס אַלע געדענקען נאָך,
ווי זי פלעגט קיין מסטיבאָוע באַרוועס קומען. מען האָט געקוקט
איצט אויף איר, ווי אויף אַ געקרוינטע...

אַט באַלד וועט זי זיך אויפהייבן און ערגעץ אַוועקפליען...
גיין, זי וועט אַוועק קיין גראַדנע, צו די גבירים, צו די לוריעס...
אַזאַ רייכקייט, אַזעלכע מיליאָנען...

—אזא יחוס...

נאָר צו די לוריעס איז זי נישט געגאַנען. צום אַלטן שאָ-
סיי-וועכטער פלעגט זי גיין, צום שטומען וואַלד, וואָס איז גע-
לעגן אונטערגעהאַקט אויף דר'ערד. מיט איוואַנען פלעגט זי רעדן
עטלעכע ווערטער און מיט די ביימער פלעגט זי לאַנג שווייגן,
שעה'ן לאַנג שווייגן.

וואָס ווייטער פון שאָסיי, אַלץ מער לעבעדיקער וואַלד איז
געבליבן. און צילקע האָט ליב געהאַט זיך איינצופלאַנטערן אין
דער ווייטער געדיכטקייט פון ווינטערדיקן וואַלד. אין אַ פּראָסט-
טאָג, בעת די פאַרע פון מויל ווערט גלייך פאַרפרוירן און די
ביימער שטייען אָנגעצויגענע, ווי דיקע סטרונעס, ווי זיילן פון
שטאַל, אין דער געפרוירענער שטילקייט הערט זיך אַ שאַרף, אַ
קרעכץ, ווי פון אַ שערבאַל, וואָס ברעכט זיך: דאָס פּלאַצט פון
פּראָסט די קאָרע אויף די ביימער...

און מיטאַמאָל דעהערט זיך אַ קעצישער, אַ קאַלטער קוויטש
פון אַ וועוויריק. די גאַלדענע שטיפערקע איז דאָ נישט געפרוירן
געוואָרן און אַזוי ווייט, אַזוי ווייט גייט איר קוויטש אַוועק. ער
מאַכט נישט אומעטיק, נאָר אַזאַ פעסטע זיכערקייט קלינגט אָפּ...
אַז אייביק וועלן וועלדער זיין.

און אייביק וועלן זיך די גרינע קעפּ פון די ביימער ציען
צום בלאַען הימל.

אַ סך מאָל, בעת צילקע גייט צוריק קיין מסטיבאָווע, דער-
זעט זי שוין פון ווייטן די מומע ניכע, וועלכע ווערט אומרויק,
בעת צילקע זאַמט זיך צו לאַנג. עס דוכט זיך, אַז די אַלטע
טראַגט וואַרעמקייט פאַר דער יונגער צילקען, וועלכע האָט זיך
איך וואַלד אַזוי דורכגעפרוירן און אין שטוב איז שוין אָנגעגרייט
עסן פאַר דער יתומה.

ווען די מומע פלעגט באַמערקן, אַז צילקען לאַנגווייליקט,
פלעגט זי אַריינלויפן צי די באַראַשעס און פאַרבעטן פּרויקעס
שוועסטער. פּרויקעס שוועסטער פלעגן פאַרבעטן נאָך מיידלעך.

אַלע זענען גערן געגאַנען צו צילקען. זי איז דאָך געווען
אין גראָדנע ביי די לוריעס, זי איז אַ שיינע, אַז דער „אויס-

ל'ענדער'י האָט זיך אין איר פארליבט.

און אַ מאָדנע איז זי: פון אַזאַ רייכקייט איז זי אָנטלאָפֿן.
צו צילקען זענען די מיידלעך גערן געגאַנגען...

און געמאַכט האָט זיך אַזוי, אַז פרויקע האָט אַריינגעשטעלט
אַ פּוס צו איסרן אין שטוב. צו ערשט איז ער געקומען רופן די
שוועסטער, דעם צווייטן מאָל האָט ער געפונען אַ נייעם אויסרייד.
צילקע האָט אים יעדעס מאָל נייגעריק אָנגעקוקט. זי האָט זיך
עפעס דערמאַנט, עפעס געדאַרפט דערמאַנען... אַמאָל אין שליטל,
ווי ער פלעגט דאַן קושן די מיידלעך און צילקען האָט ער
אויך געוואָלט קושן, נאָר זי האָט פאַר אים פריער מורא געהאַט.
איצט האָט זי גאָר קיין מורא נישט... זי האָט זיך אויך דער-
מאַנט, ווי ער האָט אין וואַלד געטאַנצט מיט דער ציגיינערין און
ווי צילקעס האַרץ האָט דאַן גענומען קלאָפֿן... דערנאָך האָט ער
זיך איר אַ סך מאָל געחלומט...

פרויקע מיט די שטיוועלעך. ער איז רויקער געוואָרן, אָבער
זיינע פלייצעס זענען זיך אַזוי ברייט צוואַקסן און נאָר ער זוכט
צילקען מיט די אויגן. און יעדע רנע דוכט זיך איר אויס, אַז
ער וויל איר עפעס זאָגן. נאָר זיי זענען קיינמאָל נישט אַליין.
די מומע ניכע גייט אויף אַ רגע פון צימער נישט אַרויס און די
חברטעס, צילקעס, זיצן און לאַכן און פלאַפלען.

איינמאָל האָט זיך צילקע אָנגערופן, אַז ווען פרויקע וואָלט
וועלן...

—וואָס?— האָבן עטלעכע מיידלעך געפרעגט.

—וואָלט ער איינגעשפּאַנט דאָס בערד אין שליטן און מען
וואָלט זיך געלאָזט אַביסל איבער די פעלדער...

האָבן זיך פרויקעס שוועסטער פונאַנדערגעלאַכט. די איבע-
ריקע מיידלעך האָבן אויך געלאַכט. און פרויקע איז רויט געוואָרן.
צילקע האָט נישט פאַרשטאַנען פון וואָס זיי לאַכן און פאַרוואָס
פרויקע איז רויט געוואָרן. זי האָט נישט געוואוסט, אַז מיט חדשים
צוריק איז פרויקע אַוועק מיטן פּערד קיין וואַלקאַוויסק און אַלץ
פאַרשכורט.

טאָקע צוליב צילקען. ווייל זי האָט חתונה געהאַט מיטן „אויסלענדער“.

איצט האָט זיך איינע פון פרויקעס שוועסטער אָנגערופן:
— שוין נישטאָ, שוין נישטאָ ביי אונז קיין פּערד, שוין לאַנג
פאַרקויפט!— אָבער פאַרוואָס, האָבן זיי נישט דערציילט, נישט גע-
וואַלט פאַרשעמען פרויקען.

און ווייל ער איז דעמלט רויט געוואָרן.
און דערפאַר, וואָס ער פלעגט אויף איר קוקן מיט אַזעל-
כע איבערגעגעבענע אויגן, האָט צילקע אויך אויף אים גענומען
פער קוקן.

און צו דער מומען ניכע האָט זי שוין אָפּגעהאַציק גערעדט,
צילקע:

— דו ווייסט, מומע, ווען פרויקע קומט אַריין צו אונז
ווערט מיר פריילעכער.

די מומע האָט אויפגעפנט די אַלטע אויגן...

— ווער, פרויקע? מיינסט, אַז עס וועט פון אים זיין אַ

לייט אַמאָל?...

— וואָס איז דאָס „זיין אַ לייט“, מומע!

— אַ לייט הייסט: זיין אַ מענטש און לעבן ווי אַ מענטש...

— און פרויקע לעבט נישט ווי קיין מענטש? פרויקע איז

נישט קיין מענטש?...

די אַלטע ווערט צעטומלט פון צילקעס פראַגן און גייט
בייז אַוועק צו אירע טעפלעך.

פרויקע פלעגט איצט יעדן טאָג קומען, אויסער שבת, ווען

דער אַלטער איסר איז געווען אינדערהיים. פאַרן אַלטן האָט ער
מורא געהאַט.

ער פלעגט זיך שטעלן ביים אויוון וואַרעמען. אַלץ דרייט-

טער און מונטערער איז ער געוואָרן. און די אַלטע ניכע האָט
אין זיך געברומט:

— „ביי זיי אין שטוב איז דאָך אויך פאַרצאָן אַ אויוון“...

וואָס קומט ער דאָ?!

— „צו צילקען קומט ער“.

—און זי איז צופרידן, וואָס ער קומט.
—זי קוקט אים נאָך, לאַכט בעת ער לאַכט, זינגט בעת ער זינגט.

ווי די קעץ שאַרן זיי זיך איינס צום צווייטן.
די פלים זענען ווידער געשאַלן פון אירע הענט, אַזווייז
זומער, בעת טאַשע האָט זיך אין וואַלד באַזעצט.
וויפל האָט זי זיך שוין אָנגעליטן, די ניכע. וויפל נעכט זי
איז שוין נישט געשלאָפן צוליב דער יתומה און שטענדיק דאַכט
זיך איר, אַז זי, זי איז אין אַליץ שוּכדיק, זי וועט האָבן גיהנם
דערפאַר. אַליץ גראַדער, איינגעצויגענער איז זי געוואָרן, די אַלטע,
וואָס האָט אַ לעבן אָפגעלעבט אין איינזאַמקייט. איין יום-טוב האָט
זי געהאַט אין אירע יאָרן, איין טרייסט: אָנטאָן אַ ניי שייטל
און אַריינקוקן אין טייטש-חומש.

און איצט, וואָס פרויקע איז געוואָרן אַן אָפטער גאַסט ביי
זיי און דאָס, וואָס צילקע פרייט זיך מיט זיין קומען. איצט, האָט
זי שוין גאַרנישט געוואָסט, וואָס צו טאָן.
איסר אַנטלויפט קיין מסטיבאָווע, ער קוקט נישט אויף קיין
מענטשן און אויף צילקען אודאי נישט.

פאַר פּרעמדע דערציילן האָט זי נישט געוואָלט. מיט ציל-
קען אַליין רעדן זאָל זי זיך באַרעכענען, אַז זי האָט אַ מאַן
אין גראַדנע, זאָל זי אַוועקוואַרפן איר קאַפּריז און זיך אומקערן
צו די לוריעס. אין אַלע שטעט און שטעטלעך רעדט מען דאָך
איצט וועגן דעם געשעעניש. וועגן דעם, וואָס אַן אַרעם מיידל
האַט חתונה געהאַט מיט אַ לוריע און איז פון אים אין עטלעכע
חדשים אַרום נאָך דער חתונה אַנטלאָפן, אַן אַ פאַרוואָס.
אַבער צילקע איז איינגעשפאַרט און קיין ווערטער וועלן
דאָ נישט העלפן.

האַט זי געשוויגן און געזיפצט...
און זי האָט גאַרנישט געקאָנט העלפן, ווען פרויקע איז
איינמאָל צוגעפאָרן מיט אַ שליטן באַנאַכט. דעם שליטן האָט ער
געבאָרגט ביי אַ שכן, אַ קריסט. צוגעפאָרן צו דער שטוב און
אַרויסגערופן צילקען...

שליטען זיך אַביסל.

באַנאַכט אַליין: צילקע אַ ווייב, וואָס איז אַנטלאָפֿן פֿון אַ
מאַן... מיט פֿרויקען דעם „קאַלפֿאַסניק“! זי האָט זיך געוואָלט אין
טיר שטעלן, נישט אַרויסלאָזן צילקען, נאָר יענע האָט אפילו
נישט געקוקט אויף דער מומען און איז אַרויס צום שליטן, איינ-
געוויקלט אין פֿאַטשיילע.

אַ ווייטע נאַכט. דאָס פֿלינקע פֿערד האָט עטלעכע האַסטיקע
טריט געמאַכט — און שוין פֿאַרשוונדן זענען די הייזלעך מיט די
פֿייערלעך. עס האָט זיך אָנגעהויבן פֿעלד, פֿעלד און אויסגע-
שטערנטער הימל. דער שניי, וואָס האָט זיך באַטאָג לייכט גע-
שמאַלצן אויף דער זון, האָט זיך איצט ווי גלאָז געבראַכן אונ-
טער דעם פֿערדס פֿאָדקאָוועס. דאָס שליטל איז געפֿלויגן איבער
פֿלאַכע בערגלעך און קליינע גריבלעך...

צילקע איז נישט ווילנדיק עטלעכע מאָל צוגעסאַלן צו פֿרוי-
קעס פֿלייצעס און זי האָט דערפֿילט, אַז זי וויל, דאָס שליטל זאָל
זיך אַ טרייסל טון און זי זאָל נאָכאַמאָל צופֿאַלן צו פֿרויקען...
און ביי יעדן טרייסל האָט אויך פֿרויקע געעפֿנט אַ מויל
מיט ציין און געלאַכט צו צילקען און אין דער נאַכט אַריין גע-
לאַכט.

נאָר וווּ איז דאָס אַוועק זיין אַמאָליקע דרייטסקייט?
ער וואָלט שוין לאַנג אָפֿגעלאָזט די לייצעס און די הענט
וואָלטן מיט עפעס אַנדערש געווען פֿאַרנומען, נאָר פֿאַר צילקען
האָט ער נאָך אַלין מורא. ער קוקט איר אין די אויגן, ציילט
און מעסט אירע ווערטער...

צי זי האָט שוין פֿאַרגעסן דעם לוריע?
און צי ער, פֿרויקע, געפעלט איר?
ווען דאָס שליטל נעמט שווימען לאַנגזאַם איבערן שניי,
רעדן זיי וועגן פֿאַרשידענע זאַכן און גאָר ווייניק וועגן זיך אַליין.
צילקע דערציילט:

אַז אין גראָדנע, ביי די לוריעס, איז פֿאַרצן אַזאַ קאַסטן, ווי
אין פֿרוזנע ביי דעם פֿריץ, מען רופֿט עס: פֿאַרטעפֿיאָן, און זי,
צילקע, האָט ליב געהאַט צו פֿויקן מיט די פֿינגער אין קאַסטן.

אזעלכע מאַדנע קלאַנגען האָבן זיך דאָן געהערט, קלאַנגען, וואָס
דערמאָנען אפילו אָן וואַלד.

וועגן אַלטן לוריע דערציילט זי, אַז ער פלעגט איר צו
זיך אויף די קני אַזעקועצן.

וועגן אַלעמען רעדט זי, וועגן אַ סך קלייניקייטן, נאָר סאַ-
שען, סאַשעס נאָמען דערמאָנט זי נישט.

און דאָס ווונדערט פרויקען, נאָר פּרעגן וויל ער נישט.

— פרויקע!— רופט זיך צילקע פּלוצלונג אָפּ.

— וואָס?

— ווען ס'וועט ווערן זומער, וועלן מיר צוזאַמען גיין איבער

די וועלדער, אָט דאָ אַרום, אין די וועלדער, וועלכע מען האָט

נאָך נישט אויסגעהאַקט. איך וועל זיך אויסטון באַרוועס און דו

מיט דינע גלאַנציקע שטייוועלעך... אַזוי ווי מיט דער ציגיינערין...

געדענקסטו...?

זי קוקט אים אַזוי דרייסט אין די אויגן אַריין... אָט באַלד

וועט ער די לייצעס אָפּלאָזן... באַלד... נאָר עס ווילקען שוין די

פּייערלעך פון שטעטל, זיי זענען שוין צוריקגעקומען.

צילקע כּאַפּט זיך אַריין אין שטוב, דער פּראָסט שפּילט

אויף איר פנים. זי קוקט זיך אַרום, די מומע שלאָפּט, צי זי

מאַכט זיך שלאָפּנדיק אין איר בעט. צילקעס וואַרעמע בעט האָט

די מומע מיט אירע דאַרע הענט שוין גרייט געמאַכט... זי וואַרפט

זיך אויפן געלעגער און מאַכט צו די אויגן, אין די אַדערן שטראָאָמט

האַסטיק דאָס בלוט. דאָס האַרץ קלאַפּט און עס נעמען שוועבן

אין די געדאַנקען שטיקלעך אָפּגעריסענע בילדער... וועלדער,

וועלדער, דער שאַסי, פרויקע מיט דער ציגיינערין, סאַשע און

גראַדנע מיטן אַלטן לוריע. נאָר פון די אַלע בילדער ווילט זיך

איר אויספלאַנטערן, ווייל די הענט ציען זיך צו איין געשטאַלט.

צו פרויקען...

אזעלכע רונדע פלייצעס האָט ער, אַ שטיק האַרץ זיינס זעט

זיך אַרויס, באַוואַקסן געדיכט, געדיכט מיט שוואַרצע האַר... און

עס דוכט זיך איר, אַז באַלד וועט ער זי אויף די הענט כּאַפּן

און וועט מיט איר אַנטלויפן. און אויב ער וועט נישט וועלן וועט

זי אים אין אירע שטייפע הענט כאפן און לויסן, לויסן מיט אים צו טיכל, צו דער צווילינג-סאָטנע און נאָך ווייטער.

פלוצלונג עפנט זי די אויגן. עס ווונדערט איר, וואָס זי זעט נישט פרויקען נעבן זיך, נאָר אַנשטאָט פרויקען דערזעט זי די מומע ניכע, וועלכע זיצט אויף איר בעט און קוקט אויף ציל-קען, אויף איר יעדער באַוועגונג. אַן אַלטע, אַן אינגעבויענע, אַ בייזע און אַ גוטע אינאיינעם קוקט זי אויף צילקען מיט בליקן פון אַן אַנדערע וועלט. און צילקע ווונדערט זיך נישט, וואָס זי דער-זעט אומגעריכטערהייט דער מומעס בליקן אויף זיך...

די מומע באַדאַרף אַזוי קוקן...

און צילקעס האַרץ, וואָס קלאַפט אַזוי האַסטיק איצט — באַ-

דאַרף אַזוי קלאַפן...

זיי קוקן זיך אַזוי אָן, ביידע פרויען. צילקע האַלט די ער-שטע נישט אויס. עס שלעפערט איר, דערלאַנגט זי אַ טרייסל מיטן קאָפּ האַר און באַהאַלט זיך אונטער דער פערענע.

אויף מאַרגן קומען פרויקעס שוועסטער און צילקע דער-ציילט פון נעכטיקן שליטלען זיך. עס האָט געטרייסלט און דער שניי האָט זיך געבראַכן, ווי שערבלעך. דערנאָך, ווען זי איז אַהיימגעקומען, האָט דאָס פנים געפלאַמט און עס איז זיך גע-שמאַק געשלאָפן.

פרויקעס שוועסטער דערציילן פאַר די שכנים, אַז צילקע ווערט אַלץ פריילעכער און מונטערער, און אין שטעטל האָט שוין ווער אַ וואָרף געטון אַ ווערטל, אַז פרויקע האָט הצלחה...

—און וואָס וועט דערצו זאָגן, גראַדנע?

—אי, די גבירים, ביי זיי איז אַלץ מעגלעך.

עס זענען געווען אין שטעטל נאָך מיידלעך מיט ליבעס, מיט חתנים, נאָר מער פון אַלעמען האָט מען גערעדט פון ציל-קען און פון פרויקען.

זי איז שוין אַליין אויך געגאַנגען צו פּרעמדע מענטשן, צו די באַראַשעס און צו אַנדערע שכנים אַביסל שווייגנדיק און אַביסל שעמענדיק. מען האָט זי ליב געהאַט און אַ נייגעריקייט איז געווען צו איר אַ גרויסע...

—עפעס איז זי אן אנדערע...

—אין וואלד געוואקסן.

—אָבער פרויקע, פרויקע...

—אז ער ווארפט אן אויג אויף דעמען...

—וועלן שוין אפילו לוריעס מיליאָנען אויך נישט העלפן...

עס איז שוין געגאנגען צו פורים. שניי איז געפאלן און שניי איז צוגאנגען. א האלבן דאך פלעגט די זון אפוארעמען. צעשמעלצן און דער צווייטער האלבער דאך איז נאך געלעגן ווייס איינגעוואָסעוועט... אויסערן שטעטל זענען שוין געשטאָנען אָנגע-לאָפענע וואַסערן און שניי האָט זיך געמישט מיט צעווייקטע ערד. גיין אין וואַלד איז פאַר צילקען אוממעגלעך איצט געווען. אפילו אין דעם שטאָטס שטייט און געווען שווער צו גיין. אַ ווינטל פלעגט קומען פון די וועלדער, האָט עס געטראָגן ריחות פון פריש גע-האַט האָלץ, און נאָך אַ ריח פון פאַראַיאַריקע בלעטער און סכך-נאָדלען.

איוואן איז געקומען צו ניכען. ער איז עטלעכע וואָכן גע-ווען אין פעטערבורג, ווו זיין זון האָט געדינט. ער האָט דער-ציילט, אַז אין דער גרויסער שטאָט איז אים זייער שווער געווען. —עס איז געווען אַ סך צו זען, נאָר איך בין צעטומלט גע-וואָרן, האָב איך גאָרנישט געזען. איך בין אַ פראָסטער מענטש, איך מוז עטלעכע מאָל אַ טאָג זען דעם הימל, וועלכער לייגט זיך צוויי ברייט אויס ביי אונז אויפן שאַסיי... אין וואַלד איז בעסער פאַר אונזערע מענטשן.

האַט צילקע אונטערגעכאַפט די ווערטער:

—טאַקע צוויי, איוואן! אין וואַלד איז בעסער פאַר אונזערע מענטשן. אַז עס וועט זומער קומען וועל איך מיט פרויקען זיך לאָזן אין די איבערגעבליבענע וועלדער...

—מיט פרויקען?—האַט איוואן איבערגעפרעגט און אָנגעשטעלט

אַ פאַר גייגערקע אויגן.

און צילקע האָט זיך פאַרשעמט.

זי האָט נאָך אַליין נישט באַטראַכט אַלק, וואָס זי האָט דורכגעפילט די לעצטע צייט. איר פרייד, וואָס זי האָט בען

פרויקע רעדט, און דאָ קומט דער איוואָן פון וואַלד און גיט צוויי
הייד אויפן קול אַ פּרעג: „מיט פּרויקען“?

גיט איוואָן צו נענטער און לאַכט איר אין די אויגן גלייך:
— מיט פּרויקען איז מיט פּרויקען. וועסט קומען אין וואַלד,
וועל איך דיר ווייזן ס'אַר אַ שיינעם פּוקס איך האָב געפּאַפּט,
אין אַ שטייג האַלט איך אים.— און ער גייט אַוועק, איוואָן, צו דער
מומע ניכע אין צווייטן חדר און רעדט מיט איר וועגן שטוב-
נאַכן, ווי אַן אייגענער מענטש.

אין איינעם פון די לעצטע שבתים איז איסר נישט געקן-
מען קיין מסטיבאָווע. ער האָט פון סוויסלאַטש מיט אַ מענטשן
אַנגעזאָגט, אַז ער מוז פאַרבלייבן אויף דעם שבת אין וואַלד.
מער פון אַלעמען האָט זיך מיט דער ידיעה דערפרייט פּרוי-
קע. אַ גאַנצן שבת וועט דער שווייגנדיקער פּעסן, איסר, נישט זיין...
און די מומע ניכע שווייגט שוין און מישט זיך נישט
אַריין, בעת ער איז לעס צילקען. בלויז פון צייט צו צייט וואַרפט
זי אַריין אַן אומצופרידן וואַרט. מיט דער מומען קאָן מען
נאָך דורכקומען— זאָל זי זיך בייזערן וויפל זי וויל.
עס איז פּרייטיק פאַרנאַכט, נאָך ליכט בענטשן. די מאַנס-
בילן דאַוונען שוין. און צוויי מאָל האָט שוין ניכע פּרויקען דער-
מאַנט, אַז דער עולם איז דאַוונען אַוועק. פאַרוואָס גייט ער נישט?
פּרויקע שטייט זיך, אַבער, רויק לעס אויוון, וואַרעמט זיך און
שמייכלט:

— וואָס דאַוונען? איך וועל ווערן עלטער, וועל איך זיך
נעמען צום דאַוונען.

די ליכט ברענען. אַ רויקייט קוקט אַריין פון דער טונקע-
לער גאַס. צילקע שטעלט זיך אויך לעס אויוון... די מומע ניכע
קוקט אַריין אין אַ סידור און הייבט יעדע רגע אויף בייזע בליקן
אויף דאָס פאַרל.

און פּרויקע בלאַנדזשעט דאָרט מיט די הענט אויף דעם
וואַרעמען אויוון, ביז ער געפינט צילקעס אַ פינגער...
בלויז איין פינגער...

אוי עס דאַכט זיך אים, אַז ער האָט די וועלט איינגעזען-

מען, ער האָט אַ גרויסן גבור באַזיגט, ווייל צילקע נעמט דעם פינגער נישט אַרויס צוריק. ער דריקט אים אין זיין פעסטער האַנט, ער שפּילט זיך מיט אים... און פּרויקע פּילט, אַז די גאַנצע צילקע, אָט די, וואָס פּלעגט אים אַזוי שטאַלץ אָפּשטויסן פּריער, די צילקע, וואָס האָט מיט אַ צווייטן חתונה געהאַט און דערנאָך אַנטלאָפּן...

צילקע איז אים אינגאַנצן אונטערטעניק איצט, ווי איר קליין פינגער, וואָס וואַרעמט זיך אין זיין האַנט.

דערנאָך, ווען די מומע איז אויף אַרבע פאַרשוונדן גע-וואָרן, זי איז אויף עטלעכע מינוט אַריינגעלאָפּן צו די באַראַשעס האָט פּרויקע אַ קוק געטאָן אויף צילקען און צילקע האָט אַ קוק געגעבן אויף פּרויקען...

ער איז אויף אַ טריט אָפּגעטראָטן פון אויוון און לייכט מיטגעפירט צילקען. אַנשטאָט איין פינגער האָט ער איצט אירע ציידע הענט געהאַלטן. געקוקט אויף איר מיט אַפּאָר אָנגעצונדענע גלידן... אַרבע...

און זיי זענען ביידע צוגעפאַלן איינער צום צווייטן, ער האָט זיך איינגעביסן אין אירע ליפּן און זי האָט צוגעמאַכט פון ווייטיק אירע אויגן. געדאַכט האָט זיך זיי, אַז עפעס האָט זיך צעוונגען, צעקלונגען אין דער גאַנצער שטוב, אויף דער גאַנצער וועלט, אין זייערע הערצער...

און דערנאָך האָט זי דערהערט, קוים דערהערט, וואָס פּרוי-קע האָט צו איר גערעדט, כמעט געשריגן צו איר: — שרייב אים, ער זאָל דיר שיקן אַ גט, אַ גט זאָל ער

דיר שיקן... — — —

די טיד האָט זיך דאָרטן געעפנט, טריטן האָבן זיך דער-הערט, דאָס איז די מומע ניכע פון די באַראַשעס צוריקגעקומען און פּרויקע האָט זיך מיט איר אין אַריינגאַנג באַגעגנט:

— איך לויף דאַוונען, מומע ניכע! — — —

די אַלטע האָט זיך פאַרוונדערט און גענומען וואַרפן מיט די אויגן:

— מיטאַמאָל אַזוי פרום געוואָרן, מיטאַמאָל...

פרויקע איז שוין נישט געווען. האָט זי אַ קוק געטאָן אויף
צילקען, וועלכע איז געשטאַנען פּאַרטראַכט אין זיך מיט אַ
האַלבן שמייכל אויף די ליפּן. און בעת די מומע האָט אַ רוף
געטון:

„צילקען“

האָט זי אַ ציטער געטון און פון לייכטן טרייסל, האָבן זיך
די האָר אירע צושאַטן. ווי אַ גאַלדענער שטראַם האָבן זיי געגאַסן
אירע אַקסלען. — — —

